

AUNE FLINCK

Parisuhdeväkivalta naisen ja miehen kokemana

Rikottu lemменmarja

AKATEEMINEN VÄITÖSKIRJA

Esitetään Tampereen yliopiston
lääketieteellisen tiedekunnan suostumuksella
julkisesti tarkastettavaksi terveystieteen laitoksen
luentosalissa, Medisiinarinkatu 3, Tampere,
lokakuun 20. päivänä 2006 kello 12.

English abstract

TAMPEREEN YLIOPISTO

AKATEEMINEN VÄITÖSKIRJA

Tampereen yliopisto, hoitotieteen laitos
Pirkanmaan sairaanhoitopiiri

OHJAAJAT

Professori Eija Paavilainen
Tampereen yliopisto
Professori Päivi Åstedt-Kurki
Tampereen yliopisto

ESITARKASTAJAT

Professor Unni Å. Lindström
Åbo Akademi
Professori Markku Ojanen
Tampereen yliopisto

Myynti

Tiedekirjakauppa TAJU
PL 617
33014 Tampereen yliopisto

Kannen suunnittelu
Juha Siro

Puh. (03) 3551 6055
Fax (03) 3551 7685
taju@uta.fi
www.uta.fi/taju
<http://granum.uta.fi>

Painettu väitöskirja
Acta Universitatis Tamperensis 1169
ISBN 951-44-6708-6
ISSN 1455-1616

Sähköinen väitöskirja
Acta Electronica Universitatis Tamperensis 548
ISBN 951-44-6709-4
ISSN 1456-954X
<http://acta.uta.fi>

Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print
Tampere 2006

Miehelleni Sepolle ja lapsilleni Tepolle ja Hennalle

KIITOKSET

Tämän tutkimuksen aihe on virinnyt ihmisten kokemuksista. Kokemukset käynnistivät kyselyni siitä, miksi kaikkein läheisimmät ihmiset, parisuhteessa elävät nainen ja mies, tekevät toisilleen sellaista, mitä kukaan ei tekisi parhaalle ystävälleen. Miksi puoliset jättävät parisuhteen monet myönteiset mahdollisuudet käyttämättä? Mitä parisuhteessa tapahtuu, kun rakkaus rikkoutuu?

Tämä tutkimus on toteutunut Tampereen yliopiston hoitotieteen laitoksella osana Suomen Akatemian rahoittamaa tutkimushanketta. Esitän vilpittömät kiitokseni työni ensimmäiselle ohjaajalle, professori Eija Paavilaiselle, joka on asiantuntemuksellaan, taidoillaan ja väsymättömällä rohkaisullaan ohjannut työtäni. Toista ohjaajaani, professori Päivi Åstedt-Kurkea kiitän erityisesti fenomenologista metodologiaa koskevista, osaavista neuvoista ja työtä eteenpäin vievästä kannustuksesta ja luottamuksesta.

Työni esitarkastajille, professori Unni Å. Lindströmille ja professori Markku Ojaselle, lausun kunnioittavat kiitokseni rakentavista huomioista ja parannusehdotuksista, jotka auttoivat työni loppuvaiheessa tarkentamaan ja kiteyttämään sanomaani.

Professionaalisen ja eksistentiaalisen esiyymmärrykseni kasvu ympäristöjä on monia. Tärkeitä vaiheita ovat olleet opettajavuoteni Seinäjoen ammattikorkeakoulun terveystieteiden yksikössä, kiitän kaikkia kollegoita ja ystäviä siellä. Erityiskiitokseni osoitan rehtoreille Kaija Manninen-Kontakselle, Paula Risikolle ja Helena Koskiselle, jotka ovat työurani eri vaiheissa kannustaneet ja vahvistaneet uskoa mennä eteenpäin. Stakesin FinSoc -ryhmän henkilökunnalle kiitos siitä, mitä opin kanssanne perheväkivallasta ja sen tutkimisesta sosiaalisena ongelmana. Kollegiaalisesta tuesta kiitän erityisesti tutkimuspäällikkö, dosentti Juhani Iivaria. Tampereen yliopiston hoitotieteen laitoksella olen saanut eri vaiheissa sekä opiskelijana että tutkijana arvokasta kokemusta perhehoitotyön, lasten kaltoinkohtelun ja muun perheväkivallan tutkimisesta. Kiitos opiskelijakollegoille ja työtovereille.

Tutkimusrahoitus ja apurahat ovat mahdollistaneet intensiivisen keskittymisen tutkimustyöhön. Työtäni ovat taloudellisesti tukeneet Suomen Akatemia, Pirkanmaan sairaanhoitopiiri, Tampereen yliopisto, Hoitotieteiden tutkimusseura HTTS sekä Sairaanhoitajien koulutussäätiö, joille lausun kiitokseni.

Tutkimukseni tekivät mahdolliseksi kaikki ne naiset ja miehet, jotka vapaaehtoisesti kertoivat minulle parisuhdeväkivallan kokemuksistaan. Ilman teitä tätä tutkimusta ei olisi. Haluan ilmaista teille arvostukseni ja kiittää teitä jokaista lämpimästi. Osoitan kiitokseni kaikille niille avainhenkilöille, jotka auttoivat minua löytämään parisuhdeväkivallan osapuolia. Yhteistyöstä kiitän myös Suomen Delfins ry:tä ja Miessakit ry:n Helsingin Lyömättömän linjan

työntekijöitä, jotka osaltaan auttoivat tavoittamaan vapaaehtoisia osallistujia tutkimukseeni.

Monet informaatikot ovat olleet apuna tiedon hankinnassa. Kiitos Silja Saarikoskelle, Minna Liikaselälle, Eila Sivoselle ja Anu Sairaselle ystävällisestä palvelusta työni eri vaiheissa. Jenni Jämiälle kiitos suomenkielen tarkistuksesta ja Virginia Mattilalle englanninkielen avusta ja mielenkiintoisista metafora-avauksista.

Monet ystäväni ja läheiseni ovat olleet kannustuksin ja rukouksin mukana työni eri vaiheissa. Erityisesti kiitän tuesta Riitta ja Veikko Viljasta, Tarja ja Jarkko Mäkelää, Pirjo ja Erkki Rautiota, Riitta ja Matti Ylistä, Maritta ja Pekka Utriaista, Riitta Rantaa, Irma Haanpäättä, Liisa Kalliovalkamaa, Katriina Viinikkaa, Marita Koskista, Sisko Hannele Kangaskoskea, Kirsti Yliselää ja Hilikka Majasaarta.

Uuden suurperheen iloa ovat tuoneet elämääni Reija, Toni, Juhani, Olli ja Lyyti. Ollille kiitos mikrotuesta ja Lyytille siitä, että olet pitänyt minua ajan tasalla perheväkivaltakeskustelussa. Veljeni saavat rakastavat kiitokseni siitä huolenpidosta, jota pikkusiskona olen teiltä saanut. Appivanhempiani kiitän isällisestä ja äidillisestä huolenpidosta. Kiitos tuesta myös kaikille uusille ystävilleni Tikkurilassa.

Kiitän aviomiestäni Seppoa horjumattomasta tuesta, kannustuksesta ja luovasta viisaudesta. Sinun kanssasi olen ymmärtänyt, että rakkaus on parhaan haluamista toiselle. Lapsiani Teppoa ja Henna kiitän siitä, että he olemassaolollaan ovat olleet motivaation ja voiman lähteeni. Omistan tämän työni läheisimmilleni.

Kiitän Herraamme Kristusta Jeesusta, joka on antanut minulle voimaa. Kiitän häntä, että hän katsoi minut luotettavaksi ja otti minut palvelukseensa. (1. Tim.1:12)

Tikkurilan Satomäessä 2. elokuuta 2006.

Aune Flinck

TIIVISTELMÄ

Aune Flinck: Parisuhdeväkivalta naisen ja miehen kokemana – rikottu lemменmarja. Tampereen yliopisto. Lääketieteellinen tiedekunta. Hoitotieteen laitos. Pirkanmaan sairaanhoitopiiri. ISBN 951-44-6708-6.

Tämän laadullisen, fenomenologisen tutkimuksen tarkoituksena on kuvata naisen ja miehen parisuhdeväkivallan kokemuksia sekä tuottaa parisuhdeväkivallan kokemusten merkityksiä kuvaava yleinen merkitysrakenne.

Aineisto koostuu kahdenkymmenen neljän naisen (n = 24) ja kymmenen (n = 10) miehen haastatteluista. Aineisto kerättiin vuosina 2000–2004. Tutkimukseen osallistuneilla naisilla ja miehillä oli kokemuksia väkivallan kohteeksi joutumisesta, omasta väkivaltaisesta käyttäytymisestään tai molemmista. Puolisoiden asemaa tekijöinä tai kohteina ei määritelty ennalta. Kuusitoista naista ja kaikki kymmenen miestä haastateltiin kahteen kertaan avoimen haastattelun menetelmällä, kahdeksan naista haastateltiin vain kerran. Yhteensä haastatteluja kertyi 60 kappaletta, joista kirjoittua tekstiä muodostui 697 sivua (riviväli 1). Aineisto analysoitiin soveltaen Colaizzin kehittämää fenomenologis-eksistentiaalista analyysimenetelmää.

Pääsisältöalueet kuvaavat parisuhteen etenemistä sirkulaarisena prosessina. Parisuhdeväkivaltaan johtavia tekijöitä kuvaavat seuraavat neljä pääsisältöaluetta: menneisyyden mukana kuljettaminen, toiveisiin pettyminen, vieraantuminen ja valtataistelu sekä kuormittuminen olosuhteista. Väkivallan kohteeksi joutumista kuvaavat kahdeksan pääsisältöaluetta: olemassaolon oikeuden ja ihmisarvon mitätöiminen, yhteydestä erottaminen ja hylkääminen, vapauden riistäminen, vastuuttomuudella vahingoittaminen, ylivoimalla nujertaminen, pysytteleminen piinaavassa parisuhteessa, sekasortoon joutuminen ja uuden suunnan etsiminen. Miehen ja naisen omaa väkivaltaista käyttäytymistä kuvaavat kolme pääsisältöaluetta ovat: väkivallan torjuminen, väkivallan oikeuttaminen sekä havahtuminen ja liikkeelle lähteminen. Pääsisältöalueet jakautuvat alasisältöalueisiin, joissa ilmenevät naisen ja miehen yhteiset kokemukset ja vain naisen tai miehen kokemukset. Sisältöalueet eivät ole hierarkkisessa järjestyksessä.

Saadun tiedon avulla voidaan ymmärtää miehen ja naisen kokemuksia parisuhdeväkivallasta. Tulokset hahmottavat myös parisuhdeväkivallan yleisen merkitysrakenteen. Tietoa voidaan hyödyntää naisen, miehen ja perheen terveyden edistämiseksi, väkivaltatyössä ja sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilöstön koulutuksessa. Tieto auttaa myös parisuhteen osapuolia ymmärtämään toistensa kokemuksia.

Avainsanat: parisuhdeväkivalta, parisuhde, fenomenologia, kokemus, perhehoitotiede

ABSTRACT

Aune Flinck: Intimate partner violence as experienced by women and men – from Bed of Roses to Crown of Thorns. University of Tampere. Faculty of Medicine. Department of Nursing Science. Pirkanmaa Hospital District. ISBN 951-44-6708-6.

The purpose of this qualitative, phenomenological study is to describe intimate partner violence as experienced by women and men and to formulate a common structure of meanings of intimate partner violence.

The data were gathered during the period 2000–2004 by open-ended interviews with twenty-four (n = 24) women and ten (n = 10) men. The participants had experienced intimate partner violence or they had behaved violently themselves or they had experienced both in their partnership. The position of the partners as perpetrators or as victims was not determined beforehand. Sixteen women and all the ten men were interviewed two times by open-ended interview. Eight women were interviewed only once. The total number of interviews was 60 and the research material was 697 pages. (single-spaced) The data were analysed by applying the existential-phenomenological method developed by Colaizzi.

The main categories describe the pair relationship as a circular process. The four main categories of factors leading to intimate partner violence are as follows: carrying one's past as baggage, disappointment at the hopes, estrangement and power struggle and burden due to circumstances. The eight categories describing experiences of becoming a victim of intimate partner violence were as follows: invalidation of the right to exist and human dignity, dismissal and desertion from the relationship, depriving of freedom, damaging by irresponsibility, smothering with superiority, remaining in a painful relationship, descent into chaos, searching for a new direction. Men's and women's violent behaviour was described by categories as follows: denying violence, justifying violence and waking up to the reality and beginning to move forward. The main categories are divided into sub-categories, which reveal common experiences of men and women and experiences of men and women. The categories are not hierargical.

The research results enhance the understanding of the experiences of men and women. The results outline the common structure of intimate partner violence. The information may be useful in promoting women's, men's and families' health, work with violence and in educating social and health care professionals. The results may also help partners to understand each other's experiences in a pair relationship.

Keywords: intimate partner violence, pair relationship, phenomenology, experience, family nursing science

SISÄLTÖ

1 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TARKOITUS	9
2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	15
2. 1 Naisena ja miehenä parisuhteessa.....	15
2. 2 Parisuhdeväkivalta	17
2. 2. 1 Väkivalta ja aggressio.....	17
2. 2. 2 Väkivalta parisuhteessa	18
2. 2. 3 Parisuhdeväkivallan selitysmallit	22
2. 2. 4 Sukupuoli ja väkivalta parisuhteessa.....	23
2. 2. 5 Väkivallan terveys- ja kustannusvaikutukset	24
2. 2. 6 Parisuhdeväkivallan osapuolille suunnatut interventiot	26
2. 3 Yhteenveto tutkimuksen lähtökohdista.....	28
3 TUTKIMUSTEHTÄVÄT	31
4 EMPIIRISEN TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	32
4. 1 Tutkimuksen filosofiset ja metodologiset lähtökohdat.....	32
4. 1. 1 Fenomenologinen filosofia ja tutkimusta ohjaava ihmiskäsitys.....	32
4. 1. 2 Fenomenologinen metodi parisuhdeväkivallan tutkimuksessa	35
4. 1. 3 Tutkimuksen kohteeseen liittyvien ennakkokäsitysten ja esiymmärryksen synty	38
4. 2 Aineisto ja sen kerääminen	39
4. 2. 1 Kokemuksistaan kertovat naiset ja miehet	39
4. 2. 2 Haastattelujen toteuttaminen	41
4. 3 Aineiston analyysi.....	42
4. 4 Tutkimuseettiset kysymykset.....	46
5 TULOKSET.....	50
5. 1 Parisuhteen kuormittuminen	50
5. 1. 1 Menneisyyden mukana kuljettaminen	52
5. 1. 2 Toiveisiin pettyminen.....	55
5. 1. 3 Vieraantuminen ja valtataistelu	58
5. 1. 4 Kuormittuminen olosuhteista	61
5. 1. 5 Yhteenveto väkivaltaan johtavista tekijöistä.....	62

5. 2 Kasvotusten väkivallan kanssa	63
5. 2. 1 Olemassaolon oikeuden ja ihmisarvon mitätöiminen.....	65
5. 2. 2 Yhteydestä erottaminen ja hylkääminen	67
5. 2. 3 Vapauden riistäminen.....	70
5. 2. 4 Vastuuttomuudella vahingoittaminen.....	72
5. 2. 5 Ylivoimalla nujertaminen.....	73
5. 2. 6 Pysyttelemine piinaavassa parisuhteessa.....	77
5. 2. 7 Sekasortoon joutuminen	79
5. 2. 8 Uuden suunnan etsiminen.....	81
5. 2. 9 Yhteenvedo väkivallan kohteeksi joutumisesta	84
5. 3 Torjunnasta totuuden tavoittelemiseen	85
5. 3. 1 Väki vallan torjuminen	86
5. 3. 2 Väki vallan oikeuttaminen.....	88
5. 3. 3 Havahtuminen ja liikkeelle lähteminen.....	90
5. 3. 4 Yhteenvedo naisen ja miehen omasta väkivaltaisesta käyttäytymisestä	92
5. 4 Yhteenvedo naisen ja miehen parisuhdeväki vallan kokemuksista	92
6 POHDINTA	96
6. 1 Tutkimuksen luotettavuuden tarkastelu	96
6. 2 Tulosten tarkastelu	103
6. 2. 1 Parisuhteen kuormittuminen.....	103
6. 2. 2 Kasvotusten väki vallan kanssa	107
6. 2. 3 Torjunnasta totuuden tavoittelemiseen.....	117
6. 3 Tulosten hyödyntäminen väki valtatyössä.....	120
6. 3. 1 Parisuhdeväki valtatyön paradigman tarkistaminen.....	120
6. 3. 2 Perhehoitotyön kehittäminen.....	123
6. 3. 3 Ammatillisen auttamiskulttuurin kehittäminen.....	124
6. 3. 4 Auttamismenetelmien kehittäminen	125
6. 4 Jatkotutkimusehdotukset.....	127
LÄHTEET.....	130
LIITTEET.....	155

LIITTEET

Liite 1: Parisuhdeväkivaltaa käsitteleviä tutkimuksia ja kirjallisuuskatsauksia

Liite 2: Kutsukirje tutkimukseen osallistumiseen

Liite 3: Suostumuslomake tutkimukseen osallistumisesta

Liite 4: Esimerkki auki kirjoitetusta haastattelusta

Liite 5: Esimerkki analyysivaiheesta 3

Liite 6: Esimerkki analyysivaiheesta 4

Liite 7: Esimerkki analyysivaiheesta 5

Liite 8: Esimerkki analyysivaiheesta 6

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Aineiston analyysin vaiheittainen eteneminen

TAULUKKO 2. Parisuhteen kuormittuminen – väkivaltaan johtaneet tekijät naisen ja miehen kokemina

TAULUKKO 3. Kasvotusten väkivallan kanssa – väkivallan kohteeksi joutuminen naisen ja miehen kokemana

TAULUKKO 4. Torjunnasta totuuden tavoitteluun – naisen ja miehen kokemukset omasta väkivaltaisesta käyttäytymisestään

KUVIO

KUVIO 1. Parisuhdeväkivallan yleinen merkitysrakenne – rikottu lemменmarja

1 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TARKOITUS

Parisuhdeväkivaltaa esiintyy kaikkialla maailmassa ja se on kulttuurispesifinen ilmiö (Fischbach ja Herbert, 1997, Liu 1999, Johnson ja Ferraro 2000, Krahe ym. 2005). Parisuhdeväkivaltaan on etsitty ratkaisuja sosiaali-, terveys-, yhteiskunta- ja kriminaalipoliittisin keinoin (Dobash ja Dobash 1979, Danis 2003, Niemi-Kiesiläinen 2004). Erityisesti naisiin kohdistuvan väkivallan vastustamisesta on tullut poliittinen ja ideologinen teema sekä tutkimuksen ja rikosoikeudellisen mielenkiinnon kohde (Berns 2001, Nousiainen 2001, Brush 2005).

Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, sen esiintyvyyttä, syitä, vaikutuksia ja naisten uhrikokemuksia on tutkittu länsimaissa 1970-luvulta alkaen runsaasti eri tieteenaloilla ja erilaisista tieteenteoreettisista lähtökohdista käsin. Viime vuosikymmenen perhe- ja parisuhdeväkivallan tutkimusta on hallinnut valtakurssi ja naisliikkeen emansipatorinen tiedonintressi (Dalsheimer 1998, Basile 2004, Busch ja Rosenberg 2004). Naisliikkeen tavoitteena on kyseenalaistaa perhekeskeisyys sekä purkaa feminiinisen ja maskuliinisen dikotomia, hierarkkisuus ja feminiinisuuden toissijaistaminen biologian tai lisääntymiseen liittyvän eron perusteella (Heinämaa 1996, 122–128, Anttonen 1997, 15, Nykyri 1998, 16, Liaschenko ja Peter 2003, 33–34, Löyttyniemi 2004, 122–124). Radikaalifeminismiä ja sitä seurailevaa väkivaltatutkimusta kohtaan on esitetty myös kritiikkiä ja parisuhdeväkivallan tarkastelukulmia on haluttu laajentaa (Keskinen 2005, 28–33, McHugh 2005).

Tätä tutkimusta varten hain aikaisempia parisuhdeväkivaltaa käsitteleviä tutkimuksia vuosilta 1996–2006 seuraavista tietokannoista: LINDA, CINAHL, MEDLINE, British Nursing Index, ERIC-, PsycINFO- ja Sociological Abstracts sekä Cochrane Database of Systematic Reviews ja Database of Abstracts of Reviews of Effectiveness. Käytin eri tavoin yhdistelemällä seuraavia hakusanoja: lähisuhdeväkivalta, parisuhdeväkivalta, domestic violence, spouse violence, partner abuse, wife abuse, intimate partner violence, men, women, aggression, violence against women, violence against men, wife-to-husband violence, husband-to-wife violence, phenomenology. Otin mukaan artikkelit, tutkimukset ja katsaukset, jotka kuvasivat heteroseksuaalista parisuhdetta ja sinä esiintyvää väkivallan ilmiötä, sen riskitekijöitä, selitysmalleja, vaikutuksia, parisuhdeväkivallan ennaltaehkäisyä ja auttamismenetelmiä sekä naisen ja

miehen väkivaltaisen käyttäytymisen eroja ja yhtäläisyyksiä. Otin mukaan myös parisuhdeväkivallan kokemuksia kuvaavat tutkimukset. Parisuhdeväkivallan eri näkökulmista tehtyjä aikaisempia tutkimuksia esitetään liitteessä 1.

Runsaasta eri tieteenalojen kiinnostuksesta huolimatta parisuhdeväkivallan ilmiössä on runsaasti tutkimuksellisia aukkoja. Useiden parisuhdeväkivaltaa koskevien tutkimusten näkökulman ongelma on se, että se yksinkertaistaa ongelman sukupuolituneeksi, rajaa ilmiön ongelmaluonteen sosiaalisesti ja sulkee pois eri osapuolten kokemukset parisuhdeväkivallasta (Haskett ym. 1996, Heiskanen 2002, Basile 2004). Tämä on merkinnyt väkivallan vuorovaikutusluonteen, naisen väkivallan mahdollisuuden ja erilaisten väkivallan mallien sivuuttamista. Parisuhdeväkivaltakeskustelu on kulttuurisesti koodautunut vain naisten tarinoina, koska miehet ovat olleet vai vai kokemuksistaan väkivallan tekijöinä ja väkivallan kohteina. Mieskeskustelua on käyty lähinnä vain naisten suulla. Sukupuolten välisen väkivallan tutkimuksessa maskuliinisuuden ja väkivallan yhteenliittyminen yhdenmukaistaa kaiken väkivallan ja demonisoi miehen ja miehisen seksuaalisuuden. (Lahti 2001, 10, 32.)

Viime vuosikymmenellä yleistyneissä uhritutkimuksissa on tarkasteltu vain naisuhrien kokemuksia parisuhdeväkivallasta. Miesten väkivaltaista käyttäytymistä on tutkittu lähinnä naisten kokemuksina. Näissä tutkimuksissa miesten väkivaltaa naista kohtaan luonnehditaan tavallisimmin miehiseksi vallankäytöksi, väkivallan selittelyksi, anteeksipyyntöiksi ja toivomuksien esittämiseksi, joilla miehet neutralisoivat ja mitätöivät väkivaltansa ja hakevat oikeutusta ja sosiaalista hyväksyntää käyttäytymiselleen (mm. Hearn 1998, Cavanagh ym. 2001). Myös kriittinen miestutkimus tukeutuu feministisen naistutkimuksen piirissä kehitettyyn sukupuolen teoriaan sekä maskuliinisuuden ja väkivallan yhteyteen ja pyrkii muuttamaan vallitsevaa mieskulttuuria ja sukupuolijärjestelmää (Hearn 1999, 243, Jokinen 1999, 8).

Naisen ja miehen parisuhdeväkivallan kokemusten samankaltaisuutta ja erilaisuutta on tutkittu vähän. Kriminologisessa tutkimuksessa pitäydytään rikoksen tekijää koskevassa tarkastelussa, mikä on suunnannut tarkastelun pääsääntöisesti miehiin. Parisuhteessa väkivaltaisesti käyttäytyviä naisia koskevia tutkimuksia on niukasti, lähinnä on tutkittu henkirikoksesta tuomittuja naisia, vaikka naiset voivat käyttäytyä väkivaltaisesti myös muulla tavoin (George 1999, 67–69, Weissman-Henelius 2004, 3, Ruuskanen 2005). Suomalainen hoitotieteellinen tutkimus parisuhteesta ja parisuhdeväkivallasta on vähäistä (Paavilainen 2001, Flinck ym. 2005). Hoitotieteessä parisuhdetta ja avioliittoa on tutkittu lähinnä kliinisiin kysymyksiin liittyen (Mm. Taylor-Brown ym. 2000, Benzies ym. 2004, Harrison ym. 2004, Heru ym. 2004).

Perheiden auttamisen viitekehys väkivaltatyössä on siirtynyt perhedynaamisesta ajattelusta kohti individualistista lähestymistapaa, jossa perheväkivaltaa ei nähdä perheen sisäisenä häiriötilana. Perhedynaamista

ajattelua on kritisoitu sen sukupuolineutraalisuudesta, miehen vastuullisuuden väistämisestä ja pyrkimyksestä pitää perhe koossa väkivallasta huolimatta. Individualistisen ja feministisen lähestymistavan mukaisesti parien auttaminen yhdessä nähdään jopa naiselle vaarallisena. (Hintikka 1999, 226, Nyqvist 2001, 21, Pehkonen 2003, 106, Nyqvist 2004, 107, Keskinen 2005, 174–180.)

Tämä tutkimus käsittelee miehen ja naisen kokemuksia väkivallasta heteroseksuaalisessa parisuhteessa. Tutkimus on osa Tampereen yliopiston hoitotieteen laitoksella toteutuvaa, Suomen Akatemian rahoittamaa hanketta. Hankkeessa kehitetään ja arvioidaan varhaisvaiheen interventioita perheväkivallan tunnistamiseksi ja moniammatillisen yhteistyön kehittämiseksi perusterveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa.

Parisuhteen hyvinvoinnin tunnistaminen ja edistäminen kuuluvat osana yksilön ja perheen terveyttä tukevaan hoitotyöhön. Miehenä ja naisena oleminen ja suhteessa toiseen oleminen koskettavat koko ihmisen eksistenssiä ja vaikuttavat hänen hyvinvointiinsa ja terveyteensä. Hoitotieteessä ja hoitotyössä ihminen ymmärretään kokonaisuutena ja hänet kohdataan kokonaisvaltaisesti. Hoitotyön eettisten periaatteiden, kuten ihmisen ainutlaatuisuuden kunnioittaminen sekä tasapuolisuuden ja oikeudenmukaisuuden toteutuminen, edellyttävät sukupuolesta riippumattomasti asiakkaan kokemusten huomioon ottamista. Eettiset periaatteet ohjaavat parisuhdeväkivallan ennaltaehkäisyä, siihen puuttumista ja hoitamista sekä ilmiön tutkimusta (ks. mm. Lawrence 2003, 42). Huomioon otetaan yksilön ja perheen terveystarpeet, terveyteen ja sairauteen vaikuttavat tekijät ja eri tekijöiden välinen yhteys, perheen omia voimavaroja tuetaan ja perheitä autetaan muuttuvissa elämäntilanteissa. Auttamalla parisuhteen osapuolia autetaan koko perhettä ja päinvastoin. (Friedman 1998, 40–41, 53–54, Oermann ja Artinian 1997, 91, 95–96, Denham 2003, 21.)

Tutkimusaihe on ajankohtainen ja yhteiskunnallisesti tärkeä, sillä parisuhdeväkivalta aiheuttaa runsaasti inhimillisiä kärsimyksiä ja kuormittaa palvelujärjestelmää. Parisuhdeväkivallalla on pitkäaikaisia haittavaikutuksia suhteen molemmille osapuolille ja koko perheelle. Parisuhdeväkivallan tarkastelussa on hedelmällistä kuunnella molempien osapuolten näkökulmia, liikkua niiden välillä ja tarkastella ilmiötä laajemmasta perspektiivistä. Näin voidaan paremmin ymmärtää parisuhteen, perheen ja perheenjäsenten terveyteen vaikuttavia tekijöitä.

Käsillä olevan tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa kuvailevaa tietoa miehen ja naisen kokemuksista väkivallasta heteroseksuaalisessa parisuhteessa. Parisuhdeväkivallan kokemuksia lähestytään fenomenologisella metodilla. Fenomenologisen tutkimusotteen valinnalla pyritään tarkastelemaan ilmiötä sellaisena kuin osapuolet sen itse kokevat. Tutkimuksen kiinnostuksen kohteena ovat miehen ja naisen kokemukset väkivaltaan johtavista tekijöistä, väkivallan kohteeksi joutumisesta ja omasta väkivaltaisesta käyttäytymisestään

parisuhteessa. Tutkimuksen ontologian mukaan mies ja nainen ymmärretään biologiselta ja henkiseltä perustaltaan erilaisiksi, mutta samanarvoisiksi olennoiksi, jotka ovat elämäntilanteissaan vastuullisina ja vapaina vuorovaikutussuhteessa toiseen ihmiseen. Tutkimuksessa ei määritetä etukäteen väkivallan tekijää ja uhria eikä sitä, mikä on väkivaltaa. Sukupuolisuutta ei pyritä neutraloimaan eikä asettamaan sukupuolia vastakkain, vaan pyritään tutkimaan ilmiötä sellaisena kuin nainen ja mies sen kokevat. Fenomenologisen lähestymistavan mukaan väkivalta parisuhteessa nähdään ihmisenä olemiseen liittyväksi kysymykseksi ja ilmiötä lähestytään ilman ennakko-oletuksia ilmiön ominaispiirteistä, luonteesta tai selitysmalleista.

Fenomenologinen metodi sopii aiheen tutkimukseen, sillä molempien sukupuolten kokemuksia parisuhdeväkivallasta on tutkittu vähän. Fenomenologinen metodi sopii myös sen vuoksi, että sen lähtökohtaolettamukset ovat yhteneviä holistisen hoitotyön kanssa. (Åstedt-Kurki ja Nieminen 1997, Caelli 2000.) Vaikka tutkimuksen tarkastelukulma on miehen ja naisen välisessä väkivallassa, väkivalta koskettaa ja vaikuttaa aina koko perheeseen. Tutkimuksessa perheen jäseniä koskettava väkivalta voi ilmetä miehen ja naisen antamissa merkityksissä. Muiden perheenjäsenten kokemuksia ei tutkita.

Saadun tiedon avulla voidaan entistä paremmin ymmärtää miehen ja naisen tarpeita, toiveita, ajatuksia, tunteita ja kokemuksia sekä heidän niille antamia merkityksiä parisuhteen vuorovaikutuksessa ja perheessä. Tietoa voidaan hyödyntää moniammatillisessa yhteistyössä naisen, miehen ja perheen terveyden edistämiseksi, väkivaltatyössä ja sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilöstön koulutuksessa. Tieto auttaa myös parisuhteessa eläviä ymmärtämään toistensa kokemuksia. Miesten ja naisten haastatteluista koostuvasta empiirisestä aineistosta muodostetaan, fenomenologisen tutkimusmetodin mukaisin periaattein, miehen ja naisen parisuhdeväkivallan kokemuksia ja parisuhdeväkivallan ilmiötä kuvaava yleinen merkitysrakenne. Yleinen merkitysrakenne auttaa ymmärtämään parisuhdeväkivallan ilmiötä teoreettisella tasolla.

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2. 1 Naisena ja miehenä parisuhteessa

Länsimaisessa ajattelussa kristinusko on vaikuttanut sukupuolten tulkintaan ja siihen pohjautuviin kulttuurisiin käytäntöihin, kuten sukupuolimoraalin, seksuaalisuuden tulkintojen sekä avioliitto- ja perherakenteiden ja -käsitusten muotoutumiseen. Peruslähtökohtana kristillisessä mies- ja naiskäsitöksessä on Raamatun luomiskertomus: ”mieheksi ja naiseksi hän loi heidät”. Miehisuus ja naisuus ovat biologisesti, fyysisesti ja psyykkisesti erilaisia. (Raamattu 1992, Verene 1995, Välimäki 1999, Nissinen 2000.)

Fenomenologisen ajattelun mukaan sukupuoli ei jakaudu vain biologisiin ja sosiaalisiin sukupuoliominaisuuksiin. Miehenä ja naisena olemiseen ja miehen ja naisen väliseen suhteeseen liittyvät sekä biologiset, psykologiset että kulttuuriset elementit, merkitykset ja diskurssit. Nämä jäsentävät, luokittelevat ja ohjaavat miehenä ja naisena olemista ja olemisen tapoja. Faktisesti ihminen toteutuu, eksistoi ja tulkitsee itseään miehenä ja naisena, ja kulloinkin kulttuurinen tilanne ja suuntautuminen vaikuttavat olemisen tapoihin ja tulkintoihin. (Heinämaa 1996, 13, Foucault 1998, 59–60, Laitinen 2003, 240, Löyttyniemi 2004, 33–34, Kupiainen 2005, 90.) Sukupuolisuuden hahmottamiseen ja parisuhteeseen liittyy runsaasti myös sosiaalisesti määräytyneitä, järjestelmällisiä uskomuksia, jotka asettavat miehet ja naiset erilleen, vastakkain ja hierarkkisesti (Hyppä 1995, 15, Bonds Raacke ym. 2001, 182–183).

Kahta eri sukupuolta edustava parisuhde syntyy miehen ja naisen liittoutuessa ja sitoutuessa yhteen. Fenomenologisen määrittelyn mukaan parisuhde kuuluu perhekäsitteen määrittelyn piiriin: puolisoilla on keskinäinen tunnesuhde, ja he tuntevat vastuuta ja velvollisuuksia toisiansa kohtaan ja katsovat itse muodostavansa parisuhteen (Wright ja Leahey 1994, Friedman 1998, Hanson 2001). Parisuhde on julkinen ja yksityinen instituutio, jossa mies ja nainen voidaan nähdä perheen ydinparina tai perheen osaryhmittymänä. (Friedman 1998, Blom 1999, Paunonen 1999). Kristillisen perinteen ja siitä nousevan uskonnollis-siveellisen etiikan vaikutuksen heikentymisen sekä tasa-arvo- ja individualisaatiokehityksen myötä parisuhteeseen ei enää välttämättä liitetä sitoutumista ja perheen muodostamista (Määttä 2002, Porio ja Porio 2005, Jallinoja 2006).

Parisuhde on myös sosiaalinen, uskonnollinen ja moraalinen järjestelmä, johon liittyvät tietyt säännöt, normit, uskomukset, roolit, kommunikointitavat ja toimintarakenteet. Parisuhteen perustana ja siinä toteutuvina mahdollisuuksina ovat sitoutuminen, turvallisuus, jatkuvuus, rakkaus ja seksuaalisuus. Parisuhteeseen sisältyvät myös intiimit toiminnot ja puolisoitten välinen sukupuolisuhte. Systeemiteoreettisen ajattelun mukaan parisuhteen osapuolet perheen jäseninä ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa ja kanssakäymisessä keskenään ja muiden perheenjäsenten, sosiaalisten rakenteiden ja järjestelmien kanssa. Parisuhteessa mies ja nainen ovat kehollisina, psyykkisinä, henkisinä ja hengellisinä olentoina dialogisessa suhteessa maailmaan ja toisiinsa ja vaikuttavat toistensa elämään ja hyvinvointiin. Mies ja nainen odottavat ja tarvitsevat toisiaan tullakseen hyväksytyiksi ja vahvistuakseen omana itsenään. Puolisoiden tunnesuhde muodostuu ja muuttuu kehityksellisessä prosessissa¹. (Alberoni 1984, Tolkki-Nikkonen 1990, Friedman 1998, Paunonen ja Vehviläinen-Julkunen 1999, Ojanen 2001, Denham 2003, Doane ja Varcoe 2005.)

Nykyään avioliittoa tai parisuhdetta ei enää mielletä vain moraalisiin tai taloudellisiin järjestelmiin tai muihin ulkoisiin ehtoihin ankkuroituvaksi ”muodoksi” tai yhteiskunnalliseksi instituutioksi (Giddens 1995, 51–54, Foucault 1998, 384, Forsberg 2003, 87–89). Parisuhteen solmiminen perustuu useimmiten rakastumisen tunteeseen, kiintymiseen ja henkilökohtaisiin mieltymyksiin. Suhteen solmimisen taustalla voi olla myös tiedostamattomia, omassa kasvuhistoriassa avoimeksi jääneitä, itseä ja suhteita koskevia seikkoja. Tällaisia ovat esimerkiksi suvunjatkamisen kannalta merkitykselliset biologiset syyt, puolison persoonallisuustekijät, itsetunnolle saatu tuki tai taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen asemaan liittyvät suhteen solmimisen motiivit. (Tuhkasaari 1999, 110, Ojanen 2002, 96, Litmala 2003, 26, Näre 2004, 43, 96–97, Hendrix 2005, 21–28).

Parisuhteen vahvuus ja terveys vaikuttavat yksittäisten perheenjäsenten ja koko perheen terveyteen. Mies ja nainen ovat parisuhteessaan avoimina toisilleen, tuoden suhteeseen oman elämänhistoriansa, kokemuksensa ja niille antamansa merkitykset. He tuovat suhteeseen sekä menneisyytensä, nykyhetkensä että tulevaisuutensa. Kaikki, mitä heille on tapahtunut, on mukana heidän merkityksenannossaan ja persoonallisuudessaan. Parisuhde on koko persoonallisuuksien suhde. Puolisot asettavat parisuhteeseen moraalisia velvoitteita, sitoumuksia ja odotuksia, joiden taustalla on individualistisia ja

---

¹ Puolisoiden tunnesuhde kehittyi viiden vaiheen prosessina: 1) kiintymyksen ja huolehtimisen eli tunnesiteen muodostumisen vaihe 2) yhteisen sosiaalisen todellisuuden luomisen ja yhteisen viitekehyksen rakentamisen vaihe kommunikaation avulla 3) ongelmien yhdessä ratkaisemisen, yhteisten tehtävien, kiinnostuksen kohteiden ja toimintojen luomisen vaihe 4) vastavuoroisuuden vaihe, jossa puolisot arvioivat yhdessä suhdettaan ja sen jatkuvuutta 5) intimitietin vaihe, jossa puolisot jakavat tunteensa ja fantasiansa. (Tolkki-Nikkonen 1990, 20.) Alberonin (1984) mukaan rakastumisen vaiheessa rakastettu kiinnostaa erilaisuutensa ja ainutlaatuisuutensa vuoksi. Arkielämässä rakastumisen syntävaihe väistämättä loppuu ja parhaassa tapauksessa tilalle astuu rakkaus.

familistisia arvoja ja ajattelutapoja. He tulkitsevat toisiaan kokemustensa ja niille antamiensa merkitysten kautta. Myös ristiriidat ja aggression tunteet voivat nousta elämäkokemuksista ja pettymyksistä. (Paunonen ja Vehviläinen-Julkunen 1999, Tuhkasaari 1999, Wright 2005.) Puolisot muodostavat merkityksiä myös parisuhteen dialogisuudessa. Parisuhteessa dialogisuus mahdollistuu puheen, ilmeiden, eleiden, tunteiden, kehollisuuden ja seksuaalisuuden välityksellä. Puolisot ovat suhteessa elämäntilanteeseensa (situaatio), jossa on erilaisia ulottuvuuksia. Elämäntilanteet koostuvat aineellisesta, ideaalisesta, elämänmuodollisesta ja kehollisesta todellisuudesta. (Perttula 2005, 117.)

Parisuhteessa puolisot joutuvat ratkaisemaan autonomian ja sitoutumisen, yksilöllisyyden ja yhteenkuulumisen ristiriitoja. He saattavat myös aktivoida toistensa kielteisiä ominaisuuksia esimerkiksi vaatimalla toiselta tietynlaista käyttäytymistä. Jos suhdetta ei pidetä tyydyttävänä, avioero nähdään hyväksyttävänä. (Alberoni 1992, Jallinoja 1997, Määttä 1999, Paunonen 1999.) Taloudelliset paineet kuormittavat suhdetta ja aiheuttavat puolisoille psyykkistä kuormitusta, mikä heikentää parisuhteen laatua (Kinnunen ja Pulkkinen 1998, Salmi ym. 1998, Kiiski 2002).

2. 2 Parisuhdeväkivalta

2. 2. 1 Väkivalta ja aggressio

Väkivallan osapuolet, eri teoreettiset koulukunnat ja ammattiryhmät määrittelevät ja tulkitsevat väkivaltaa eri tavoin. Tavoitteena on selkeyttää väkivallan erityispiirteitä, mutta käsitevalinnalla on vaikutuksia myös tutkimuksellisiin ja poliittisiin lähestymistapoihin sekä yleisempään väkivaltakeskusteluun. (Mihalic ja Elliot 1997, 298, Berns 2001, 264, Basile 2004, 59, Nikunen 2005, 122–125). Myös yhteiskunnalliset ja kriminaalipoliittiset toimintatavat vaikuttavat väkivallan määrittelyyn ja sosiaalisiin normeihin (Salazar ym. 2003). Väkivalta on avoin käsite, jossa loukatuksi tuleminen kokemus on oleellinen osa määritelmää, ja kategoriaan sisältyy lukematon määrä erilaisia kokemuksia, joille kokija on antanut väkivallan merkityksen (Hearn 1999, 250, Notko 2000, 8, Heiskanen 2002, 56).

Vuonna 1996 WHO:n työryhmä määritteli väkivallan sellaiseksi tarkoitukselliseksi, aktuaaliseksi tai uhkaavaksi itseen tai toiseen ihmiseen, ryhmään tai yhteisöön kohdistuvaksi fyysisen voiman tai vallan käytöksi, joka joko aiheuttaa tai on vaarassa aiheuttaa vammoja, kuoleman, psykologista vahinkoa, kehityksen häiriintymistä tai riistoa. Tämä määritelmä käsittää kaikki väkivaltatyypit ja kattaa laajasti sekä vahinkoa ja kuoleman aiheuttavat teot että tekemättä jättämisen. (Krug ym. 2002.)

Väkivalta voidaan määritellä myös toisen ihmisen tahdon, tarpeiden ja toiveiden hallitsemiseksi käyttämällä sanallisia tai sanattomia tekoja tai molempia tavoilla, jotka loukkaavat ihmisen fyysistä, psyykkistä ja/tai sosiaalista itsemääräämisoikeutta. Se voidaan määritellä myös yksilön tai ryhmän suorana tai epäsuorana fyysisen, psyykkisen tai moraalisen voiman käyttönä toista henkilöä, ryhmää tai esinettä kohtaan. Väkivalta voi olla yhteiskunnallista, uskonnollista, kulttuurista, tai sidottu tiettyyn aikaan, paikkaan, ihmisten väliseen suhteeseen ja yksilöllisiin kokemuksiin. Väkivallan tarkoitus on vahingoittaa yksilöä, omaisuutta tai ympäristöä. Väkivaltaa on se, minkä kohde kokee vahingolliseksi ja/tai loukkaavaksi. Väkivalta voi olla myös sitä, minkä esimerkiksi laillinen esivalta on nimennyt väkivallaksi. (Hearn 1999, 252, Johnson ja Ferraro 2000, 949.)

Väkivaltaa on myös aggressio, jolla tarkoitetaan toisen yksilön tai ympäristön tahallista vahingoittamista tai häiritsemistä ja/tai tällaiseen toimintaan sisällöllisesti kuuluvaa tunnetilaa. Aggressio on hyökkäystä, toisen kimppuun käymistä, ja sillä on kognitiivinen ja emotionaalinen puoli. Siihen harjoittaako joku aggressiota, vaikuttavat muun muassa tilannetekijät ja persoonallisuustekijät. (Lagerspetz 1998.)

2. 2. 2 Väkivalta parisuhteessa

Väkivalta parisuhteessa voidaan määritellä ja sitä voidaan tarkastella aikeina, tekoina, rikoslain tunnusmerkistön mukaisina rikoksina ja niiden seuraamuksina. Sitä voidaan tarkastella myös tilastoina, kokemuksena, konstruktioina, sukupuolittuneena ilmiönä tai tietynlaisen valtarakenteen kautta määrittyneenä. Parisuhteessa ilmenevästä väkivallasta käytetään vaihtelevasti erilaisia samaan teemaan liittyviä käsitteitä.

Perheväkivallan käsite liitetään perhedynaamiseen diskurssiin ja naisiin kohdistuvan väkivallan ja pahoinpideltyjen naisten käsite feministiseen diskurssiin (Pehkonen 2003, 50, Keskinen 2005, 14, 21, ks. myös Peltoniemi 1984). Perheväkivallan käsitteen on katsottu kätkevän väkivallan sukupuolittumisen, seksuaalisuuden ja sukupuolten valtaerot sekä vähättelevän naisiin kohdistuvan väkivallan vakavuutta (mm. Ronkainen 1998, Pehkonen 2003). Myöskään parisuhdeväkivallan käsite ei ole ongelmaton, sillä se luo mielikuvaa suhteen ongelmasta eikä määritä väkivaltaa tekijän ongelmaksi (Antikainen 1999, 195). Väkivaltaa jäsennetään myös sukupuolistuneen väkivallan käsitteellä, joka viittaa siihen, että väkivalta on miesten ja naisten välistä ja tilastollisesti 90 % väkivallasta on miesten tekemää. Käsite viittaa myös siihen, että väkivalta sisältää sukupuolistuneita ja seksualisoituneita merkityksiä. (Nikunen 2005, Keskinen 2005.) Vaikka on tärkeää antaa väkivallalle määritelmiä, määrittelyyn liittyy myös vaara: se luo mielikuvan siitä, että väkivalta voidaan luokitella yhtenäisiksi ryhmiksi ja kuvata yksiselitteisesti

(Lahti 2001, 39). Käsitevalinnat saattavat myös johtaa yleistykseen ja stereotyyppiseen ajatteluun.

Parisuhdeväkivallasta puhuttaessa on kaksi vallitsevaa päälinjaa: joko sen katsotaan olevan harkittua kaksintaistelua tai koskevan yleisesti miehen väkivaltaa naista kohtaan. Ensimmäiseen näkökulmaan on päädytty tutkimuksissa, joissa on valikoitumattomasta aineistosta tutkittu puolisoien konfliktien ratkaisutapoja. Jälkimmäinen päälinja on johdettu sellaisista tutkimuksista, joissa kohteena ovat vakavaa väkivaltaa kokeneet ja turvakoteihin paenneet naiset. (Acher 2000, 651.) Väkivaltadiskurssit voidaan jakaa myös vuorovaikutus- ja vallankäyttödiskursseihin, joissa ensimmäisen taustalla on perhedynaaminen tai perhesysteeminen teoria ja jälkimmäinen tarkastelee parisuhdeväkivaltaa rikoksena. Kumpaakaan diskurssia ei voida osoittaa yksiselitteisen oikeaksi. (Niemi-Kiesiläinen 2004, 66–69.)

Parisuhdeväkivallan määrittelyssä, ilmenemismuodoissa, laajuudessa ja tavoissa on kulttuurisia, rodullisia ja sukupuolisia eroja (Campbell 1993, Gelles 1997, Langford 1998, Hearn 1999, Johnson ja Ferraro 2000, Watts ja Zimmerman 2002). Parisuhdeväkivalta määritellään tavallisimmin väkivallan tekotapojen mukaan fyysiseksi, psyykkiseksi, seksuaaliseksi, taloudelliseksi ja uskonnolliseksi väkivallaksi tai väkivallan uhkaksi sekä psykologiseksi ja emotionaaliseksi hyväksikäytöksi (Gelles 1997, Schornstein 1997, Dutton 2002, Vest ym. 2002). Väkivaltaa määritellessä tulisi erottaa erilaiset väkivallan muodot, parisuhteiden erilaisuus ja sukupuolten erot. Myös väkivallan motiivit, kontekstit ja vaikutukset olisi otettava huomioon, jotta välttyttäisiin liialliselta yleistämiseltä. (Mihalic ja Elliot 1997, Heiskanen 2002, Migliaccio 2002, Acher 2000, McHugh 2005.)

Väkivallan mittaamisen tekoina, esimerkiksi rikoslain tunnusmerkistön mukaan, tekee ongelmalliseksi se, että teot eivät selitä väkivallan motiiveja, konteksteja eivätkä väkivallan kokemusten merkityksiä. Pelkkä tilastoihin luottaminen haittaa huomattavasti ilmiön tarkastelua (George 1999, 68, Heiskanen 2002, 20, 236, Paavilainen ja Pösö 2003, 13, Piispa 2004, 39). 1990-luvun perheväkivaltatutkimusten perusteella Johnson ja Ferraro (2000) luokittelevat parisuhdeväkivallan 1) yleiseksi kahdenväliseksi väkivallaksi 2) intiimiksi terrorismiksi 3) väkivaltaiseksi vastustamiseksi ja 4) molemminpuoliseksi väkivaltaiseksi kontrolliksi. Väkivallan muotona yleisesti pidetyn kontrollin motiivit ja dynamiikka vaihtelevat. Yleinen kahdenvälinen väkivalta ei liity selkeästi puolison kontrollointiin, ei ole kovin vakavaa, usein toistuvaa eikä toistuessaan pahenevaa. Intiimin terrorismin motiivina on kontrollointi, ja se liittyy parisuhteisiin ja on usein uusiutuessaan raaistuvaa. Väkivaltainen vastustaminen liittyy väkivallan käyttöön itsensä puolustamiseksi, ja se on yleisesti liitetty naisten väkivaltaisuuteen. (Johnson ja Ferraro 2000, Johnson ja Leone 2005.)

Parisuhdeväkivaltaa esiintyy kaikissa kulttuureissa, ikäryhmissä ja myös samaa sukupuolta olevien parisuhteissa. Väkivallan tekijä voi olla nykyinen tai edellinen puoliso tai kumppani, poika- tai tyttöystävä tai seurustelukumppani. Heteroseksuaalisissa suhteissa myös nainen voi käyttää väkivaltaa. (Busby ja Compton 1997, Gelles 1997, Campbell ja Soeken 1999, Coker ym. 2000, Johnson ja Ferraro 2000, 949, Saltzman ym. 2000, Hines ja Malley-Morrison 2001, Watts ja Zimmerman 2002.) Väkivalta on usein kietoutunutta, mutta voi olla myös vain tiettytyypistä. Fyysiseen väkivaltaa liittyy aina henkistä väkivaltaa, mutta emotionaalista väkivaltaa voi olla ilman fyysistä väkivaltaa, tosin sitä pidetään myös fyysistä väkivaltaa ennakoivana. (Taft ym. 2001, Shelton ja Liljequist 2002, Watts ja Zimmerman 2002.) Fyysinen väkivalta parisuhteessa on yleisempää kaupungeissa asuvilla, alle 30-vuotiailla ja heikomman tulotason perheissä. Väkivalta on harvinaisempaa 50 vuotta täyttäneillä pareilla, protestanttisissa perheissä ja perheissä, joissa lapset ovat yli 5-vuotiaita. (Sorenson 1996.)

Aikaisemmissa tutkimuksissa (mm. Campbell ja Lewandovski 1997) parisuhdeväkivallan on katsottu pahenevan uusiutuessaan. Viimeaikaiset tutkimukset ovat kyseenalaistaneet käsitykset väkivallan eskaloitumisesta (Cavanaugh ja Gelles 2005, myös Johnson ja Ferraro 2000). Väkivallan prosessikuvausten on katsottu liittyvän pitkään jatkuneeseen väkivaltaan ja sulkevan pois uhrin aktiivisen toimijuuden ja tekijän muuttumisen mahdollisuuden. Väkivalta ei aina jatku dynaamisena kehänä, vaan se voi myös loppua parisuhteen silti jatkuessa. (Piispa 2004, 43–44, vrt. mm. Smith 2000, 333)

Väkivaltatrauman siirtymisestä sukupolvelta toiselle on erilaisia käsityksiä. Laajoihin aineistoihin ja tilastollisiin asetelmiin perustuvien tutkimusten mukaan lapsen pahoinpitely siirtyy noin 30 %:ssa sukupolvelta seuraavalle. Usein siirtyminen vaatii kaikkien välittämisehtojen täyttymistä. (Punamäki 2005). Sukupolvelta toiselle siirtyminen tapahtuu kehämäisesti kaltoinkohtelun, riskitekijöiden kasaantumisen sekä perheiden ristiriitojen, kierteiden ja kaltoinkohtelun vaikutusten seurauksena, jolloin perheenjäsenillä ei ole resursseja toisistaan välittämiseen (Paavilainen 1998).

Suomessa perheväkivallan kirjaaminen rikostilastoihin on aloitettu vuonna 1996. Parisuhdeväkivaltaa ei kuitenkaan erotella muusta perheväkivallasta. Vuonna 2003 poliisi kirjasi 3 567 perheväkivaltatapausta, mikä oli runsas kymmenesosa poliisin tietoon tulevasta väkivallasta. Viranomaistilastojen mukaan vuosittain 80 prosentissa perheväkivaltarikoksista asianomistajana on ollut nainen. Vaikka perheväkivallan ilmoitusalttius on noussut, edelleen suhteellisen pieni osuus väkivallasta ilmoitetaan poliisille, joten poliisin tilastot eivät anna kattavaa kuvaa ilmiöstä. Naisiin parisuhteissa kohdistunut väkivalta on Suomessa parinkymmenen vuoden aikana vähentynyt jonkin verran. Samoin naisten kokema vammoja aiheuttanut perheväkivalta on vähentynyt. Vuonna

2003 nainen oli uhrina 90 prosentissa parisuhdeväkivaltaa. (Heiskanen ym. 2004, 21, Honkatukia 2004, 198, 200, Kivivuori ym. 2004, 57.)

Yhdysvalloissa 40 % naisista kokee parisuhdeväkivaltaa elämänsä aikana, kun mukaan lasketaan psykologinen ja emotionaalinen väkivalta. Fyysistä väkivaltaa on 30 %:ssa avioliitoista, 10 %:ssa väkivaltatapauksista aiheutuu fyysisiä vammoja. (Halford ym. 2000, McClellan ja Killeen 2000, Plichta ja Falik 2001, Vest ym. 2002). Yhdysvalloissa 30 %:ssa naisten murhasta tekijänä on nykyinen tai entinen aviomies tai poikaystävä, miehistä kolme prosenttia on aviopuolisoiden tai tyttöystävien murhaamia (Danis 2003). WHO:n tilastojen (1997) mukaan ainakin 20 % maailman naisista on joutunut fyysisen parisuhdeväkivallan uhriksi. Eri maiden tilastoissa väkivallan kohteeksi joutuneiden naisten osuus vaihtelee 10–50 %:n välillä. (Heise ym. 1999, Hindin ja Adair 2002, Watts ja Zimmerman 2002.) Britanniassa 11 % naisista ja Etelä-Afrikassa 25 % naisista on kokenut fyysistä väkivaltaa parisuhteessaan (Frost 1999, Jewkes ym. 2002). Suomalaisen naisuhritutkimuksen (Heiskanen ja Piispa 1998) mukaan joka viidennessä parisuhteessa nainen on joskus joutunut puolisonsa väkivallan kohteeksi. Kansainvälisten esiintyvyyksilukujen vertailua vaikeuttaa käytettyjen mittareiden ja tutkimuksellisten lähestymistapojen erilaisuus (Krahé ym. 2005).

Miesten kokeman parisuhdeväkivallan uhritutkimuksia on niukasti. Amerikan intiaanien keskuudessa tehdyssä tutkimuksessa miehet raportoivat kokeneensa parisuhteissaan lähes yhtä paljon emotionaalista väkivaltaa kuin naiset (Harwell ym. 2003). Etelä-Carolinassa satunnaisotannalla tehdyssä väestötutkimuksessa 13 % miehistä oli kokenut jonkin tyyppistä parisuhdeväkivaltaa elämänsä aikana (MMWR: Morbidity & Mortality Weekly Report 2000). Millsin ym. (2003) tutkimuksen mukaan 29,3 % ensiavussa hoidetuista miehistä oli kokenut elämänsä aikana parisuhdeväkivaltaa. Englantilaisen tutkimuksen (George 1999) mukaan 50 % naisten väkivaltaa kokeneista miehistä oli kokenut sitä lähisuhteessaan.

Parisuhteessa väkivaltaisesti käyttäytyviä naisia ja miehiä on pyritty luokittelemaan, tyypittelemään ja määrittelemään erilaisten syy- ja ennustavien tekijöiden mukaan. Väkivaltaiset miehet ja naiset ovat kuitenkin hyvin heterogeenisiä ryhmiä. (Simoneti 2000, Cavanaugh ja Gelles 2005.)

Väkivaltaisesti käyttäytyviä naisia on tutkittu vähän ja lähinnä on tutkittu naisia, jotka ovat tehneet väkivaltarikoksia. Lähisuhteessaan väkivaltaisesti käyttäytyvillä naisilla on todettu traumaattisia kokemuksia lapsuudessa ja aikuisuudessa. Heillä on enemmän vaikeuksia parisuhteissaan, he käyttävät myös päihteitä, heidän kognitiiviset ja verbaaliset taitonsa ovat heikot ja heillä on heikko stressinsietokyky. Heillä on todettu myös usein persoonallisuushäiriöitä tai aikaisempi rikostausta. (Busch ja Rosenberg 2004, Weizmann-Henelius 2004.)

Miehillä väkivaltaista käyttäytymistä ennustavina ja siihen yhteydessä olevina piirteinä on havaittu muun muassa heikentynyt kyky puolustaa mielipiteitään, heikko itsetunto, heikot sosiaaliset taidot ja vaikeus ilmaista tunteita ja hallita vihaa. Miesten väkivaltaista käyttäytymistä ennustavat lapsuudessa väkivallan tai kiusaamisen kohteeksi joutuminen sekä miesten päihteiden käyttö. Myös miehen heikko kehonkuva, mustasukkaisuus, ihmissuhderistiriidat, erityinen riippuvuus kumppanistaan sekä verbaalisesti väkivaltainen kumppani liittyvät miehen väkivallan käyttöön intiimissä suhteessa. (Danielson ym. 1998, Russel ja Wells 2000, Peterman ja Dixon 2001, Arseneault ym. 2002, Caspi ym. 2002, Scott Tilley 2002, Shelton ja Liljeqvist 2002, Dixon ja Browne 2003, Abrahams ym. 2004, Schulman 2004, Worley ym. 2004.) Puolella miehistä, jotka käyttäytyvät väkivaltaisesti, on mielenterveydellisiä ongelmia (Danielson ym. 1998, Fiscbach ja Herbert 1997). Myös miehen ongelmallinen peliriippuvuus ennustaa parisuhdeväkivaltaa (Muelleman ym. 2002). Jos mies omistaa aseensa, on uhannut naista aikaisemmin aseella, jos perheessä on naisen edellisestä suhteesta syntyneistä lapsia, ja jos nainen jättää miehen toisen miehen vuoksi, naisen riski tulla murhatuksi parisuhdeväkivallan seurauksena kasvaa (Campbell ym. 2003). 40 prosentilla miehistä, jotka käyttäytyvät intiimisuhteessaan syklisen väkivaltaisesti, on todettu varhaisessa kehitysvaiheessa syntynyt rajatilapersoonallisuus (Dutton ja Kropp 2000). Myös veren kohonnut serotoniinipitoisuus on yhteydessä miesten väkivaltaiseen käyttäytymiseen (Moffit ym. 1998).

2. 2. 3 Parisuhdeväkivallan selitysmallit

Parisuhdeväkivaltaa on selitetty vaihtelevin tavoin eri tieteenalojen teorioissa, ammattikäytännöissä ja eri sukupuolten kokemuksissa. Selitysmalleista ei ole yksimielisyyttä, eikä minkään selitysmallin eduksi ole riittävää epidemiologisten kriteerien mukaista näyttöä (Dutton 1999, Dutton ja Kropp 2000, Jewkes ym. 2002). Yhden selitysteorian käyttö paljastaa parisuhdeväkivallan ilmiön moniulotteisuudesta vain tietyn osa-alueen (Peltoniemi 1997). Väkivaltaisen käyttäytymisen taustalla olevat tekijät ja motiivit voivat olla erilaisia miehillä ja naisilla, joten miesten ja naisten fyysisistä aggressiivisuutta parisuhteessa ei tulisi selittää samalla tavalla. Miehille aggression sosiaaliset merkitykset ja seuraukset ovat erilaisia kuin naisille. Miesten ja naisten väkivaltaisen käyttäytymisen riskitekijät ovat samanlaisia. Nuoruusiän käyttäytymisongelmat ennustavat selvimmin väkivaltaista käyttäytymistä parisuhteessa. (Magdol ym. 1998, Nykyri 1998.)

Parisuhdeväkivaltaa voidaan selittää biologisten teorioiden, yksilön psykopatologisten teorioiden, parisuhteen ja perheen vuorovaikutusteorioiden, sosiaalisen oppimisteorian sekä kehitysteorioiden ja yhteiskunnan rakenneteorioiden avulla (Wolffe ja Jaffe 1999, Halford ym. 2000, Bond ja Bond 2004, Hines ja Saudino 2004). Parisuhdeväkivaltaa voidaan selittää myös ongelmana, joka johtuu uskonnollisista syistä, mielenterveysongelmista tai

päihteiden käytöstä (Busby ja Compton 1997, Magdol ym. 1997, Hines ja Malley-Morrison 2001, Leonard 2001).

Biologisten teorioiden mukaan väkivaltainen käyttäytyminen selitetään perinnöllisyystekijöiden, biokemiallisten tekijöiden tai aivojen kehityshäiriön seurauksena. *Yksilöllisen psykopatologisen teorian* mukaan väkivaltainen käyttäytyminen johtuu persoonallisuuden rakenteen häiriytymisestä, joka on opittu tai on muotoutunut lapsuuden kokemuksissa. *Parisuhteen ja perheen vuorovaikutusteorioiden* mukaan väkivalta johtuu vääristä vuorovaikutusmalleista, ja väkivaltaa tulee tarkastella ottaen huomioon perheen vuorovaikutuksen konteksti, ominaispiirteet ja perhedynamiikka. *Sosiaalisen oppimisen teoria* näkee väkivallan perheen ja kulttuurin tuottamana käyttäytymisenä. Ihminen oppii käyttämään väkivaltaa yhtenä ongelmanratkaisukeinona erityisesti läheisissä ihmissuhteissa. (Wolffe ja Jaffe, 1999, Danis 2003.) *Sosiaalisen vaihdon teorian* mukaan ihmiset käyttäytyvät väkivaltaisesti läheisiään kohtaan siksi, etteivät seuraamukset hyötyn nähden ole suuria: kotona tapahtuvasta väkivallasta pidättäminen ja rankaiseminen eivät ole todennäköistä, eikä väkivallan tekijän tarvitse pelätä takaisin lyömistä tai maineen menetystä (Danis 2003).

Sosiaalisen rakenneteorian mukaan väkivalta johtuu yhteiskunnan valtarakenteiden epätasapainosta. Tämä selitysmalli kiinnittää erityistä huomiota patriarkaaliseen vallankäyttöön naisiin ja lapsiin kohdistuvana fyysisenä, taloudellisena ja poliittisena kontrollina. Perheväkivalta on heijastusta tästä patriarkalisesta vallankäytöstä. (Julkunen 1997, Schronstein 1997, Jewkes ym. 2002, Laitinen 2004, Morgan 2005.)

Edellä mainituille selitysmalleille on yhteistä, että 1) perhe- ja parisuhdeväkivallan sosiaalisen ongelman laajuus on heikosti tunnistettu ja ymmärretty 2) perheväkivalta on vaikea ja monitahoinen ongelma 3) lapsuuden trauma tai muu trauma altistaa perheväkivallalle ja 4) niin kauan kuin perheväkivaltaa suvaitaan asenteissa ja instituutioissa, sen ennalta ehkäiseminen on vaikeaa (Wolffe ja Jaffe 1999, 135).

2. 2. 4 Sukupuoli ja väkivalta parisuhteessa

Parisuhdeväkivallan tutkimukset tuottavat erilaista tietoa naisten ja miesten väkivallan erilaisuudesta ja samankaltaisuudesta riippuen väkivallan määrittelystä, tutkimuksen lähtökohdista sekä tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmistä. Tuloksiin vaikuttavat myös kulttuuriset erot ja kulloinenkin konteksti, jossa väkivaltaa tutkitaan, sekä se, tutkitaanko uhreja vai tekijöitä. Parisuhdeväkivallan ilmiöstä syntyy myös erilainen kuva sen myötä, tutkitaanko rikoksen tunnusmerkistöt täyttävää väkivaltaa vai sellaista väkivaltaa, joka ei tunnusmerkistöä täytä. (Mihalic ja Elliot 1997, George 1999, Acher 2000, Watts ja Zimmerman 2002, McHugh 2005.) Tutkimusten (mm.

Seelau ym. 2003, Langhinrichsen-Rohling ym. 2004) mukaan myös väkivallan tekijän ja uhrin sukupuoli vaikuttavat siihen, miten väkivaltaan, sen vakavuuteen, vaikutuksiin ja rangaistuskäytäntöihin suhtaudutaan.

Naisten yleinen aggressiivisuus on samankaltaista kuin miesten. Useimmissa parisuhteissa, joissa on fyysistä väkivaltaa, sekä miehet että naiset ovat väkivaltaisia toisiaan kohtaan, mutta väkivallan muodot ja motiivit ovat erilaisia. (O’Leary ym. 1994, Sorenson 1996, Harned 2001, Kimmel 2002, Saunders 2002, Busch ja Rosenberg 2004; Straus 2004.) Miesten väkivallan motiiveina saattavat olla yksilölliset elämäntilanteeseen liittyvät tekijät, jotka uhkaavat heidän perinteistä asemaansa, kun taas naisten väkivallan motiivit liittyvät ihmissuhdetekijöihin (Magdol ym. 1997, 76). Molemmipuolinen fyysinen väkivalta on yleistä koko väestöä koskevissa tutkimuksissa, kun taas miesten väkivaltaisuus on yleisempää vakavaa väkivaltaa kokeneiden aineistoissa. Miesten väkivalta on usein vakavampaa ja aiheuttaa enemmän fyysisiä vammoja naisille. (O’Leary ym. 1994, Archer 2000, Johnson ja Ferraro 2000.) Sorensonin (1996) mukaan naiset kertovat jonkin verran useammin lyöneensä tai heittäneensä puolisoaan jollakin esineellä kuin miehet. Intiimi terrorismi eli väkivalta, jonka motiivina on puolison kontrollointi, on lähes yksinomaan miehinen väkivallan muoto. Yleinen kahdenvälinen eli lievä väkivalta on sukupuolisymmetristä (Acher 2000, Johnson ja Ferraro 2000, Johnson ja Leone 2005).

Puolet fyysistä parisuhdeväkivaltaa kokeneista naisista ja lähes 80 % miehistä on kokenut henkistä väkivaltaa. Cokerin ym. (2002) sekä Swanin ja Snow’n (2002) tutkimukset osoittivat, että naiset käyttävät enemmän emotionaalista väkivaltaa kuin miehet, kun taas naiset joutuvat useammin seksuaalisen väkivallan ja pakottamisen kohteeksi. Naiset käyttävät sanallista väkivaltaa ja käyvät mieheen kiinni yleisemmin, mutta käyttävät fyysistä väkivaltaa harvemmin kuin miehet. Molempien sukupuolten uhriutuminen on yhtä vakavaa. (Magdol ym. 1997, Coney ja Mackey 1999, Johnson ja Ferraro 2000, Harned, 2001, Adams ja Freeman 2002, Kimmel 2002, Saunders 2002, Hines ja Saudino 2004, Basile 2004, Busch ja Rosenberg 2004) Naisten väkivaltaisuus on kansainvälisten ja suomalaisten tutkimusten mukaan jonkin verran lisääntynyt (Busch ja Rosenberg 2004, 49, Honkatukia 2004, 190).

2. 2. 5 Väkivallan terveys- ja kustannusvaikutukset

Väkivallalla on huomattavia vaikutuksia sekä naisen että miehen fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen (Coker ym. 2002). Parisuhdeväkivallan vaikutuksia on tutkittu lähinnä naisilla. Suurin osa vakavista terveys- ja muista haittavaikutuksista johtuu miesten naisille tekemästä väkivallasta (Henwood 2000). Miehiä käsittelevät tutkimukset tältä alueelta puuttuvat lähes kokonaan (Porcerelli ym. 2003). Väkivallan vaikutukset riippuvat sen kestosta ja muodoista sekä siitä, onko väkivalta molemmipuolista vai yksisuuntaista.

Pitkään jatkuvana ja usein toistuvana parisuhdeväkivalta traumatisoi kaikkia perheenjäseniä. Parisuhdeväkivallan ja lasten kaltoinkohtelulle altistumisen välillä on yhtys (Magolin ja Gordis 2003). Monien paniikkihäiriöiden takana on perheväkivaltaa. Kaikki väkivallan muodot aiheuttavat kohteelleen henkisiä vammoja, joskin usein väkivallan uhri hakee häpeän ja syyllisyyden vuoksi apua vetoamalla muihin syihin ja oireisiin. (Attala ja Summers 1999, van der Weele 1999, Reitzel-Jaffe ja Wolfe 2001, Wekerle ym. 2001, Campbell 2002, Hartley 2002, Wolfe ym. 2003, Williams ja Frieze 2005.) Naisen surmaan johtaneissa parisuhdeväkivaltatapauksissa väkivaltaisesti käyttäytyneiden miesten itsemurhariski on nelinkertainen muuhun väestöön verrattuna (Belfrage ja Rying 2004).

Porcerellin ym. (2003) Yhdysvalloissa tekemän tutkimuksen mukaan puolison väkivallan aiheuttamia uhritumiskokemuksia kuvasi 7,4 % naisista ja 4,7 % miehistä. Sekä miehillä että naisilla erityisesti fyysisen väkivallan aiheuttamaan uhritumiseen liittyy terveyden heikkeneminen, masentuneisuus, päihteiden käyttö, kroonisen sairauden kehittyminen ja tapaturmat (Coker ym. 2002). Sekä miehet että naiset, jotka ovat kokeneet joko vain henkistä tai myös fyysistä väkivaltaa, kokevat uupumisoireita. Molemmat sukupuolet kokevat oireet erityisen voimakkaina, jos he ovat sekä uhrina että tekijänä. (Grandin ym. 1998.) Silloin kun naiset ja miehet kokevat samanlaista ja molemminpuolista väkivaltaa, väkivallan vaikutuksissa ei ole merkittäviä sukupuolten välisiä eroja (Williams ja Frieze 2005).

Parisuhdeväkivallan fyysiset ja psyykkiset seuraukset ovat eräiden tutkimusten mukaan naiselle vakavampia kuin miehelle (Coker ym. 2002, Saunders 2002, Porcerelli ym. 2003). Naiset ja miehet raportoivat väkivallan vaikutuksia eri tavoin (esim. Williams ja Frieze 2005). Väkivaltaa kokeneet naiset kärsivät sydänoireista, kroonisista kivuista sekä mahan ja suoliston alueen sairauksista. Heillä on myös usein gynekologisia ja sukupuoliteitse leviäviä sairauksia. Raskauden aikainen väkivalta voi aiheuttaa keskenmenon, ennenaikaisen synnytyksen ja lapsen pienipainoisuuden. Toistuva fyysinen väkivalta aiheuttaa naiselle lisääntynyttä vammaariskia. Yhdysvalloissa on arvioitu, että puolet akuuteista vammoista ja 21 % kaikista akuuttia kirurgista hoitoa vaativista vammoista johtuu parisuhdeväkivallasta (DiazOlavarrieta ym. 1999, Gazmararian ym. 2000, Guth ja Pachter 2000, Murphy ym. 2001, Campbell 2002).

Seksuaalinen väkivalta aiheuttaa traumakokemuksen, seksuaalista väkivaltaa kokeneilla naisilla on myös erilaisia gynekologisia oireita ja suurempi alttius tulla tapetuiksi kuin naisilla, jotka eivät ole kokeneet seksuaalista väkivaltaa. Väkivaltaa kokeneet naiset ja lapset kärsivät pitkittyneestä posttraumaattisesta stressistä, jonka oireisiin kuuluvat fyysinen ja psyykkinen ylivirittyneisyys, hermostuneisuus ja valppaus, unihäiriöt, painajaiset, muistikuvien pirstaleisuus, masentuneisuus, muistamattomuus, keskittymisvaikeudet ja erilaiset fyysiset oireet. (Campbell ja Lewandowski 1997, Campbell ja Soeken 1999, Monahan ja

O’Leary 1999, Naumann ym. 1999, Campbell 2002, Coker ym. 2002, Golding 2002, Raijas 2003.) Pahoinpidellyt naiset tuntevat halua vahingoittaa itseään, ja naisilla on viisinkertainen itsemurhariski ei väkivaltaa kokeneisiin naisiin verrattuna. Vakavin väkivallan seuraus on kuolema (Stark ja Flitcraft 1996, Parsons ja Harper 1999). Väkivaltaa kokeneet naiset tuntevat itsetunnon heikkoutta ja toivottomuutta. Monien tutkimusten mukaan naisella väkivallan kohteeksi joutuessaan on taipumus jättää huomiotta oma kärsimyksensä ja avuttomuutensa. Nainen pyrkii tukahduttamaan ja kieltämään väkivallan vakavuuden (Silva ym. 1997, Langford 1998, Frost 1999, Basile 2004).

Parisuhdeväkivallalla on myös yhteiskunnallisia vaikutuksia ja kaikkia väkivallan sosioekonomisia vaikutuksia on vaikea laskea. Piispan ja Heiskanen (2000, 35) tutkimuksen mukaan naisiin kohdistuvan väkivallan arvioidaan aiheuttavan Suomessa vuosittain noin 90 miljoonan euron taloudelliset menetykset yhteiskunnalle mm. terveydenhoitopalvelu-, oikeudenkäynti- ja turvakotipalvelukuluina. Väkivaltaa kokeneet naiset käyttävät Yhdysvalloissa kolme kertaa enemmän terveyspalveluita, ja väkivaltaa kokeneista naisista aiheutuu siellä vuosittain 92 % enemmän kustannuksia terveydenhuollolle kuin ei-väkivaltaa kokeneista (Wisner ym. 1999, Coker ym. 2000).

2. 2. 6 Parisuhdeväkivallan osapuolille suunnatut interventiot

Parisuhdeväkivallan osapuolten auttaminen on keskittynyt lähinnä sekundaari- ja tertiaariehkäisyyn. Varhainen tunnistaminen on osoittautunut vaikeaksi, koska se edellyttää erityisosaamista, luottamuksellisuutta, sensitiivisyyttä ja vaikuttavia puuttumismenetelmiä sekä uhrin turvallisuuden varmistamista. (Wolfe ja Jaffe 1999, Garcia-Moreno 2002, Kim ja Motsei 2002, Danis 2003.) Auttamisessa miehen ja naisen odotusten ja tarpeiden sekä perheen kokonaisuuden huomioon ottaminen on tärkeää ja edellyttää moniammatillista yhteistyötä (Hague 1998, 441).

Suomessa vain kaksitoista prosenttia parisuhdeväkivallan uhreina olevista naisista ja kuusi prosenttia väkivaltaisista miehistä on hakenut ammatillista apua. (Heiskanen ja Piispa 1998). Yhdysvalloissa arviolta noin kolmannes parisuhdeväkivaltaa kokeneista naisista puhuu vapaaehtoisesti asiasta terveydenhuoltohenkilöstölle (Coker ym. 2000). Väkivallan kohteeksi joutuneet naiset kokevat terveydenhuollossa usein syyllistämistä ja väkivallan vähättelyä. He odottavat, että heiltä kysyttäisiin parisuhdeväkivallasta. Usein kuitenkin työntekijät hoitavat vain fyysisiä vammoja, mutta ovat neuvottomia ja pelkäävät puuttua väkivaltaan. (Yam 2000, Kim ja Motsei 2002, Chang ym. 2005.) Parisuhdeväkivaltaan liittyy traumojen päällekkäisyys, minkä vuoksi kaikkein syvimmällä oleva ongelma jää helposti auttajalta huomaamatta. Työntekijät elävät samassa kulttuurissa kuin asiakkaansakin, joten heillä voi olla asenteita ja arvoja, jotka vaikuttavat asiakkaisiin suhtautumiseen. Usein ammattihenkilöt kääntävät keskustelun sellaisiin ongelmiin, joita osaavat paremmin käsitellä ja

jättävät väkivallan katkaisemisen pääosin uhrin ja tekijän vastuulle. (Frost 1999, Shephard ym. 1999, van der Weele 1999.)

Parisuhdeväkivallan seulontamenetelmiä on kehitetty terveydenhuollon eri konteksteihin (mm. Straus 1979, Brown ym. 2000, Swahnberg ja Wijma 2003, Perttu 2004, Straus ja Douglas 2004, U.S. Preventive Services Task Force 2004). Myös parisuhdeväkivallan uusiutumisriskiä voidaan arvioida erilaisilla mittareilla (mm. Dutton ja Kropp 2000, Kropp ja Hart 2000, Williams ja Houghton 2004). Seulontamenetelmien eduista, haitoista ja vaikuttavuudesta väkivallan tunnistamisessa ja pysäyttämisessä ei ole riittävää evidenssiä ja niiden käyttö on vähäistä muun muassa koulutuksen, ajan ja tehokkaiden interventiomenetelmien puuttuessa (Waaen ym. 2000, Bacchus ym. 2002, Garcia-Moreno 2002, Ramsay ym. 2002, Anglin ja Sachs 2003, Macmillan ja Wathen 2003, Wathen ja MacMillan 2003a, 2003b). Myös moniammatillisen yhteistyön toimintamalleja ja terveydenhuollon henkilöstön koulutusohjelmia on kehitetty eri konteksteihin, mutta myös niiden vaikuttavuuden arviointi on vähäistä (mm. Davidson ym. 2001, Nelson ym. 2004, Ewalds 2005, Kyllönen-Saarnio ja Nurmi 2005). Hoitotyön käytäntöjä parisuhdeväkivallan uhrin kohtaamiseksi on ohjeistettu (mm. Wick 2000, Nursing Best Practice Quideline 2005).

Väkivaltaisesti käyttäytyville naisille suunnattuja hoito-ohjelmia on vähän, eivätkä miehille kehitetyt ohjelmat sovellu naisille (Kernsmith 2005, 760). Väkivaltaa kokeneisiin naisiin kohdistuvien interventiomenetelmien, kuten turvakotijaksojen tai naisten neuvonnan vaikuttavuudesta väkivallan vähenemiseen tai loppumiseen ei ole tieteellistä näyttöä osoittavaa arviointitutkimusta (Rhodes ja Levinson 2003, Wathen ja MacMillan 2003a, 2003b). Koska väkivaltaisesti käyttäytyvät naiset eivät ole homogeeninen ryhmä, heille tulisi kehittää erilaisia hoitomenetelmiä: osa heistä voi hyötyä esimerkiksi vihan hallintamenetelmien oppimisesta ja osa lapsuuden traumojen läpityöstä. (Busch ja Rosenberg 2004, 56.)

Väkivaltaisesti käyttäytyvien miesten auttamisen lähestymistavat riippuvat siitä, millaisen selitysmallin mukaan väkivalta ymmärretään ja millaisen ihmiskäsityksen ja ihmiskuvan varaan auttamismenetelmät rakentuvat. Esimerkiksi sosiaalisen vaihtoteorian mukainen orientaatio on tähdännyt miehen pidättämisen, syytteen nostamisen ja rankaisemisen kaltaisten interventioiden kehittämiseen. (Varjonen 2002, 35, Danis 2003, 39.) Kaikki väkivallan uhreiksi joutuneet naiset eivät pidä lakia, poliisia ja rikosoikeutta oikeana keinona käsitellä heihin kohdistunutta parisuhdeväkivaltaa. Lisäksi rikosoikeudellisten ratkaisujen katsotaan kohdistuvan tavallisimmin marginalisoituneeseen väestön osaan, jolloin sillä voi olla jopa väkivaltaa lisäävä vaikutus. (Morris ja Gelsthorpe 2000, 413, Dutton ja Goodman 2005, 744, Goodman ja Epstein 2005, 479.)

Eriyppisiä lähestymistapoja ja ohjelmia on kehitetty ja kokeiltu väkivaltaisesti käyttäytyvien miesten auttamiseksi (mm. Saunders 2001, Hill 2003, Leisring ym. 2003, McCloskey ym. 2003, Milner 2004). Feministisessä ja profeministisessä ajattelussa väkivalta nähdään miehisenä ylivaltana, jota historialliset, kulttuuriset ja tilannekohtaiset tekijät oikeuttavat. Tällöin hoito-ohjelmien tavoitteena on miehen väkivaltaisen käyttäytymisen lopettaminen ja miesten käyttäytymisen muuttaminen antamalla tietoa väkivaltaisesta käyttäytymisestä ja tukemalla heitä muutokseen (Hintikka 1999, 224, Babcock ym. 2004, 1025, Nyqvist 2004, 116, Holma ym. 2005, 27). Kognitiivis-behavioristiseen terapiaan perustuvat hoitomuodot pitävät väkivaltaa opittuna käyttäytymisenä, joka voidaan oppia pois esimerkiksi tunneilmaisutaitoja ja vihanhallintaa oppimalla. Malli on käytännössä edellisen kaltainen (Babcock ym. 2004, 1026).

Psykoterauttisesti suuntautuneissa hoitomalleissa hoito-ohjelmien yksilöllisessä suunnittelussa otetaan huomioon väkivaltaisten miesten erilaisuus, väkivallan vakavuus ja erilaisuus, lapsuuden traumatisoituminen ja persoonallisuuden piirteet (Saunders 1996, 2001, Blumenthal ym. 1998, Dutton 1999, Simoneti 2000). Miesten hoito-ohjelmiin osallistuvista jopa yli 50 prosenttia ohjelman aloittaneista keskeyttää. Tutkimusten mukaan hoito-ohjelmien vaikuttavuudessa ei ole merkittäviä eroja, eivätkä erilaiset ohjelmat ole tuottaneet toivottuja tuloksia väkivallan vähentämiseksi. (Dunford 2000, Simoneti 2000, Wathen ja MacMillan 2003a, 2003b, Babcock ym. 2004, Kenworthy ym. 2005.) Nykyään ammatillisessa kohtaamisessa pyritään sukupuolten mukaan eriytyneeseen hoitonäkemykseen ja korostetaan sukupuolispesifejä palveluja sekä hoidollis-terapeuttista näkemystä. Tavoitteena on sukupuolisensitiivisten auttamismuotojen kehittäminen. (Miers 2002, 71–74, Nyqvist 2004, 123, Hamberger 2005, Kernsmith 2005, 768–769). Lupaavia tuloksia väkivallan ehkäisyssä ja pysäyttämisessä on saatu erilaisista ekologisista ja perheiden yhteenkuuluvuutta ja koossapysymistä tukevista toimintamalleista (Heise 1998, Grywacz ja Fuqua 2000, Das Dasgupta 2002, Jewkes ym. 2002, Danis 2003, Hill 2003, Ruffolo ym. 2003, Leal ja Brackley 2004, Stith ym. 2004, Maloney ja Reddoch 2005, Silvergleid ja Mankowski 2006).

2.3 Yhteenvedo tutkimuksen lähtökohdista

Tässä tutkimuksessa parisuhde tarkoittaa heteroseksuaalista, naisen ja miehen intiimiä, emotionaaliseen kiintymykseen, rakastumiseen, henkilökohtaiseen mieltymykseen sekä keskinäiseen liittoutumiseen ja sitoutumiseen perustuvaa yhteenliittymää. Parisuhde voi olla avio- tai avoliitto, kihlaus- tai seurustelusuhde. Se voi olla nykyinen tai aiemmin toteutunut. Parisuhde on perheen ydinsolu ja kaksoissidos. Se on myös sosiaalinen, uskonnollinen ja moraalinen järjestelmä, jossa nainen ja mies ovat keskinäisessä vuorovaikutuksessa toistensa, muiden perheenjäsenten sekä sosiaalisten

rakenteiden ja järjestelmien kanssa. Parisuhteeseen kuuluvat puolisoiden vastuu ja velvollisuus toisiaan kohtaan sekä puolisoiden välinen tunne- ja seksuaalisuhde. Asenneilmaston ja seksuaalimoraalin muutoksen myötä parisuhteeseen liittyy myös vapauden ja sitoutumisen ristiriitoja, suhteiden vaihtelevuutta ja toisiaan seuraavia suhteita. Puolisot tuovat parisuhteeseen oman eksistenssinsä ja aikaisemmat elämäkokemuksensa.

Tutkimuksessa naispuolisuus ja miespuolisuus koskevat elämisen kokonaisuutta. Erilaisten biologisten, fysiologisten, psykologisten ja sosiaalisten piirteiden lisäksi mies- ja naispuolisuudessa on mukana kokemuksia, tunteita ja toiminnan ja olemisen tapoja sekä niille annettuja merkityksiä. Nainen ja mies nähdään samanarvoisina, mutta erilaisina. Tutkimuksessa käsitteet mies ja nainen tarkoittavat biologista, psykologista, sosiaalista, kulttuurista ja hengellistä sukupuolta sekä elettyä ja koettua sukupuolisuutta. Naisesta ja miehestä käytetään tutkimuksessa myös käsitteitä parisuhteen osapuolet, puolisot tai kumppanit. Käsitteillä tarkoitetaan yleensä parisuhteessa eläviä naisia ja miehiä, ei välttämättä saman parisuhteen osapuolia.

Parisuhdeväkivalta on monimutkainen ja dynaaminen ilmiö, johon sisältyy erilaisia kokemuksia, tunteita ja tulkintoja. Parisuhdeväkivallan määrittelyssä on yksilöllisiä, kulttuurisia, rodullisia ja sukupuolisia eroja. Parisuhdeväkivalta on tarkoituksellista, eri tavoin toteutuvaa puolison tahdon, tarpeiden ja toiveiden hallintaa, joka loukkaa puolison itsemääräämisoikeutta tai yhteisiä sitoumuksia. Parisuhdeväkivalta voi olla suoraa tai epäsuoraa, ja sen tarkoituksena on vahingoittaa puolisoa, omaisuutta tai ympäristöä. Myös erilaiset aggression ilmaukset, jotka tähtäävät puolison vahingoittamiseen tai häiritsemiseen, ovat väkivaltaa. Parisuhdeväkivalta on usein kietoutunutta, eikä sitä voida luokitella yhtenäisiksi ryhmiksi. Väkivallan tapahtumahetken aikainen parisuhde voi tutkimuksen haastatteluhetkellä olla entinen. Molemmat puolisot voivat olla väkivallan tekijöitä ja/tai kokijoita. Tässä tutkimuksessa väkivallaksi ymmärretään se, minkä mies ja nainen kokevat väkivallaksi.

Parisuhdeväkivallan ilmiötä on tutkittu eri tieteiden piirissä enimmäkseen naiseen kohdistuvana väkivaltana ja naisten näkökulmasta, ja tarkastelun lähtökohdaksi on useimmiten yhteiskuntarakenteista johtuva sukupuolten välinen eriarvoisuus. Miesten kokemuksia parisuhdeväkivallan kohteena on tutkittu hyvin vähän. Miesten väkivaltaisesta käyttäytymisestä parisuhteessa on tutkittu lähinnä naisten kokemuksina. Puolisoiden yhteisistä kokemuksista ja parisuhteessa väkivaltaisesti käyttäytyvistä naisista on niukasti tutkimuksia. Sukupuolten välisen parisuhdeväkivallan symmetrisyyttä tai erilaisuutta on tutkittu jonkin verran. Hoitotieteellistä tutkimusta parisuhdeväkivallasta on Suomessa vähän.

Perhehoitotieteessä ja -työssä otetaan huomioon yksilön ja perheen terveystarpeet, tuetaan perheen voimavaroja ja autetaan perheitä elämänsä siirtymä- ja muutosprosesseissa. Perhehoitotyössä tarvitaan tietoa

parisuhdeväkivaltaa synnyttävistä tekijöistä, väkivaltaisen parisuhteen dynamiikasta ja molempien sukupuolten kehityshistoriasta ja kokemuksista, jotta perheen ja sen jäsenten terveyttä voidaan edistää tilanteen mukaan. Mielenkiinnon kohdistaminen parisuhteen molempien osapuolten kokemukseen on ajankohtaista, jotta väkivallan ilmiötä voitaisiin ymmärtää kokonaisvaltaisemmin. Laajemman ymmärryksen kautta voidaan kehittää uusia, väkivaltaa ehkäiseviä, yksilöllisyyden huomioon ottavia lähestymistapoja ja toimintamalleja. Hoitotieteellistä tutkimustietoa voidaan hyödyntää moniammatillisessa yhteistyössä pyrittäessä ennaltaehkäisemään pitkäaikaisten, terveydellisten haittavaikutusten kehittymistä parisuhteen osapuolille ja perheenjäsenille. Tutkimuksen tuloksia arvioimalla ja soveltamalla voidaan auttajatahojen yhteistyötä kehittää parisuhteen osapuolten, perheiden ja yksittäisten perheenjäsenten auttamiseksi.

3 TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata sitä, miten mies ja nainen heteroseksuaalisessa parisuhteessa kokevat väkivaltaan johtavat tekijät, väkivallan kohteeksi joutumisen ja oman väkivaltaisuutensa. Tutkimuksen tarkoitus on muodostaa naisten ja miesten parisuhdeväkivallan kokemuksia ja parisuhdeväkivallan ilmiötä kuvaava merkitysrakenne, joka konstruoi miehen ja naisen kokemussisällöt teoreettisesti ymmärrettäviksi. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa, jonka avulla voidaan kehittää parisuhdeväkivallan tunnistamista, varhaisvaiheen interventioita ja moniammatillista yhteistyötä parisuhteen osapuolten ja heidän perheidensä auttamiseksi.

Tutkimustehtävänä on kuvata

- 1 parisuhdeväkivaltaan johtavia tekijöitä naisen ja miehen kokemana
- 2 parisuhdeväkivallan kohteeksi joutumista naisen ja miehen kokemana
- 3 naisen ja miehen kokemuksia heidän omasta väkivaltaisesta käyttäytymisestään ja
- 4 tuottaa naisen ja miehen parisuhdeväkivallan kokemuksia ja parisuhdeväkivallan ilmiötä kuvaava yleinen merkitysrakenne.

4 EMPIIRISEN TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4. 1 Tutkimuksen filosofiset ja metodologiset lähtökohdat

4. 1. 1 Fenomenologinen filosofia ja tutkimusta ohjaava ihmiskäsitys

Fenomenologisessa tutkimuksessa pidetään ensisijaisena vaatimuksena tutkijan oman aseman, ihmiskäsityksen, tausta-ajattelun sekä tutkimuksen ontologisten ja epistemologisten ratkaisujen esiintuomista. Ne ohjaavat tutkijan ajattelua ja tutkimuksen lähtökohtien valintaa ja antavat tutkimusraportin lukijalle mahdollisuuden suhteuttaa empiiriset tulokset niiden mukaan. (Perttula 1995, Koch 1999, Lehtomaa 2005.)

Fenomenologian perussuuntauksina puhutaan tavallisimmin Husserlin (1859–1938) deskriptiivisestä fenomenologiasta ja tulkitsevasta eli Heideggerin (1899–1976) hermeneuttisesta fenomenologiasta. Fenomenologisen filosofian tausta-ajattelu on kompleksista, fenomenologiassa on useita suuntauksia ja teoreettisia lähestymistapoja ja eri filosofit tulkitsevat suuntauksia eri tavoin. Yhden yksiselitteisen fenomenologisen filosofian esittäminen ei ole mahdollista. (Lehtovaara 1995, Åstedt-Kurki ja Nieminen 1997, Lukkarinen 2001, Miller 2003.) Kuvaan tutkimustani ohjaavan ihmiskäsityksen ja hahmotan parisuhteen fenomenologiaa käyttäen apuvälineenä tutkittavan ilmiön kannalta merkittävänä pitämiäni eksistentiaalis-fenomenologisen filosofian aspekteja. Filosofiselta taustaltaan tutkimukseni on lähinnä Merleau-Pontyn (1908–1961) fenomenologiaa (ks. Annels 1999, Miller 2003, Merleau-Ponty 2003).

Tämän tutkimuksen ihmiskäsitys on holistinen ja kristillinen. Sen mukaan ihminen on Jumalan luoma, transsendentaalinen olento, jonka alkuperä, selitys ja päämäärä ovat hänen itsensä ulkopuolella, siksi ihminen ei voi itseään määritellä ja selittää tyhjentävästi. (Lindqvist 1997.) Ihminen on eksistoiva, ainutlaatuinen, jakamaton ja intentionaalinen subjekti. Hän on ajatteleva, tunteva ja toimiva olento, joka todellistuu henkis-sielullis-ruumiillisena olentona, miehenä ja naisena. Ihmisellä on omatunto, tahto ja kyky tehdä valintoja, mutta myös moraalinen vastuu valinnoistaan. Ihmisenä olemisessa oleellista on myös suhde toisiin ihmisiin ja elämismailmaan. Intentionaalinen ihminen suuntautuu toisten ihmisten lisäksi myös Jumalaan. Ihminen ei ole sitä, mitä hän on ollut tai mitä

hän on nyt, vaan mitä hänestä Jumalan tahdosta tulee. (Perttula 1995, Zijlstra 1995, Kettunen 1998, Ojanen 1998, Saarinen 1999, Välimäki 1999, Lehtinen 2000, Kierkegaard 2001, Speziale ja Carpenter 2003, Kangasniemi 2004, Thomas 2005.)

Parisuhteessa puoliset ovat *suhteessa toisiinsa*. He ovat tasa-arvoisia, mutta erilaisia. Koska ihminen on sukupuolinen ja yhteisöllinen olento, nainen ja mies tarvitsevat toisiaan. Persoonallisen toisen kohtaamisessa toteutuu minän tuleminen subjektiksi. Parisuhde mahdollistaa biologisen, henkisen, hengellisen ja sosiaalisen yhteyden, jossa rakkaus, huolenpito ja vastuu ovat keskeisiä. (Lindqvist 1997, 34–35.) Aistimellinen ja ruumiillinen eläminen parisuhteessa on kontaktipinta, jonka kautta puoliset löytävät yhteyden toisiinsa, asettavat itsen toisen paikalle ja osoittavat erillisyytensä (Levinas 1996, 13, 15, 24, Välimäki 1999, 85, Latomaa 2005, 48, Thomas 2005, 71). Parisuhteessa toisen näkeminen on vastavuoroisuutta ja siinä syntyvää ymmärrystä. Toiseen katsomisessa syntyvät merkitykset liittyvät toisen ihmisen koko kehoon, kasvojen ilmeisiin, puhuttuun sanaan ja vaikenemiseen ja merkitykset suuntautuvat takaisin itseen. Puolisoiden suhteeseen kuuluu myös vieraantumisen aspekteja, jotka voivat joissakin elämäntilanteissa tulla hallitseviksi. (Laine ja Kuhmonen 1995, Väri 1997, 58–59.)

Vuorovaikutuksellisuus kuuluu parisuhteeseen. Ihminen on olemassa jonkun muun kanssa, avoimena jollekin muulle ja suhteessa ympäröivään todellisuuteen. Puolisoiden suhde on minä–sinä -suhde, ja aito eksistenssi on dialogista. Minä–sinä on yhteyden maailma, jossa toteutuu puoliset kasvupotentiaali, persoonaksi tuleminen. Kun kummastakin tulee oma itse toisen avulla, todellinen dialogi tulee mahdolliseksi. (Varto 1995a, 56, 73, Väri 1997, 68–71, von Herrman 1998, 125–127, Buber 1999, 28, Lehtinen 2002, 296, 299.)

Ruumis (keho) mahdollistaa ihmisen olemisen suhteessa maailmaan ja suhteessa puolisoon. Ruumiin välityksellä nainen ja mies kietoutuvat, samaistuvat ja kiinnittyvät tiettyyn ympäristöön, hankkeisiin ja toisiinsa. Ruumis on sielun (psykye) ulkonainen ilmiö. Sielussa on ihmisen järki, se on myös ihmisen tahto- ja tunne-elämän tyysija. Sieluun liittyy myös tunnepohjainen herkkyys ja haavoittuvuus, syvät tarpeet, haluaminen ja pyrkimykset. Sielu on ihmisen persoonallisuutta määrittävä tekijä, minuuden ydin. (Zijlstra 1995, Ojanen 1998, Välimäki 1999.) Ruumis on ihmisenä elämisen edellytys, se ei ole vain omistusesine tai väline aistia, rakastella ja tehdä työtä (Laine ja Kuhmonen 1995, Heinämaa 1996, Rautaparta 1997, 133–134, Väri 1997, 48–51, 66, Utriainen 1999, 47, Lehtinen 2002, 297, Thomas 2005, 70). Ruumiillisuus laajenee myös kulttuuriin ja esineisiin. Esineellisyyteen kietoutuu erilaisia symbolisia merkityksiä ja niihin ruumiillistuu persoonallista historiaa. (Merleau-Ponty 1992, 101–107, Laine ja Kuhmonen 1995, Heinämaa 1996, 13, 97.)

Ilmaisus ja kieli ovat keskeisiä ”toiseuden” ulottuvuuksia parisuhteessa. Puolisot ilmaisevat itseään kehollis-kielellisesti. Vuorovaikutuksessa *minun* ja

toisen ilmaisumuodot saavat merkityksensä. Kieli ei ole vain järjestelmä tai puheakti, vaan se on olemassa vasta vuoropuheluna. Kieli ja sanominen ovat suhteessa toiseen olemista, jolloin kieli on myös alttiiksi asettumista, kivun mahdollisuudelle altistumista. Kieli mahdollistaa inhimillisen sanomisen puolisoiden kesken. Puolisot mieltävät maailman kielen avulla kohteiksi ja välittävät kohteet toisilleen. Kielen avulla puolisot luovat merkitysten maailmaa, jolloin yksi sanan hahmo voi saada lukuisia eri merkityksiä. (Laine ja Kuhmonen 1995, Heinämaa 1996, 97, Levinas 1996, 21–23, Gadamer 2004, xi, 80, 89.) Puhumiseen kuuluvat mahdollisuuksina kuuleminen ja vaikeneminen. Eleissä, ilmeissä, liikkeessä ja kielessä keho suuntautuu aktiivisesti maailmaan luoden yhä uusia merkityksiä. Merkitys ja eksistenssi liittyvät yhteen, ja kokemusten merkitykset syntyvät puolisoiden välisessä vuorovaikutuksessa intersubjektiiivisesti. Kokemus ja kieli ovat dynaamisessa vuorovaikutuksessa. (Madison 1990, 166, Anderson 1991, 29, Laine ja Kuhmonen 1995, Levinas 1996, 73–74.)

Seksuaalisuus kietoutuu kaikkeen käyttäytymiseen ja inhimilliseen vuorovaikutukseen. Seksuaalisuudella ihminen ilmentää tapaansa olla suhteessa maailmaan, aikaan ja toisiin ihmisiin. Jokainen ihminen on seksuaalinen olento läpi elämänsä. Femininiisyyden ja maskuliinisuuden perusta on biologinen, mutta sukupuoli-identiteetti ja sen psyykinen sisin muotoutuvat ihmissuhteissa. Seksuaalisuus on perustavanlaatuinen intentionaalinen suhde. Seksuaalisuus on osa parisuhdetta ja puolisoiden välistä fyysistä, psyykkistä, henkistä ja hengellistä yhteyttä. Miehen ja naisen eroottinen suhde on äärimmäistä läheisyyttä, jossa toiseen yhtymisen taustalla on ajatus olla yhtä, vaikka toiseutta ei voida poistaa. Parhaimmillaan seksuaaliyhteys on miehen ja naisen kokonaispersoonallista antautumista toisilleen, toistensa vastaanottamista ja täydentämistä. (Laine ja Kuhmonen 1995, Heinämaa 1996, 153–155, Levinas 1996, 15–16, Esko 1997, 233–234, Välimäki 1999, 85–86.)

Vapaus ja vastuu. Parisuhteessa puolisot ovat vapaita ja vastuullisia teoistaan, asenteistaan ja asioille antamistaan merkityksistä kulloisessakin tilanteessa. Vaikka maailma on täynnä mahdollisuuksia, vapaus ei ole kuitenkaan absoluuttista, vaan se toteutuu suhteessa niihin ihmisiin, joiden kanssa ihminen elää ja siihen tilanteeseen, jossa hän elää. Parisuhteessa puolisot ovat vastuussa toisistaan odottamatta vastavuoroisuutta. (van Manen 1994, Levinas 1996, 78–80, Lindqvist 1997, 33.)

Ajallisuus mahdollistaa eksistenssin ja on samalla ihmisen vapauden ehto. Ihminen on ajallinen olento, joka on suhteessa aikaan ja jäsentää kokemuksiaan ennen–jälkeen-ulottuvuuksina. Puolisot elävät ajallisuudessa muiden kanssa, mutta he eivät ole koskaan täysin valmiita. Aika ja ajallisuus asettavat rajat heidän vapaudelleen, mutta aika myös vapauttaa heidät tilanteen rajoista. Parisuhteessa naisella ja miehellä on menneisyytensä, nykyisyytensä ja tulevaisuutensa, joissa he voivat ajattelunsa avulla liikkua ja jotka he käsittävät, tiedostavat, ymmärtävät, muistavat ja joissa he luovat merkityksiä. Ajallisuuteen

kuuluu myös se, että aika kiertää, tiivistyy ja täyttyy. Myös kokemukset virtaavat ajassa. (Lindqvist 1986, 37, Levinas 1996, 16, Värri 1997, 55, Heinämaa 2000, 28–29, Thomas 2005, 72.)

Parisuhdeväkivaltakokemukset syntyvät, ilmenevät, tallentuvat ja saavat merkityksiä myös tunnetasolla. *Tunteiden* tehtävä on kytkeä subjekti maailmaan. Jokaisen ihmisen tunnerakenne on erilainen. Tunteet ovat osa prosessia, jossa tilanteelle, itselle ja kokemukselle muodostetaan merkityksiä ja tulkintaa eli tunteminen on merkityksen antamista. Tunteet ovat usein vastavuoroisia ja intentionaalisia: ne muodostuvat suhteessa johonkin kohteeseen tai tilanteeseen. (Sogne-Møller 1997, 23–26, Näre 1999, 10–11, Ronkainen 1999, 132–134.) Tunteilla on biologinen perusta, sillä ne koetaan ruumiissa, ja ruumiillisuus nivoo eri tilanteissa koetut tunteet toisiinsa. Ruumis muistaa ja tekee mahdolliseksi reflektoida ja merkityksellistää koettua. Parisuhteessa puolisoitten tuttuus ja läheisyys tekevät tunteiden kokemuksista voimakkaita. Vaikka tunteita pyrittäisiin pitämään salassa, läheinen suhde tuo ne ennen pitkää esille. (Näre 1999, 10–11, Ronkainen 1999, 132–134, Turunen 2004, 167.)

Parisuhhteessa mies ja nainen ovat eksistenssiä, henkisesti-ruumiillisia subjekteja, jotka ovat suhteessa toisiinsa ja elämisaailmaan. Parisuhteessa mahdollistuu minä–sinä-suhde, toiseuden kokeminen, vuorovaikutuksellisuus ja vastuullisuus itsestä ja toisesta ihmisestä. Puolisoiden kehollisuus mahdollistaa suhteessa toiseen olemisen ja suhteessa toteutuvat myös tunteet, kielellinen vuorovaikutus ja naisen ja miehen intiimi seksuaalisuhde. Parisuhde toteutuu ajassa sekä tietyssä henkilökohtaisessa tilanteessa sekä parisuhteen sisäisessä ja ulkoisessa tilanteessa. Miehen ja naisen elämisaailma ja parisuhde tilanteena ovat merkitysten maailma, joka on ajallisesti jossakin kehitysvaiheessa ja jatkuvassa muuttumisen tilassa. Nykyvaihe, parisuhteen tilanne, on tapahtuneen ja parhaillaan tapahtumassa olevan summa. Kokemushistoria vaikuttaa kunkin kertoman merkityksenantoa. Kokemukseen ja sen kuvaamiseen liittyy myös tulkittamista ja ymmärtämistä (van Manen 1990, Miller 2003).

Väkivallan mahdollisuus on jokaisessa naisessa ja miehessä. Väkivallan kokemus syntyy naisen ja miehen suhteessa, jossa he tulkitsevat itseään ja toisiaan aikaisempien merkityksenantojensa perustella. Menneisyyteen, nykyisyyteen ja tulevaisuuteen liittyvät kokemukset ja merkityksenannot voivat aktualisoitua erilaisina väkivallan ilmentyminä. Myös ympäristö, kulttuuri, yhteiskunta ja parisuhteen tilanne voivat aktualisoida ja ylläpitää väkivallan mahdollisuutta.

4. 1. 2 Fenomenologinen metodi parisuhdeväkivallan tutkimuksessa

Fenomenologisessa tutkimuksessa kuvataan tekstuaalisessa muodossa yhtäältä kokemuksen merkitystä ja toisaalta ilmiöiden laatua. Tarkoituksena on ymmärtää ilmiön olennainen rakenne, ei kuvata ainoastaan kokemuksia sellaisinaan. (van

Manen 1990, Corben 1999, Priest 2002.) Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa kuvaus parisuhdeväkivallan ilmiöstä, mutta absoluuttinen objektiivisuus ja puhdas deskriptio eivät ole mahdollisia. Kokemuksen kertojat ovat itseään tulkitsevia, ja heidän kokemuksensa tulevat ymmärrettäviksi puheen ja kielen välityksellä, joita sekä kertoja että tutkija käyttävät. Tutkijan rekonstruktiossa tulkinta ja ymmärtäminen ovat välttämättömiä. Tutkija elää samassa elämismaailmassa kokemuksen kertojien kanssa eikä voi asettua kokonaan maailmansa ulkopuolelle. (Thomas ym. 1998, Koch 1999, Maggs-Rapport 2001, Kleiman 2004.) Oleminen on tulkintaa ja ymmärtämistä, ja kuvaaminen on yksi tapa tulkita (Niskanen 2005, 111).

Fenomenologisen tutkimusmetodin avulla pyritään vapautumaan ilmiötä koskevien aikaisempien käsiterakennelmien painolastista, niiden perityistä uskomuksista, implisiittisistä oletuksista ja itsestänselvyyksistä. Fenomenologiassa sekä kuvataan että samalla ymmärretään parisuhdeväkivallan ilmiötä kaikkine ristiriitoinen ja ymmärryksen rajoja peittämättä. (van Manen 1990, Anderson 1991, Merleay-Ponty 1992, Satulehto 1992, Laine ja Kuhmonen 1995, Åstedt-Kurki ja Nieminen 1997, Speziale ja Carpenter 2003.)

Fenomenologiseen metodiin liittyviä keskeisiä käsitteitä ovat avoin kuvailu, reduktio, olennaisuus, rakenteen etsiminen ja intentionaalisuus. Intentionaalisuuden käsitteellä fenomenologiassa tarkoitetaan sitä, että ihmisen tietystä ilmiöstä tekemät havainnot ja hänen ilmiötä koskeva ajattelunsa suuntautuvat tarkoituksellisesti johonkin ja että ihminen antaa havaintojen kohteille merkityksiä. (Lehtovaara 1995, Åstedt-Kurki ja Nieminen 1997, Giorgi 2000, Maggs-Rapport 2001, Thomas 2005.) Intention voi ymmärtää ainoastaan fenomenologisen reduktion kautta. Reduktiossa tutkija irrottautuu arkiajattelusta ja kulttuurin tai opitun mukanaan tuomista asenteista ja ennakkoluuloista ja pyrkii tavoittamaan miehen ja naisen ilmaiseman aidon kokemuksen sellaisena kuin se on heille ilmennyt ja löytämään ilmiön yleisiä ja olennaisia piirteitä. (Husserl 1995, Heinämaa 2000, Giorgi 2000, Maggs-Rapport 2001, Priest 2002, Speziale ja Carpenter 2003.)

Kulttuuristen uskomusten ja muiden ajattelun esteiden kriittinen reflektointi ja kyseenalaistaminen antavat menetelmää käyttävälle tutkijalle mahdollisuuden rakentaa uudelleen alkuasetelmat, vaihtaa paradigmaa ja omaksua uusia tarkastelukulmia. Tutkija voi arvioida myös omia lähtökohtiaan ja ennakkokäsityksiään sekä korjata ymmärtämäänsä. (Lehtovaara 1993.) Fenomenologinen tutkimus ei ota kantaa siihen, ovatko ilmiöt todellisia vai epätodellisia eikä selitä kokemusta teoreettisin käsittein. Tutkimuksessa ei myöskään etsitä kausaalisuhteita, sillä ihmisten ainutlaatuisuuteen kuuluu, että samoissa olosuhteissa ei tapahdu aina samoja asioita. Fenomenologiassa puhutaankin sen vuoksi ehto–toteuma–sarjoista eli kokemuksen eri muodot ovat tulevan merkityssuhteen aiheita. (Laine ja Kuhmonen 1995.) Fenomenologinen tutkimustapa empiirisissä kysymyksissä pyrkii ottamaan huomion tarkasteltavan kysymyksen erityislaadun. Tutkimuksessa ei pyritä tulosten yleistettävyyteen tai

kausalisuhteiden paljastamiseen, vaan ilmiön ainutlaatuisuuden löytämiseen. (Varto 1997, Corben 1999, Priest 2002, Giorgi 2005.)

Tutkimuksen kiinnostuksen kohteina ovat parisuhteessa elävän miehen ja naisen elämäntilanne, miehen ja naisen yksilölliset kokemukset ja niille antamat merkitykset parisuhdeväkivallasta. Parisuhdeväkivalta on tutkimuksen kohteena kokonaisuus, joka muodostuu miehen ja naisen elämismaailmasta, heidän yhteisönsä, sosiaalisen vuorovaikutuksen, arvotodellisuutensa ja ihmisten välisistä suhteista. Elämismaailmaa tarkastellaan naisen ja miehen kokemuksilleen antamien merkitysten maailmana. Merkitykset vaikuttavat puolisoiden toimintaan, arvoihin, ihmissuhteisiin, päämäärien asettamiseen ja suunnitelmiin. (Heinämaa 1996, Giorgi 2000, Oiler Boyd 2001, Burns ja Grove 2005.)

Parisuhdeväkivallan kokemukset ovat subjektiivisia ja ainutkertaisia, ja ne voivat olla myös ihmisen kehityksen myötä muuttuvia. Kaikilla puolisoiden aikaisemmin kohtaamalla ihmisillä, ihmissuhteilla, kokemuksilla ja elämyksillä on merkitystä siihen, mitä ja millaisia merkityssuhteita heille on muodostunut. Ihminen ei voi paeta tai sulkea pois historiallista kontekstiaan (Koch 1999, Miller 2003). Myös väkivallan herättämät tunteet, avuttomuus, arvottomuus, väkivallan fyysiset ja psyykkiset vaikutukset, tuntemukset ja vammat ovat vaikuttamassa merkityksenantoon (Piispa 2004, 37–38). Väkivallan merkitykset välittyvät tutkijalle siinä määrin, kun tutkimukseen osallistuneet miehet ja naiset haluavat paljastaa tai muistavat kokemuksiaan ja niille antamia merkityksiä (Koch 1999).

Parisuhdeväkivallan ilmiötä on fenomenologisella metodilla tutkittu hoitotieteen alueella vähän ja lähinnä vain naisten kokemana. McCosker ym. (2004) ovat kohdistaneet tutkimuksensa naisten kokemukseen väkivallasta parisuhteessa raskauden aikana. Buchbinder ja Eisikovits (2003) kiinnittivät tutkimuksessa huomionsa väkivaltaisessa suhteessa elävien naisten perhetaustan merkitykseen, maailmankuvaan ja emotionaaliseen tilanteeseen. Davis (2002a, 2002b) on fenomenologisessa tutkimuksessaan kuvannut naisten suhteesta lähtemisen kokemuksia, ja hänen ohellaan myös Smith (2003) on tutkinut naisten selviytymisen kokemuksia. Borochowitz ja Eisikovits (2002) puolestaan ovat selvittäneet sitä, miten naiset ja miehet sovittavat yhteen rakkauden ja väkivallan parisuhteissaan. Taylor ym. (2001) ovat tutkineet eri etnisiin ryhmiin kuuluvien naisten kokemuksia parisuhdeväkivallasta. Pilkington (2000) on selvittänyt naisten kokemuksia väkivaltaisen suhteen muutoksen odotuksessa. Draucker ja Madsen (1999) puolestaan ovat paneutuneet naisten kokemukseen seksuaalisesta väkivallasta. Eisikovits ja Enosh (1997) ovat käyttäneet fenomenologista metodologiaa puolisoiden syyllisyyden ja häpeän kokemusten tutkimisessa. Fenomenologista metodologiaa ovat käyttäneet naisten väkivaltakokemuksia tutkiessaan myös Pakieser, Lenaghan ja Muelleman (1999), Farrell (1996), Lecovin ja Penfold (1996) sekä McMurray ja Moore (1994). (Ks. liite 1).

Näihin saakka parisuhteen molempien osapuolten kokemusten tutkiminen on ollut minimaalista. Koska parisuhdeväkivallan tutkimusta on tehty runsaasti suppeasta tutkimuksellisesta näkökulmasta, ilmiötä kuvaavat käsitekäsitteet, väkivallan määrittelyt ja implisiittiset oletukset on muodostettu niiden pohjalta. Lisäksi monissa tutkimuksissa on keskitytty väkivallan fyysisiin ilmentymiin, ja huomio on kiinnittynyt lähinnä miesten naisiin kohdistamaan fyysiseen väkivaltaan. Väkivallan tarkasteleminen tekoina ei anna parisuhteen väkivallasta kokonaiskuvaa, sillä molempien sukupuolten kokemuksissa väkivalta on paljon monimerkityksellisempää ja -ulotteisempaa kuin fyysiset väkivallan teot. Tutkijat ovat usein myös antaneet valmiit käsitteet ja kuvaukset kokemuksille, jolloin osapuolten ääni on jäänyt vaimeaksi, eikä ilmiökokonaisuus ole avautunut. (McCosker ym. 2004.)

Tutkimuksellisten puutteiden vuoksi parisuhdeväkivallan ilmiöön voi liittyä kyseenalaistamattomia käsityksiä, joilla voi olla hämmentäviä vaikutuksia (mm. Coney ja Mackey 1999). Koska parisuhde on kahden itsestään ja toisistaan vastuussa olevan subjektin suhde, myös parisuhdeväkivallan ilmiötä tulee tarkastella molempien osapuolten näkökulmasta. On myös huomattava, että puoliset eivät välttämättä ymmärrä toisen merkityksenantoa ja merkityssuhteita, siksi parisuhdeväkivallan tutkiminen molempien sukupuolten itsensä kuvaamana on tärkeää. Fenomenologinen tutkimusmetodi soveltuu hyvin parisuhdeväkivallan tutkimukseen, koska ilmiötä halutaan tutkia molempien puolisoitten kokemuksista ja yksilöllisestä elämäntilanteesta käsin. Tästä näkökulmasta ilmiötä on aikaisemmin tutkittu vähän. (Åstedt-Kurki ja Nieminen 1997, Burns ja Grove 2005, Dinkel 2005.)

4. 1. 3 Tutkimuksen kohteeseen liittyvien ennakkokäsitysten ja esiymmärryksen synty

Esiymmärryksen tietoinen sulkeistaminen edellyttää sen kirjoittamista auki ennen aineiston reduktiota. Esiymmärryksen hahmottaminen auttaa myös perustelevaan tutkimustehtävään, tiedostamaan omat lähtökohdat ja kohtaamaan ilmiön avoimin mielin. (Giorgi 2000, Priest 2002.) Mitä laajempi teoreettinen ja käytännöllinen esiymmärrys tutkijalla on aiheesta, sitä joustavampia ja paremmin perusteltuja ovat kertojien elämänsä maailmasta tehdyt havainnot (Kvigne ym. 2002, 66).

Esiymmärrykseni on rakentunut eri työ- ja toimintaympäristöissä vuosien kuluessa. Esiymmärryksessäni on sekä eksistentiaalisia että professionaalaisia elementtejä. (von Post ja Eriksson 1999.) Kiinnostukseni parisuhteessa ilmenevään väkivaltaan, sen ennaltaehkäisyyn ja perhehoitotyön kehittämiseen heräsi 1990 -luvun alussa, kun kohtasin terveydenhoitajana, hoitotyön opettajana ja vapaaehtoistyössä naisia, jotka olivat kokeneet erilaista väkivaltaa parisuhteissaan ja halusivat eheytyä kokemuksistaan. Se herätti kiinnostuksen ihmisenä olemisen ja ihmisen suhteessa toiseen olemisen peruskysymyksiin ja

herätti halun tutkia ilmiötä. Tein hoitotieteen pro gradu -tutkimukseni (Harju 2001) naisten kokemasta seksuaalisesta väkivallasta. Lukemani tutkimukset, muu kirjallisuus ja tiedotusvälineissä käyty keskustelu vaikuttivat tapaani hahmottaa ilmiötä, ja omaksuin feministisen ajatusmallin ja esioletukset. Perhehoitotieteen opinnot ja perhehoitotyön opetus avarsivat ymmärrystäni perheen ja parisuhteen terveyteen vaikuttavista tekijöistä.

2000-luvun alussa alkanut tutkijan työni perheväkivallan parissa auttoi hahmottamaan ilmiötä erilaisista lähtökohdista ja tulkintakehyksistä sekä eri osapuolten näkökulmista. Tutkijana keskustelin parisuhteessaan väkivaltaisesti käyttäytyneiden ja väkivaltaa kokeneiden naisten ja miesten sekä erilaisten väkivaltatyön toimijoiden kanssa. Jouduin pohtimaan vallitsevaan väkivaltadiskurssiin ja auttamistyöhön liittyviä ideologioita, ammatillisia ja yhteiskunnallisia intressejä, ennako-oletuksia sekä ristiriitaisia näkemyksiä perheväkivallan asianomistajuudesta. Uudet tarkastelukulmat osoittivat, että väkivaltaan liittyi yksilöllisiä, ideologisia ja yhteiskunnallisia paradokseja ja ennakoasenteita, joiden koin yksinkertaistavan ilmiötä. Jouduin kohtaamaan myös omat ennakoasenteeni ja yksipuoliset käsitykseni. Halusin löytää parisuhdeväkivaltaan vallitsevaa diskurssia laajemman perspektiivin ja irtaantua ennakoasenteistani, vakiintuneista episteemisistä oletuksista ja trivialiteeteista.

Parisuhdeväkivallan erilaisten selitysmallien, ideologisten lähestymistapojen, auttamistyön eettisten periaatteiden ja intressien avautuminen herättivät kiinnostuksen uudennlaisiin tutkimuksellisiin lähestymistapoihin. Parisuhdeväkivallan vähentämisessä ei ole monista ponnistuksista ja ohjelmista huolimatta saavutettu merkittäviä tuloksia, joten lisätutkimusta tarvitaan, jotta hoito- ja auttamistyöhön voidaan kehittää uusia käytäntöjä. On ajateltava kriittisesti ja kysyttävä uusia empiirisiä ja teoreettisia kysymyksiä, joiden avulla tutkimustehtävä hahmottuu (von Post ja Eriksson 1999, Miller 2003, Kleiman 2004, Dutton ja Goodman 2005). Mitä sellaista parisuhteen dynamiikassa tapahtuu, joka johtaa väkivaltaan? Mitä ilmiön taustalla on? Onko parisuhdeväkivalta vuorovaikutuksen ongelma, patologista käyttäytymistä vai vallankäyttöä? Voiko nainen käyttäytyä väkivaltaisesti parisuhteessa? Ovatko naisten ja miesten kokemukset ja niille antamat merkitykset erilaisia?

4. 2 Aineisto ja sen kerääminen

4. 2. 1 Kokemuksistaan kertovat naiset ja miehet

Tutkimusaineisto muodostui väkivaltaa parisuhteessaan kokeneiden ja/tai väkivaltaisesti käyttäytyneiden naisten (n = 24) ja miesten (n = 10) kokemuksista. Kolmen parisuhteen molemmat osapuolet osallistuivat haastatteluihin. Kuudesta miehestä heidän naiskumppaninsa oli tehnyt

rikosilmoituksen. Miehistä neljä oli tehnyt puolisolleen rikoksen tunnusmerkistön täyttävää fyysistä väkivaltaa, kahden miehen väkivalta oli joko sanallista uhkailua tai kotirauhan häirintää. Yksi mies oli joutunut naisen tekemän, rikoksen tunnusmerkistön täyttävän väkivallan kohteeksi. Kolme miehistä oli hakenut apua tiedostettuaan oman tai puolison väkivallan uhkaa. Naisista neljä oli käyttänyt rikoksen tunnusmerkistön täyttävää fyysistä tai muuta väkivaltaa miestään kohtaan. Rikoksen tunnusmerkistön täyttävän fyysisen väkivallan kohteeksi joutuneista naisista kolme oli tehnyt itse jossain vaiheessa fyysistä väkivaltaa miestään kohtaan. Muut naiset kuvasivat erityyppistä väkivallan kohteena olemista ja omaa käyttäytymistään, jonka tulkinnat väkivallaksi vaihtelivat. Kaikki haastateltavat olivat kokeneet väkivallan erilaisia ilmenemismuotoja. Kaikki eivät olleet käyttäytyneet väkivaltaisesti, tai tunnistivat väkivallaksi vain fyysisen väkivallan.

Tavoitin parisuhdeväkivaltaa kokeneita naisia ja miehiä tutkijana ja vapaaehtoistyöntekijänä luomieni sosiaali- ja terveydenhuollon sekä vapaaehtoistyön verkostojen ja avainhenkilöiden kautta. Yksittäisten ammattihenkilöiden ohella minua auttoivat Suomen Delfins ry:n ja Miessakit ry:n yhteyshenkilöt, jotka välittivät omissa verkostoissaan tiedon kutsusta osallistua tutkimukseen. Tällä tavoin aineiston keruussa toteutui tarkoituksellinen lumipallometodi (Kleiman 2004).

Alkuperäinen tavoitteeni oli saada yhtä monta naista ja miestä kokemustensa kertojiksi ja haastatella heidät kahteen kertaan. Ennakko-odotukseni ei kuitenkaan toteutunut. Oletan syyksi sen, että väkivallan uhreina oleville naisille on suunnattu auttamispalveluita, ja heidät oli sen vuoksi helpompi tavoittaa. Uskon tähän vaikuttaneen myös sen, että naisten on helpompi puhua kokemuksistaan, koska naisia väkivallan uhreina on tutkittu ja naisiin kohdistuvasta väkivallasta on puhuttu paljon julkisuudessa. Miessukupuolisuuteen liittyy sekä väkivallan tekemisestä että kohteeksi joutumisesta puhumisen vaikeus. Miehet väkivallan kohteena ovat suomalaisessa keskustelussa uusi genre. Miehiä ja naisia väkivallan tekijöinä auttavia tahoja on vähän, väkivallan uhreiksi joutuneille miehille suunnattuja erityispalveluita ei ole lainkaan. Koska fenomenologisessa tutkimusmetodissa ei tavoitella tulosten yleistettävyyttä, tutkittavien määrä ei ole olennainen. Määrän sijaan jokaisen kertojan ainutkertainen kokemus on tärkeä. (Kleiman 2004.)

Parisuhteena tutkimuksessa oli naisen ja miehen parisuhde: avio-, avo-, kihlaus- tai seurustelusuhde. Väkivallan kokemus oli syntynyt suhteessa puolisoon joko nykyhetkessä tai menneisyydessä. Väkivallan hetkellä nykyinen puoliso saattoi olla haastatteluhetkellä entinen. Parisuhteen kesto vaihteli muutamasta kuukaudesta yli kolmeen kymmeneen vuoteen. Kokemuksistaan kertovien naisten ja miesten parisuhteet olivat eri vaiheissa. Miehet olivat iältään 36–56-vuotiaita. Haastatteluhetkellä miehistä oli naimisissa neljä, eronneita oli kuusi. Ammatillinen tai opistotason koulutus oli neljällä, ylempi korkeakoulututkinto kuudella miehellä. Naiset olivat iältään 19–58-vuotiaita.

Naisista haastatteluhetkellä naimisissa oli seitsemän, neljällä heistä oli seurustelusuhde tai päättynyt avoliitto. Avioero oli takana kahdellatoista naisella, ja yksi naisista oli leski. Ammatillinen tai opistotason koulutus oli yhdellätoista naisella, ylempi korkeakoulututkinto kahdella, naisista viisi oli opiskelijoita, ja ilman ammatillista koulutusta oli kuusi naista. Suurin osa haastatteluihin osallistuneista oli jossakin vaiheessa keskustellut terapeutin, sielunhoitajan tai muun ulkopuolisen auttajan kanssa väkivallasta tai heillä oli parhaillaan terapia- tai hoitosuhde.

4. 2. 2 Haastattelujen toteuttaminen

Keräsin aineiston vuosina 2000–2004 avoimen haastattelun menetelmällä (Eskola ja Suoranta 1996, 66, Lehtomaa 2005, 170, Polit ja Beck 2006, 291). Esiymmärryksen perusteella valitsin haastatteluja ajatellen kuusi väljää aihetta: taustatiedot, lapsuus ja nuoruus, parisuhdehistoria, väkivaltahistoria, väkivallan ilmeneminen ja avun hakeminen. Nämä aiheet auttoivat ohjaamaan keskustelua tiettyihin, tutkittavan ilmiön kannalta kiinnostaviin elämäntilanteen ulottuvuuksiin. Keskustelu ohjautui myös kulloisenkin kertomuksen esiin nostamien aiheiden mukaan (Lehtomaa 2005, 170).

Haastattelin itse kaikki naiset ja miehet. Haastattelin kahdeksaa naista lukuun ottamatta kaikki naiset ja miehet kahteen kertaan. Kokosin aineistoa neljän vuoden aikana, joten olosuhteiden ja yhteystietojen muutoksen vuoksi en enää tavoittanut kahdeksaa naista uudelleen vuonna 2004. Kahdella haastattelukerralla halusin antaa miesten ja naisten elämäkokemuksille ja heidän antamilleen merkityksille tilaa. Tavoitteena oli myös helpottaa henkilökohtaisesta ja sensitiivisestä aiheesta kertomista ja syvällisemmän tiedon saavuttamista.

Kertojat saivat itse valita ajan ja paikan, jossa haastattelut toteutettiin ja he saivat edetä omilla ehdoillaan (Lehtomaa 2005, 170). Käytin haastatteluun sen verran aikaa kuin kertojat halusivat. Naiset ja miehet kertoivat kokemuksistaan valintansa mukaan, jokainen sai tulla tarinassaan näkyväksi ja kuulluksi omilla ehdoillaan. Pidin tärkeänä, että kerrontatilanne olisi mahdollisimman vapaa ja joustava, jotta tavoittaisin kertojien ainutkertaiset merkityksenannot. Haastattelut kestivät 1,5–2,5 tuntia ja nauhoitin ne kaikki kertojien luvalla. (Lehtomaa 2005, 171.) Litteroitua haastattelutekstiä oli 697 sivua, rivivälillä 1 kirjoitettuna.

Kaikki haastatteluihin osallistuneet miehet ja naiset eivät olleet yhtä puheliaita ja avoimia, mutta puheen määrä ei ratkaissut haastattelupuheen syvällisyyttä. Rungas puhe, dramaattiset tapahtumat ja voimakkaat tunneilmaisut eivät tee haastattelusta syvällistä. Haastattelun syväluonne edellyttää tutkijan tietoisuutta omasta asemastaan, tunteistaan ja motiiveistaan, joten pyrin omien ennakoasenteiden ja esiymmärryksen reflektointiin tutkimuspäiväkirjan avulla ja valmistautumalla huolellisesti haastatteluihin. (Granfelt 1998, 30, Laitinen 2004, 63–64.) Haastatteluissa pyrin osoittamaan empatiakykyä, kuuntelutaitoa,

terapeuttista yhteyttä, eheyttä ja aitoutta. Pyrin myös sitoutumaan ja sopeutumaan tilanteen vaatimalla tavalla vuorovaikutukseen ja ottamaan haastateltavan persoonallisuuden ja haavoittuvuuden huomioon (Chirban 1996).

Kohtaamisessa ja oman kertomuksen jakamisessa henkilökohtaisesta kokemuksesta tulee sosiaalista todellisuutta. Jokainen tarina on enemmän kuin sille annettujen selitysten summa. Ohjasin keskustelua kysymyksilläni pysymään tutkittavassa ilmiössä niin, että kertojilla olisi tilaa nivoa yhteen ilmiön ja tilanteen kokonaisuutta, prosessoimaan kokemaansa ja tekemään yhteenvetoja. Rohkaisin naisia ja miehiä puhumaan väkivallasta sellaisena kuin he olivat sen kokeneet. Tavoitteeni oli löytää sellaisia arvokkaita ja hedelmällisiä kysymyksiä, joiden avulla voisin paljastaa kunkin kertojan kokemuksen kannalta olennaiset komponentit ja tavoittaa uusia vastauksia. (Lehtovaara 1993, 25–29.)

Oman kertomuksen jakamiseen saattaa liittyä samanaikaisesti vastakkaisia kokemuksia, pyrkimyksiä ja tulkintoja samasta tilanteesta. Objektiivinen ja subjektiivinen totuus ja merkitykset voivat olla erilaisia. Tarinassa on monta tarinaa, joihin voi sisältyä myös kerroksellisia traumoja. Kertominen sisältää myös puhdistautumisen eli katharsiksen, jonkinasteisen terapeutin vaikutuksen, jossa kertoja tekee emotionaalista läpityöstämistä ja näkee tilanteiden merkityksiä oivallusten kautta. (Lindqvist 2001, 121, van der Weele 1999, 21, 33.) Työstäminen saattaa nostaa kipeitäkin tunteita käsittelyyn. Keskustelimme myös mahdollisuuksista jatkaa aktualisoituneiden kokemusten käsittelyä terapiasuhteessa. (Ellsberg ja Heise 2002, 1599–1603.)

4. 3 Aineiston analyysi

Fenomenologisessa tutkimusmenetelmässä tutkimuksen tarkoitus ja lähtökohdat määrittävät analyysin etenemistä. Fenomenologisen reduktion avulla tutkija etsii tekstin merkitystä ilmauksen tuottajien subjektiivisesta kokemuksesta. Reduktiossa suunta on yksityistapauksesta kohti mahdollisimman yleistä. (Utriainen 1999, Latomaa 2005.) Reduktio tapahtuu sulkeistamisen ja mielikuvamuuntelun avulla. Tutkijan tulisi tarkastella tutkittavaa ilmiötä sellaisena kuin aineisto sen kertoo, ei teoreettisesta struktuurista käsin eikä pakottamalla ilmiötä tiettyyn struktuuriin. Tutkija tunnistaa aineistosta ilmiötä kuvaavat teemat, tulkitsee ja abstrahoi ilmiön rakenteen ja koostumuksen sekä muodostaa lopuksi ilmiötä tyhjentävästi kuvaavan merkitysrakenteen. (Åstedt-Kurki 1992, Lehtovaara 1993, Giorgi 2000, Paavilainen 2003, Latomaa 2005.)

Sulkeistaminen ei tarkoita sulkeistetun asian katoamista, vaan luonnollisen asenteen eli etukäteiskäsitysten ja -olettamusten reflektointia ja tiedostamista, jotta ne eivät häiritse tutkittavan kokemuksen tavoittamista sellaisena kuin se on. Parisuhdeväkivallan tutkimuksessa aikaisemman tiedon sulkeistaminen koskee muun muassa väkivallan käsitteitä, selitysmalleja, väkivallan määrittelyä

tekoina, väkivallan tekijä-kohde-asetelmaa, väkivallan sukupuolittumista ja yksilöiden patologisointia. Sulkeistaminen antaa tutkimuskohteelle mahdollisuuden yllättää. Mielikuvamuuntelun avulla tutkija tavoittelee vaihtoehtoja ja niiden rajoja. Ajatuksellinen muuntelu antaa tilaa monien mahdollisuuksien esiin tulemiselle, jotta ilmiön keskeiset merkitykset, kokonaisuus ja rakenne paljastuvat. (Maggs-Rapport 2001, Kvigne ym. 2002, Kleiman 2004, Perttula 2005.)

Analyysissä on systemaattisuuden ohella turvaututtava myös intuitioon ja yhä uudelleen palattava aineiston ja reduktion äärelle (Speziale ja Carpenter 2003). Aineiston lukeminen ja analyysi vaativat jatkuvaa varmistusta ja omien lähtökohta-oletusten ja ennakkoluulojen tarkistusta ja empaattista lukutapaa (Granfelt 1998, Burns ja Grove 2005).

Tutkijan ja kokemuksistaan kertovien miesten ja naisten välinen dialogi tuo tulkintaan tutkijan toiseuden, sen tulkinnan, rekonstruktion ja ymmärtämisen, jonka tutkijana kertomukselle antaa sijoittaessaan, katsellessaan, ymmärtäessään ja kuvatessaan merkityksiä naisen ja miehen elämäntilanteesta. Yksilön merkitystilanne ja sen syntyminen johdetaan elämäntilanteiden yksilöllisistä tulkinnoista. Tutkija ei voi täydellisesti välttyä subjektiiviselta tulkinnalta, sillä tutkijan mieli on tutkimusväline. (Beech 1999, Kvigne ym. 2002.)

Hoitotieteellisissä tutkimuksissa on käytetty muun muassa Giorgin (1988,1997, 2000), van Kaamin (1959, 1969) ja Colaizzin (1978) kehittämiä fenomenologisia aineiston analyysimenetelmiä, jotka kaikki perustuvat Husserlin filosofiaan (Priest 2002, Mackey 2005, Polit ja Beck 2006, 409). Valitsin aineiston analyysimetodiksi Paul F. Colaizzin (1978) metodin, jonka tavoitteena on paljastaa olennainen rakenne tutkimuksen kohteesta. Menetelmä soveltuu tutkimusaineistoihin, joissa kuvataan yksilön kokemuksia tutkittavasta ilmiöstä. (Colaizzi 1978, Oiler Boyd 2001, Speziale ja Carpenter 2003, 58.) Colaizzi edustaa eksistentiaalis-fenomenologista psykologiaa ja menetelmä perustuu deskriptiiviseen fenomenologiaan. Tutkimusaineistona ovat tutkittavan symboliset, merkityksiä sisältävät kokemuksen ilmaukset. Colaizzin analyysimetodi pyrkii aineiston ymmärtämiseen ja sen tutkijassa herättämien tuntemusten ja kokemusten tulkitsemiseen. (Priest 2002, Miller 2003, Latomaa 2005.) Analyysi ei siis ole puhtaasti kuvailevaa, vaan sisältää myös tulkintaa.

Metodivalinnan perusteluna oli aineiston laajuus: mahdollisuuteni hallita laajaa kokonaisuutta helpottuivat systemaattisesti ja vaiheittain etenevän analyysiohjeen avulla. Systemaattisuudesta huolimatta Colaizzin analyysiohjetta voi soveltaa joustavasti aineiston asettamien ehtojen mukaan, mikä oli myös tärkeää valitsemalleni tutkimuskohteelle (Colaizzi 1978). Analyysimetodi on koeteltu ja sen on havaittu sopivan hoitotieteelliseen tutkimukseen (Hallet 1995, Mackey 2005). Colaizzin metodissa aineistolle ei aseteta liian varhaisessa vaiheessa ehtoja siitä, millaisia komponentteja aineistosta halutaan nousevan esiin. Analyysimetodissaan Colaizzi yhdistää narratiivisen ja hermeneuttisen

kategoriaesittämistavan, mikä soveltuu tutkimuksen lähtökohtiin. (Turunen ym. 1994, Husserl 1995, Lukkarinen 2001, Paavilainen 2003, Latomaa 2005, Polit ja Beck 2006.)

Aineiston analyysi eteni Colaizzin analyysimetodia mukailten seitsemän vaiheen kautta. (TAULUKKO 1). Tein analyysin käyttäen apuna tekstinkäsittelyä. Intuition, mielikuvamuuntelun ja abstrahoinnin vaiheissa käytiin lisäksi manuaalisia työtapoja. Esimerkkejä analyysivaiheista on liitteissä 4–8.

TAULUKKO 1. Aineiston analyysin vaiheittainen eteneminen

Vaihe 1	Esiymmärryksen kirjaaminen. Haastattelujen kirjoittaminen auki. (Liite 4) Litteroitua tekstiä yhteensä 697 sivua. Aineiston havainnoiminen ja lukeminen kokonaiskuvan saamiseksi. Kunkin kertojan ominaispiirteiden, elämäntilanteen, kommunikoinnin ilmapiirin sekä ei-kielellisen kommunikaation mieleen palauttaminen subjektiviteetin säilyttämiseksi. Tunnistetietojen muuttaminen ja haastattelujen identifioiminen.
Vaihe 2	Esiymmärryksen tiedostaminen ja pyrkimys sulkeistamiseen. Kunkin kertojan tekstin analysoiminen erikseen kontekstuaalisuuden ja subjektiivisuuden säilyttämiseksi. Osien ja kokonaisuuksien tarkastelu. Tutkimuskysymysten esittäminen aineistolle ja ilmiötä kuvaavien, tärkeitä ilmaisuja sisältävien sanojen, lauseiden tai lausumien tunnistaminen ja erottaminen tekstistä. Merkintöjen tekeminen tekstiin.
Vaihe 3	Merkitysten paljastaminen ja kuvaaminen asiayhteyttä tulkitsemalla, reflektoidulla, mielikuvamuuntelun ja intuition avulla sekä liikkumalla osien ja kokonaisuuksien välillä. Lausumien tiivistäminen yleiskielelle alkuperäistekstiin kunkin merkitysyksikön perään siten, että subjektina on nainen tai mies. Suhteuttaminen kunkin kertojan kontekstiin. Lausumien koodaaminen tunnisteilla yhteyden säilyttämiseksi alkuperäisaineistoon. Vaiheen toistaminen ja vertaaminen alkuperäiseen tekstiin. Varsinaisen tutkimusaineiston muodostaminen naisten ja miesten tärkeistä merkityksenannoista. (yhteensä 77 sivua, rivivälillä 1 kirjoitettuna) Tulkinnan perustaminen jatkossa pääosin tähän aineistoon.
Vaihe 4	Aineistojen ryhmitteleminen tutkimustehtävittäin miesten ja naisten aineistoiksi. Osan merkityksellisistä lausumista sijoittaminen alustavasti useamman tutkimustehtävän yhteyteen. Samaa tarkoittavien ja tutkimustehtävien kannalta epäolennaisten ilmaisujen siirtäminen sivuun.
Vaihe 5	Merkitysten kirjaaminen tutkijan kielelle ja koodaaminen, jotta muodostettujen merkitysten vertaaminen alkuperäishaastatteluihin olisi mahdollista. Vertaaminen ja vuoropuhelu alkuperäisaineiston kanssa. Vaiheen toistaminen, jotta subjektien ja heidän antamiensa merkitysten moneus ei katoaisi.
Vaihe 6	Merkitysten ryhmittely sisällöltään samaan teemaan kuuluviin ryhmiin. Sopivien yleiskäsitteiden hahmotteleminen teemaryhmien nimeämiseksi.
Vaihe 7	Ilmiötä kuvaavien, yhteenkuuluvien teemojen ryhmittely rakenteeksi, pääsisältöalueisiin ja niiden alasisältöalueisiin. Muodostettujen sisältöalueiden vertaaminen alkuperäisteksteihin. Sisältöalueiden validointi tarkastelemalla, onko niiden välillä ja sisällä ristiriitaisuuksia. Analyysin tulosten kirjoittaminen erikseen miesten ja naisten aineistosta. Naisten ja miesten yhtenevien ja erillisten kokemusten erotteleminen. Erojen ja yhtäläisyyksien raportoiminen ja kuvaaminen taulukkoina. Yleisen parisuhdeväkivaltaa kuvaavan merkitysrakenteen hahmotteleminen.

Analyysin tuloksena syntyneessä yleisessä merkitysrakenteessa kuvataan parisuhdeväkivaltaa kokemus- ja tapahtumahistorian mukaisena ajallisena jatkumona ja prosessina. Kaikkien kertojien omat ja parisuhteen elämäntilanteet, niiden muutokset ja kokemusten muovautuminen eivät ole ajallisesti edenneet

samaan vaiheeseen. Väkivaltaan johtaneiden tekijöiden, väkivallan kohteeksi joutumisen ja oman väkivaltaisen käyttäytymisen merkitykset kietoutuivat kokemusten kertojien kuvauksissa toisiinsa. Vaikka merkitysulottuvuudet esitetään kategorioina, ne eivät ole tarkkarajaisia eivätkä hierarkkisia, sillä samalla kokemuksella voi olla useita merkityksiä. Kategoriat kuvaavat parisuhdeväkivallan kokemusten ja elämäntilanteiden kirjoa, merkitysten monimuotoisuutta ja ilmiön yleisyyttä tässä aineistossa. Muodostin kategorian vain sellaisista ilmiöistä, joita esiintyi jossain muodossa useilla naisilla ja miehillä. Tulosten elävöittämiseksi ja tulkinnan tueksi esitän pseudonyymillä ja numerotunnisteella merkittyjä, autenttisia lainauksia haastateltavien kertomuksista.

Väkivaltaan johtaneille tekijöille, väkivallan kohteena sekä väkivallan tekijänä olemiselle naiset ja miehet olivat antaneet merkityksiä ja luoneet merkityssuhteita, tiedostamatta ja tietoisesti, erilaisissa tilanteissa lapsuudestaan asti, ajattelunsa, kokemustensa, mielikuviansa, arvostustensa, havaintojensa ja tunteidensa muodostumisessa. Kokemus oli heille yhtä kuin elämys ja merkityksenanto, joissa jokin asia tai tapahtuma tarkoitti heille jotakin, viittasi johonkin (Latomaa 2005, 27–28). Naiset ja miehet tulkitsivat elämismaailmaansa ja jäsensivät kokemuksiaan muodostamiensa merkityssuhteiden perusteella. Kokemukset ja niihin liittyvät merkitykset saattoivat muuttua tajunnassa ja muistoissa asettuessaan keskinäisiin suhteisiin kokemushistoriassa. (Tschudin 2003, Latomaa 2005, 54, 107.)

Kuvaan naisen ja miehen kokemuksilleen antamia merkityksiä kulloinkin heidän subjektinäkökulmastaan. En kuvaa sitä, millaisia merkityksiä he subjekteina tulkitsivat puolisonsa antaneen kokemuksilleen. Suhteiden moneus ja tutkijan toiseus asettivat vaatimuksia raportoinnille ja tekstin ymmärrettävyydelle. Käytän sanoista nainen ja mies yksiköllistä muotoa, koska kerronnassa he puhuivat yksilöinä. Myös tulosten raportoinnin selkeyden kannalta yksiköllinen muoto osoittautui perustelluksi. Raportoinnissa yksiköllinen muoto tarkoittaa nais- tai miessukupuolen edustajia, mutta ei kuitenkaan sitä, että kaikki kuvatut kokemukset ja merkityksenannot olisivat tulleet esille kaikkien kertojien puheessa.

Tieteellisen kirjoittamisen objektiivisuuden vaatimus sukupuolten kokemuksista kirjoittaessa liittyy myös esittämisyjärjestykseen. Sukupuoli on näkyvästi läsnä kirjoittamisessa. Kun kuvaan tutkimustuloksina kokemusten merkityksiä, asetan johdonmukaisuuden ja luettavuuden helpottamiseksi miehen kokemusten merkitykset ensiksi. Kun kirjoitan raportin muissa osioissa naisista ja miehistä rinnakkain, pyrin asettamaan tekstissä naisen ja miehen tasapuolisesti ensin mainitsemisen suhteen. (Tainio 2001, 142, Tainio 2002, 54.)

Jotta raportin lukijan olisi helpompi hahmottaa naisen ja miehen kokemukset, kuvaan kunkin tutkimustehtävän merkitysrakenteen yhteenvedotaulukkona ennen sanallista kuvausta (TAULUKOT 2, 3 ja 4). Lopuksi rekonstruoin,

fenomenologisen tutkimuksen tavoitteen mukaisesti, ilmiön rakennetta esittävän yleisen merkitysrakenteen parisuhdeväkivallan kokemuksista (KUVIO 1).

4. 4 Tutkimuseettiset kysymykset

Eettisesti arkaluontoisen aiheen tutkiminen

Aiheen arkaluontoisuuden vuoksi hankin tutkimukselle Pirkanmaan sairaanhoitopiiriin eettisen toimikunnan lausunnon (R02049H), koska tutkimus toteutettiin Tampereen yliopiston alaisuudessa. Haastatteluaineiston keräsin koko Suomen alueelta.

Tutkimusaiheeseen liittyi inhimillistä kärsimystä, syyllisyyttä ja pahuutta, vastenmielisiä ja mahdollisesti rikoksena tuomittuja asioita ja tapahtumia, minkä vuoksi pyrin selkiyttämään suhdettani parisuhdeväkivaltaan tutkimukseen valmistautuessani. Inhimillisen pahan kohtaaminen herättää vastatunteita ja mystifioituja mielikuvia, joista vapautuminen tapahtui vähitellen kokemuksistaan kertovien naisten ja miesten kanssa keskustellessa. (Hurtig ja Laitinen 2002, 195–197.) Pyrin siihen, että olemukseni ja puheeni eivät estäisi kertojia puhumasta rankoista kokemuksista. Pyrin pitämään mielessäni jokaisen osallistujan teoista riippumattoman ihmisarvon ja tutkijan vastuuni.

Kokemuksistaan kertovien naisten ja miesten tavoittaminen

Jotta aineisto kuvaisi kokemuksellisesti tutkittavaa ilmiötä, aineisto tuli kerätä sieltä, missä ilmiö esiintyy eli parisuhdeväkivaltaa kokeneilta naisilta ja miehiltä. Tutkimukseen osallistumisesta kiinnostuneet henkilöt saivat alustavan tiedon kutsukirjeessä (Liite 2). Kutsun perusteella he saivat tehdä aloitteen tutkimukseen osallistumisesta ottamalla minuun yhteyttä. Miehet ja naiset osallistuivat vapaaehtoisina yksityishenkilöinä ja antoivat kirjallisen, tietoon perustuvan suostumuksensa tutkimukseen osallistumisesta (Liite 3). Koska en tutkimuksen alkuvaiheessa voinut varmuudella tietää, millaisten vaiheiden kautta tutkimusprosessi etenee, annoin väljän informaation tutkimuksesta. (Vehviläinen-Julkunen 1997, 30, Paavilainen 2003, 110.)

Anonymiteetin turvaaminen

Keskeisinä eettisinä periaatteina aineiston keräämisessä olivat tietoon perustuva suostumus, vapaaehtoisuus, yksityisyyden kunnioittaminen, turvallisuus, luottamuksellisuus ja riskien arvioiminen suhteessa hyötyyn. Osallistujilla oli mahdollisuus kieltäytyä tai vetäytyä pois tutkimuksesta sen kuluessa. (Davis ym. 1997, 116, Hirsjärvi ym. 2000, Burns ja Grove 2005, 199–213.) Muutin osallistujien nimet ja poistin haastatteluteksteistä tunnistettavuuteen vaikuttavat tiedot, kuten tarkat henkilö-, perhe- ja olosuhdekuvaukset (Ellsberg ja Heise

2002, 1599–1602, Tschudin 2003, 64–65). Muutin myös autenttisia lausumia epäsystemaattisesti esimerkiksi ihmisten, murteen ja tapahtumapaikkojen kuvauksen suhteen. Koska haastattelu on aina, osallistujien vapaaehtoisuudesta huolimatta, tutkijan interventio heidän elämäänsä, en kysellyt heidän elämänvaiheitaan enempää kuin he olivat valmiita kertomaan. (Paavilainen 2003, 109.) Kirjoitin äänitetyt haastattelut itse auki, eivätkä muut käsitelleet aineistoa. Hankin haastateltavia eri tavoin, eri puolilta Suomea ja eri yhteistyötahojen välityksellä, jotta heitä ei voida yhdistää minkään organisaation asiakkuuteen.

Haastattelujen toteuttaminen

Parisuhdeväkivalta on tutkimusaiheena sensitiivinen ja koskettaa intiimejä ja herkkiä elämänalueita, joten kunnioitin keskusteluissa kertojien näkökantoja (Tschudin 2003, 63). Pysin tasavertaiseen ja hyväksyvään vuorovaikutukseen ilman syyllistämistä ja tuomitsemista. Kokemus kuulluksi tulemisesta ja tilasta ilmaista mielipiteensä olivat tärkeitä. (Hirsjärvi ym. 2000, 27–30, Suto 2000, Ellsberg ja Heise 2002, 1599–1602, Burns ja Grove 2005, 196.) Halusin olla haastattelutilanteessa mahdollisimman aidosti itseni, naisena, tutkijana ja ihmisenä, jotta persoonallisuuteni ja olemukseni voisivat poistaa esteitä ja avata yllättäviäkin ovia. En halunnut leimata enkä manipuloida kokemuksistaan kertovia naisia ja miehiä. (Punch 1994, 88, Chirban 1996, 51–52, 127.) Ennakkokäsitysten sulkeistamisen tavoitteena oli olla omalla persoonallani tiedonkeruun instrumentti (Dinkel 2005, 7).

Haastateltavan täytyi voida kokea turvallisuutta, tutkijan hienotunteisuutta sekä luottamusta intimiteettinsä ja tilanteisiin liittyvien henkilöiden salassa pysymiseen. Toteutin tutkimushaastattelut asiakkaan valitsemassa, turvalliseksi kokemassa paikassa niin, että hänen ei tarvinnut paljastaa kumppanilleen osallistumistaan tutkimukseen. Varasin haastatteluihin aikaa ja vältin kiireen tuntua. Turvasin kertojien subjektiviteetin niin, että he saivat itse valita, mitä halusivat kertoa. (Ellsberg ja Heise 2002, 1599–1602, Tschudin 2003, 64–65.)

Omista kokemuksista puhuminen voi olla vaikeaa siksi, että väkivalta lähisuhteessa on voimakkaasti moraalisesti latautunutta ja siihen liittyy ambivalensseja, vastakkaisia tunteita ja kokemuksia: salaamista ja paljastamista, oikeaa ja väärää, syyllisyyttä ja syyttömyyttä, hyvää ja pahaa. Tutkijana pyrin välttämään selittämisen ja ymmärtämisen ansaa. (Lindqvist 2001, 120.) Sensitiivisestä aiheesta kertoessaan naiset ja miehet asettuivat alttiiksi haavoittamiselle, siksi halusin välittää heille kokemuksen, että en vahingoittaisi heidän tarinaansa (von Post ja Eriksson 1999). Minun oli muistettava, että kertojat olivat kokeneet elämässään hyvin erilaisia asioita jo ennen tätä kertomusta. Kun miehet ja naiset kertoivat kokemuksistaan, he samalla rakensivat kertomuksia. Kertomus jatkuu myös sen jälkeen, kun puhuja on lopettanut kertomuksensa. Yksilöiden kertomukset rakentavat suurempaa kertomusta. Postmoderni etiikka painottaa yksilöllisten kokemusten ja

kertomusten tärkeyttä, tässä yhteydessä yksilölliset kokemukset olivat syntyneet suhteessa toisiin ihmisiin. (Tschudin 2003, 61–63.)

Haastatteluissa tuli esiin arkaluontoisia elämäntilanteita, väkivaltaan liittyviä kärsimyksiä ja kipeitä tunteita, epäoikeudenmukaisuuden kokemuksia, minuuden ja vanhemmuuden loukkauksia sekä voimattomuuden ja avuttomuuden kokemuksia. Osalle naisista ja miehistä tutkimukseen osallistuminen saattoi toimia yhtenä väkivallan kokemuksista eheytymistä tukevana interventiona. Toisaalta väkivallan kokemista ja tekemistä koskeva intensiivinen keskustelu saattoi ahdistaa ja nostaa esiin kipeitä muistoja. Suurella osalla miehistä ja naisista oli ollut tai oli kontakti auttamispalveluihin. Heillä oli valmius ja halu puhua kokemuksistaan. En kuitenkaan asettanut ehdoksi, että kokemuksistaan kertovilla ihmisillä tulisi olla terapiasuhde. Kiinnitin huomiota osallistujien ahdistuksen minimoimiseen. En ryhtynyt terapeutiksi, vaan varmistuin tarvittaessa hoitokontaktista ja heränneiden tunteiden tai asioiden jatkokäsittelystä. (Ellsberg ja Heise 2002, 1599–1603.)

Naistutkijan aseman tiedostaminen

Aineiston hankintaan liittyi kysymys naistutkijan asemasta tilanteessa, jossa tutkimuksen kohteena ovat miehen ja naisen intiimiä suhdetta koskevat asiat. Maskuliininen kulttuuri korostaa miehen vahvuutta ja selviytymistä, joten minun oli kiinnitettävä huomiota miesten luottamuksen herättämiseen (Heiskanen 2002, 86).

Aineiston analyysi

Minun oli pohdittava, miten voin tutkijana ymmärtää toista ihmistä ja hänen kokemusmaailmaansa. Olin vastuussa siitä, etten tee vääryyttä miesten ja naisten kokemuksille enkä anna käsitysteni ohjata tai kontaminoida analyysiä. Minun oli tiedostettava, että niin tutkijan kuin tutkimukseen osallistuneidenkin merkityksenannosta ja esiyymmärryksestä osa jää tietoisuuden käsittämättömiin. Pyrin eläytymään kertojien kokemuksiin ja niiden merkityksiin ilman vastakohtapareja ja hierarkkisuutta. Minun ei ollut mahdollista täydellisesti ymmärtää toisen ihmisen kokemusta enkä voinut täydellisesti sulkea pois itseäni osana samaa maailmaa, jossa naiset ja miehet elivät. (Åstedt-Kurki ja Nieminen 1997, 154, Tschudin 2003, 64.)

Tulosten raportointi

Fenomenologista metodia käyttävänä tutkijana minun oli pohdittava, mitä ihmiset kertoivat ja miten kuulin, kuuntelin ja ymmärsin ihmisten toiseutta. Kukin fenomenologinen tutkimus on tiettyyn aineistoon, aikaan ja paikkaan sijoitettava tulkinta, jossa jokaisen ihmisen ainutlaatuiset kokemukset muodostavat yleisen merkitysrakenteen. Tutkimusprosessin kuvauksella ja

ratkaisujen perusteluilla pyrin vahvistamaan tulosten todenperäisyyttä. (van Manen 1990, 31.)

Yksikään tutkimus ei voi tuottaa lopullista totuutta kohteestaan. Täsmällinen tieteellinen teoria välittää tietoa vain siitä todellisuudesta, joka on järjen ja aistihavaintojen ulottuvuudella. Elämästä ei voi laatia tieteellistä teoriaa eikä todistaa sitä oikeaksi. Tutkija voi tehdä vain likiarvoisia päätelmiä, koska toisen ihmisen kokemus on erilainen kuin tutkijan. (Lehtinen 2002, 18–19, 28.)

Tutkijan subjektiivisuus ja vastuu

Fenomenologinen tutkija, hänen käsityksensä, arvonsa ja moraalinsa ovat osa hänen tutkimaansa elämismailmaa ja prosessia. Tutkijan subjektiiviteettia ei voida kokonaan eliminoida. Tutkijan toiminta on aina osa niitä tuloksia, joita tutkija saa. Tutkittavaan ilmiöön liittyvä teoreettinen ja käytännöllinen ymmärrys voi auttaa tutkijaa muodostamaan rikkaamman ja selkeämmän kuvauksen kertojan elämismailmasta (Lehtovaara 1993, 29, Kvigne ym. 2002, 63). Subjektiivituteni välittyy esiyymmärryksen, ihmiskäsityksen ja tutkimuksen luotettavuuden kuvauksessa.

Tutkimusaiheeseen liittyvät poliittis-eettiset kysymykset

Parisuhdeväkivallan tutkimukseen liittyvä poliittinen näkökulma asettaa tutkijalle eettisiä haasteita. Tutkimusotteella ja tutkimuksen tuloksilla, niistä tehdyillä johtopäätöksillä ja mahdollisilla toimenpiteillä voi olla ideologista ja poliittista vaikutusta interventioiden kehittämisessä. Tutkimus voi nostaa myös sukupuolten tasa-arvokysymykset uudenlaisen keskustelun kohteeksi. Tutkimukseen osallistujille on eduksi, jos tuloksia käytetään siten, että voidaan saada aikaan yhteiskunnallisia muutoksia väkivallan esiintymiseen ja ihmisten elämän parantamiseen. Pyrin maksimoimaan tutkimukseen osallistumisesta aiheutuvan hyödyn varmistamalla tieteellisen virheettömyyden ja tuomaan osapuolten ja heidän läheistensä äänen kuuluviin. (Punch 1994, 86, Davis ym. 1997, 107, Ellsberg ja Heise 2002, 1599–1603, Burns ja Grove 2005, 191.)

5 TULOKSET

5. 1 Parisuhteen kuormittuminen

Parisuhdeväkivaltaan johtavat tekijät naisen ja miehen kokemina muodostuivat seuraavista pääsisältöalueista: menneisyyden mukana kuljettaminen, toiveisiin pettyminen, vieraantuminen ja valtataistelu sekä kuormittuminen olosuhteista. Pääsisältöalueet jakaantuivat alasisältöalueisiin, jotka koostuivat miehelle ja naiselle yhteisistä kokemuksista sekä vain miehen tai naisen kokemuksista. Kuvaan kunkin sisältöalueen yhteydessä ensin naiselle ja miehelle yhteiset kokemukset ja sen jälkeen miehen ja naisen kokemukset. Lopuksi teen yhteenvedon miehen ja naisen kokemuksista.

TAULUKOSSA 2 esitän yhteenvedon parisuhteen kuormittumisen pääsisältöalueista ja alasisältöalueista.

TAULUKKO 2. Parisuhteen kuormittuminen – väkivaltaan johtaneet tekijät naisen ja miehen kokemana

MIEHEN KOKEMUKSET	MIEHEN JA NAISEN YHTEISET KOKEMUKSET	NAISEN KOKEMUKSET
	<p><i>Menneisyyden mukana kuljettaminen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Lamaantuminen kohtuuttomasta kurinpidosta</i> • <i>Hylkäämisestä haavoittuminen</i> • <i>Varttuminen vailla perheen ja riittävän vanhemmuuden turvaa</i> • <i>Käsittämättömien pettymysten kantaminen</i> 	<p><i>Menneisyyden mukana kuljettaminen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Intiimien rajojen rikkominen</i>
	<p><i>Toiveisiin pettyminen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Toisen temperamentista yllättyminen</i> • <i>Lankeaminen väärin motiivien ansaan</i> • <i>Turvan tavoittelemisen riippuvuussuhteesta</i> • <i>Keskinäisen kunnioituksen katoaminen</i> 	
<p><i>Vieraantuminen ja valtataistelu</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Naisen kätkeytyminen vahvuuteen</i> 	<p><i>Vieraantuminen ja valtataistelu</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Luopuminen toisen huomioon ottamisesta</i> • <i>Tunteiden ja reaktioiden irtautuminen yhteydestään</i> • <i>Yhteenkuuluvuuden särkyminen</i> • <i>Arvojen muuttuessa vieraantuminen</i> • <i>Tasa-arvosta ja rooleista taisteleva</i> 	<p><i>Vieraantuminen ja valtataistelu</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Salaisuuksien pitäminen ja pakeneminen</i>
<p><i>Kuormittuminen olosuhteista</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Auttajien asenteet avun esteenä</i> 	<p><i>Kuormittuminen olosuhteista</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Uupuminen huoliin</i> • <i>Avun ohi kulkeutuminen</i> 	

5. 1. 1 *Menneisyyden mukana kuljettaminen*

Lamaantuminen kohtuuttomasta kurinpidosta. Nainen ja mies kokivat lapsuuskodin autoritaarisen, rakkaudettoman tai suorituskeskeisen ilmapiirin vammauttaneen heidän persoonallisuuttaan ja tunneilmaisuaan. Rankaiseminen oli nöyryyttävää ja herätti uhmaa ja kostonhalua. Lapsilta vaadittiin tottelevaisuutta, mutta heidän tarpeitaan ei huomioitu. Paavo kuvasi lohduttomuuden ja turvattomuuden tunnettaan:

Lapsena mä olen pelännyt aivan kamalasti. Siinä on jotain sadismia tai jotain sellaista. Tosi pahaakin... Se on aivan hillitöntä, olen pelännyt isää ihan hillittömästi. Epävarmuus, turvattomuus, kaikki tämmöinen. (10 Paavo)

Miehen ja naisen oli lapsuudessa kätkevä kielteiset tunteensa ja pettymyksensä ja luotava selviytymiskeinonsa. Uskonnollisesti vaativa kasvatus aiheutti syyllisyyttä, riittämättömyyden tunnetta sekä ihmisten ja Jumalan rangaistuksen pelkoa. Kiltteyden vaatimus, kyvyttömyys puolustaa oikeuksiaan, sosiaaliset selviytymispaineet, uskonnolliset vaatimukset ja häpeään joutumisen pelko saivat naisen ja miehen aikuisina salaamaan parisuhteen epäonnistumiset, velvoittivat pysymään avioliitossa väkivallasta huolimatta ja vaikeuttivat avun hakemista. Kasvuilmapiirissä syntyivät myös vääristyneet konfliktien ratkaisumallit. Anniina kertoi vääristyneestä kiltteydestään:

Mä olen ollut juuri tämä kiltin tytön perusmalli, jonka piti täyttää kaikki toiveet... mulle pantiin tää kaikki lasti niskaan, että mun pitää onnistua ja olla jotakin. (7 Anniina)

Hylkäämisestä haavoittuminen. Nainen ja mies kokivat lapsuudessaan rakkaudettomuutta ja hylkäämistä. He kokivat itsensä ei-toivotuiksi lapsiksi joko syntymänsä tai sukupuolensa perusteella. Heidän sukupuoliominaisuuksiaan halveksittiin, ne torjuttiin tai heissä vahvistettiin vastakkaisen sukupuolen mukaista käyttäytymistä. Heidän olemassaoloon ja identiteettiään ei vahvistettu. He kokivat, ettei heillä ollut olemassaolon oikeutta. Teresa koki syntyneensä ei-toivottuna:

Mä oon ollut perheen musta lammas, jäänyt jalkoihin – musta ilmeisesti toivottiin poikaa ja musta tulikin tyttö. (1 Teresa)

Kun miehiset sukupuoliominaisuudet eivät saaneet vanhemmilta vahvistusta tai pojassa vahvistettiin vain feminiinisiä piirteitä, miehinen identiteetti ei muotoutunut riittävän vahvaksi. Parisuhteessa mies odotti naisen vahvistavan identiteettiään ja asemaansa. Hän koki hallitsevan naisen miehuuttaan ja turvallisuuttaan uhkaavana vallankäyttäjänä.

Vartuminen vailla perheen ja riittävän vanhemmuuden turvaa. Usein lapsuusperheen aineellinen tai henkinen puutteellisuus, vanhempien riitainen ja väkivaltainen suhde, päihteiden käyttö, vanhemman kuolema tai vanhempien avioero riistivät lasten oikeudet huolenpitoon, turvaan ja rakkauteen. Toisen vanhemman puuttuminen merkitsi lapsuuden lyhentymistä ja naisen ja miehen joutumista vastuunkantajaksi, jolloin lapsen tunteet jäivät käsittelemättä. He jäivät vaille terveen perheen mallia. Emotionaalista laiminlyöntiä kokeneet lapset odottivat aikuisina parisuhteessaan kumppanin täyttävän heidän lapsena kokemansa tunne- ja tarvevajeet, suhteesta tuli epätasapainoinen, ja he olivat tyytymättömiä.

Toisen vanhemman kyvyttömyys ottaa vastuuta perheestään sai lapsen omaksumaan korvikepuolison ja vastuunkantajan roolin, jolloin hänestä tuli suorittaja ja selviytyjä. Naisella ja miehellä ei ollut turvallista samaistumiskohdetta. Vanhempien huoltajuus- ja kasvatusvastuun epätasainen jakautuminen tai ristiriidat siirsivät toisen vanhemman kauas lapsen elämästä. Epätasapainoisessa vanhemmuudessa myös lasten ja vanhempien suhde vääristyi, ja lapset joutuivat vanhempiensa manipuloinnin kohteeksi. Perusturvallisuus, kyky ilmaista tunteita ja luottaa läheisiin ihmisiin eivät kehittyneet, ja moraaliset periaatteet vääristyivät.

Mies oli kokenut toisen vanhemman sairastumisen tai poissaolon aiheuttaneen olosuhteet, joissa vain hänen fyysiset perustarpeensa tyydyttyivät. Hän koki itsensä hylätyksi eikä hänellä ollut oikeutta itsensä ilmaisuun eikä olemassaoloon. Yksinhuoltajaäidin kanssa kasvanut mies etsi miehen mallia ja miehuuttaan. Usein myös pojan mieheksi samaistumisen tarpeita oli häväisty. Kasvuolosuhteet tuottivat häpeää ja riittämättömyyttä, johon mies haki korvaavia kokemuksia lyhytkestoisista parisuhteista.

Vanhempien ristiriitainen suhde tai äidin dominoivuus antoivat miehelle vääristyneen vuorovaikutus- ja ongelmanratkaisumallin. Mies ei saanut etäiseen, heikkoon ja tunnekylmään isään kontaktia, ja hallitseva äiti herätti pojassa vihaa ja pelkoa. Vanhempien avioeron tai kuoleman jälkeen luottamussuhteen rakentaminen uuteen isäpuoleen oli miehelle vaikeaa. Uuden vanhemman hyljeksinnän kohteeksi joutuminen synnytti katkeruutta ja vihaa. Juuse koki vanhempien välisen väkivallan, isättömäksi jäämisen ja uuden isäsuhteen luomisen vaikeana:

Oma isä oli alkoholisti ja se kuoli, kun mä olin pieni. Äiti sanoi, että se teki henkistä väkivaltaa. Ja sitten isäpuoli, joka harjoitti väkivaltaa äitiä kohtaan. Useita öitä, kun olen herännyt siihen, kun mun äiti huutaa apua, kun se on väännellyt sitä käsistä. (6 Juuse)

Väkivaltaisessa perheessä kasvanut nainen koki turvattomuutta joutuessaan suojelemaan äitiään tai isäänsä toisen vanhemman väkivallalta. Nainen joutui sovittelijaksi ja välittäjäksi, oppi elämään varuillaan, kantoi vastuuta ja kehitti

selviytymisstrategioita. Hän oppi manipuloimaan vanhempiaan säilyttääkseen turvallisuuden tunteen. Perheen ihmissuhteet vääristyivät, ja avoimuuden puute tulehdutti kommunikaation. Riittämättömän vanhemmuuden perheessä tytöstä tuli usein vastuunkantaja, joka aikuisena koki turvattomuutta ja suorituspainetta. Varuillaan olon, kontrollin, manipuloimisen, koston ja väkivallan siirtyminen omaan avioliittoon merkitsi väistämätöntä sukukirousta, jota ylläpitivät väärä perhemalli, suvun salaisuudet ja väkivallasta vaikeneminen.

Lapsuudessa vaille isän turvaa jäänyt nainen haki miehestään isällistä turvaa tai takertui holhous- tai riippuvuussuhteeseen. Äidin menettäminen lapsuudessa merkitsi aineellista ja henkistä turvattomuutta ja kodittomuutta. Huolenpidon puuttuminen tuotti yksinäisyyttä ja häpeää. Eira kertoi aineellisesta ja henkisestä turvattomuudesta:

Siis siihen asti, kun äiti eli, niin lapsuus oli hyvä. Sen jälkeenhän tietysti kaikki muuttuu. Meiän fajjalla on ollut vähän oma tyyli, että heti kun koulu loppuu, niin sä meet töihin, ja sä maksat vuokrat ja ostat ite sapuskat. (24 Eira)

Käsitlemättömien pettymysten kantaminen. Naisen ja miehen aikaisemmissa parisuhteissa koetut ja käsitlemättömät pettymykset olivat tallentuneet heidän tunne-, kuulo- ja kosketusmuistiinsa. Muistot palautuivat uuden kumppanin haavoittavan käyttäytymisen, sanojen ja eleiden myötä, ja koettu viha ja katkeruus nousivat esiin. Mielikuvat ja muistot assosioituivat parisuhteen nykyhetkeen. Käsitlemättömät kokemukset, omaksutut käsitykset ja muistot vaikuttivat toimintamalleihin ja puolisoon suhtautumiseen. Heikko itsetunto johti epävarmuuteen ja rakkauden kerjäämiseen. Usein pettymysten pelossa mies ja nainen tarroutuivat toisiinsa, torjuivat todelliset tunteensa ja odottivat kumppaniltaan kiitosta, kunnioitusta ja arvostusta.

Aikaisemmissa suhteissa petetty mies kuljetti mukanaan käsitlemättömiä loukkaantumisen ja pettymisen tunteitaan. Aikaisemmassa suhteessa hylätty mies piti naisia vastuuttomina pettureina ja pelkäsi hylätyksi ja nöyryytetyksi tulemista. Naisen aikaisemmat sukupuolisuhteet herättivät kateutta ja mustasukkaisuutta. Aikaisemmissa naisuhteissa koetut pettymykset saivat miehen epäluuloiseksi, mustasukkaiseksi ja kontrolloivaksi, sillä hän ei luottanut naisen uskollisuuteen. Mies saattoi myös pyrkiä varmistamaan rinnakkaisilla suhteilla, ettei itse joutuisi jäämään yksin.

Mies haki hyväksyntää ja arvostusta palvelemalla naista ja jäi riippuvuussuhteeseen. Mies koki naisen hallitsevana ja alistavana. Mies tulkitsi naisen käyttäytymistä pettymyksestään, kaunastaan ja vihastaan käsin, hätääntyä ja reagoi ylilyönneillä. Jaakko reagoi puolisonsa käyttäytymiseen muistoistaan käsin:

En suoranaisesti sitä, että hän vieraissa käy, vaan se oli tiettyä epäluottamusta. Sitä vähän ajattelin ja varmaan siihen vaikutti mun edellinen suhde. Se oli jättänyt jonkin jäljen. (7 Jaakko)

Aikaisemmissa suhteissa pettynyt ja väkivaltaa kokenut nainen oli vannonut välttyvänsä vahingollisilta miessuhteilta. Petetty ja loukattu nainen tunsu parisuhteessa turvattomuutta ja väkivallan uhkaa, oli varuillaan ja puolustusvalmiudessa. Hän torjui kiintymyksen, osoitti näennäistä vahvuuttaan ja pelkäsi sitoutua parisuhteeseen.

Heikko itsetunto, tunne-elämän ristiriidat, epäonnistuminen ja väkivallan kokeminen aikaisemmissa parisuhteissa saivat naisen kokemaan onnistumisen pakkoa uudessa suhteessaan. Kaivatessaan pysyvän kiintymyssuhteen turvaa ja mielihyvän kokemuksia nainen asettui palvelijaksi ja haki tekojensa avulla rakkautta. Aikaisemmat traumaattiset kokemukset olivat saattaneet johtaa myös siihen, että nainen alistui hyväksikäyttöön.

Intiimien rajojen rikkominen. Naisen intiimit rajat oli rikottu lapsuudessa tai nuoruudessa. Lapsuuden seksuaaliset loukkaukset rikkoivat naisen intimitetin rajat ja turvallisuuden. Seksuaalinen identiteetti ja käsitys seksuaalisuudesta vääristyivät. Hyväksikäytetylle naiselle seksuaalisuus saattoi olla ainoa tapa kokea miehen rakkautta ja hyväksyntää. Läheisyyden ja hyväksynnän kaipuussaan nainen joutui vahingoittaviin miessuhteisiin. Lapsuudessaan hyväksikäytetty nainen tunsu pelkoa, häpeää, syyllisyyttä, hylätyksi tulemistä ja alemmuudentunnetta eikä osannut puolustaa rajojaan. Nainen etsi miehestä isällistä turvaa, mutta koki sitoutuvan kiintymyssuhteen solmimisen vaikeaksi. Mirja tunsu, että parisuhde ei ollut normaali, mutta hän ei osannut suojella itseään:

Tajusin ja jotenkin tiesin, että en halua tällasta, mutta en päässy pois. Mä en päässy. Ja mun huononmuudentunne ja arvottomuus. Mä en arvostanu itteeni, vaan annoin tehdä kaikkee. (5 Mirja)

5. 1. 2 Toiveisiin pettyminen

Toisen temperamentista yllättyminen. Naisella ja miehellä oli parisuhteeseen liittyviä romanttisia ja ideaalisia mielikuvia ja odotuksia. Osa oli solminut parisuhteen niiden varaan. Romanttinen rakastuminen peitti sellaisia kumppanin ominaisuuksia, jotka paljastuttuaan ärsyttivät ja järkyttivät. Kumppanin temperamentista yllättyessään nainen ja mies syyttivät toisiaan parisuhteen tuhoamisesta.

Miehelle naisen tunne-elämän tasapainottomuus, psyykkisen kestävyuden puute ja sitoutumisen vaikeus tuottivat pettymyksen. Mies yllättyi naisen vastuun

ja vapauden rajojen hämärtymisestä ja tavasta käsitellä vastoinkäymisiä. Mies koki tullessa petetyksi luottaessaan naisen viehätyvoimaan ja yhteisen arvoperustan kestävyys. Ihastusta herättänyt elämänmyönteisyys ja huolettomuus muuttuivat miehen merkityksenannossa naisen normittomuudeksi ja vastuuttomuudeksi. Naisen temperamentin dominoivuus sekä kevytmielinen elämäntapa järkyttivät miestä sekä horjuttivat hänen turvallisuuttaan ja hyvinvointiaan. Otto kuvasi naisen ominaisuuksia, jotka horjuttivat suhteen tasapainoa:

Hänellä on sellaista paniikkitaipumusta... Hän oli kauhean vihainen ja todella mustasukkainen. En pitänyt sitä alkuun vakavana. (5 Otto)

Miehen erilainen temperamentti, suuri ikäero ja aktiivisuuden erot sekä erilainen sosiaalinen suuntautuminen merkitsivät naiselle suhteen ristiriitoja. Miehen käyttäytymisen ja mielialojen ennakoimattomuudelle ei ollut rationaalista selitystä. Miehen erilaiset riippuvuudet järkyttivät usein naista, tuottivat fyysistä ja psyykkistä kärsimystä, rikkoivat puolisoitten yhteyttä, loukkasivat naisen arvomaailmaa ja aiheuttivat taloudellisia ongelmia. Nainen syytti itseään sokeasta ja harkitsemattomasta rakastumisesta ja oman elämänsä tuhoamisesta.

Miehen seksuaalisen suuntautumisen muuttuminen tai seksuaaliset, perverssit piirteet tai addiktiot merkitsivät naiselle henkistä ja fyysistä väkivaltaa. Miehen käyttäytyminen loukkasi naisen arvoja ja järkytti naisen turvallisuutta. Pirre koki pelottavana miehen olemuksen muuttumisen demoniseksi:

Kun näkee toisen hillittömässä raivon tilassa, kun se muuttuu toiseksi ihmiseksi kokonaan. Kun tuo tuttu ja turvallinen, johon on tottunut luottamaan, on siinä tilassa, että se voisi vaikka tappaa, niin se pistää vähän varomaan... No, kaikki muuttuu, ääni muuttuu ja kasvot muuttuu.... Puhekin on kuin Manaaja-elokuvasta. Tuntuu, ettei tuo ole ihminen ollenkaan. Mies muuttuu niin, että ei enää muistuta ollenkaan sitä tuttua ihmistä. (4 Pirre)

Lankeaminen väärin motiivien ansaan. Mielihyvän tai turvan hakeminen ja statuksen, hyödyn ja hyväksynnän tavoittelu suhteen solmimisen motiiveina tuottivat pettymyksen naiselle ja miehelle. He eivät tunteneet kumppanin luonteenpiirteitä lyhyen seurustelun perusteella. Epärealistiset toiveet ja intohimoinen symbioosisuhde estivät erillisyyden ja erilaisuuden kautta rakentuvan, toisiaan tukevan ja tilaa sallivan yhteyden. He tunsivat joutuneensa ihastumisen, mielihyvän hakemisen ja haaveidensa pettämiksi.

Solmittuaan suhteen naisen ulkoisten ominaisuuksien perusteella, mies pettyi ja koki naisen sitovan hänet tarpeidensa tyydyttäjäksi. Mies ei saanut vastakaikua tunteilleen. Kasvu erillisyyteen, kumppanuuteen ja vaikeuksien yli kestävään rinnakkaiseloon ei toteutunut. Mies pettyi naisen näkemyksiin parisuhteesta,

sitoutumisesta, suhteen kestävydestä ja perheestä. Miehen odotukset uskollisuudesta ja läpi elämän kestävästä avioliitosta tuhoutuivat. Avioliitto oli epäterve ja turhauttava. Jerelle avioliittoon sitoutuminen tarkoitti vaikeuksien voittamista yhdessä:

Siihen liittyi ajatus perheen perustamisesta, sitoutumisesta tämän ihmisen kanssa. Mä kuvittelin eläväni hautaan saakka hänen kanssaan, elämän pituisesti. Oletin, että ne vastoinkäymiset kuuluvat asiaan, ne on vaan kuljettava läpi ja selvitettävä. (8 Jere)

Nainen odotti parisuhteelta turvaa, hyväksytyksi tulemistä ja toiveidensa täyttymistä. Nainen koki joutuneensa ansaan, kun miehen tausta, arvot, riippuvuudet ja väkivalta paljastuivat. Elinikäiseksi suunnitellun parisuhteen epäonnistuminen merkitsi epäonnistumista myös sosiaalisiin ja uskonnollisiin odotuksiin vastaamisessa.

Turvan tavoittelemisen riippuvuussuhteesta. Identiteetti-ongelmat tekivät naisesta ja miehestä toisiinsa tarrautuvia, eivätkä he pystyneet vastavuoroiseen toistensa tukemiseen ja sitoutumiseen. He olivat epävarmoja asemastaan puolisoina ja vaativat mustasukkaista huomiota ja itsetunnon vahvistamista kumppaniltaan. Usein riippuvuussuhde vanhempiin aiheutti arvovalta- ja sitoutumisristiriitoja ja epäluottamusta naisen ja miehen välille. Nainen ja mies hakivat turvaa joko riippuvuus- ja alistussuhteessa tai hakemalla jatkuvasti uusia ulkopuolisia suhteita, joilla vahvistivat identiteettiään.

Asettumalla miehen holhoajaksi ja pelastajaksi nainen haki mielekkyyttä elämäänsä ja helpotusta yksinäisyyteen, jolloin naisesta tuli miehen riippuvuuskäyttäjymisen mahdollistaja. Irene pohti riippuvuuttaan:

Se aina halus, että mä maksan kaikki. Kyll mä huomasin, ett ei tää ole oikein. Mä yritin sanoa, mut en mä mahtanut mitään. (13 Irene)

Keskinäisen kunnioituksen katoaminen. Arvojen ja elämäntapojen erilaistuminen aiheutti usein parisuhteissa arkielämän konflikteja ja syyttelyä ja johti keskinäinen kunnioituksen katoamiseen. Kunnioituksen puuttuminen heikensi sekä naisen että miehen käsitystä itsestään ja vaikutti koko persoonallisuuteen.

Mies menetti itsekunnioituksensa ja koki itsensä syrjäytetyksi, kun naisen osoittama arvostus katosi. Mies koki naisen hallinnoivan ja provosoivan määritellesään parisuhteen prioriteetit, puolisoitten tarpeet ja parisuhteen tilan. Epävarmuuden ja epäluottamuksen kasvaessa mies alkoi kontrolloida naista.

Nainen ei voinut kunnioittaa miestä menneisyyden salaisuuksien, epäsosiaalisuuden tai luonnehäiriön paljastuttua. Nainen itse koki miehen

kunnioituksen puuttumisen häneen kohdistuvana vähättelynä, epäluottamuksena ja etäännyttämisenä.

5. 1. 3 *Vieraantuminen ja valtataistelu*

Luopuminen toisen huomioon ottamisesta. Kaikissa parisuhteissa avoimuuden puute ja toisen mielipiteiden ja tunteiden ohittaminen merkitsivät pettymyksiä, katkeroitumista ja toisen huomioon ottamisesta luopumista. Kyvyttömyys rakentavaan ongelmien käsittelyyn esti toisen huomioon ottamisen ja ymmärtämisen. Nainen ja mies etäännyivät toisistaan, ja epäluottamus lisääntyi. Heillä ei ollut kärsivällisyyttä kuuntelemiseen eikä kykyä anteeksipyyttämiseen ja -antamiseen. Kielteisyys hallitsi suhdetta, ja puoliset elivät toistensa tunteiden kustannuksella. Selvittämättömät erimielisyydet johtivat syyttelyyn, riitoihin ja lopulta umpikujaan. Vieraantuneet puoliset suuntautuivat suhteen ulkopuolelle ja hakivat ymmärrystä ystävistään tai parisuhteen ulkopuolisista suhteista. Ulkopuoliset suhteet lisäsivät turvattomuutta, epäilyksiä ja väkivallan uhkaa.

Tunteiden ja reaktioiden irtautuminen yhteydestään. Kontrolloimisen ja tukahduttamisen seurauksena perheen ilmapiiri tulehtui. Vähäinen ärsyke laukaisi ahdistuksen, ja tunteet irtaantuivat sen hetkisestä yhteydestään ja saattoivat purkautua aggressioina tilanteeseen sopimattomalla tavalla ja intensiteetillä. Kun nainen ja mies eivät saaneet kosketusta todellisiin tunteisiinsa, he yllättyivät itsekkin reaktioistaan.

Kurinalainen, tunteensa tukahduttanut mies kaipasi elämäänsä järjestystä ja koki naisen hajottavan miehen reaali- ja tunnemaailmaa. Tunnistamaton ahdistus, huonommuudentunne sekä epäonnistumisen ja hylätyksi tulemisen pelko vaivasivat miestä. Mies koki naisen uhkaavan turvallisuuttaan vastuuttomuudella ja välinpitämättömyydellä. Ahdistus purkautui vähäisestä ärsykkeestä, ja mies yritti palauttaa järjestyksen ja tasapainon rankaisemalla naista. Jere ahdistui naisen elämäntavoista:

Mulle ahkeruus on ihanne. Siitä tuntui tulevan tietty jännite. Mun on vaikea hyväksyä henkistä selkärangattomuutta. Oli vaikea hyväksyä toisessa piirteitä, joita ei itsessään hyväksy. (8 Jere)

Nainen piti miestä empatiakyvyttömänä, epärehellisenä ja tunteistaan vieraantuneena. Itse hän yritti tukahduttaa vihansa ja selviytyä pakonomaisesti. Tukahdutetut tunteet purkautuivat fyysisinä tai psyykkisinä oireina, pakoreaktiona, itsensä vahingoittamisena tai lapsiin kohdistuvana kaltainkohteluna tai laiminlyöntinä.

Yhteenkuuluvuuden särkyminen. Loitontumisen myötä puolisoitten välisistä riidoista tuli syytteleviä, syvästi loukkaavia, vakavia ja väkivaltaisia. Anteeksipyyttäminen ja -antaminen vaikeutuivat. Yhteenkuuluvuus, yhteys ja

tunnesuhde rikkoutuivat. Myös seksuaalielämä hiipui. Kun yhteenkuuluvuus oli rikkoutunut, nainen ja mies eivät enää halunneet sitoutua suhteen uudelleen rakentamiseen. Yhteisistä sitoumuksista irtisanoutuminen, uuteen ihastukseen rakastuminen, uskottomuus ja luottamuksen pettäminen merkitsivät toisen tunteiden ohittamista ja irtisanoutumista suhteesta.

Miehelle naisen pyrkiminen suhteesta pois päin merkitsi vastuuttomuutta, valta pyrkimyksiä, irtautumista yhteisistä sitoumuksista ja miehen vähättelyä. Naisen ihastukset ja romanttiset rakkaussuhteet loukkasivat miehuutta ja lisäsivät epäluottamusta. Nainen irtaantui henkisesti ja seksuaalisesti miehestään. Sitoutumisen ja vapauden ristiriita ja kahtaalle jakautuminen hajottivat perhe-elämää. Mies reagoi naisen kaksoiselämään väkivallalla. Naisen emotionaalinen flirttailu ja fyysinen uskottomuus särkivät yhteenkuuluvuuden, herättivät vihaa ja mustasukkaisuutta ja saivat miehen käyttäytymään irrationaalisesti. Pettäminen loukkasi avioliittokäsityksensä sitoutuvan uskollisuuden perustalle rakentaneen miehen arvoja. Markus kuvasi yhteyden särkymistä:

Uskottomuus jatkui ja sai aikaan mustasukkaisia tunteita. On parempi olla pois semmoisesta suhteesta, niin isoja ristiriitoja ei tarvitse hyväksyä. (4 Markus)

Mies koki naisen vaatimukset henkilökohtaisista elämänalueista, intresseistä ja yksipuolisista oikeuksista itsekkäinä. Mies koki naisen asettavan parisuhteen toissijaiseksi ja rikkovan puolisoiden yhteenkuuluvuutta. Nainen laiminlöi perheen ja parisuhteen.

Nainen reagoi miehen uskottomuuteen kostamalla ”samalla mitalla” tai torjumalla ja hylkäämällä miehen. Uskottomuus loukkasi aina naisen arvoja, naiseutta ja aiheutti ristiriitoja sukupuolielämään.

Arvojen muuttuessa vieraantuminen. Arvojen muuttuminen aiheutti parisuhteeseen jännitteitä, riitoja ja vieraantumista. Erilaisten arvojen ja elämäntapojen yhteensovittamisen vaikeudet johtivat manipulointiin ja vieraantumiseen. Arvojen halveksiminen ja hylkääminen loukkasivat koko persoonallisuutta ja synnyttivät epäluuloja. Aitoa kohtaamista ja rakentavaa vuorovaikutusta ei syntynyt puolisoiden välille, ja yhteiselämän mielekkyys katosi.

Miehelle puolisoiden elämäntapoja ohjaava, yhteinen arvopohja oli avioliiton jatkamisen ehdoton edellytys. Naisen arvojen muuttuminen liberaaleiksi tuhosi parisuhteen. Jere piti yhteisen arvopohjan merkitystä tärkeänä puolisoita yhteen liittäväenä tekijänä:

Kyllä pitää olla yhteinen arvopohja Ilman yhteistä arvopohjaa tulee kitkaa, ja keskustelu on hankalaa. On vaikeaa arvostaa toista ihmistä. Ei ole yhteisiä asioita. Jos ei ole yhteistä arvopohjaa, niin en tiedä, mikä

sitten on yhdistävä tekijä. (8 Jere)

Miehen epäsosiaalisuus, normittomuus ja sitoutumattomuus naisen arvoihin tuottivat naiselle aina kärsimystä. Miehen elämäntapavalinnat johtivat suhteen umpikujaan, ja nainen pyrki palauttamaan miehen yhteiskuntakelpoiseksi. Marleena loukkasi miehen vakaumuksellinen ehdottomuus:

Avioeron alkuperäinen syy oli miehen hengellinen vakaumus, eli hänestä tuli enemmän tai vähemmän jumala. Uskonnollinen puoli määräsi pitkälle, miten hän reagoi ympärillä oleviin asioihin. (8 Marleena)

Tasa-arvosta ja rooleista taisteleminen. Erilaiset käsitykset miehen ja naisen asemasta, oikeuksista ja vapausasteista muuttivat aina parisuhteen dynamiikkaa. Joissakin parisuhteissa ammatillinen ja taloudellinen epätasa-arvoisuus synnyttivät kilpailua arvovallasta, rahasta, omaisuudesta ja pätevyydestä.

Naisen itsenäistymis- ja tasa-arvopyrkimykset ulottuivat kaikille elämänalueille. Mies koki naisen suuntaavan kiinnostuksensa, sitoumuksensa ja voimavaransa parisuhteen ulkopuolelle ja ohittavan miehen ja perheen. Muutokset perheen kokoonpanossa muuttivat perheenjäsenten rooleja, vastuuta ja tehtäviä ja aiheuttivat sopeutumisvaikeuksia ja ihmissuhdekonflikteja. Sampo ja Pertti kuvasivat naisen tasa-arvopyrkimysten vaikutusta parisuhteeseen:

Jos nainen alkaa käyttää valtaa, niin kuin tänä päivänä feminismi ja tasa-arvo vaativat, niin mies on avuton. Nainen nostaa päätään tällä tavalla. Siksi tulee se väkivalta, huutaminen, syyttäminen, poismeneminen, pettäminen. (9 Sampo)

Tasa-arvoisuus sukupuolten välillä on yksi juttu, joka on tässä taustalla...vaimon itsenäistymisprosessi. Sanoin, että saat hoitaa rahoituslaskelmasi itse, enkä tee talonmiehen tehtäviäkään. (2 Pertti)

Nainen koki miehen rajoittavan hänen oikeuksiaan ja vapauttaan toteuttaa tavoitteitaan. Hän koki joutuvansa miehen alamaisuuteen ja kapinoi.

Naisen kätkeytyminen vahvuuteen. Mies koki naisen kätkevän todellisen minänsä vahvuuteen: nainen torjui feminiiniset piirteensä, toimi maskuliinisesti ja pyrki nujertamaan miehen. Vahvuuteen pyrkivä nainen ei sallinut miehen rikkoa määrittelemiään roolirajoja. Mies koki naisen rakentavan itsetuntoaan osoittamalla miehen heikkoutta ja olemalla miestä vahvempi ja menestyvämpi.

Mies kiusaantui naisen feminiinisyyden katoamisesta. Mies koki naisen etäännyvän ja muuttuvan tunnekylmäksi. Vahvuuteen kätkeytynyt nainen ei tunnistanut tai tunnustanut heikkouksiaan eikä suostunut vastavuoroisuuteen suhteen korjaamiseksi.

Salaisuuksien pitäminen ja pakeneminen. Nainen koki miehen puhumattomuuden etäännyttävänä. Miehen vaitonaisuus tuotti naiselle epävarmuutta ja joskus myös pelkoa. Nainen tulkitsti vaikenemisen vihamielisyytenä.

Vuorovaikutuksen heikentyessä ja puolisoiden etääntyessä nainen koki miehen vetäytyvän, lukkiutuvan ja pakenevan. Tunneilmaisun surkastuminen saattoi saada naisen joko eristäytymään, varuilleen tai vastarintaan. Salaaminen merkitsi naiselle huomiotta jättämistä ja hylkäämistä.

5. 1. 4 Kuormittuminen olosuhteista

Uupuminen huoliin. Ulkopuoliset olosuhteet kuormittivat parisuhdetta eri elämänvaiheissa. Terveydelliset ongelmat, ihmissuhde- ja asumisongelmat ja riippuvuudet tuhosivat parisuhdetta. Vaativa työura tai työttömyys kulutti voimavaroja ja teki elämän levottomaksi ja epävarmaksi. Velvollisuudet ja ratkaisujen puuttuminen lamaannuttivat ja näivettivät vastavuoroista suhderakkautta. Tuomas kuvasi olosuhteiden ja elämänmuutosten vaikutuksia parisuhteeseen:

Taustalla oli liikaa rahahuolia, työhuolia, työttömyyttä, koulutushuolia, aikapulaa. Emme olleet suunnitelleet kahta lasta. (3 Tuomas)

Avun ohi kulkeutuminen. Kiireinen elämäntahti, selviytymispaineet ja lasten ehdoilla eläminen kuluttivat naisen ja miehen voimia. Halua ja aikaa suhteen pohtimiseen ja rakentamiseen ei ollut, ja suhde näytti toivottomalta. Vaikeassa elämäntilanteessa nainen ja mies pakenivat omiin maailmoihinsa eivätkä päässeet yksimielisyyteen siitä, kumpi tarvitsee apua ja mistä apua tulisi hakea. He ohittivat suhteen korjaamiseksi tarjolla olevat mahdollisuudet.

Auttajien asenteet avun esteenä. Väkivaltaisesti käyttäytynyt mies koki, että auttajat eivät kuulleet tai tunnistanee hänen hätäänsä. Mies tunsu joutuvansa jonon jatkeeksi joustamattomien viranomaissääntöjen vuoksi. Avun viivästyminen johti käyttäytymisen hallinnan menettämiseen.

Silloin, kun nainen oli tehnyt miehestä rikosilmoituksen tai käynnistänyt ammattiavun hakemisen, mies koki syyllistämistä, leimaamista ja puolueellista tuomitsemista naisvaltaisessa auttamisjärjestelmässä. Kokemukset vaikeuttivat yhteisten asioiden hoitamista ja miehen vapaaehtoista avun hakemista. Auttajat kyseenalaistivat hänen uskottavuuttaan ja tekivät epäoikeutettuja johtopäätöksiä. Kokemukset heikensivät miehen käsitystä itsestään ja puolisoistaan. Asenteellisuus herätti katkeruutta auttajia kohtaan. Ennakoasenteet ahdistivat Juusea ja vaikeuttivat luottamusta viranomaisiin ja ammattiauttajiin:

Naistenhan on niin helppoo heittäytyä reppanan rooliin. Kyllä mä huomasin tietyn asenteen tietyillä työntekijöillä. Kannattaa vähän miettiä, ottaa se huomioon, että jos ihmisillä olis vielä halua rakentaa yhteistä suhdetta. Eikä niin, että neljä tättiä sanoo vaimolle, että hae nyt jo lähestymiskieltoa. Että pystytään näkemään muutenkin, että ei aina toimita sillä yhdellä tavalla. (6 Juuse)

5. 1. 5 Yhteenvedo väkivaltaan johtavista tekijöistä

Nainen ja mies pitivät väkivaltaan johtavina tekijöinä lapsuudessa kokemiaan laiminlyöntejä. He kokivat kohtuuttoman kurinpidon ja autoritaarisen kasvatuksen tukahduttaneen tunteiden ja tarpeiden ilmaisun, mikä tuotti ongelmia parisuhteessa.

Nainen ja mies olivat jääneet lapsuudessaan vaille olemassaolon oikeutusta, rakkautta ja riittävää vanhemmuutta. Heiltä oli puuttunut terveen perheen malli. He olivat kokeneet hylätyksi tulemisen sukupuolensa, syntymänsä tai olemassaolonsa vuoksi. Turvallisen perheen tai riittävän vanhemmuuden puuttuminen horjutti jollain tavoin väkivallan tekijöiden ja väkivallan kohteeksi joutuneiden perusturvaa.

Aikaisemmat negatiiviset parisuhdekokemukset ja muistot aktivoituivat parisuhteessa ja vaikuttivat puolisoon suhtautumiseen ja omiin toimintamalleihin. Rakkautta ja hyväksyntää kaivatessaan mies ja nainen myötäilivät, suorittivat rakkautta ja hakivat hyväksyntää ja arvostusta takertuen toisiinsa.

Sekä mies että nainen toivat parisuhteeseen aikaisemmat käsittelemättömät pettymyksensä ja pelkonsa. Tunnistamattomat tunteet ja tarpeet, puhumisen vaikeus, vääristyneet toimintamallit ja luottamuksen puute vaikeuttivat parisuhdetta. Intiimien rajojen rikkominen lapsuudessa oli vahingoittanut naisen persoonallisuutta. Naisen perusturvallisuus oli järkkynyt niin, että hän koki sitoutuvan kiintymyssuhteen solmimisen vaikeaksi. Nainen joutui helposti vahingoittaviin parisuhteisiin.

Naisella ja miehellä oli parisuhteeseen liittyviä ihanteita ja toiveita. He odottivat puolison tyydyttävän heidän tunnevajeensa ja täyttävän heidän tarpeensa. Ensirakastumisen jälkeinen arki tuotti usein yllätyksiä ja pettymyksiä, jos suhteen solmimisen motiivit osoittautuivat vääriksi. Heikko identiteetti ja turvattomuuden tunne tekivät puolisoista toisiinsa tarrautuvia. Keskinäinen kunnioitus katosi yllättävien piirteiden paljastuessa.

Keinottomuus käsitellä ongelmia johti siihen, että nainen ja mies luopuivat toisen tunteiden ja tarpeiden huomioon ottamisesta, ja keskinäinen yhteys muuttui vieraudeksi. Epäsuorat tunteen ilmaisut sekä tunteiden ja reaktioiden

tilanteeseen sopimattomuus saattoivat johtaa väkivaltaan. Nainen ja mies kokivat uskottomuuden erityisellä tavalla parisuhteen yhteyttä tuhoavana. Yhteisen arvoperustan puuttuminen tai arvojen muuttuminen koettiin tarkoituksellisena irtisanoutumisena, petollisuutena tai kiusantekona. Tasa-arvosta ja rooleista taistelemisen ilmeni vastuista ja oikeuksista riitelemisenä ja puolison aseman horjuttamisena. Mies koki naisen kätkeytyvän maskuliiniseen vahvuuteen. Nainen koki miehen salaavan asioita ja pakenevan läheisyyttä.

Ulkopuoliset olosuhteet kuormittavat parisuhdetta ja puoliset uupuivat. Avun ohi kulkeutuminen kriittisissä elämänvaiheissa johti väkivaltaiselle käyttäytymiselle altistavien tekijöiden lisääntymiseen. Miehen avun saamista vaikeuttivat auttajien puolueelliset asenteet ja miesvihamielisyys.

5. 2 Kasvotusten väkivallan kanssa

Naisen ja miehen kokemukset väkivaltaisen käyttäytymisen kohteeksi joutumisesta rakentuvat seuraavista pääsisältöalueista: olemassaolon oikeuden ja ihmisarvon mitätöiminen, yhteydestä erottaminen ja hylkääminen, vapauden riistäminen, vastuuttomuudella vahingoittaminen, ylivoimalla nujertaminen, pysyttelemineen piinaavassa parisuhteessa, sekasortoon joutuminen ja uuden suunnan etsiminen. Pääsisältöalueet jakautuvat alasisältöalueisiin, jotka koostuvat miehen ja naisen yhteisistä kokemuksista sekä vain miehen tai naisen kokemuksista. Kuvaan kunkin sisältöalueen yhteydessä ensin naiselle ja miehelle yhteiset kokemukset ja sen jälkeen miehen ja naisen kokemukset. Lopuksi esitän yhteenvedon miehen ja naisen kokemuksista.

TAULUKOSSA 3 kuvaan yhteenvedon miehen ja naisen parisuhdeväkivallan kohteeksi joutumisen kokemuksista.

TAULUKKO 3. Kasvotusten väkivallan kanssa – väkivallan kohteeksi joutuminen naisen ja miehen kokemana

MIEHEN KOKEMUKSET	MIEHEN JA NAISEN YHTEISET KOKEMUKSET	NAISEN KOKEMUKSET
<p>Olemassaolon oikeuden ja ihmisarvon mitätöiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arvovallan kaappaaminen 	<p>Olemassaolon oikeuden ja ihmisarvon mitätöiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Riittämättömyyden ja arvottomuuden osoittaminen • Huonoon valoon saattaminen 	<p>Olemassaolon oikeuden ja ihmisarvon mitätöiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Naiseuden häpäiseminen
	<p>Yhteydestä erottaminen ja hylkääminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yhteyden ja toisilleen kuulumisen tuhoaminen • Vanhemmuuden ja lasten riistäminen 	
	<p>Vapauden riistäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ihmissuhteiden kontrolloiminen • Henkilökohtaisen vapauden ja itsemääräämisoikeuden loukkaaminen 	<p>Vapauden riistäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Riippuvuussuhteeseen kahlitseminen
	<p>Vastuuttomuudella vahingoittaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vastuiden ja velvoitteiden laiminlyöminen • Kiusan tekeminen 	
<p>Ylivoimalla nujertaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaupankäynti ja kiristäminen • Taustavoiminen tuella ylliotteen saavuttaminen • Kiinni käyminen ja esineillä vahingoittaminen 	<p>Ylivoimalla nujertaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nöyryyttäminen ja alistaminen • Sanoilla sivaltamisen • Vaikeneminen ja vuorovaikutuksen tukahduttaminen 	<p>Ylivoimalla nujertaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uhkailu ja rankaiseminen • Voimakeinoilla vahingoittaminen
	<p>Pysyttelemine piinaavassa parisuhteessa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suorittamalla selviytyminen • Väkivallasta vaikeneminen 	<p>Pysyttelemine piinaavassa parisuhteessa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Asettuminen auttajaksi

(jatkuu)

TAULUKKO 3 jatkuu

MIEHEN KOKEMUKSET	MIEHEN JA NAISEN YHTEISET KOKEMUKSET	NAISEN KOKEMUKSET
<p>Sekasortoon joutuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Mukautuminen manipulointiin</i> 	<p>Sekasortoon joutuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Pettyminen ja luottamuksen menettäminen</i> • <i>Kehoon ja mieleen tallentumisen tunnistaminen</i> • <i>Pyrkiminen pakoon</i> 	
	<p>Uuden suunnan etsiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Uhman herääminen</i> • <i>Elämän tarkoituksen etsiminen</i> • <i>Apuun turvautuminen</i> 	<p>Uuden suunnan etsiminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Uuteen elämänvaiheeseen uskaltautuminen</i>

5. 2. 1 Olemassaolon oikeuden ja ihmisarvon mitätöiminen

Riittämättömyyden ja arvottomuuden osoittaminen. Parisuhteessa väkivalta ilmeni naisen ja miehen toisilleen osoittamana riittämättömyytenä ja arvottomuutena. He halveksuivat toisiaan sanoillaan, kehon kielellään ja käyttäytymisellään. Mielipiteiden huomiotta jättäminen ja mitätöiminen viestittivät vähättelyä ja olemassaolon oikeuden kieltämistä. Miehenä ja naisena olemisen stereotyyppinen määrittelemine, sukupuolisuuden ilmaisutapojen kriteerien asettaminen ja muihin vertaaminen merkitsivät rakkaudettomuutta, ihmisarvon mitätöimistä ja torjutuksi tulemistä. Ulkopuolisten läsnä ollessa tapahtunut riittämättömyyden osoittaminen oli erityisen haavoittavaa.

Uskottomuus merkitsi naiselle ja miehelle viehätyvoiman menettämistä, seksuaalisen riittämättömyyden kokemusta ja heidän tunteidensa kustannuksella elämistä. Uskottomuus haavoitti koko persoonallisuutta, loukkasi yhteisiä sitoumuksia ja rikkoi luottamuksen ja yhteyden.

Jos parisuhteessa oli lapsia, nainen ja mies käyttivät vanhemmuuteen kohdistuvia loukkauksia toisen ihmisarvon mitätöimisen keinona. He mitätöivät toistensa vanhemmuutta ja kielsivät toisen vanhemman merkityksen lasten kehitykselle ja hyvinvoinnille. Lasten manipulointi ja toisen vanhemman mitätöinti vahingoittivat aina vanhemman ja lasten suhdetta. Arvostuksen menettäminen vanhempana merkitsi naiselle ja miehelle yksityistä ja julkista häpeää.

Mies koki ihmisarvonsa mitätöintinä maskuliinisuutensa ja seksuaalisuutensa kyseenalaistamisen ja torjunnan. Ammatillisten ja taloudellisten saavutusten sekä

perheen huoltajana olemisen kykyjen vähättely ja vertailu merkitsivät miehelle hänen ihmisarvonsa mitätöimistä. Mies koki naisen määrittävän hänen ihmisarvonsa ulkoisen aseman perusteella ja tavoittelevan miehen kautta tulevaa statusta. Naisen ottama etuoikeus lasten lähihuoltajaksi merkitsi myös isyyden mitätöimistä.

Naiseuden ilmaisutapojen kritisoiminen mitätöi naisen ihmisarvoa. Nainen koki itsetuntoaan vahingoittavaa esineellistämistä ja olemassaolon oikeuden kieltämistä. Mies osoitti naisen arvottomuutta kritisoimalla naisen menneisyyttä, äitiyttä, älykkyyttä, mielenterveyttä ja kehittymismahdollisuuksia ja vertailemalla muihin naisiin. Mies piti naisen osallisuutta kodin-, talouden- ja lastenhoitoon itsestään selvyytenä, jopa raamatullisena velvoitteena.

Huonoon valoon saattaminen. Mies ja nainen loukkasivat toisiaan nimittelyllä, solvauksilla ja vääryyden puhumisella, joilla he pyrkivät saattamaan toisen huonoon valoon, häpäisemään puolison maineen ja kohottamaan omaa ihmisarvoaan. Puolison rinnakkaissuhteet tuottivat julkista häpeää ja kyseenalaistivat miehen ja naisen seksuaalisuutta, vanhemmuutta ja koko persoonallisuutta.

Mies koki naisen vääristelevän totuutta. Nainen käytti epäsuoria väkivallan keinoja, joita vastaan mies oli puolustuskyvytön läheistensä keskuudessa ja yhteisössään. Se merkitsi miehelle sosiaalista häpeää ja perusteetonta rikolliseksi tuomitsemista, mikä riisti mieheltä ihmisarvon ja lähimmäisten kunnioituksen. Mies koki menettäneensä uskottavuutensa yhteisössään naisen vastuuttomuuden tähden. Myös lapset joutuivat huonoon valoon. Juuse kertoi kokemuksestaan:

Se on niin, että lyödään leima otsaan, ja aamen, se on siinä. Mä en käsitä, että miksi se on näin. Mutta niin huoltajuuskysymyksissä kuin silloin, jos tulee joku kärhämä kotona, niin mieshän on aina se, joka on paha. (6 Juuse)

Naista koskevat paljastukset, aliarvioiva nimittely ja väärät johtopäätökset loukkasivat naisen ihmisarvoa. Mies häpäisi naiselle pyhiä arvoja moraalittomalla käyttäytymisellään.

Arvovallan kaappaaminen. Mies koki naisen ottaneen arvovallan perheessä vetoamalla tasa-arvoon. Naisen itsekkäät tulevaisuudensuunnitelmat merkitsivät miehen ja perheen ohittamista ja puolison ja lasten hyvinvoinnin kustannuksella elämistä.

Miehistä arvovaltaa loukkaavaa oli, että nainen ei suostunut liittymään ja sitoutumaan mieheensä, vaan tukeutui päätöksenteossa perheen ulkopuolisiin auktoriteetteihin. Nainen esti miehen kuulluksi tulemisen, mikä murensi miehen asemaa perheen päänä. Mies tunsu naisen vievän hänen arvovaltansa myös lasten

ja suvun keskuudessa, muissa sosiaalisissa yhteisöissä ja viranomaisten keskuudessa.

Silloin kun naisella oli avioliiton ulkopuolinen suhde, mies koki naisen mitätöivän avioliiton perusedellytykset ja sitoutumisen uskollisuuteen. Yhteisten sopimusten rikkominen oli loukkaavaa, vähensi keskinäistä kunnioitusta ja vieraannutti puolisoita. Pertti ja Jere kuvasivat arvovallan kaappaamista:

Tietty ystäväpiiri ja muutama vaikutusvaltainen henkilö, joilta vaimo alkoi kysyä neuvoja, ja mä jäin taka-alalle.. Arvostus mua kohtaan alkoi vähenemään. (2 Pertti)

Hän ei ollut alussa dominoiva nainen, mutta sitten kun hän sai uuden työpaikan, hänen uransa alkoi lentää. Hän alkoi muuttua vieraaksi pikkuhiljaa. Se oli suunta, joka tuntui oudolta ja etäiseltä, hän alkoi edetä bisnesmaailmassa. Minulle bisnesarvot on kirosana. (8 Jere)

Naiseuden häpäiseminen. Nainen koki miehensä häpäisevän hänen naiseuttaan, seksuaalisuuttaan ja kehollisuuttaan pakottamalla hänet aggressiivisiin, vääristyneisiin ja kipua tuottaviin seksuaalisiin ja pornografisiin tekoihin. Mies piti naista moraalittomana prostituoituna, jonka alisti seksuaalisiin tarkoituksiinsa. Mies rikkoi naisen intimiteetin rajoja, esineellisesti ja seksualisoi naisen. Häpäiseminen vaikutti sekä naisen yksityiseen että julkiseen minään. Myös äitiyteen kohdistuneet loukkaukset merkitsivät naiseuden häpäisemistä. Mirja ja Hellen kokivat naiseuden ja äitiyden häpäisemistä:

Hän halus tehdä mulle kaikkea, mitä mieleen tuli ja tuottaa hirveesti kipua. Halus ajaa alapäästä kaikki karvat pois, se tuntui ihan kamalalta. Mä olin sitten semmoinen huora, jolle voi tehdä mitä vaan. (5 Mirja)

Miehen seksuaalisuus oli minusta niin hävettävää. Ei se minusta kuulu lasten nähdä. Hänellä ei ollut mitään esteitä, vaikka lapset tulivat samaan huoneeseen, niin hänellä ei ollut mitään tolkkua siinä, hän oli vaan. Hänen piti saada tarpeensa tyydyttää. (3 Hellen)

5. 2. 2 Yhteydestä erottaminen ja hylkääminen

Yhteyden ja toisilleen kuulumisen tuhoaminen. Emotionaalinen kylmyys, tunteiden, tarpeiden ja toiveiden ohittaminen sekä kohtaamisesta ja vuorovaikutuksesta kieltäytyminen tuhosivat yhteenkuuluvuutta ja merkitsivät hylkäämistä. Parisuhteessa ei ollut emotionaalista vastavuoroisuutta. Mies ja nainen eivät saaneet varauksetonta hyväksyntää toisiltaan: rakkaus virttyi puolisoitten väliltä. Emotionaalisen hylkäämisen kokemus teki heistä rakkauden kerjäläisiä, ja parisuhteen tunnetyhjiössä he hakivat tyydytystä suhteen ulkopuolelta ja vieraantuivat entisestään.

Erolla uhkailu, ihailun, huomionosoitusten ja huomaavaisuuden puuttuminen ja suuntautuminen suhteesta pois päin merkitsivät emotionaalista välinpitämättömyyttä, henkistä uskottomuutta, sitoutumattomuutta, toisilleen kuulumisesta erottautumista ja hyljeksimistä. Seksuaalinen uskottomuus merkitsi intiimin yhteyden, toisilleen kuulumisen ja luottamuksen pettämistä ja hylkäämistä. Se osoitti vastuuttomuutta, rakkauden halveksuntaa ja puolison vähättelyä. Uskottomuus teki naisen ja miehen välille korjaamattoman haavan.

Mies koki naisen ohittavan hänen hellyyden, läheisyyden, kannustuksen ja seksuaalisuuden tarpeensa ja ymmärtävän hänet tarkoituksellisesti väärin. Tunteiden ja suunnitelmien salaaminen, etääntyminen ja parisuhteesta lähteminen merkitsivät yhteisten sitoumusten pettämistä sekä yhteydestä irtautumista. Kiintymyksen torjuminen merkitsi naisen empatiakyvyttömyyttä, vastavuoroisuuden hylkäämistä ja irtisanoutumista yhteenkuuluvuudesta. Se horjutti miehen perusturvallisuutta. Mies koki naisen torjuvan suhteen korjaamisen ja estävän miehen kuulluksi tulemisen ja muuttumisen mahdollisuuden. Se synnytti miehessä katkeruutta ja kaunaa. Mies koki naisen hylkäävän hänet. Sampo kuvaili yhteyden rikkoutumista:

Mut kun se menee sinne, tuoksuu parfyymille, on pukeutunut siististi, ei ole sellainen repsottava ja hapsottava niin kuin mun kanssa. Tulee kotiin, vetää lökät päälle ja koko illan murjottaa. Jos mä sanon jotain näin, hei, miten ois:- en mä, en mä... Vaimo loistaa, hymyilee ja ystävällisesti tervehtii siellä muita, tällä tavalla: Mitä sulle kuuluu ja mitä sulle kuuluu? Tai joku työkaveri soittaa, mieshenkilö: meillä on se kurssi ensi viikolla tulossa, viitit sä täyttää näitä papereita? Ne juttelee puoli tuntia. Niin, ei mun tartte sairaallosenkaan mustasukkainen olla. Mulle tulee vaan paha olo siitä asetelmasta. (9 Sampo)

Olen kokenut, että tavatonta väkivaltaa on se, että hän ei koskaan myönnä virheitään, hän ei koskaan pyydä anteeksi. Hän ei koskaan pakita eikä peruuta. Ei synny vastavuoroisuutta: anteeksi nyt, okei, sori nyt. (9 Sampo)

Mies koki uskottomuuden petollisuutena, joka rikkoi puoliset yhteen kiinnittävän siteen. Uskottomuus merkitsi aina hylkäämistä ja epäonnistumista parisuhteessa. Pettäminen tuhosi avioliiton perustan ja teki mahdottomaksi suhteen jatkamisen. Toisen miehen vuoksi hylätty mies piti naista vastuuttomana laskelmoijana: nainen kieltäytyi jakamasta miehen hätää juuri silloin, kun hän olisi sitä eniten tarvinnut. Hylkääminen merkitsi naisen irtisanoutumista avioliitto- ja rakkauden lupauksesta. Parisuhteesta irtautuminen herätti epäluottamusta ja mustasukkaisuutta. Markus koki seksuaalisen pettämisen perustavaa laatua olevana suhteen rikkomisena. Jerelle naisen lähteminen suhteesta merkitsi sitoumusten pettämistä:

En ensin tiennyt, että hän oli ollut sukupuolisuhteessa. Uskottomuutta oli ollut meidän suhteessa jo pitkään. Hänellä oli salaisia suhteita. En hyväksy fyysistä seksisuhdetta, se rikkois yhtenäisyyttä. Jos siinä lipsutaan, lipsutaan monessa muussakin. Jos sillä ei ole väliä, ei ole väliä millään muullakaan. Se hajottaa perhettä. (4 Markus)

Kun vaimo ilmoitti tekstiviestillä hakevansa avioeroa, se oli kuin olisin ajanut Titanicilla jäävuoreen. Mä tiesin, että avioliitossa oli hankaluuksia, mutta sitä kuitenkin avioliitossa sitoutuu myötä- ja vastoinkäymisiin, ne on vaan kuljettava läpi ja selvittävä. (8 Jere)

Turvallisuuden ja rakkauden tarpeiden ohittaminen merkitsi naiselle aina hylkäämistä ja miehen tunteettomuutta ja itsekkyyttä. Emotionaalisuutta vaille jääminen ja empatian puute horjuttivat jokaisen naisen psyykkistä hyvinvointia. Nainen tunsi arvottomuutta. Siiri kuvaili miehen empatiakyvyttömyyttä:

Mun tunteet ei sano mitään, hänellä ei tule empatiaa niihin. Mä oon yks ja sama. Mä olen ilmaa, sanon mä mitä tahansa. Mun olemukseni, sanomiseni, tunteeni ja kaikki kokemukseni ei merkitse mitään. Mä en oo mitään. (2 Siiri)

Tunteiden jakamisen ja yhteisen tekemisen puuttuminen merkitsivät naiselle yhteenkuuluvuuden rikkoontumista ja henkistä etäntymistä. Nainen koki miehen hajottavan suhdetta etäntymisellään ja suuntautumalla parisuhteesta poispäin.

Naiselle miehen uskottomuus merkitsi avioliiton perustaa rikkovaa loukkausta ja avioliittolupauksen pettämistä. Se merkitsi aina epävarmuutta ja naisen itsetunnon haavoittamista. Myös miehen seksuaalisen suuntautumisen muuttuminen merkitsi toisilleen kuulumisen rikkoutumista. Siiri kertoi miehen sukupuolisen suuntautumisen ilmitulemisesta:

Mies ei ikänä kertonut omista tunteistaan. Ja hänellä oli tämä homokaveri, joka on biseksuaali. Mieheni kertoi, että hän käy siellä ja siellä on peti auki kelle vaan. (2 Siiri)

Vanhemmuuden ja lasten riistäminen. Huoltajuus- ja tapaamisoikeusriidat merkitsivät aina vanhemman ja lasten oikeuksien ja tarpeiden ohittamista ja vanhemmuuden riistämistä.

Mies, jolla oli lapsia, koki naisen asettamat isyyden ehdot ja vaatimukset oikeuksiensa riistämisenä ja isyyden hylkäämisenä. Epärehellisiin lausuntoihin perustuva yksinhuoltajuuden hankkiminen merkitsi miehen vanhemmuuden estämistä. Mies koki naisen yksinhuoltaja-asemastaan käsin säätelevän hänen isyyttään ja lasten oikeuksia isään. Nainen tukahdutti lasten ja isän väliset rakkauden osoitukset, esti tapaamiset ja vieraannutti isän ja lapset toisistaan.

Nainen määritteli myös miehen aikaisemmasta avioliitosta syntyneiden lasten ja isän suhteen ja tapaamiset.

Nainen loukkasi isän oikeuksia rajaamalla isyyden vain taloudelliseen vastuuseen lapsista. Mies menetti vanhemmuutensa ja lapsensa myös silloin, kun nainen siirsi miehen syrjään lasten elämästä lähestymiskiellon avulla. Vanhemmuudesta tuli kilpailua ja kaksintaistelua. Mies menetti arvostuksensa ja isänä olemisen mahdollisuutensa, kun nainen päätti yksin lasten hankkimisesta ja raskauden keskeytyksestä. Juuse ja Tuomas kertoivat vanhemmuutensa riistämisestä:

Se haki lähestymiskielloa ihan ilkeilläkseen. Koska ties ihan tarkkaan myös omat intressinsä. Jouduin selittämään lapselle, että en voi edes lähettää tekstiviestiä sulle. (6 Juuse)

Hän haluaa olla huoltaja, ja minä olen vain kuin perhepäivähoitaja, jolle annetaan ohjeita, miten lapsia pitää hoitaa. Kaikki pitää raportoida, mitä me teemme. (10 Tuomas)

Mies riisti naiselta äitiyden ja lapset epäkunnioittavalla käyttäytymisellään ja rajoituksillaan. Nainen koki miehen vahingoittavan äitiyttään osoittamalla vihaa naisen aikaisemmassa suhteessa tai avioliiton ristiriitaisessa vaiheessa syntyneitä lapsia kohtaan. Meri-Beritin äitiyden tuhoaminen ilmeni mustasukkaisen pahoinpitelyn aiheuttamana keskenmenona:

Sitten mä aloin odottaa lasta toiselle miehelle. En tiedä johtuko se siitä, että hän hakkas ja tönä mua, ja mä sain keskenmenon. (15 Meri-Berit)

5. 2. 3 Vapauden riistäminen

Ihmissuhteiden kontrolloiminen. Mies ja nainen kokivat parisuhteessaan epäluulojen, kateuden ja mustasukkaisuuden aiheuttamaa ihmissuhteiden kontrollointia ja mitätöimistä. He vaativat aikaisempien seurustelusuhteiden ja muiden merkityksellisten ihmissuhteiden, tapahtumien ja muistojen paljastamista ja käyttivät puolison menneisyyttä lyömäaseena. He riistivät toisiltaan vapauden elettyyn elämään, kokemuksiin ja ihmissuhteisiin.

Nainen vahingoitti miehen identiteettiä halveksimalla miehelle merkityksellisiä elämänvaiheita, muistoja ja ihmissuhteita sekä aikaisemmista suhteista syntyneitä lapsia. Nainen mitätöi miehelle tärkeiden ihmisten arvon ja vaati itselleen yksinoikeutta miehen elämään. Paavo kertoi ihmissuhteiden kontrolloimisesta:

Olin seurustelun alkuvaiheessa kertonut, millaisten ihmisten kanssa olin ennen seurustellut ja miten ne suhteet oli päättyneet. Nyt me ollaan sitten

jauhettu vuosia mun entisiä seurustelusuhhteita ja millaista seksiä on ollut. Se on aivan helvetillistä. Se on mulle historiaa, mutta ne vain aina kaivetaan pöydälle, kun tulee ongelmia. Mun lasten olemassaolo ja meillä oleminen on kaikkea muuta kuin luontevaa. Aina syntyy kahnaus. Kun halusin avustaa lastani taloudellisesti, siitä syntyi saatanallinen tappelu, että se elää toisten rahoilla ja että se loisis meillä. Ne ilkeydet tuntuvat tosi pahalta. On kyse mun lapsistani. (10 Paavo)

Nainen koki miehen kontrolloivan hänen menneisyyttään, perhetaustaansa, sukuaan ja elämäntapavalintojaan vaatimuksilla ja syytöksillä, jotka murensivat hänen itsetuntoaan ja mitätöivät hänen eletyn elämänsä merkitystä. Nainen koki miehen rajoittavan hänen vapauttaan valita ihmissuhteensa. Mies vahingoitti naisen tärkeitä ihmissuhteita myös puhumalla naisesta pahaa. Mirjan mies kohteli häntä huonomaineisena naisena:

Mä olin sellanen huora, jolle voi tehdä mitä vaan. Hän oli kuullut mun menneisyydestäni ja sanoi suoraan, että silloin sä olit kaikkien kanssa. (5 Mirja)

Henkilökohtaisen vapauden ja itsemääräämisoikeuden loukkaaminen. Mies ja nainen rajoittivat kumppaninsa liikkumista, osallistumisvapautta, ammatillista kehittymistä tai työelämään osallistumista. He riistivät toisiltaan tahdonvapauden estämällä toisiaan paneutumasta henkilökohtaisiin kiinnostuksen kohteisiin ja toteuttamasta ainutlaatuisia olemisen tapojaan.

Mies koki naisen usein määrittävän perheen elämäntavan. Nainen päätti myös miehen henkilökohtaisista valinnoista määritellen, mikä oli miehelle sopivaa ja oikeaa. Nainen rajoitti miehen henkilökohtaista vapautta ja itsemääräämisoikeutta vaatimuksin, syytöksin ja sanktioin.

Mies koki naisen rikkovan hänen henkilökohtaista vapauttaan suhtautumalla välinpitämättömästi kodin rauhaan, järjestykseen ja viihtyisyyteen. Toistuva henkilökohtaisen reviiirin tarpeen loukkaaminen madalsi miehen ärsytyskynnystä. Nainen käytti uhkailua ja miehen julkista kiusaamista vapauden rajoitteina. Paavo kuvasi loukkauksia:

Hänen tapansa on se, että jos mä haluan mennä pois siitä keskustelusta, niin hän sulkee tien.. Jos hän halusi riidellä, hän kävi väkisin rötköttämään mun päälle. Hän käy minuun kiinni. Väkivalta alkoi sillä tavalla, että hän jossain riidassa tuli makaamaan mun päälle tai istui mun päälle, niin mä rupesin potkimaan häntä pois. Ja mä työnsin hänet pois ja lopulta mä löin. (10 Paavo)

Kun mä olen sanonut, että hän voisi laittaa tavaransa paikalleen, kun ei enää tarvitse niitä, niin hän riemastuu. Ja yksi sekunnin murto-osa, ja huuto käy, että helvetti, etkö sä usko, että ei tollasista kannata naputtaa.

Hän ei lopeta nalkuttamistaan, vaan jatkaa. Tai jos olen nukkumassa, hän kulkee edestakaisin ja paukuttaa ovea niin kauan, vaikka kaksi tuntia, että mä loppujen lopuksi suutun. Se on saatanallista härnäämistä. (10 Paavo)

Nainen koki miehen pitävän hänet hallinnassaan vakoilemalla tai häiritsemällä kotirauhaa ja elinpiiriä ja rikkomalla naisen tietosuojaan. Mies pyrki osoittamaan naisen syyllisyyttä, kostamaan ja saattamaan naisen häpeään. Mies rajoitti naisen valinnanvapautta kontrolloimalla tai estämällä naisen hoitosuhteita ja vaatimalla naista vaikenemaan väkivallasta ja parisuhteen ongelmista. Mies riisti uskonnonvapauden kieltämällä uskonnon harjoittamisen ja seurakuntaelämään osallistumisen sekä vaatimalla naista luopumaan vakaumuksestaan. Mies saattoi sitoa naisen myös kotivankeuteen. Teresalle henkilökohtaisen reviirin rikkominen tuotti turvattomuutta ja herätti pelkoa:

Ja se soitteli minulle yöllä puheluita, että hän tappaa itensä, ett tule hakemaan hänet. Sanoin, etten tule. Ja sitten hän kävi ikkunoitteni takana ja tuli sisällekkin juovuspäissään ja kysyi voileipää. Minä annoin ja sanoin, ett sitten lähde vetään. (1 Teresa)

Riippuvuussuhteeseen kahlitseminen. Mies saattoi sitoa naisen juridiseen riippuvuussuhteeseen painostamalla naista avioliittoon tai estämällä suhteesta lähtemisen. Riippuvuussuhteeseen kahlitsemista merkitsi myös miehen mustasukkainen takertuminen, henkinen yliote, epäjohdonmukainen käyttäytyminen ja hämmennyksen aiheuttaminen ristiriitaisilla viesteillä. Mies vastuutti ja syyllisti naisen hyvinvoinnistaan vetoamalla naisen tunteisiin.

5. 2. 4 Vastuuttomuudella vahingoittaminen

Vastuiden ja velvoitteiden laiminlyöminen. Mies ja nainen kokivat vastuiden jakautuvan parisuhteessa epätasaisesti ja kumppanin laiminlyövänsä vastuutaan. He syyllistivät toisiaan parisuhteen ja lasten ongelmista, väkivallasta ja perheen tuhoamisesta. Vastuiden ja velvollisuuksien laiminlyöminen synnytti katkeruutta ja riitoja. Nainen ja mies kokivat kumppanin vastuuttomuuden lupauksen pettämisenä.

Mies koki naisen laiminlyövänsä taloudellisen vastuunsa ja käyttävän häntä taloudellisesti hyväkseen. Nainen pyrki hyötymään miehen omaisuudesta ja statuksesta, käytti miestä talouden- ja lastenhoitajana ja ohitti miehen perheen päätöksenteossa. Mies koki naisen kyvyttömäksi ottamaan vastuuta suhteen hoitamisesta ja käyttävän häntä hyväkseen turvatakseen intressiensä mukaisen elämän. Mies koki naisen toimivan perheen ja lasten hyvinvoinnin kustannuksella ja irtisanoutuvan yhteisistä sitoumuksista ja vanhemmuudesta. Leimaamalla ja tuomitsemalla miehen rikolliseksi nainen osoitti vastuuttomuutta parisuhteesta. Jaakko kuvaili naisen vastuuttomuutta:

Olen koko ajan maksanut ja kokenut, että minulla ei ole mitään oikeuksia. Postiluukusta vaan tulee lappu, sopimus ja nimi alle. Puoliso kiristää lasten tapaamisilla, ei anna tavata lapsia niin usein kuin haluaisin. Hän huijasi minua lupailemalla enemmän lasten tapaamismahdollisuuksia sen mukaan, jos suostuisin vaimon yksinhuoltajuuteen ja hänen vaatimiinsa lasten elatusmaksuihin. (7 Jaakko)

Mies käytti asiantuntijuuttaan saadakseen taloudellista hyötyä naisen omaisuudesta. Nainen koki miehen käyttävän naisen hyväsydämyyttä ja ahkeruutta hyväkseen vaatimalla työsuorituksia oman mukavuutensa mahdollistamiseksi. Tavallista oli, että nainen koki miehen jättävän vastuun perheestä naiselle.

Kiusan tekeminen. Mies ja nainen kokivat kumppanin tekevän heille tarkoituksellisesti kiusaa. Kiusantekoa oli epäluulojen herättäminen, aiheettoman mustasukkaisuuden osoittaminen ja hylätyksi tulemisen pelon ylläpitäminen. Kiusanteko, juonittelu ja epärehelliset ihmissuhdepelit rikkoivat perheen intimitetin rajoja ja turvallisuutta.

Mies koki tullessa petetyksi luottaessaan yhteiselle arvoperustalle rakennettuun ja kestävään avioliittoon. Naisen arvojen muuttuminen ilmeni kiusantekona: vaatimuksina, manipulointina, epärehellisyytenä ja provokaationa. Nainen teki kiusaa hankaloittamalla asioiden hoitoa, väärinkäyttämällä virkavallan apua, kieltäytymällä neuvottelusta ja häiritsemällä toistuvasti miehen työrauhaa ja yksityiselämää. Paavo kuvasi naisen tahallista kiusantekoa ja häirintää:

Se on minuun kohdistuvaa systemaattista ärsyttämistä, kiusaamista, ja mollaamista. Se kohdistuu myös lapsiini, sukulaisiini, mun ystäviin, työtovereihin, kaikkiin. Se kohdistuu minuun, mun persoonaan, sukupuolisuuteen ja ihan mihin tahansa niin kauan, että mä lopulta suutun. Hän tietää, että mä lopulta suutun, silti hän tekee sitä tieteen tahtoen. Ja sen jälkeen mä olen syyllinen. Tätä on jatkunut ihan avioliiton alusta lähtien. (9 Paavo)

Mies teki kiusaa salaamalla aikeensa, tunteensa ja naisen tarvitsemia tietoja. Mies kiusasi naista myös manipuloimalla lapsia ja käyttämällä lapsia väkivallan välikappaleina. Nainen koki myös väkivallan salaamisen ja parisuhteen ulkopuolisten ihmisten miellyttämisen tahallisena kiusantekona.

5. 2. 5 Ylivoimalla nujertaminen

Nöyryyttäminen ja alistaminen. Verbaalisella kyvykkyydellään sekä käyttämällä rahan, omaisuuden, oppineisuuden ja tiedon valtaa nainen osoitti

paremmuuttaan ja nöyryytti miestä. Seksuaalisen kanssakäymisen ehdollistaminen ja seksuaalielämästä kieltäytyminen nöyryyttivät miestä. Perheasioiden paljastaminen ja naisen salaiset ihmissuhteet vahingoittivat perheyhteyttä, rikkoivat perheen intimitetin rajoja, heikensivät turvallisuutta ja nöyryyttivät miestä. Nainen nöyryytti miestä vallankäytöllään. Mies, jolla oli kristillinen vakaumus, koki uskovon puolisonsa käyttävän hengellistä väkivaltaa syytöksillään ja tuomioillaan. Jere koki naisen alistavan hänet palvelijakseen, ja Sampo koki hengellistä väkivaltaa:

Mä olin aina kotona se, joka pesin vessanpöntön ja vein jätteet ulos. Ja mua alkoi kypsytää se, että minkä takia se olen aina minä. (8 Jere)

Hän kertoo mulle, että sä olet epähengellinen, sä ajattelet synnillisesti. Hän itse vanhurskauttaa itsensä ja sanoo, että hän ei käy elokuvissa eikä tee sitä eikä tätä. Jos hänen hengellisen periaatteidensa mukaan kaikki, mikä tekee minusta minun, on syntiä, niin eihän meidän yhdessäolosta tule mitään. (9 Sampo):

Nainen koki miehen edellyttävän häneltä palvelemista ja tavoitteidensa tukemista. Mies saattoi pakottaa naisen taloudelliseen tulosvastuuseen tai alistaa naisen taloudellisen paremmuutensa perusteella. Seksuaalinen pakottaminen, suojan riistäminen, esineellistäminen ja tottelevaisuuden vaatiminen nöyryyttivät naista.

Sanoilla sivaltaminen. Solvaukset ja kiroukset merkitsivät verbaalista väkivaltaa, joita nainen ja mies käyttivät ylivoiman saamiseen.

Naisen verbaalinen taitavuus merkitsi pahantahtoista provokaatiota ja miehen herkkien alueiden haavoittamista. Naisen älyllinen nopeus ja sanavalmius olivat naisen vahvuuksia, joilla hän vaiensi miehen ja hallitsi häntä. Loukattu mies eli varuillaan ja valmiina puolustautumaan. Rikosilmoitus, lähestymiskiellon hakeminen ja naisen taloudelliset vaatimukset merkitsivät miehelle verbaalista hyökkäystä.

Nimittely, solvaukset ja herjaukset merkitsivät naiselle sanoilla haavoittamista. Sanoillaan mies osoitti halveksuntaansa. Pirre kertoi häneen kohdistuneesta nimittelystä:

No, se tuli kyllä selväks, huora mikä huora. Sehän nyt tuli monta kertaa esille, ei siinä tullu mitään epäselvää. (4 Pirre)

Vaikeneminen ja vuorovaikutuksen tukahduttaminen. Tavoitteellinen, ymmärtävä kommunikaatio ja vastuullinen tunneilmaisu näivettyivät, ja viestiminen muuttui pinnalliseksi. Rakentavan vuorovaikutuksen puuttuminen, piiloviestien käyttäminen, syytteleminen, nimittely, vihjailu ja palautteen

kätkeminen pistävään huumoriin vaikeuttivat kommunikaatioita. Ulkopuolisille puhumiseen saattoi liittyä väkivallan riski.

Nainen ja mies käyttivät vaikenemista ja kommunikaatiosta eristämistä puolison nujertamiseen ja vihan ilmaisuun. Vaikeneminen merkitsi aina epätietoisuutta, epäluottamuksen syntymistä, torjuntaa ja hylkäämistä. Se synnytti myös ennakoimattomuutta ja pelkoa.

Vaikeneva nainen ilmaisi vihaa, halveksuntaa ja torjuntaa. Kommunikaatiosta eristäminen osoitti naisen empatian puutetta. Vaikeneminen merkitsi kosta, rankaisua ja hallintavallan ottamista. Sampolle naisen mykkäkoulu oli ahdistava umpikuja ja hylkäämisen kokemus:

Me ajettiin autolla sata kilometriä ja vaimo oli koko ajan mykkäkoulussa mulle. Mua ei ollut olemassa hänelle. Ja mä räjähdin lopussa, tämmöistä painetta mä en kestä. Mulla on hirvee kärsimys siinä mykkäkoulussa ja henkisessä väkivallassa. Mun ois pakko purkaa tilannetta, mä haluaisin puhua. Vaimo menee makuuhuoneeseen, hylkää, lähtee pois, kääntää kasvot, kääntää selän, menee pois, lukemaan, tekemään omia juttuja. Ikään kuin mua ei ois olemassakaan. (9 Sampo)

Miehen vaikeneminen merkitsi naiselle tunteettomuutta ja torjuntaa, joka synnytti etäisyyttä ja epäluuloja. Vaikeneva mies nujersi myös naisen itsetuntoa ja herätti naisessa itsesyytöksiä.

Kaupankäynti ja kiristäminen. Mies koki naisen ehdollistavan seksuaalisen kanssakäymisen. Se merkitsi miehen rakkauden, läheisyyden ja hyväksytyksi tulemisen tarpeiden hylkäämistä. Nainen teki seksistä kaupankäynnin välineen. Seksuaalinen kanssakäyminen muuttui yhteyden ja rakkauden osoituksesta kiristyksen, vallankäytön ja kurinpidon välineeksi. Seksuaalisuuden ehdollistaminen sai miehen kokemaan itsensä seksiobjektiksi. Hän koki naisen käyttävän kiristämistä vaatimustensa läpiviemiseen ilman tasavertaista neuvottelutilannetta, mikä herätti miehessä pelkoa. Sampo ja Juuse kertoivat naisen kiristämiskeinoista:

Se käyttää ilmaisua ”kärttää” seksistä. Jos en tee hänen tahtonsa mukaan, ei ole seksiä. Jos teen, mitä hän tahtoo ja meen kaikkiin hänen juttuihin, luovutan, niin saan varmasti seksiä. Se käyttää valtaa, sillä on ote minuun. Mä tiedän jo etukäteen, että tiettyinä iltoina mun ei kannata ärsyttää sitä, ja hän tietää, että silloin hän voi sanoa mitä vaan, esimerkiksi mennäänkö kesällä sinne ja sinne. Se sanoo sen silloin tiettyssä tilanteessa. Ja mun on pakko vastata okei, koska mä tiedän, että jos mä pahoitan sen mielen, meillä ei ole seksiä. (9 Sampo)

Semmoset vammat tää parisuhde on jättänyt muhun, että aina kun mä nään, että hän soittaa, niin vieläkin alkaa sydän hakata, että mitä nyt.

Eihän tästä oo pitkä aika, kun se soitti mulle ihan pökkana, ja sano, että mä tarvitsen satoja euroja vuokratästeihin. (6 Juuse)

Taustavoiminen tuella yliotteen saavuttaminen. Mies koki naisen nujertaneen hänet tukijoukkojensa avulla. Nainen kuvaili tukijoukoilleen olevansa väkivallan ainoa uhri ja vakuutti miehen pahuutta. Tukijoukkojen asenteet estivät neuvon- ja yhteydenpidon mahdollisuudet. Mies koki itsensä puolustuskyvyttömäksi ja hävinneeksi. Nainen kävi ”oikeutta” Paavon kanssa taustavoimiensa tuella:

Se meni niin pitkälle, että se on sotkenut lapsensa siihen. Ne on porukalla mulle sanomassa, mitä laki sanoo. Yksi hänen sukulaisistaan tuli mun luo ja selitti, että hän kun seuraavan kerran kuulee, että olen käynyt käsiksi, hän soittaa poliisit. Mä sanoin, että sukulaiset voi tulla meille sukulaisina, mutta ei tuomareina. (19 Paavo)

Kiinni käyminen ja esineillä vahingoittaminen. Nainen pyrki saamaan miehestä yliotteen fyysisellä kiinni käymisellä. Nainen ilmaisi fyysisesti vihaa, raivoa ja halveksuntaa. Esineiden heittelemine, rikkomine, niillä uhkailemine tai vahingoittamine ilmaisivat myös vihaa ja voiman käyttöä. Nainen osoitti voimaansa rikkomalla tunnearvoa sisältäviä miehen esineitä.

Uhkailu ja rankaiseminen. Nainen koki miehen pitävän yllä pelon ilmapiiriä sanallisilla uhkailuillaan, uhkaavalla olemuksellaan, äänellään ja käyttäytymisellään. Aggressiiviset tunteenpurkaukset, itsehillinnän menettäminen, esineiden rikkomine ja seksiin pakottamine ylläpitivät uhkaa ja pelkoa. Päihteet ja miehen epäsosiaalinen käyttäytyminen aiheuttivat myös väkivallan uhkaa.

Nainen tunsu itseensä ja perheeseensä kohdistuvan fyysisen ja henkisen väkivallan ja vaaran uhkaa. Mies saattoi rangaista naista eristämällä, fyysisin tai seksuaalisin voimakeinoin, vaatimalla kuuliaisuutta tai kieltäytymällä antamasta apua hädän hetkellä. Rankaisemisen motiiveina saattoivat olla naisen tottelemattomuus tai naisen uskollisuuteen ja luotettavuuteen kohdistuneet epäilyt. Uhkaava ilmapiiri syntyi myös kotona olevista aseista. Pelon ilmapiirissä nainen eli varuillaan, rauhoitellen, joustuen tarpeistaan ja mukauttaen omaa ja lasten käyttäytymistä niin, ettei perhe altistuisi vaaralle. Hellen ja Anniina elivät pelon ilmapiirissä:

Jos mä en suostunut johonkin, jos sanoin jonkun poikkipuolisen sanan, hän repi housut jalastani kappaleiksi. (3 Hellen)

Pelkäsin, pelkäsin, olen semmosessa pelon liitossa elänyt, että mulla on täällä vatsan pohjassa vanne ollut koko ajan. Vieläkin kun mä sulle puhun, niin tää vanne täällä kiristyy. Se on semmonen helvetillinen pelko, että mitä tapahtuu ja milloin. (7 Anniina)

Voimakeinoilla vahingoittaminen. Nainen koki miehen hallitsevan häntä fyysisillä voimillaan tai saattamalla hänet äärimmäisen vaaratilanteisiin tai kuolemanvaaraan. Mies osoitti aggressiivisuuttaan käymällä käsiksi, lyömällä, repimällä ja riepottamalla naista. Helvi koki joutuneensa kuolemanvaaraan miehen fyysisen voiman käytön vuoksi:

Se löi mua ensin ohimolle ja repi päältäni rintaliivit. Niistä tulivat veriset vanat mun iholle... Se otti ensin kiinni päästä ja painoi kaulalle. Silloin mulle tuli ensimmäisen kerran tunne, että multahan lähtee henki. (21 Helvi)

Mies saattoi myös ilmaista vihaa, kateutta ja mustasukkaisuutta vahingoittamalla naiselle tärkeitä ja arvokkaita esineitä, naisen työtä tai kotia. Pilvikki kuvasi miehen esineellistynyttä vihan purkausta:

Yhtäkkiä se sai ensimmäisen kerran semmosen raivarin, ett hän pisti mun ikkunan säpäleiksi. Kaikki mun vaatteet, kaikki mikä liittyi mun työhön. Eli kauhee viha siitä mun työstä. (13 Pilvikki)

5. 2. 6 Pysytteleväminen piinaavassa parisuhteessa

Suorittamalla selviytyminen. Mies ja nainen kokivat parisuhteen muuttuvan vähitellen piinaavaksi, ja suhdetta hallitsivat ristiriitaiset tunteet. Nainen ja mies odottivat kumppanin muuttumista, jotta suhde parantuisi. He tavoittelivat tasapainoa suhteeseen suremalla, etsimällä selityksiä omasta ja toisen kehityshistoriasta, syylistämällä, pyytämällä ja antamalla anteeksi. He pyrkivät selviytymään pakenemalla työhön, opiskeluun, harrastuksiin tai ihmissuhteisiin. He etsivät selviytymiskeinoja hengellisyydestä, rukouksesta, Jumalaan tai läheisiin ihmisiin turvautumisesta. Pakonomainen suorittaminen, opittujen toimintatapojen mukaan eläminen tai vahvuuteen verhoutuminen auttoivat hallitsemaan kaaosta. Haavoittuneisuuden salaaminen auttoi selviytymään, vaikka suojautuminen kulutti voimavaroja. Luovuus ja elinvoima hiipuivat, ja elintila parisuhteessa kaventui. Nainen ja mies välttivät tunteiden ja mielipiteiden ilmaisua ja tarkkailivat toisiaan. Konflikteja välttääkseen he kätkivät ahdistuksensa näennäiseen kiltteyteen, välinpitämättömyyteen, vähäeleisyyteen ja pakonomaiseen suoriutumiseen.

Mies pyrki hallitsemaan käyttäytymistään tai asettui tarkkailijaksi. Hän yritti välttää väkivaltaa vaikenemalla, etäännyttä tai pakenemalla. Mies pohti parisuhteen jatkamista tai lopettamista ja odotti naisen hakevan apua. Hän haki onnistumisen kokemuksia kodin ulkopuolelta tai turvautui riippuvuuksiin. Lapsista huolehtiminen auttoi selviytymään kriisivaiheessa.

Nainen haki voimaa kristillisestä vakaumuksestaan, ihanteistaan ja lupauksestaan rakastaa myötä- ja vastoinkäymisessä. Vahva arvoperusta antoi voimaa ja uskoa selviytymiseen. Nainen odotti palkkiota kuuliaisuudestaan ja uskoi rakkauden teoillaan ja omista tarpeistaan luopumalla muuttavansa miehen ja eheyttävänsä suhteen. Hän tavoitteli elämänhallintaa kontrollin ja eristäytymisen avulla. Hän saattoi myös rationalisoida väkivallan, torjua tunteensa tai pakottaa itsensä vahvuuteen.

Suhteesta lähtemisen suunnitteleminen, miehen kuoleman toivominen ja uuden parisuhteen kaipuu herättivät naisessa ristiriitaa ja ahdistusta. Nainen halusi lopettaa väkivallan, saattaa miehen vastuuseen ja paeta. Nainen tunsi sekä ristiriitaa että helpotusta lopettaessaan suhteen. Muutoksen toivossa, mutta varuillaan ja lähtövalmiina, hän saattoi palata takaisin suhteeseen. Nainen saattoi hakea myös uudesta parisuhteesta pakotietä, turvaa ja lohdutusta, vaikka se merkitsi samalla epävarmuutta ja koston pelkoa. Hän tunsi olevansa olosuhteiden vanki. Teresa etsi ratkaisua omilla yrityksillään ja uskovien ystävien rukouksista:

Mä joskus laitoin sellasta ruokaa, mistä se tykkäsi. Mä tiesin, että se on sen lempiruokaa, niin mä tein sitä. Ja sit joskus vaan suostuin seksileikkeihin, kun mä aattelin, että se on sit kiltimpi. Mutta sitten mä taas, kun alkoivat vaikeudet avioliitossa, hakeuduin uskoon. Kaikki mun uskovat ystävät rukoilivat ja niille mä kävin itkemässä, että mulla on paha olla, ja ne rukoilivat. Kolmikymppisenä mä tajusin, se oli varmaan se rukous, etteihän Jumala oo tarkottanut, että naista rääkätään tälleen. (1 Teresa)

Väkivallasta vaikeneminen. Kokiessaan epäonnistumista nainen ja mies yrittivät hyväksyä tilanteen, kokosivat toivon elementtejä, masentuivat ja lamaantuivat. He pyrkivät torjumaan väkivallan vaikenemalla. Vaikeneminen oli myös pyrkimistä vahvuuteen, selviytymiseen ja itsemääräämisoikeuden säilyttämiseen.

Miehelle väkivallasta puhuminen oli usein vaikeaa. Mies koki, että häntä pidettiin selittelevänä roistona: häntä ei kuultu eikä ymmärretty. Naista puolustavat asenteet saivat miehen vaikenemaan.

Naiselle väkivallasta puhuminen oli kiusallista ristiriitaisten tunteiden ja sosiaalisten odotusten vuoksi. Nainen halusi salata avioliiton epäonnistumisen. Puhumista vaikeutti myös epätietoisuus siitä, mikä parisuhteessa oli normaalia. Pitkään väkivaltaa kokenut nainen oli kadottanut väkivaltaa kuvaavat sanat ja odotti tilaa ja aikaa niiden löytämiseen. Eira vaikenä väkivallasta säilyttääkseen itsemääräämisoikeutensa:

Ei ole puhuttu, ei tarvii puhua, turhaa sitä jauhaa. Ei se paremmaksi muutu eikä sitä tekemättömäksi saa. Olen sitä mieltä, että mä olen lapsesta asti selvinnyt tästä elämästä ihan itse, niin enköhän mä selviä

koko loppuelämäni. Mä en tykkää, että mua paapotaan. Mä voin aina poistua toisen elämästä. (24 Eira)

Asettuminen auttajaksi. Nainen halusi pelastaa parisuhteen asettumalla miehen auttajaksi. Tällöin nainen pyrki epäitsekkyyteen ja uhrautuvaan rakkauteen. Rakkauden teoillaan hän uskoi kykenevänsä suojelemaan miestä syrjäytymiseltä. Miehen hoivaaminen toi naisen elämään mielekkyyttä ja tunteen moraalista vahvuudesta, Auttamisen motiivina saattoi olla myös tarve turvata lapsille ehjä perhe. Tarleena halusi toimia miehen ja lastenlasten parhaaksi:

Ajattelin, että vaikka hän ei mulle olis sen arvoinen ihminen, mutta jos jostakin suunnalta sais jotakin keskusteluapua, niin hän ei itteensä tuhoaisi alkoholin kanssa. Niin olis lapselle ja lapsenlapsille iloa, että heillä on oikea pappi. (18 Tarleena)

Auttajaksi asettunut nainen tunsu myös vihaa, kostonhalua ja katkeruutta häneen lapsuudesta saakka kohdistuneista laiminlyönneistä ja hyväksikäytöstä. Hän etsi syytä ja selityksiä epäonnelleen ja katui hyväuskoisuuttaan, kiltteyttään elämätöntä elämäänsä ja suhteelle menettämiään vuosia.

5. 2. 7 Sekasortoon joutuminen

Pettyminen ja luottamuksen menettäminen. Pettyminen kumppaniin ja parisuhteeseen rikkoi luottamuksen itseen, toiseen ja tulevaisuuteen. Syyttely ja puolustelu, totuus ja valhe, salaaminen ja paljastaminen vuorottelivat parisuhteessa. Nainen ja mies etsivät selitystä suhteen epäonnistumiselle itsensä ulkopuolelta. Katumus, suru, varautuneisuus ja toiveikkuus tekivät elämästä sekasortoista kärsimistä, kestämistä ja muutoksen odottamista.

Jos mies ei ollut hakenut vapaaehtoisesti apua, hän ei luottanut ammattiauttajiin ja viranomaisiin, sillä hän koki kärsivänsä vääryyttä. Mies piti auttamisjärjestelmää feminiinisenä, hyökkäävänä ja pelottavana tuomarina. Väkivaltaiseksi tuomitseminen leimasi koko miehen persoonallisuutta ja teki hänet lainsuojattomaksi. Katumuksen, anteeksipyyntöä ja korjaavan käyttäytymisen huomiotta jättäminen ja yhteistyöstä irtisanoutuminen herättivät epäluottamuksen naista kohtaan. Mies halusi luovuttaa, koska nainen ei uskonut hänen muuttumismahdollisuuksiinsa. Mies menetti luottamuksensa myös läheisiin, jotka olivat asettuneet naisen puolelle. Otto koki naisten käyttävän viranomaisia hyväkseen:

Viranomaiset pääsevät tässä halvalla. Niiden pitäisi nähdä tämä asia, niilläkin pitäisi olla vastuu. Minulla on semmoinen käsitys, että naiset käyttävät niitä hyväkseen. Kun ei riitä muut keinot, niin sitten otetaan tämmöiset käyttöön. (5 Otto)

Miehen ristiriitaisuus, epäoikeudenmukaisuus ja lupausten pettäminen saivat naisen varuilleen. Pettynyt nainen ei luottanut kykyynsä asettaa rajojaan ihmissuhteissa ja pelkäsi joutuvansa vaaraan. Nainen saattoi myös pettyä kohdatessaan auttajien kliinisyttä, liiallista holhoamista, tajutessaan uhrin aseman heikkouden tai kokiessaan läheisten puolueellisuutta.

Kehoon ja mieleen tallentumisen tunnistaminen. Mies tunnisti väkivallan vaikutukset psyykkisinä ja fyysisinä oireina. Mies saattoi kokea henkisen suorituskykynsä heikkenemistä. Juuse kärsi hiljaa ja tunsu vihan kuihduttavan häntä:

Mä en jaksa enää vihata, mä oon ihan loppu tähän vihaamiseen... kyllä siellä on pohjalla aina tietynlainen itseviha. Viha itseä, omia tekemisiä tai tekemättä jättämisiä kohtaan. Sse voi äkkiä kääntyä sillä tavalla, että jos sattuu inhottava tilanne, niin jotain toista ihmistä kohtaan...Onneks en oo kuitenkaan sillä tavalla väkivaltaisesti käyttäytynyt toisia ihmisiä kohtaan. Kyllä mä välillä oon aatellut, että aikapommi vaan raksuttaa. (6 Juuse)

Väkivaltaisen suhteen jatkuessa pitkään, naisen keho viestitti väkivallan kokemuksista toimintahäiriöinä, fyysisinä oireina tai terveyden pettämisenä. Väkiältä lukkiinnutti, lamaannutti ja järkytti aina tunne-elämän tasapainoa. Väkiältä kokenut nainen menetti itsetuntonsa ja itsekunnioituksensa ja hylkäsi oikeutensa mielihyvään ja arvokkaaseen elämään. Fyysistä tai seksuaalista väkiältä ja naiseuden loukkauksia kokenut nainen laiminlöi naiseutensa ja pelkäsi olemuksensa paljastavan väkivallan kokemukset. Hän vieraantui kehostaan ja piti itseään epänormaalina naisena. Nainen tunsu seksuaalisuutensa vääristyneen, torjui seksuaaliset tarpeensa ja kadotti kiinnostuksen seksiin. Väkivallan vaikutukset saattoivat ilmetä myös seksuaalisuuden ylikorostumisena. Pitkään väkivaltaisessa parisuhteessa elänyt nainen häpesi itseään, parisuhteessa epäonnistumisestaan, eristäytyi ja toivoi kuolemaa.

Pyrkiminen pakoon. Kriisiytyneessä parisuhteessa nainen ja mies elivät erillistä elämää tarkkaillen ja vältellen toisiaan. Tunteiden ja mielialojen tunnusteleminen kulutti voimavaroja ja kasvatti välimatkaa. Nainen ja mies rajasivat elintilaansa, salasivat sosiaaliset kontaktinsa ja pakenivat konflikteja. Koti muistutti miinakenttää, jossa oli toimittava varoen konfliktia. Pakeneminen tuntui helpommalta kuin lähestyminen. Puolisot yrittivät rakentaa vuorovaikutusta kirjallisin viestein. Suhteesta lähtemisen ajatus toi yksinäisyyden pelkoa ja turvattomuutta. Heillä ei ollut voimavaroja ratkaisujen tekemiseen, ja he siirsivät lähtöpäätöksen tekemistä. He tunsivat neuvottomuutta ja käänisivät vihan itseensä. Nainen ja mies toivoivat omaa tai puolison kuolemaa, joka vapauttaisi umpikujasta.

Mies piti naisen käyttäytymistä ennakoimattomana ja pelkäsi kostoä. Parisuhteesta irtautuminen herätti surua, epäonnistumisen tunnetta ja pelkoa.

Vihaaminen ja vihattuna oleminen uuvuttivat ja tuottivat kärsimystä. Umpikujaan ajautunut mies saattoi kieltää itseltään paremman elämän mahdollisuudet ja halusi vahingoittaa itseään tai naiselle tärkeitä ihmisiä.

Nainen piti miehen pakenemista vastuuttomuutena ja välinpitämättömyytenä. Epätietoisuus miehen aikeista ja tunteista sai naisen varuilleen. Nainen etsi ulospääsyä tai lamaan. Hän koki tukahdutettujen tunteiden ja aggressiivisuuden salaamisen kääntyvän häntä vastaan. Vihan torjuminen sai hänet pelkäämään itseään ja miestänsä. Hän pelkäsi lähteä ja jäädä. Äidit saattoivat kohdistaa miestä kohtaan tuntemansa vihan lapsiin heitä rankaisemalla. Pirren ahdistus ja syyllisyys ajoivat hänet itsemurhayritykseen:

Kaikki syyllisyydet siitä, mitä mun elämässä on tapahtunut. Koin niin suurta syyllisyyttä siitä, mitä on tapahtunut ja mitä ite tehny. Tuntuu, että kaikkein paras keino on, kun pääsee pois täältä. Tuska ja ahdistus kasvo niin suureks, että en muuta keksinyt, kun itteni satuttamisen. Se helpotti ahdistusta. (4 Pirre)

Mukautuminen manipulointiin. Mies koki joutuneensa kärsimään siitä, että auttajat manipuloivat naisen eroamaan. Auttajat tarjosivat naiselle yksipuolisia ratkaisuja ja valmiita vastauksia, joihin miehen odotettiin mukautuvan. Auttajat eivät ottaneet huomioon korjaavia mahdollisuuksia eivätkä tukeneet perheen voimavarojen löytämistä.

Mies koki ulkopuolisten kategorisoivan hänet, ohjailevan hänen ratkaisujaan ja ahdistavan hänet nurkkaan. Miehellä tarjottiin apua auttajien ehdoilla, mikä sai hänet varuilleen. Hän menetti perheensä ja tunsu puolustuskyvyttömyyttä. Jaakko koki manipulointia lasten huoltajuutta koskevien sopimusten teossa:

Ammatti-ihminen tietää, että ei siinä vaiheessa ole ehkä valmis sopimaan sellaisista asioista, mitä me silloin sovittiin. Mä koin, että mua johdateltiin, että anna periksi. Ei suoraan sanottu, että anna yksinhuoltajuus, mutta mun puoliso sanoi siellä, että saisit tavata lapsia melkein joka päivä ja ero on mahdollisesti vaan toistaiseksi. (7 Jaakko)

5. 2. 8 Uuden suunnan etsiminen

Uhman herääminen. Kriisiin ajautumisen toivottomuus herätti miehessä ja naisessa uhmaa ja halua nousta vastarintaan. Joillekin miehille uhman herääminen merkitsi muutokseen lähtemistä. Uhma saattoi ilmetä myös naisvihana ja tuhoavina ajatuksina. Etäisyyden ottaminen, ajatusten selkiyttämisen tarve ja kohtalotoveruuden hakeminen merkitsivät myönteisen muutoksen käynnistymistä.

Niissä suhteissa, joissa nainen oli toiminut perheen vastuunkantajana, hänen uhmansa ilmeni miehen hyvinvoinnista huolehtimisen lopettamisena. Ylihuolehtiva tai alistunut nainen koki puolustustahtonsa ja itsesuojeluvaistonsa heräävän, haki välimatkaa ja pyrki irti parisuhteesta. Hän haki etäisyydestä fyysistä turvaa ja tahtotilansa vahvistumista. Hän halusi tulla näkyväksi ja kuuluvaksi eikä suostunut epävarmuuteen ja pelkoon. Nainen kieltäytyi olemasta sääliittävä ja heikko uhri. Joskus nainen sai voimaa vihasta, jonka avulla uskalsi uhmata miestä ja niitä olosuhteita, joiden koki sitovan hänet parisuhteeseen. Tarleena kertoi uhman heräämisestä:

Sanoin, että sinua ei kovin monta viikkoa kattois kukaan. Ja mun ei ole pakko. Vaikka mä olin pitkään puinut tätä asiaa, olin ajatellut, että en lähde turvakotiin enää, kolmatta kertaa en lähde. (17 Tarleena)

Uhmakas nainen asetti miehelle uudet rajat. Nainen vannoi elävänsä tulevaisuutensa yksin, ilman parisuhdetta. Naisen uhman herääminen saattoi merkitä itseluottamuksen vahvistumisen tunnetta: nainen tiedosti tilanteensa ja tunnisti selviytymismahdollisuuksiaan. Kun nainen oli päättänyt suhteen lopettamisesta, hän uskoi oppineensa kokemuksistaan ja halusi tehdä työtä paremman tulevaisuuden hyväksi. Teresa kertoi päätöksestään:

Mä en enää laita tälle miehelle mitään valmiiksi. Jätin pyykit pesemättä, mä en ole mikään kalsareitten pesijä ja ostaja enää... Mä pakenin, en suostunut enää. Käänsin kylkee, kun se yritti ruveta... se kävi käsiksi monta kertaa, kun mä en suostunut. Mä taistelin vastaan. Ja kerran löin takasin, kun se oli lyönyt mua, ja siihen loppukin meidän avioliitto. Seuraavana päivänä soitin asianajajalle. (1 Teresa)

Elämän tarkoituksen etsiminen. Parisuhteessa koetut vääryydet ja pettymykset mursivat naisen ja miehen suojautumiskeinot ja käynnistivät eksistentiaalisen ahdistuksen. Kokemusten läpikäyminen, omien heikkouksien ja vahvuuksien tunnistaminen ja tunnustaminen aukaisivat tietä muutokselle ja avun hakemiselle. Muutokseen liittyi eletyn elämän läpikäymistä ja hengellistä etsintää. Nainen ja mies etsivät vastauksia kristillisyydestä ja muista hengellisistä suuntauksista. Elämän tärkeysjärjestykset ja eettiset periaatteet saattoivat muuttua, jos osapuolilla oli riittävästi voimavaroja muutokseen. Nainen ja mies etsivät elämäntarkoitusta ja apua ahdistukseen myös uudesta elämäntavasta, parisuhteesta, työstä tai lasten parhaaksi toimimisesta.

Mies haki kosketusta kehityshistoriansa varhaisimpiin kokemuksiin oppiakseen ymmärtämään tunteitaan ja reaktioitaan. Jos mies sai tukea kokemustensa, arvomaailmansa ja miehuutensa pohdintaan, muutosvalmius vahvistui. Mies haki tukea myös seurakunnasta ja henkilökohtaisesta uskon vakaumuksestaan. Hän saattoi jäädä myös epäilijäksi ja odottamaan sysäystä, joka ohjaisi häntä uuteen, oikeaan suuntaan.

Nainen etsi selityksiä elämäänsä analysoimalla. Hän pohti omaa ja miehen osuutta parisuhteen epäonnistumisessa. Nainen koki saavansa henkistä lujuuutta rehellisestä elämästään ja omantunnon rauhasta. Nainen etsi elämän tarkoitusta ja toimintatapojen muutosta Raamatusta, kristillisestä yhteisöstä, uudesta ideologiasta, mietiskelystä tai henkisen kasvun liikkeestä. Nainen saattoi hakea uutta suuntaa myös asuinpaikkaa, ammattia tai miesystävää vaihtamalla. Teresa kyseli kristityiltä ystäviltään raamatullisia perusteita avioerolle:

Mä sanoin, että nyt kyllä vastaat mulle, kun mulle kaikki sanoo, että mä en saa erota raamatullisin perustein. Onko se oikein, että mies saa hakata ja tehdä vaimollensa mitä tahansa: eikö saa erota Jumalan mukaan? (1 Teresa)

Apuun turvautuminen. Avun hakemiseen vaikuttivat aikaisemmat kokemukset, arvot, saatavilla olevat palvelut ja tieto niistä. Mies ja nainen hakivat apua seurakunnasta, viranomaisilta, ystäviltä, tuomioistuimesta ja vertaisryhmien jäseniltä. Avun hakemiseen ja menetelmän valintaan vaikuttivat ne arvot, joita he pitivät oikeina. Kokemusten jakaminen ja kohtalotovereihin samaistuminen vahvistivat. Ulkopuolisilta he hakivat apua joko yhdessä tai toisiltaan salaa. Yhteiseen työskentelyyn motivoituminen oli usein vaikeaa.

Miehelle saattoi olla vaikeaa tehdä aloitetta, vaikka hän tunnisti avuntarpeen ja halusi muutosta. Paavo turvautui Jumalaan, mutta tiedosti muutoksen vaativan häneltä itseltään vaivannäköä:

Nyt etsin ulospääsyä ja ajattelen, että mun kohdalla ei tapahdu naps-ihmeitä, että Jumala jostain tulee ja parantaa sun sielusi, ja sä oot kiltti ihminen. Ymmärrän, että työstämisen ja ymmärtämisen kautta mun väkivalta loppuu. (9 Paavo)

Jos väkivalta oli ollut lievää tai lyhytkestoista, nainen uskoi omiin voimavaroihinsa selviytyä. Väkivaltaa kokenut nainen saattoi hakea apua muiden palveluiden ohella myös turvakodista ja poliiseilta. Hän saattoi turvautua lähestymiskieltoon tai erilleen muuttamiseen. Ratkaisut suhteen lopettamisesta syntyivät nopeasti tai kypsyivät vähitellen. Ammattiauttajien väkivaltatulkinnat auttoivat hahmottamaan tilannetta, mutta tuottivat joillekin naisille myös ristiriitoja.

Uuteen elämänvaiheeseen uskaltautuminen. Uusi parisuhde ja elämänmuutos merkitsivät naisen irtiottoa epäonnistuneesta parisuhteesta. Väkivaltaisesta suhteesta lähtevä nainen varmisti turvallisuuttaan eheytyäkseen. Yksinäisyys ja rauha vahvistivat häntä, vaikka hän kaipasikin läheisyyttä. Oman persoonallisuuden vahvistuminen ja naiseuden löytäminen rohkaisivat uskomaan eheytymiseen. Mirja sai voimaa pienistä eheytyksen merkeistä:

Ihan pienistä asioista se alkaa. Joskus tuntuu, että mä oon viehättävä. Ne on vaan semmosii tiettyjä tunteita, ja siitä mulle tuli kauheen tyytyväinen olo. Aloin arvostaa itseäni ja puolustaa mielipidettäni ääneen isossa ryhmässä. (5 Mirja)

5. 2. 9 Yhteenvedo väkivallan kohteeksi joutumisesta

Väkivalta ilmeni parisuhteessa monin tavoin ja sai moniulotteisia merkityksiä. Nainen ja mies mitätöivät toistensa olemassaolon oikeutta ja ihmisarvoa riittämättömyyden ja arvottomuuden osoittamisella ja saattamalla kumppanin huonoon valoon. Mies koki naisen kaappaavan häneltä arvovallan syrjäyttämällä hänet perheen päätöksenteosta. Naiseuden häpäisy vahingoitti naisen ihmisarvoa ja olemassaolon oikeutta.

Yhteydestä erottaminen ja hylkääminen merkitsivät väkivaltaa. Yhteyden ja toisilleen kuulumisen rikkominen vahingoittivat sekä miestä että naista. Uskottomuudella oli moniulotteisia merkityksiä. Se tuhosi puolisoitten yhteenkuuluvuuden ja intiimin yhteyden korjaamattomasti. Ne, joilla oli lapsia, kokivat vanhemmuuden loukkauksia, lasten riistämistä tai lasten käyttämistä väkivallan välikappaleina.

Ihmissuhteiden kontrolloiminen ja henkilökohtaisen vapauden ja itsemääräämisoikeuden loukkaaminen merkitsivät vapauden riistämistä. Nainen koki miehen vangitsevan hänet riippuvuussuhteeseen. Vastuun laiminlyöminen ja kiusan tekeminen merkitsivät väkivaltaa.

Nainen ja mies pyrkivät nujertamaan toisensa. Nöyryyttäminen ja alistaminen, verbaaliset loukkaukset sekä vaikeneminen ja vuorovaikutuksen tukahduttaminen merkitsivät ylivoiman käyttöä. Mies koki naisen pyrkivän hallitsemaan kaupankäynnillä ja kiristyksellä. Naisen tuki- ja taustajoukot mies koki häntä vastaan rakennettuina liittoutumina, joilla nainen pyrki saamaan yliotteen miehestä. Naisen väkivaltaisuus sai vaihtelevia fyysisiä muotoja ja ilmeni myös esineillä vahingoittamisena. Uhkailu ja rankaiseminen olivat naisen kokemia väkivallan muotoja. Mies käytti myös fyysisiä voimakeinoja vahingoittaakseen naista.

Parisuhteet muuttui piinaavaksi, ja puoliset yrittivät pysytellä suhteessa luomalla selviytymisstrategioita ja vaikenemalla väkivallasta. Nainen asettui miehen auttajaksi ja suojelijaksi ja samalla tunsu vihaa ja katkeruutta.

Sekasortoon joutuneissa suhteissa puoliset pettyivät toisiinsa ja menettivät uskon omaan selviytymiseensä. He tunnistivat väkivaltaisessa suhteessa elämisen ja väkivallan vaikutukset eri tavoin psyykeen ja kehoon tallentuneina oireina. He kaihtoivat kohtaamasta toisiaan ja pyrkivät löytämään pakoteitä

epäonnistuneesta parisuhteesta. Mies koki joutuvansa auttajien manipuloinnin kohteeksi.

Uuden suunnan etsiminen alkoi uhman heräämisellä. Siihen liittyi myös elämäntarkoituksen pohtiminen sekä konkreettisen, henkisen ja hengellisen avun etsiminen. Nainen tunsu uuteen elämänvaiheeseen uskaltautumisen käännekohtana väkivallasta vapautumiseksi.

5. 3 Torjunnasta totuuden tavoitteluun

Naisen ja miehen kokemukset omasta väkivaltaisesta käyttäytymisestä muodostuivat seuraavista pääsisältöalueista: väkivallan torjuminen, väkivallan oikeuttaminen sekä havahtuminen ja liikkeelle lähteminen. Pääsisältöalueet jakautuvat alasisältöalueisiin, jotka koostuvat sekä miehelle että naiselle yhteisistä kokemuksista sekä vain naisen tai miehen kokemuksista. Kuvaan kunkin sisältöalueen yhteydessä ensin naiselle ja miehelle yhteisiä kokemuksia ja sen jälkeen miehen ja naisen kokemukset. Lopuksi esitän yhteenvedon miehen ja naisen kokemuksista.

TAULUKOSSA 4 kuvaan miehen ja naisen kokemukset omasta väkivaltaisesta käyttäytymisestä.

TAULUKKO 4. Torjunnasta totuuden tavoittelemiseen – miehen ja naisen kokemukset omasta väkivaltaisesta käyttäytymisestään

MIEHEN KOKEMUKSET	MIEHEN JA NAISEN YHTEISET KOKEMUKSET	NAISEN KOKEMUKSET
	<p>Väkivallan torjuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Periaatteissa pitäytyminen</i> • <i>Väkivallan kieltäminen</i> • <i>Väkivallan vähätteleminen</i> 	<p>Väkivallan torjuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Väkivallan mahdollisuudesta kauhistuminen</i> • <i>Väkivallan normalisoiminen</i>
<p>Väkivallan oikeuttaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Hallinnan tunteen tavoittelemisen</i> • <i>Vuorovaikutukseen kutsuminen</i> 	<p>Väkivallan oikeuttaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Itsensä puolustaminen</i> • <i>Ylikuormittuneena hätääntyminen</i> • <i>Tukahdutettujen tunteiden purkautuminen</i> 	<p>Väkivallan oikeuttaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Itsemääräämis- ja olemassaolon oikeuden hakeminen</i> • <i>Perheen auttamiseksi toimiminen</i>
<p>Havahtuminen ja liikkeelle lähteminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Itsensä tuomitseminen ja rankaiseminen</i> • <i>Avun tarpeen oivaltaminen</i> 	<p>Havahtuminen ja liikkeelle lähteminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Vääryyden myöntäminen ja syyllisyyden kokeminen</i> 	

5. 3. 1 Väkivallan torjuminen

Periaatteissa pitäytyminen. Väkivallan kohteeksi joutuessaan nainen ja mies halusivat aluksi pitäytyä väkivallattomuudessa kristillisten tai eettisten periaatteidensa vuoksi. Väkivallattomuuden periaate antoi moraalista vahvuutta, omantunnon rauhaa ja uskoa hyvyyden voimaan. Periaate saattoi tarkoittaa joillekin pitäytymistä fyysisestä väkivallasta, jolloin he eivät tunnistanee muita väkivallan muotoja väkivallaksi.

Väkivallattomuudessa pitäytyvä mies tunsu sääliä naista kohtaan. Väkivallattomuudessa pitäytyvä nainen koki itsensä vahvaksi, suhdetta koossa pitäväksi voimaksi. Hän luotti hyvään tahtoonsa eikä uskonut voivansa käyttäytyä väkivaltaisesti. Hän saattoi vähätellä kärsimystään ja tunsu henkistä ylemmyyttä väkivaltaisesti käyttäytyneen miehen rinnalla. Hän uskoi väkivallattomaan muutokseen parisuhteessa.

Väkivallan kieltäminen. Mies ja nainen kieltäytyivät tulkitsemasta käyttäytymistään väkivallaksi, jolloin omasta väkivallasta puhuminen oli vaikeaa. He pitivät tapahtumia parisuhteen ristiriitoina ja puolisonsa väärinä tulkintoina tai syytöksinä. He kielsivät väkivallan myös siksi, että väkivalta merkitsi heille vain fyysistä väkivaltaa, jota he eivät olleet käyttäneet. Nainen ei käyttänyt fyysistä väkivaltaa miehen fyysisen voiman pelossa.

Väkivallan vähätteleminen. Mies vähätteli väkivaltaa luonnehtimalla sen kertaluonteiseksi, satunnaiseksi, vähäiseksi tai olosuhteiden aiheuttamaksi reaktioksi. Mies ei pitänyt väkivaltaa itselleen ominaisena ja hyväksyttävänä. Väki­valta oli tiedostamatonta ja suunnittelematonta käyttäytymistä, joka oli jollain tavoin selitettävissä. Mies torjui väkivallan omakohtaisuuden ja etsi olosuhteista perusteluja ja hyväksyntää. Hän siirsi väkivallan itsensä ulkopuolelle eikä ollut siitä yksinään vastuussa. Mies vähätteli väkivaltaa myös nimeämällä väkivaltaiset teot vain teatraalisiksi tempuiksi, joiden tarkoitus oli osoittaa miehen olevan vakavissaan.

Nainen vähätteli väkivaltaa siksi, että väkivalta merkitsi hänelle fyysistä väkivaltaa. Väki­valta oli vähäpätöistä, koska hänen vihan ilmaisunsa sai harvoin fyysisiä muotoja. Nainen vähätteli väkivaltaa myös siksi, että hän ei aiheuttanut fyysisiä vammoja miehelle.

Väkivallan mahdollisuudesta kauhistuminen. Jos nainen oli suunnitellut käyttävänsä tai käyttänyt fyysistä väkivaltaa, hän järkyttyi väkivaltaisista ajatuksistaan ja halustaan vahingoittaa miestä tai tuhota hänet. Hän pelkäsi väkivaltansa seurauksia itselleen ja puolisolleen. Tuhoavat ajatukset tai ensimmäinen lyönti paljastivat naiselle hänessä olevan väkivallan mahdollisuuden, jonka hän halusi välttää pakenemalla suhteesta. Nainen torjui väkivallan käytön myös tuntiessaan syyllisyyttä. Pirkko tunnisti vaaran mahdollisuuden:

Tuntui, että mä sekoan, jos en pääse tästä pois. Silloin, kun rupesi ajattelemaan, että saatana, minä tapan tuon miehen vielä. (10 Pirkko)

Väkivallan normalisoiminen. Nainen normalisoi väkivaltaa sillä, että hän ei halunnut olla olosuhteiden eikä väkivallan uhri. Nainen halusi olla vahva selviytyjä, jonka ihmisarvoa väkivaltainen käyttäytyminen ei muuta. Nainen saattoi myös korostaa vapaaehtoisuuttaan ja vapauttaan olla parisuhteessa väkivallasta huolimatta. Hänen vapauttaan ei voitu riistää vaatimalla häntä vastuuseen tai elämäntapojen muuttamiseen. Nainen uskoi vähäisen fyysisen väkivallan kuuluvan normaalina parisuhteisiin, jolloin väkivalta oli yksi vaihtoehto ja selviytymiskeino tilanteen sitä vaatiessa.

5. 3. 2 Väkivallan oikeuttaminen

Itsensä puolustaminen. Väkivalta saattoi merkitä naiselle ja miehelle vastareaktiota ja puolustautumista, jonka provosointi, epärehellisyys ja puolison väkivaltaisuus synnyttivät.

Mies ei pitänyt väkivaltaista käyttäytymistään hyväksyttävänä. Mies oikeutti väkivallan parisuhteen kriisiin johtaneiden syiden ja naisen tekemien vääryyksien vuoksi. Väkivalta oli oikeutettua vastarintaa naisen moraalittomuutta, vallankäyttöä ja fyysistä väkivaltaa vastaan. Mies katsoi oikeudekseen velvoittaa naiselta samaa oikeudenmukaisuutta ja vastuullisuutta, jota mies osoitti. Juuse puolusti toimintaansa:

Väkivaltainen en ole koskaan ollut... en ole koskaan häntä lyönyt, olen kyllä puolustautunut erinäisiä kertoja. Hän on käynyt kimppuun ja olen ottanut häntä ranteista kiinni, painanut maahan ja sanonut, että nyt lopeta. (6 Juuse)

Väkivaltaisesti käyttäytynyt nainen piti toimintaansa oikeutettuna vastauksena, itsesuojeluna ja -puolustuksena väärinkohteluun ja miehen aloittamaan väkivaltaan. Nainen joutui väkivalloin turvaamaan yksityisyytensä, hakemaan itselleen ja lapsille tukijoukkoja voidakseen irrottautua miehen orjuudesta. Eira oikeutti väkivaltaista käyttäytymistään:

Mä löin pullolla. Se tuli silleen, että kun se oli hakannu mua jo aika paljon, niin sit mä huitasin sitä pullolla päähän. (24 Eira)

Ylikuormittuneena hätäntyminen. Nainen ja mies oikeuttivat väkivaltaa kokemallaan hädällä ja huolella. He perustelivat väkivaltaista puuttumista huolella lasten turvallisuudesta. Ylikuormittuneina he saattoivat käyttää päihteitä tai lääkkeitä, mikä johti kontrollin menettämiseen ja väkivaltaiseen käyttäytymiseen.

Parisuhteesta tai ulkoisista olosuhteista aiheutuneen psyykkisen paineen kasvu ja uupumus laukaisivat miehen väkivaltaisen käyttäytymisen. Hän oikeutti väkivaltaa, koska hänen motiivinsa eivät olleet tuhoavat.

Nainen koki verbaalisen taitavuutensa altistavan hänet sanallisiin lyönteihin silloin kun parisuhteessa ilmeni vaikeuksia. Nainen joutui käyttämään pakkokeinoja miehen neuvottelukyvyyttömyyden vuoksi. Väkivalta oli omien ja lasten oikeuksien puolustamista. Väkivaltaista käyttäytymistä oikeutti naisen hätä ja neuvottomuus äitinä. Nainen oikeutti väkivaltaa myös sillä, että mies torjui suhdetta korjaavat toimenpiteet. Eira oikeutti väkivaltaa sillä, että hän varoitti miestä ennalta:

Me tapeltiin ens alkuun. Se alko retuuttaa mua. Mä juoksin keittiöön jemmaan ja sanoin, että älä tuu tänne. Mulla oli leipäveitsi kädessä. Se tuli, se veitsi meni jonku tän verran sisään. Se oli seuraavana päivänä töissäkin,, että ei siinä mitään. Mutta siinä oli silti teräase. (24 Eira)

Tukahdutettujen tunteiden purkautuminen. Analysoidessaan elämäntilannettaan mies tulkitsi väkivaltaisen käyttäytymisen kehityshistoriassaan koettujen tukahdutettujen tunteiden toisinnoksi. Tunteiden purkautuminen laukaisi yllättävän, kontrolloimattoman ja voimakkaan reaktion. Väkivaltainen käyttäytyminen oli pelon ja kauheiden tunteiden pakenemista. Mies pelkäsi naista, omia tuhoavia ajatuksiaan ja niiden seurauksia. Mies kuvasi väkivaltaa ahdistavaksi umpikujaksi, josta hän ei päässyt pois, ellei tehnyt jotain. Paavo yhdisti lapsuuden tukahdutetut tunteet ja naisen sanojen herättämät tunteet. Jere koki väkivallan olevan viesti äärettömän pahasta olosta:

Minut valtaa mieletön ahdistus, se on sama kohta reagoida samoin kuin lapsena. Mä joudun helvetilliseen ahdistukseen. Olen pelännyt koko lapsuuteni. Vaimoni koskettaa tietämättään minussa kohtiin, joissa hän saa aikaan juuri sen reaktion, joka heräsi lapsena. Silloin en voinut käydä isään käsiksi, vaan kasasin sen hirveenä pelkona ja ahdistuksena sisälleni. (10 Paavo)

Se tuntuu nöyryytykseltä. Nöyryytyksi tuleminen on se tunne, mikä tuntuu laukaisevalta. Sehän tuntuu mitättömältä, aivan järjettömältä, että tollaisesta saa raivarin. Tuntuu, että se on hulluutta. Väkivallan laukaisevan tekijän piti olla riittävän voimakas, vahva pahanolon tunne. Se on kuin malja, joka vuotaa yli. Piti olla se laukaiseva tekijä, kun pillastui. Se tunne on niin mahtava, valtavan tuskallinen tai ylitsepursuava, että jotenkin en pysty vastustamaan sitä. (8 Jere)

Miehen väkivalta saattoi olla epätoivoisen kohtalon aiheuttama romahdus ja viimeinen olemassaolon puolustus. Parisuhteen syvä kriisi herätti halun luovuttaa, tuhota ja vahingoittaa puolisoa tai itseään. Sampo kuvaili väkivallan tarttumisena ja avunhuutona:

Just se tunne, että mua ei ole olemassa. Tulee sellainen tunne, niin kuin hyppää johonkin. On kuin kuilu ja siinä kuilussa on naru, ja kun sä putoot sinne kuiluun, niin sä tartut siihen naruun kiinni, se on se kirves, se pyssy tai mikä tahansa. Se tulee jostain niin syvältä. Vaikka se kuulostaa kamalalta, että ampuu perheensä ja silpoo vaimonsa ja lapsensa, niin jotenkin... (9 Sampo)

Nainen kuvasi parisuhteessa koettua pelkoa, vihaa, kosta ja vahingoittamisen halua. Elämää hallitsivat hätä, syyllisyys ja pettymykset. Nainen tulkitsi käyttäytymisensä epäkorrektiksi mieluummin kuin

väkivaltaiseksi, sillä hän ei tuottanut suuria vahinkoja. Pilvikin mielestä mies olisi ansainnut tulla kohdelluksi vielä rajummin:

Ainut, mikä mua harmittaa, on se, että mä en lyöny sitä jätkää paskaksi. Löin, mutta se oli vaan reaktio siihen, kun mä tajusin, että mitä mulle oli tehty. (13 Pilvikki)

Hallinnan tunteen tavoitteleminen. Usein mies etsi oikeutusta väkivaltaiselle käyttäytymiselle pyrkimyksensä saada tunne-elämänsä ja käyttäytymisensä hallintaan sekä järjestyksen ja tasapainon parisuhteeseen. Hän viestitti väkivallalla vakavaa huoltaan naisen suhdetta tuhoavasta käyttäytymisestä. Miehen väkivaltaisuus saattoi olla myös keino testata naisen luotettavuutta. Mies uskoi kykyynsä hallita väkivaltaa niin, ettei vahinkoja tapahdu. Mies tavoitteli väkivaltaisoin keinoin vakaita olosuhteita lapsille ja mahdollisuuksia oman vanhemmuutensa toteuttamiseen.

Vuorovaikutukseen kutsuminen. Miehen väkivalta oli pyyntö päästä vuorovaikutukseen naisen kanssa ja kokea naisen arvostusta ja rakkautta. Se oli miehen pyyntö tulla kuulluksi. Sampo yritti saada naisen ymmärtämään omia tarkoituksiaan ja tunteitaan:

Se mitä olen tehnyt, niin olen käynyt hartioihin kiinni. Olen ottanut kiinni ja repinyt yhden t-paidan. Mä oon ottanut korvista kiinni. Vetänyt väkisin sivulle käännettyjä kasvoja itseäni kohti. Kato mua, mä olen olemassa, mulla on oikeus olla olemassa. Puhu mulle. Kommunikoij mun kanssa. Just näissä mykkäkoulu-, hylkäämis- ja eristämistilanteissa. (9 Sampo)

Itsemääräämis- ja olemassaolon oikeuden hakeminen. Nainen saattoi puolustaa itsemääräämisoikeuttaan ja ihmisarvoaan väkivallalla. Pakon edessä hän joutui ottamaan oikeuden omiin käsiinsä. Nainen joutui käyttämään virkavallan uhkaa ja apua puolustaakseen omaisuuttaan ja olemassaolon oikeuksiaan sekä päästäkseen vapaaksi väkivaltaisesta suhteesta. Väkivalta oli rajojen asettamista ja omista mielipiteistä, oikeuksista ja reviiristä vakuuttumista.

Perheen auttamiseksi toimiminen. Perheellinen ja pitkään parisuhteessa elänyt nainen etsi perhettä auttavia ja suojaavia ratkaisuja. Nainen tunsu toimivansa miehen ja perheen parhaaksi yrittäessään vapauttaa perheen kärsimyksistä ja oikeutti väkivaltaa jaloilla motiiveillaan.

5. 3. 3 Havahtuminen ja liikkeelle lähteminen

Vääryyden myöntäminen ja syyllisyyden kokeminen. Oman väkivallan tunnistamista vaikeutti väkivallan määrittäminen fyysisiksi teoiksi. Mies ja nainen eivät ymmärtäneet käyttäytymisensä merkityksiä puolisolleen. Fyysisen väkivallan käyttö koettiin vääränä, mikä pysäytti pohtimaan tilannetta. Usein

vasta suhteen ajautuminen umpikujaan sai heidät havahtumaan ja pohtimaan omaa syyllisyyttä ja tunteitaan katumusta. Oman syyllisyyden herääminen merkitsi oman käyttäytymisen tiedostamista ja halua etsiä apua ja muutosta. Sampo peilasi omaa käyttäytymistään:

Ajattele, että mä oon joka päivä huutanut eroa ja uhkannut erolla. Se on hirveetä henkistä väkivaltaa. Jos hän olis tehnyt sitä mulle siinä vaiheessa, kun mä olin haavoittunut, niin mä olisin sanonut, että okei, erotaan sitten. Ja varmaan oltais erottukin, mutta se olis mulle ollut tosi kova pala. (9 Sampo)

Väkivaltaisesti käyttäytynyt mies tunsu hämmennystä, katumusta, häpeää ja itsehalveksuntaa. Vaikeita elämänvaiheita lapsuudesta saakka kokenut mies ei nähnyt itsellään oikeutta elää. Vahingoittaen itseään tai suunnitellen itsetuhoa hän halusi hyvittää aiheuttamansa kärsimykset. Mies suri menneisyyttään ja tekemäänsä korjaamatonta vahinkoa. Miehelle väkivalta saattoi olla myös osoitus siitä, että hän ei pystynyt hallitsemaan elämäänsä. Väkivallan myöntämiseen liittyi myös toive väkivallan lopettamisesta.

Naiselle oman väkivallan tiedostaminen oli vaikeaa. Naisen oli helpompi tunnistaa ja tiedostaa parisuhteen ristiriidat ja miehen väkivallan eri muodot. Nainen etsi usein keinoja, joilla voisi vain rehellisesti osoittaa miehen tarvitsevan apua. Nainen koki joutuneensa yksin kärsimään väkivallasta. Vasta fyysiset väkivallan teot saivat naisen myöntämään väkivallan. Nainen tulkitsi kokemansa syyllisyyden voimavarojen loppumisena ja perheen umpikujana. Omaa väkivaltaisuuttaan pohtiessaan nainen saattoi ymmärtää miehen reaktioita, vaikkakaan ei pitänyt niitä hyväksyttävänä. Saara aprikoi omaa käyttäytymistään:

Sitten mä aloin halveksia, se tuli siitä, että kun toinen on niin avuton, että ei kykene haluilleen mitään. Haluaa loukata toista, tekee asioita, joilla tietää loukkaavansa. Jotain samaa, mitä oli isää kohtaan, että mikä mies sä olet. En tiedä, suhteen loppua kohden löytyy paljon. Kauhea suustani olin minäkin. Kohdistin toiseen syytöksiä. Niitä keinoja käytin, joilla yritin saada toisen ymmärtämään. (23 Saara)

Itsensä tuomitseminen ja rankaiseminen. Fyysisen väkivallan käyttö järkytti ja tuotti miehelle häpeää ja itsehalveksuntaa. Mies tuomitsi itsensä kelvottomaksi ja haki helpotusta ahdistukseen itsensä rankaisemisesta. Juuse etsi sovitusta teoistaan vahingoittamalla itseään:

Mä tuomitsen itseni paljon lujempaa kuin ehkä ulkopuoliset ihmiset. Jopa niin pitkälle, että mä vahingoitan itseäni, jos mä oikein ryssin. Ja mulla on ollut tapana rankasta itteeni. Mä en saa kiinni tota juttua, että miksi mä niin paljon piinaan itseäni. Se ei oo tervettä, pitäis pystyy myös antaa anteeksi. (6 Juuse)

Avun tarpeen oivaltaminen. Väkivaltaisesti käyttäytynyt mies tunnisti vähitellen avun tarpeensa ja halusi suostua muutosprosessiin. Siihen tarvittiin omaa tahtoa, aikaa ja apua. Avun tarpeen oivalluksen jälkeen konkreettisen avun löytäminen ei ollut helppoa.

Nainen ei hakenut apua väkivaltaiseen käyttäytymiseensä, mutta koki tarvitsevansa apua fyysisiin terveysongelmiin, päihteiden käyttöön tai väkivallan kohteeksi joutumisen aiheuttamiin oireisiin. Naisille oli myös tarjottu apua.

5. 3. 4 Yhteenveto naisen ja miehen omasta väkivaltaisesta käyttäytymisestä

Väkivallan torjuminen perustui vakaumukseen tai eettisiin ihanteisiin. Mies ja nainen torjuivat oman väkivaltansa kieltämällä tai vähättelemällä. Nainen kauhistui väkivaltaisen käyttäytymisensä mahdollisuutta ja halusi paeta sitä. Nainen piti jonkinasteista väkivaltaa normaalina ja kaikkiin parisuhteisiin kuuluvana.

Mies ja nainen pyrkivät oikeuttamaan väkivaltaista käyttäytymistään. He kuvasivat väkivallan itsensä puolustamiseksi, ylikuormittuneena hätäntymiseksi tai tukahdutettujen tunteiden purkautumiseksi. Mies oikeutti väkivaltaa hallinnan tunteen tavoittelemisella ja naisen kutsumisella vuorovaikutukseen. Nainen oikeutti käyttämiään väkivaltaisia keinoja itsemääräämis- ja olemassaolon oikeutuksen etsimisellä. Hän oikeutti väkivaltaa myös sillä, että toimi auttaakseen perhettä.

Oman väkivaltaisen käyttäytymisen myöntäminen oli sekä miehelle että naiselle vaikeaa. Todellisuuteen havahtuminen tapahtui usein vasta fyysisen väkivallan teon myötä. He myönsivät väkivallan vääryudeksi ja tunsivat syyllisyyttä. Mies häpesi käyttäytymistään ja tunnusti väkivallan vääräksi. Mies saattoi tuomita ja rankaista itseään etsiäkseen sovitusta. Oman syyllisyyden tunnistaminen havahdutti miehen avun tarpeen oivaltamiseen ja liikkeelle lähtemiseen. Nainen haki apua väkivallan kohteeksi joutumiseen, ei väkivaltaiseen käyttäytymiseen.

5. 4 Yhteenveto naisen ja miehen parisuhdeväkivallan kokemuksista

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata naisen ja miehen kokemuksia parisuhdeväkivallasta. Edellä on esitetty parisuhdeväkivallan merkitysrakenteen olennaiset piirteet tutkimustehtävittäin taulukkoina ja sanallisena kuvauksena. Tutkimuksen tarkoituksena oli lisäksi tuottaa analyysin lopputuloksena naisen ja miehen parisuhdeväkivallan kokemuksia ja parisuhdeväkivallan ilmiötä kuvaava

yleinen merkitysrakenne. Seuraavassa teen sanallisen synteesin tutkimuksen tuloksista ja esitän yhteenvedokuvion parisuhdeväkivallan yleisestä merkitysrakenteesta (KUVIO 1).

Nainen ja mies muodostavat aikaan ja elämäntilanteeseen kytkeytyvässä elämismaailmassaan väkivaltaan johtavien tekijöiden, väkivallan kohteeksi joutumisen ja oman väkivaltaisen käyttäytymisensä merkitykset. Parisuhde etenee väkivaltaan johtavien tekijöiden, väkivallan kohteeksi joutumisen ja oman väkivaltaisen käyttäytymisen sirkulaarisena prosessina. Naisen ja miehen kokemukset ovat kietoutuneita, lomittaisia, konteksteiltaan ja ilmenemismuodoiltaan yksilöllisesti erilaisia sekä ajallisesti eri vaiheissa. Naisen ja miehen kokemukset ovat osittain symmetrisiä, mutta niissä on myös erilaisia piirteitä.

Nainen ja mies kokevat, että parisuhdeväkivaltaan johtavat heidän lapsuuden ja nuoruuden kehitysvaiheisiinsa, olosuhteisiinsa ja elämänhistoriaansa liittyvät tekijät. Väkivallalle altistavia elementtejä synnyttävät myös parisuhteen solmimisen väärät motiivit, puolisoiden suhteelle asettamiin toiveisiin pettyminen, heikko identiteetti sekä keskinäiseen suhteeseen ja vuorovaikutukseen liittyvät, suhdetta kuormittavat tekijät. Puolisoiden vieraantuminen ja valtataistelu sekä olosuhteista kuormittuminen johtavat parisuhteessa väkivallan kokemiseen. Puolisoiden rakkaus- ja kiintymyssuhde muuttuu toisen olemassaolon ja ihmisarvon loukkaamiseksi, ja puolisoiden välinen yhteenkuuluvuus muuttuu vieraudeksi ja väkivallaksi – lemменmarja² rikkoutuu.

Parisuhdeväkivalta koskettaa sekä naisen että miehen eksistenssin hengellistä, ruumiillista, sielullista ja sosiaalista ulottuvuutta. Väkivallan keinot ja kontekstit ilmenevät ihmisenä olemisen loukkauksina, ihmisarvon mitätöimisenä sekä ihmissuhteiden ja Jumala-suhteen loukkauksena. Väkivalta ilmenee kielellisessä, kehollisessa ja emotionaaliossa vuorovaikutuksessa. Se laajenee myös esineelliseksi väkivallaksi, jossa puolisot loukkaavat toiselle arvokasta esineellistä elämismaailmaa. Väkivalta parisuhteessa kohdistuu ajalliseen menneisyyteen, nykyhetkeen ja tulevaisuuteen. Väkivalta ilmenee vapauden riistona ja vastuuttomuutena. Puolisot kokevat myös emotionaalista väkivaltaa. He eivät aina ymmärrä kumppanin käyttäytymistä hänen

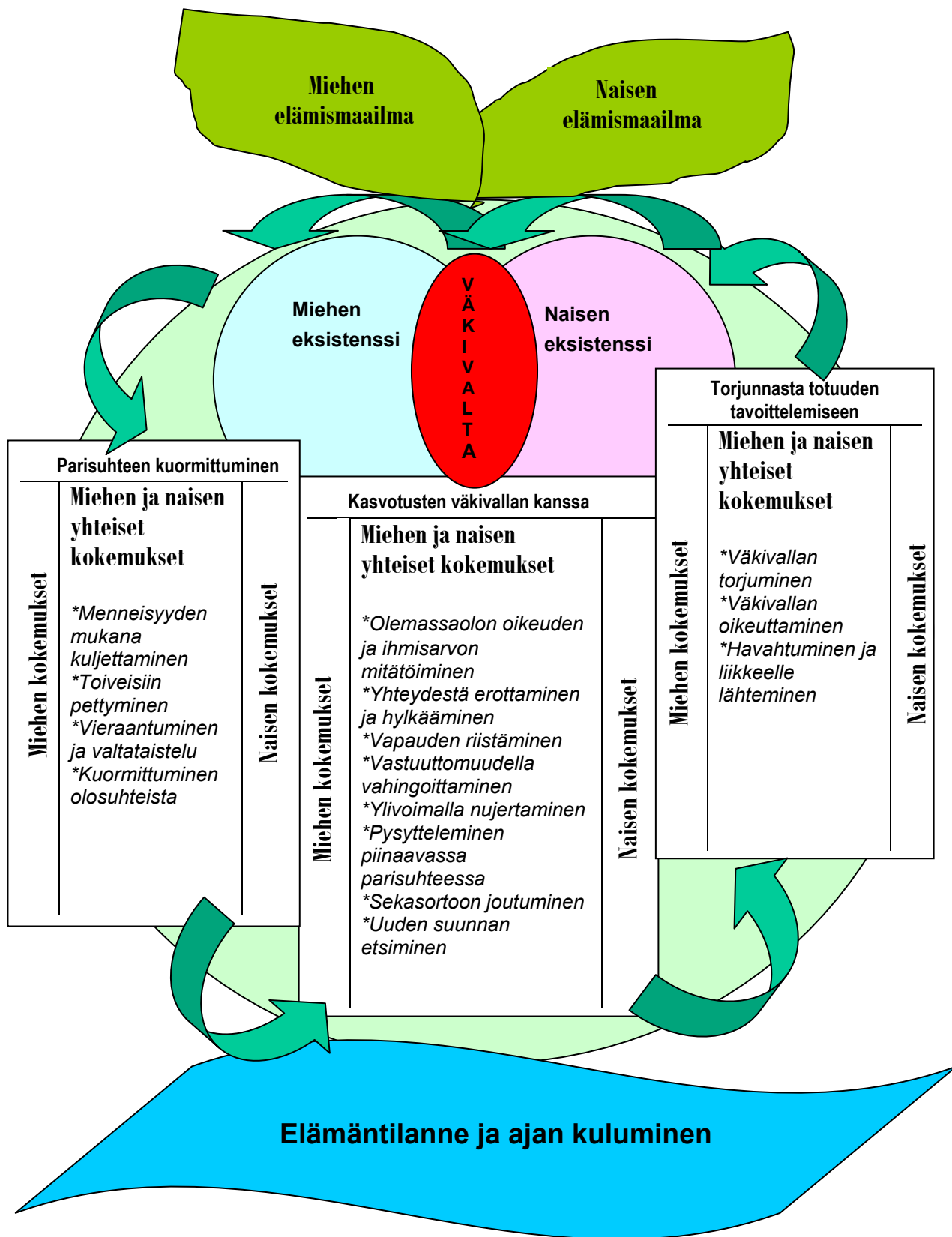
---

² Lemmenmarja (*Mandragora officinarum*) on monivuotinen yrtti, jota kasvaa monin paikoin Välimeren maissa. Kasvilla on paksu halkoinen juurakko, joka saattaa muistuttaa miehen ja naisen ruumista. Kasvin suuret tummanvihreät lehdet muodostavat lehtiruusuksen. Kukot ovat sinipunaiset ja voimakastuokuiset. Hedelmät ovat pienten kellanpunavihreiden omenoiden näköisiä, makeita ja miellyttävän tuoksuisia. Kasvin huumaavien ominaisuuksien vuoksi sitä on käytetty antiikin Kreikan lääketieteessä kivunlievityksessä ja nukutuksessa. Kansanuskomuksissa lemменmarjaan on liitetty maagisia ominaisuuksia ja lemменmarjan hedelmän on uskottu herättävän rakkautta ja edistävän hedelmällisyyttä. Kasvin juuresta on valmistettu lemменjuomia. (Iso Raamatun tietosanakirja 1990, Raamattu 1992.) Ks. Raamattu: 1. Moos. 30:14–16, Laulujen laulu 7:13.

tarkoittamallaan tavalla. Vanhempina he tiedostavat heikosti lasten joutumisen väkivallan välikappaleiksi.

Parisuhdeväkivallan vaikutukset tallentuvat ja vaikuttavat kaikkiin eksistenssin alueisiin. Nainen ja mies pyrkivät luomaan erilaisia keinoja selviytyäkseen parisuhteessa, turvatakseen oman eksistenssinsä ja pitääkseen parisuhteen koossa. Ilman tarkoituksenmukaista apua suhde ajautuu sekasortoon. Uhman herääminen, elämän tarkoituksen etsiminen ja apuun turvautuminen merkitsevät suuntautumista uuteen elämänvaiheeseen.

Sekä miehen että naisen on vaikea tunnistaa ja tunnustaa omaa väkivaltaista käyttäytymistään. He haluavat torjua ja mitätöidä väkivallan tai etsivät sille oikeutusta. Moraalisen vastuun ottaminen edellyttää oman käyttäytymisen ja sen puolisoissa herättämien merkitysten tiedostamista. Tiedostaminen ja vastuun ottaminen auttavat puolisoita lähtemään liikkeelle muutoksen aikaansaamiseksi. Avun saamiseen liittyy sisäisiä ja ulkoisia esteitä.

KUVIO 1. Parisuhdeväkivallan yleinen merkitysrakenne – rikottu lemменmarja

6 POHDINTA

6. 1 Tutkimuksen luotettavuuden tarkastelu

Tutkimuksen tarkoitus sekä fenomenologisen filosofian ja metodin perusratkaisut ohjaavat luotettavuuden tarkastelua. Jäsennän luotettavuuden tarkastelun Perttulan (1995) mukaan.

Tutkimusprosessin johdonmukaisuus ja reflektointi. Olen kuvannut tutkimusprosessin etenemisen ja perustellut tekemäni ratkaisut niin, että raportin lukija pystyy seuraamaan prosessin johdonmukaisuutta. Kaikkia tutkimuksellisia yksityiskohtia ei raportoinnissa kuitenkaan voida välittää lukijan arvioitavaksi. (Perttula 1995, Annels 1999.) Luotettavuuden lisäämiseksi perehdyin fenomenologiseen filosofiaan ja fenomenologisen tutkimusmenetelmän soveltuvuuteen parisuhdeväkivallan tutkimiseen. Fenomenologisen filosofian tulkintojen moneus ja osittainen ristiriitaisuuskin sävyttivät prosessin reflektoinnin monivivahteiseksi.

Tutkimuksen luotettavuus määräytyy suhteessa tutkittavaan ilmiöön (Perttula 1995, Priest 2002). Jotta luotettavuutta voitaisiin tarkastella tästä näkökulmasta, olen kuvannut luvussa neljä tutkimusta ohjaavan ihmiskäsityksen. Tutkimuseettisten periaatteiden noudattamisen olen raportoinut erikseen. Hankin aineiston parisuhdeväkivaltaa kokeneilta naisilta ja miehiltä, jotka ilmaisivat yhteydenotollaan vapaaehtoisuutensa ja antoivat lisäksi kirjallisen suostumuksensa. Osallistumisen vapaaehtoisuus ja valmius puhua kokemuksistaan lisäsivät luotettavuutta. Kertojien kokemuksia voidaan pitää uskottavina, koska vain ne, jotka ovat kokeneet ilmiön, ovat kykeneviä kertomaan siitä ulkopuolisille (Parahoo 1997). Aineisto oli heterogeenistä sekä osallistujien demografisten piirteiden, parisuhteiden keston, väkivallan ilmenemismuotojen, vakavuuden, kontekstien sekä motiivien suhteen. Heterogeenisyys toi tutkimukseen monenlaisia merkityksen kantajia ja lisäsi aineiston rikkautta ja moniäänisyyttä. Vastakohtaisuus, kietoutuneisuus ja kokemusten kirjo tulivat esiin (Moilanen ja Rähä 2001).

Naisten ja miesten omaan aktiivisuuteen perustuva yhteydenotto saattoi vaikuttaa kertojien valikoitumiseen siten, että mukaan ilmoittautui henkilöitä, jotka olivat aikaisemmin puhuneet kokemuksistaan. Tämä saattoi heikentää kokemusten prereflektiivisyyttä. Se saattoi myös tuoda kertojiksi ihmisiä, joilla parisuhdeväkivallan aiheuttama kriisi oli akuutissa vaiheessa, ja omista

kokemuksista puhuminen oli jäsentymätöntä. Kokemusten aitoutta ja omakohtaisuutta kriisin sokkivaihe ei kuitenkaan heikentänyt. Avoin, teoreettisista sitoumuksista vapaa, keskustelunomainen haastattelumenetelmä sopi kokemusten tutkimiseen ja välitti autenttista tietoa (Hallet 1995, Lukkarinen 2001).

Haastattelujen nauhoittaminen edellytti, että kertojat luottivat turvallisuuteensa ja anonymiteetin säilymiseen. Nauhoittamiseen kysyin luvan, mutta siitä huolimatta nauhoittaminen voi joidenkin kohdalla vaikuttaa kerronnan luontevuuteen. Tutkimuksen kohteena olevaan ilmiöön liittyi intiimejä tapahtumia ja kokemuksia, joiden puheeksi ottaminen vaati joskus tutkijan aloitetta. Tällöin tutkijan korostunut osuus saattoi ohjata kertomusta hänen valitsemaansa suuntaan. Parisuhteen intimiteetti ja väkivalta-aiheen sensitiivisyys vaativat myös tutkijan herkkyyttä ja huomaavaisuutta, joita ajoittainen jännitys tai väsymys haittasi. Kokemuksista puhumisen eräs ongelma on myös se, että kokemus särkyi, kun siihen kiinnitetään huomiota (Moilanen ja Räihä 2001).

Annoin tutkimusta koskevan informaation väljästi, jotta en ohjaisi osallistujien kertomuksia (Vehviläinen-Julkunen 1997, 30). Miehet ja naiset saivat valita, mitä kertoivat ja mitä jättivät kertomatta. Aineiston totuusarvo riippuu siitä, mitä kertojat pitivät totuutena. Tutkijana luotin siihen, että jokainen kokemus on totta kokijalle itselleen, ja jokainen kertomus on relevantti, kun se kertoo todellisuudesta (von Post ja Eriksson 1999). Parisuhdeväkivaltaan liittyy haavoittaneita kokemuksia, loukkaantumisia, pettymyksiä ja kipeitä tunteita, jotka saattoivat vaikuttaa siihen, mitä ja miten miehet ja naiset kertoivat. Erityisesti omasta väkivaltaisesta käyttäytymisestä kertomisen uskon olleen varautunutta siksi, että väkivaltaa pidetään eettisesti vääränä ja paheksuttavana. Pyrin siihen, että en kontrolloinut tai rajoittanut puhetta sallittuihin tai kiellettyihin aiheisiin enkä osoittanut paheksuntaa. Keskusteluun turvallinen ja hyväksyvä ilmapiiri, sekä haastattelujen kiireettömyys ja vapaus valita haastattelupaikka lisäsivät luotettavuutta. (Kvigne ym. 2002.)

Kertomuksiin saattoivat vaikuttaa myös väkivallan kokemuksille tyypillinen unohtamisen ja muistamisen vaihtelu sekä aikaviive tapahtumien ja kertomisen välillä. Osalle kertojista väkivallan kokemukset olivat hyvin tuoreita, osalla niistä oli kulunut pidempi aika. Jos kertojat olivat tapahtumien ja kokemusten kertomisen välillä keskustelleet kokemuksistaan useiden henkilöiden kanssa, kertomukset olivat ehkä saaneet uusia sävyjä. (Nieminen 1997, 217.) Aikaviive muuttaa tietoisuuden sisältöjä, jotakin entistä jää taka-alalle ja uutta tulee tilalle (Moilanen ja Räihä 2001). Toisaalta se, että osa naisista ja miehistä oli puhunut jo aikaisemmin kokemuksistaan esimerkiksi terapeutinsa kanssa, helpotti aiheesta puhumista. Väkivallan kokemuksista puhuminen vaatii kertojalta tietynasteista itsetietoisuutta ja itseilmaisukykyä, joten kokemusten aikaisempi reflektointi helpotti fenomenologista haastattelua, rikastutti aineistoa ja lisäsi luotettavuutta. Uskon myös, että kokemusten kertominen ja kuulluksi tuleminen

katkaisivat naisten ja miesten rutinoitua ajattelua, auttoivat kiteyttämään kokemuksia ja toivat esiin piiloisia parisuhdeväkivallan merkityksiä.

Tiedon syvällisyyttä olisi parantunut, jos olisin voinut keskustella osallistujien kanssa useammin, pidempään ja pidemmän ajan kuluessa. Keräsin aineiston neljän vuoden aikana, analysoiden välillä vain pienen osan aineistosta. Jos olisin aineiston keruun kanssa rinnakkaisessa analyysissä voinut nostaa merkityksiä ja teemoja esiin, olisin osannut ottaa esiin erilaisia, kokemusten kuvausta täsmentäviä aiheita, mikä olisi parantanut luotettavuutta (Priest 2002).

Parempi tutustuminen osallistujiin olisi lisännyt kerronnan avoimuutta ja rikkautta. Nyt kerronnan sujuvuus vaihteli ja joissakin tilanteissa jouduin käyttämään runsaammin kysymyksiä, jotta kokemusten monivivahteisuus tulisi esiin. Tämä, samoin kuin valitsemani väljät aiheet, joilla suuntasin keskustelua tutkimuksen kohteena olevaan ilmiöön, ovat voineet vaikuttaa kerrontaa ohjaavasti (Wimpenny ja Gass 2000). Toisaalta mukana oli vuolaita kertojia, joiden kerronta olisi harhautunut pois tutkimusaiheesta ilman ohjausta. Ihmisten erilaiset kerrontatavat rikastuttivat aineistoa, ja kaikkien kontribuutiot olivat yhtä arvokkaita. (Granfelt 1998, Kvigne ym. 2002.) Kokemusten kertojien määrä oli riittävä fenomenologiseen tutkimukseen. Tavoitteeni oli, että olisin saanut tutkimukseen miehiä yhtä paljon kuin naisia, jotta eri sukupuolten kokemukset olisivat olleet tasapuolisesti esillä, mutta se ei toteutunut. Näkemykseni aineiston vinouden perusteluista olen esittänyt toisaalla. (Kleiman 2004.)

Luotettavuuden arvioinnissa on oleellista, onko tutkija kyennyt tunnistamaan, tiedostamaan ja sulkeistamaan tutkimuskohdetta koskevat ennakkokäsityksensä. Ollakseen husserlilaisittain täydellistä, sulkeistamisen tulisi, tutkijan subjektiivisten käsitysten ja tiedon lisäksi, koskea koko ilmiön ymmärtämistä. Vaatimus tekee absoluuttisen sulkeistamisen mahdottomaksi. En voi tutkijana asettua merkityksillä operoivan tajuntani ja tutkittavan maailman ulkopuolelle, vaan tulokset ovat konstruktioitani. (Perttula 1995, 104–105, Annels 1999, Beech 1999, 37, Gadamer 2004, Lehtomaa 2005, 175.)

Tutkimusprosessin reflektio toteutui tutkimuksen ohjauksissa, tutkimusseminaareissa tutkijakollegoiden kanssa ja tutkimuspäiväkirjan pitämisessä. Reflektio merkitsi myös etäisyyden ottamista, mielikuvaton muuntelua ja erilaisten tulkintamahdollisuuksien vertailua. (Koch 1999, Sandelowski ja Barroso 2002, Thomas ja Pollio 2002, Kleiman 2004, Dinkel 2005.) Tutkimusprosessin kuluessa totesin, että fenomenologista metodologiaa voi ymmärtää vain harjoittamalla fenomenologista tutkimusta (Miller 2003).

Tutkimusprosessin aineistolähtöisyys. Fenomenologisen tutkimuksen aineistoksi soveltuvat parhaiten nauhoitetut, spontaanisti ilmaistujen kokemusten kuvaukset (Priest 2002). Tutkimuksen tuottamien rekonstruktioiden tulee vastata mahdollisimman hyvin alkuperäisiä konstruktioita (Perttula 1995, Tynjälä 1998). Luotettavuutta lisäsi se, että analysoin vain ilmissä ilmiön. Merkitykset syntyvät

asioiden suhteista toisiinsa, joten induktiivinen lähestymistapa vaatii tarkkaa perehtymistä aineistoon. Analyysiprosessin intensiivisyys vahvistaa aineistolähtöisyyttä. (Paavilainen 2003, Kleiman 2004.) Aineistoon paneutumalla pyrin tulkintojen nyansointiin, kaikkein keskeisimpien ja hedelmällisimpien vihjeiden ja merkityksenantojen paljastamiseen ja kilpailevien tulkintojen vertailuun. Tarkoitusta palvelivat myös alkuperäisaineistoon vertaaminen sekä tutkimusprosessin dokumentointi ja heräävien tulkintojen muistiin kirjoittaminen. (Thomas ym. 1998, Koch 1999, Moilanen ja Räihä 2001, Kvigne ym. 2002, Priest 2002) Aineistolähtöisyyttä arvioitaessa on pidettävä kuitenkin mielessä, että jokainen teksti kuvaa vain osan koko tarinasta (von Post ja Eriksson 1999).

Colaizzin (1978) analyysimetodi soveltui laajan aineiston analyysiin tarjoamalla kokemusten rekonstruktioille vaiheistavan struktuurin. Fenomenologinen reduktio ei kuitenkaan ole vain yksinkertaistettu, vaiheittainen menettelytapa. Analyysin vaiheittaisesta kuvauksesta huolimatta tutkimusta ei voida toistaa samanlaisena, koska analyysissä on mukana tutkijan tulkintaa (Hallet 1995, Perttula 1995, Åstedt-Kurki ja Nieminen 1997). Valitsin analyysimetodiksi Colaizzin metodin sen selkeyden ja systemaattisuuden vuoksi. Vaiheiden seikkaperäinen kuvaus mahdollistaa analyysin luotettavuuden arvioinnin (Wimpenny ja Gass 2000).

Mielikuvamuuntelulle ja aineiston äänelle tuli antaa tilaa (Koch 1999, Miller 2003). Kokemukset ovat ainutlaatuisia ja tyhjiin ammentamattomia, ne sisältävät myös ristiriitaisuuksia eikä kaikkea voi sanoa sanoin. Merkityksiä ilmaisevien käsitteiden löytämisen vaikeus ja kielen ilmauksellinen rajallisuus tulivat vastaan. (Moilanen ja Räihä 2001). Kokemusten kertojien suorien lausumien avulla teen tulkintaani näkyvämmäksi, vaikka ne sellaisenaan ovat vain vihjeitä pinnan alla olevista rakenteista. Pieni tekstikatkelma toimii lähinnä esimerkkinä, kerronnan elävöittäjänä ja tulkinnan tukena. Aineistolähtöisyyden arviointi niiden perusteella on liian kevyt luotettavuuden perusta. (Johnson 1997, Moilanen ja Räihä 2001, Priest 2002, Sandelowski ja Barroso 2002.)

En pitänyt tarkoituksenmukaisena Colaizzin (1978) esittämää tiedon validointia siten, että joku tutkimukseen osallistunut lukee tulokset, koska kertojien kokemukset eivät ole enää uudelleen kuvattuina prereflektiivisiä. Lisäksi yksittäisen ihmisen kokemusta on vaikea tavoittaa yleisestä merkitysrakenteesta. Tulosten raportoinnissa kielen abstraktiotaso ei enää vastaa kerrottuja kokemuksia, joten yksilöllinen kokemus ei ole tavoitettavissa alkuperäisenä. Deskriptiivisessä fenomenologiassa analyysin tuloksen verifiointi nimetäänkin usein tutkijan tehtäväksi, jolloin tutkijan on pyrittävä vastuulliseen työhön, oltava itsekriittinen, raportoitava vaiheet tarkasti ja tunnustettava subjektiivensa (Kleiman 2004).

Tutkimuksen kuluessa en lukenut aihetta käsittelevää kirjallisuutta ja tutkimuksia ennen analyysiä enkä sen aikana, jotta ne eivät vaikuttaisi aineistosta

nousevien merkitysten tulkintaan. Välttääkseni aikaisemman tiedon jäykistävää ja lokeroivaa vaikutusta täydensin kirjallisuushaun tulosten kirjoittamisen jälkeen. Kirjallisuuden täydentäminen auttoi tulosten tarkastelussa, tulkinnassa ja arvioinnissa ja paljasti parisuhdeväkivaltaa koskevan kokonaisvaltaisen tutkimustiedon niukkuuden ja tutkimukselliset aukot. (Åstedt-Kurki ja Nieminen 1997, 158, Burns ja Grove 2005, 95.)

Tutkimusprosessin kontekstisidonnaisuus. Jotta tulosten suhde kunkin kertojan koettuun maailmaan ja elettyihin kokemuksiin säilyisi, pidin yksilölliset ja eri sukupuolten merkityksenannot analyysin edetessä erillisinä mahdollisimman pitkään (Perttula 1995, 102). Merkitysten paljastaminen edellyttää jonkinlaista kokonaiskuvaa ja identifiointia kokemusten kertojasta. Koska haastattelin itse kaikki tutkimukseen osallistuneet, saatoin palauttaa mieleeni osallistujien elämäntilanteet, mikä helpotti kontekstisidonnaisuuden säilyttämistä. Nykyiset merkityksenannot saattoivat saada sisältönsä kertojan elämänhistoriasta ja tulevaisuuden tarkoituksista, joita en voinut täydellisesti tavoittaa (Johnson 2000). Heterogeeninen aineisto korosti jokaisen kertomuksen ainutlaatuisuutta ja asetti tutkijalle haasteen kontekstisidonnaisuuden säilyttämisessä. Suhteutin kokemuksia kertojien konteksteihin, jotta pystyin liittämään symboliset ilmaukset kertojan kokemushistoriaan. (von Post ja Eriksson 1999, Miller 2003, Latomaa 2005, 32.)

Kontekstisidonnaisuutta vaikeutti se, että kertojien merkityksenannossa oli sekä tietoisia että tiedostamattomia, yksilöllisiä ja yhteisöllisiä merkityksiä, joihin elämänhistoria, aika, kulttuuri, traditiot ja väkivaltadiskurssi olivat vaikuttaneet. Niiden moninaista kirjoa en voinut täydellisesti tavoittaa (Johnson 2000, Moilanen ja Räihä 2001). Tutkimukseen osallistuneiden naisten ja miesten kokemukset sijoittuivat eri vuosikymmenille, ja parisuhteet ja puolisoiden elämäntilanteet sekä parisuhdeväkivallan sisäiset ja ulkoiset kontekstit olivat eri vaiheissa ja erilaisia, mikä toi aineistoon moniäänisyyttä ja vahvasti tulosten luotettavuutta (Nieminen 1997, Tynjälä 1998).

Osalla haastatelluista ajallinen viive parisuhdeväkivallan tapahtumien ja kokemusten kerronnan välillä saattoi muuttaa kertomusta (Nieminen 1997, 217). Myös se, että tutkija asettui kuuntelemaan vaiettuja ja kipeitä kokemuksia, saattoi tuottaa kertomukseen sävyjä, joiden kautta kertoja halusi kokea empatiaa ja kuulluksi tulemistä. Halu kokea empatiaa saattoi vaikeuttaa erityisesti omasta väkivaltaisesta käyttäytymisestä puhumista.

Tavoiteltavan tiedon laatu. Kokemuksen tutkimuksessa persoonakohtainen yleinen on käsitteellistä yleistä (Perttula 1995, 103). Laadullisen tutkimuksen tulosten yleistettävyyden sijasta olisi tarkoituksenmukaisempaa puhua siirrettävyydestä tai suhteuttamisesta (Alasuutari 1997, Tynjälä 1998). Kertojien yksilölliset ja ainutlaatuiset kokemukset eivät ole sellaisenaan siirrettävissä. Ne eivät myöskään ole kausaalisuhteita. Tulosten siirrettävyyttä arvioitaessa on otettava huomioon parisuhdeväkivallan osapuolille tarkoitettujen palveluiden

paikallisesti vaihteleva saatavuus sekä auttamispalveluiden tuottajien ja väkivaltatyötä tekevien yksilöllinen ja ammatillinen heterogeisuus. Kertojien omat merkityksenannot, palveluiden saatavuus, työntekijöiden ammattitaito ja persoonalliset ominaisuudet ovat vaikuttaneet kertojien kokemuksiin, ja siten käsillä olevan tutkimuksen tuloksiin.

Analyysissä tuotettu tulkinta on tutkijan persoonallinen näkemys. Syntynyt merkitysrakenne kuvaa tiettyjen ihmisten kokemuksia, tietyssä kontekstissa tutkijan rekonstruoimana. Tulokset ovat aikaan, kulttuuriin ja yhteisöön sidottuja ja rajautuvat tähän aineistoon. Tulkintojen toimivuutta, luotettavuutta ja siirrettävyyttä voidaan koetella muissa konteksteissa. Tulkintojen siirtäminen toiseen yhteyteen edellyttää ihmisen ainutlaatuisuuden ja yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista. Siirrettävyyteen vaikuttaa myös se, miten samanlaisia tutkimusympäristö ja sovellusympäristö ovat (Hirsjärvi ym. 2000, Moilanen ja Räihä 2001). Tulosten siirtämisen on oltava eettisesti hyväksyttävää, se ei saa esineellistää ihmisiä eikä mitätöidä parisuhdeväkivallan subjektiivista kokemusta (Varto 1992, 14). Laadullisen tutkimuksen tulosten yleistäminen on mahdotonta, mutta eräällä tavalla yleistettävyyttä edustavat tulosten tarkastelussa ne näkökulmat, jotka nostan esiin lukijoiden pohdittavaksi ja suhteutettaviksi (Alasuutari 1995, 213, 225, Corben 1999).

Tiedon laatua ja luotettavuutta tukevat monet kansainväliset, käsillä olevan tutkimuksen kanssa yhteneviin tuloksiin päätyneet tutkimukset. Toisaalta ne parisuhdeväkivaltaa koskevat uudet näkökulmat, joita tutkimus avaa, osoittavat fenomenologiselle tutkimukselle asetetun vaatimuksen aikaisempien käsitejärjestelmien kyseenalaistamisesta täytyneen. Pyrkimys johdonmukaisen merkitysrakenteen rekonstruktioon on ollut tavoitteeni. Pidän mielessä myös sen, että ihmisten käsitykset voivat olla ristiriitaisia, joten kaiken ristiriitaisuuden häivyttäminen olisi vääristänyt totuutta (Moilanen ja Räihä 2001).

Perinteinen tiedon objektiivisuuden käsite sisältää oletuksen yhden ainoan totuuden olemassaolosta ja sen saavuttamisen mahdollisuudesta. Absoluuttisen varman tiedon sijasta voidaan tässä yhteydessä puhua perusteltavissa olevasta tiedosta, jolla tavoitetaan pikemminkin näkökulmia kuin totuutta sinänsä (Tynjälä 1998). Tulosten ymmärrettävyys, kiinnostavuus, koskettavuus ja helppolukuisuus lisäävät tavoiteltavan tiedon arvoa ja yleistettävyyttä. Myös kuvauksen rikkaus lisää tulosten luotettavuutta. (Annels 1999, Corben 1999, Koch 1999, Moilanen ja Räihä 2001.) Ensisijainen tavoitteeni ei ole tuottaa tietoa vain hallintohenkilökuntaa, tutkijakollegoja tai yhteiskuntaa varten, vaan niitä ihmisiä varten, joita parisuhdeväkivalta ja sen vaikutukset koskevat ja koskettavat.

Tutkijayhteistyö. Tutkijayhteistyö on toteutunut tutkimusseminaareissa ja tutkimuksen ohjauskeskusteluissa, joissa olen joutunut perustelemaan valintojani ja reflektoimaan prosessin etenemistä. Tutkijayhteistyö on auttanut kyseenalaistamaan omia ratkaisuja, tiedostamaan esiyymmärryksen

sulkeistamisen vaatimusta, syventämään tulkintoja sekä selkiyttämään ajatuksiani ja ilmaisuani tutkimusprosessin solmukohdissa. Yhteistyö on myös auttanut jaksamaan aihepiirin tutkimisessa. Tutkijayhteistyötä ovat edustaneet myös laaja eri tieteenalojen kirjallisuus sekä kotimaiset ja kansainväliset tutkimukset, jotka ovat vaatineet dialogia ja vaihtoehtoisen tarkastelutapojen esiin nostamista. (Moilanen ja Räihä 2001.) Laajempi vuorovaikutteisuus olisi voinut olla prosessille hyödyksi, mutta se olisi myös voinut heikentää tiedon sulkeistamista ja rajata näkökulmia.

Tutkijan subjektius. Tutkija on osa tutkimusprosessia, sen keskeinen työväline, joka tekee tulkinnat ja joka on myös luotettavuuden kriteeri (Perttula 1995, Eskola ja Suoranta 1996, Nieminen 1997). Oma elämäntilanteeni, ihmiskäsitykseni, historiani ja kulttuurinen kontekstini ovat vaikuttaneet kaikissa tutkimusprosessin vaiheissa (Johnson 2000). Lähtökohtani, esiymmärrykseni ja kiinnostukseni analysointi tekee subjektiiviani näkyväksi. Esiymmärrystä en ole pystynyt täydellisesti erittelemään, koska siinäkin on tulkintoja, jotka jäävät itseltäni piiloon (Juvakka 2000, 64). Esiymmärrykseni auttoi tarkastelemaan tutkimuskohdetta ammatillisesta, yksilöllisestä ja eksistentiaalisesta näkökulmasta. Se myös fokusoiti tulosten tarkastelun parisuhdeväkivallan keskeisiin kysymyksiin. (Moilanen ja Räihä 2001, Kvigne ym. 2002.)

Naissukupuoleni oli mukana kaikissa tutkimusprosessin vaiheissa, enkä pyrkinyt neutraloimaan sukupuoleni vaikutusta. En pitänyt naiseutta esteenä miehen kokemusten tulkitsemiselle, ymmärtämiselle ja kuvaamiselle. Naisen elämismaailma oli minulle läheisempi ja tutumpi, mutta kertojan kokemukseen eläytymisessä toiseuteni oli sukupuolesta riippumatonta. Kahdella tapaamiskerralla ei synny täydellistä avoimuutta, joten tutkijan subjektius on esitetyissä lisäkysymyksissä ja edeltä valittujen aiheiden kautta voinut vaikuttaa keskustelua ohjaavasti. Parisuhteen intiimiyteen kuuluu aiheita, joista kertomisen vaikeus lyhyen tutustumisen jälkeen on voinut jättää jotakin tutkimuksen ulkopuolelle. Toisaalta vaikeista asioista voi olla helpompi puhua ihmiselle, jota ei niin hyvin tunne. Subjektuuden vaikutusta pohdittaessa on hyväksyttävä se, että ei ole olemassa metodia, jolla tutkijan toiseuden voisi poistaa. Suhteeni on eettinen ja dialoginen siihen, mikä ei ole minua. (Varto 1995b, 25.)

Tutkijan vastuullisuus. Olen pyrkinyt vastuullisuuteen ennako-oletusten sulkeistamisessa, työskentelemällä systemaattisesti, noudattamalla tutkimuseettisiä periaatteita ja pitäytymällä naisten ja miesten konstruktioissa. (Tynjälä 1998). Tutkimusraportin avulla pyrin vakuuttamaan lukijan muodostettujen sisältöalueiden perusteluista ja tutkimuksen kulun luotettavuudesta (Nieminen 1997, 220).

6. 2 Tulosten tarkastelu

6. 2. 1 Parisuhteen kuormittuminen

Menneisyyden mukana kuljettaminen. Useat tutkimukset tukevat käsillä olevan tutkimuksen tuloksia siten, että lapsuuden emotionaalisella laiminlyönnillä, kaltoinkohtelulla ja lapsuusperheen väkivaltaisilla olosuhteilla on yhteys myöhemmin elämässä parisuhteen kuormittumiseen ja väkivallan kohteeksi tai tekijäksi joutumiseen. (O’Leary ym. 1994, Blumenthal ym. 1998, Graham-Bermann ja Levendosky 1998, Magdol ym. 1998, Cowen 1999, Coker ym. 2000, Halford ym. 2000, Hildyard ja Wolfe 2002, Jewkes ym. 2002, Wolfe ym. 2003, Tenney-Soeiro ja Wilson 2004, Worley ym. 2004.)

Tutkimuksen tulokset toivat esiin erilaisia kehityshistorioita ja tunne-elämää haavoittaneita kokemuksia. Huomionarvoista oli, että lapsuuden kiintymyssuhteissa ja sukupuoli-identiteetin kehittymisessä koetut häiriöt kuormittivat aikuisuudessa naisen ja miehen parisuhdetta. Tulokset saavat tukea miesten osalta Wekerlen ja Wolfen (1998), McClellanin ja Killeenin (2000), Halfordin (2000), Reitzel-Jaffen ja Wolfen (2001) sekä Norlanderin ja Eckhardtin (2004) tutkimustuloksista, joiden mukaan lapsuuden kaltoinkohtelu ja epävarmat kiintymyssuhteet ennustavat miesten fyysistä, seksuaalista ja sanallista väkivaltaa aikuisuudessa ja vaikuttavat miesten naissuhteisiin ja negatiivisiin asenteisiin naisia kohtaan. Coker ym. (2000) ja Jewkes ym. (2002) ovat löytäneet yhteyden naista lapsuudessa fyysisesti pahoinpidelleen isän ja emotionaalisesti kaltoinkohdelleen äidin ja naisen väkivaltaiseen suhteeseen altistumisen välillä. Pelkät epävarmat kiintymyssuhteet eivät kuitenkaan Westin ja Georgen (1999) mukaan riitä selittämään parisuhdeväkivaltaa, vaan kyse on syvästä kiintymyssuhteiden hajaannuksesta. Johnson ja Ferraro (2000) ovat osoittaneet kirjallisuuskatsauksessaan, että miesten erilaiset kehityshistoriat tuottavat erityyppistä väkivaltaista käyttäytymistä. Tässä tutkimuksessa esiin nousseet riittämättömän vanhemmuuden kokemukset ja turvallisen perheen mallin puuttuminen eivät ole tulleet esiin parisuhdeväkivallan tutkimuksessa.

Tutkimustulosten mukaan seksuaalista hyväksikäyttöä kokeneet naiset pitivät intiimien rajojen rikkomista väkivallalle altistavana ja uhriutumiseen johtavina tekijöinä. Tulosta tukevat monet tutkimukset, joiden mukaan seksuaalisesti hyväksikäytetyillä naisilla heijastuu seksuaalisuuden kautta tapahtuva uusiutuva uhriutuminen. Heillä on kiintymyssuhteiden ja seksuaalielämän ongelmia, masennusta ja traumaperäisiä oireita. Tutkimuksen tulokset tukivat Shapiron ja Levendoskyn (1999), Tylerin ym. (2001), Nollin ym. (2003) ja Laitisen (2004) tutkimusten tuloksia, joissa on raportoitu hyväksikäytetyn voivan seksualisoitua ja hakevan seksuaalisuudesta mielihyvää. Hän ei ymmärrä tapahtumia vääräksi tai kokee, että hänellä ei ole oikeutta kieltäytyä seksuaalisesta hyväksikäytöstä.

Aikaisemmissa suhteissa koetuilla pettymyksillä ja väkivallalla oli tulosten mukaan yhteys parisuhdeväkivallan kokemiseen. Aikaisempien suhteiden merkityksestä on niukasti tutkimuksia. Coker ym. (2000) ovat havainneet, että ne naiset, jotka ovat kokeneet väkivaltaa aikaisemmissa parisuhteissaan, joutuvat todennäköisemmin myös uudessa parisuhteessaan väkivallan kohteeksi. Jewkesin ym. (2002, 1614) havainnot osoittavat, että parisuhdeväkivalta on vihan, loukkaantumisen ja pettymyksen ilmausta. Lindqvist (1986, 92) on argumentoinut miehen hylätyksi joutumisen pelon johtavan kaksijakoiseen käyttäytymiseen: joko mies takertuu naiseen tai aloittaa hylkäämispelin tai hylkäämisellä uhkailun. Hendrix (2005, 190) kuvaa avioliiton eheytymistä hengellisenä prosessina, jossa edetään alitajuisesta avioliitosta tietoiseen avioliittoon. Prosessissa oleellista on vanhojen haavojen tiedostaminen, kommunikaation oppiminen, uuden tiedon saaminen itsestä ja kumppanista sekä uuden toimintamallin omaksuminen.

Toiveisiin pettyminen. Tulosten mukaan parisuhteen alku oli symbioottinen ja intohimoinen, ja puolisoilla oli toiveita ja odotuksia parisuhteesta. Odotusten ja todellisuuden ristiriidat aiheuttivat aviollista tyytymättömyyttä. Tulokset saavat tukea Hendrixiltä (2005, 62), joka kuvaa rakastuneiden näkevän suhteen alkuvaiheessa paljon vaivaa vaikuttaakseen ihannepuolisolta ja etsivän täydellistä aviopuolisoa, joka tekisi heistä kokonaisia. Näre (2004, 46) toteaa romanttisten rakkauskäsitysten vallitsevuuden olevan hiipumassa, varsinkin osalla nuorista. Myös Husso (2003, 163) on kuvannut, että parisuhteet alkoivat intohimon sävyttämänä, mutta kääntyivät vähitellen tarvitsevuuden ja epätoivoisuuden sävyttämäksi kamppailuksi. Husso (2003, 100–101) näkee eroottis-romanttiset parisuhteet elämää jäsentävinä, sukupuolten välisiä valtasuhteita rakentavina ja alistussuhteita naamioivina. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella rakkauden ja keskinäisen sitoutumisen odotukset eivät erilaistuneet sukupuolen mukaan, vaan sen mukaan, millaisia kiintymyssuhdekokemuksia puolisoilla oli. Samankaltaiseen tulokseen ovat tulleet myös McClellan ja Killeen (2000) kuvatessaan aikuisten kiintymyssuhdeyhteistyä ja niiden vaikutuksia läheisyyden ja henkilökohtaisen autonomian kokemiseen tai emotionaaliseen ja fyysiseen varautuneisuuteen ihmissuhteissa.

Alberonin (1992), Määtän (1999) ja Jallinojan (2000) mukaan rakastumisprosessiin kuuluvat pettymyksen, avuttomuuden ja turvattomuuden kokemukset sekä parisuhteen kriisivaiheet, jotka tuottavat kyllästymistä, pettymyksiä, turvattomuutta ja neuvottomuutta. Pettymyksiin voivat vaikuttaa myös kulttuurin asettamat odotukset. Jallinoja (2000) ja Bonds-Raacke ym. (2001, 182) luonnehtivat kulttuuriamme siten, että se on kyllästännyt tietoisuutemme romansseilla, joiden odotukseen ihmiset takertuvat ja pettyvät unelmiinsa. Tiihonen (2002, 197–198) uskoo, että voimakas parisuhdeorientaatio ja usko romanttiseen rakkauteen rikkovat perheitä. Myös Siltala (1994, 406) on sitä mieltä, että modernien ja narsismiin taipuvaisten ihmisten parisuhde mielletään mielihyvän vaihdoksi, jolloin suhde joutuu katkolle, jos jompikumpi

tuntee joutuvansa antamaan suhteelle liikaa. Kunnaksen (2005, 111–112) mukaan aviollisella rakkaudella pitäisi olla edellytyksiä säilyä, mutta moderni avioliitto kärsii perheinstituution rappiosta. Avioero on tullut muodikkaaksi rakkausavioliiton myötä, ja yhteiskunnan maallistuminen on vienyt avioliitolta sen pyhyiden.

Puolisot yllättyivät toisen temperamentista ja selittivät väkivaltaa toisen temperamentin erilaisuudella ja addiktiivisilla piirteillä. Myös Nyqvistin (2001, 88) tutkimuksen mukaan kumppanin pimeä puoli tuli järkyttävänä yllätyksenä naiselle. Temperamentin, persoonallisuuden ja luonteenpiirteiden, kuten impulsiivisuuden, sekä erilaisten riippuvuuksien merkitystä väkivallan selittäjinä ovat raportoineet myös O’Leary ym. (1994), Simoneti (2000), Muelleman ym. (2002), Field ja Caetano (2003), Schafer ym. (2004). Ajo ja Grönroos (2005, 112) puolestaan ovat sitä mieltä, että luonteiden yhteensopimattomuuden nimeäminen väkivallan syyksi viestittää omien vaikutusmahdollisuuksien vähäisyydestä suhteen hyvinvointiin.

Vieraantumisen ja valtataistelun. Keskinäisen yhteyden katoamisen, vieraantumisen, yhteisymmärryksen puutteen, riitojen ja tyytymättömyyden kokemukset parisuhteen kuormittajina ja väkivaltaa ennustavina tekijöinä saavat tukea O’Learyn ym. (1994) Harrisin (1996), Jewkesin ym. (2002) sekä Langhinrichsen-Rohlingin (2005) tutkimuksista. Tulosten mukaan ongelmia syntyi myös perheen päätöksentekotavoista. Myös muut tutkimukset, kuten Halford ym. (2000), Hindin ja Adair (2002) ja Bond ja Bond (2004) ovat raportoineet parisuhdeväkivallan ja puolisoiden ongelmanratkaisu- ja päätöksentekotapojen sekä tunteiden hallintakyvyn välisen yhteyden. Tulokset korostivat puolisoiden välisen heikon vuorovaikutuksen kuormittavan suhdetta ja johtavan väkivallan kokemiseen. Myös Berns ym. (1999) raportoivat puolisoiden väkivaltaisessa parisuhteessa esittävän toisilleen vaatimuksia ja vastaavan vaatimukseen vetäytymällä vuorovaikutuksesta. Toisaalta suhteen emotionaaliset ja vuorovaikutustekijät toimivat Marcusin ja Swettin (2002) mukaan parisuhdeväkivaltaa ehkäisevinä. Hendrix (2005) korostaa tehokasta kommunikaatiota parisuhteessa kumppanin sisäisen maailman ja merkitysten maailman ymmärtämiseksi. Tainio (2001) katsoo parisuhdeoppaiden, jotka kuvaavat usein tuppisuisia miehiä ja nalkuttavia naisia, vaikuttavan vuorovaikutuksen tulkintoihin ja sukupuoleen liittyvään merkityksenantoon.

Tulosten mukaan puolisot antoivat uskottomuudelle suuren merkityksen yhteyttä rikkovana tekijänä. Monissa tutkimuksissa puolison uskottomuuden herättämää mustasukkaisuutta korostetaan naisiin kohdistuvan väkivallan syynä. (Mm. Russel ja Wells 2000, McClellan ja Killeen 2000, Jewkes 2002, Campbell ym. 2003.) Uskottomuuden kokemista väkivaltaan johtavana eettis-moraalisena, yhteyttä rikkovana tekijänä ja konkreettisena väkivaltana ei ole selvitetty.

Tulosten mukaan puolisot kokivat yhteyden muuttuneen riidoiksi, joissa puolisot taistelivat asemastaan ja päätösvallosta perheessä ja parisuhteessa.

Jewkes (2002), Scott Tilley (2002) ja Holma (2005) toteavat, että miehen väkivaltaiseen käyttäytymiseen naista kohtaan liittyvät traditionaaliset käsitykset ja odotukset naisen roolista ja miehen asemasta perheessä. Vastaavasti naiset, joilla on liberaalit käsitykset naisen rooleista, altistuvat perheväkivallalle. Jokirannan (2003) tutkimuksessa miehet katsoivat tasavertaisuuden parisuhteessa toteutuvan tarkoituksenmukaisuuden rajoissa tekemisen, tehtävien määrän ja niiden merkityksen suhteen. Käsillä olevan tutkimuksen tulosten perusteella ei voida osoittaa, synnyttikö väkivaltaan johtavia tilanteita miehen tiukka traditionaalisuus vai naisen liberaalisuus.

Sukupuolten erilaisista rooleista ja ajattelutavoista syntyi kitkaa, valtataistelua ja väkivaltaa parisuhteeseen. Perinteinen familismi ja moderni individualismi osoittautuivat parisuhteessa vaikeasti yhteen sovitettaviksi. Nainen ja mies joutuivat ristiriitaan sovittaessaan tasa-arvo-ajatteluaan yhteiskunnallisesti ja kulttuurisesti vallitseviin diskursseihin. Feministiset ja miehen asemaa perheen päässä puoltavat ajattelutavat joutuivat ristiriitaan. Suomalaisessa keskustelussa naisten tasa-arvoisuuden esteeksi on nähty tasa-arvoisen ja naisystävällisen hyvinvointivaltion heteronormatiivinen järjestys ja siihen liittyvä sukupuolivalta. (Julkunen 2002, Pehkonen 2003.) Irigarayn (1996) mukaan sukupuolieron problematiikka on keskeistä: elämä ei ole koskaan neutraalia, vaan se on sukupuolista. Sekä miehen että naisen tulisi kyetä liikkumaan toista kohti ja palaamaan omaan itseensä. Mies ei voi koskaan valloittaa naisen paikkaa tai päinvastoin, vaan kyky nähdä toinen itsestä radikaalisti erilaisena on kunnioituksen ja suvaitsevaisuuden ehto.

Puolisoiden arvojen ja periaatteiden erilaisuus heijastui useille elämänalueille ja tuotti väkivaltaan johtavia ristiriitoja. Myös Russel ja Wells (2000), Jewkes (2002) sekä Flinck ja Iivari (2004) ovat raportoineet samankaltaisia tuloksia. Paajanen (2003, 38) totesi suomalaisten pitävän samanlaisia elämänarvoja tärkeinä tekijöinä hyvälle parisuhteelle. Elämäntapojen ja arvojen erilaistumista parisuhdeväkivaltaan johtavana tekijänä kuvaavat myös Hindin ja Adair (2002). Heidän mukaansa nainen altistuu perhe- tai parisuhdeväkivallan uhriksi erityisesti silloin, jos hänellä on liberaalit näkemykset naisen rooleista, jos hän käyttää alkoholia tai hänellä on ollut useita partnereita viimeisen vuoden aikana. Vestin ym. (2002) mukaan myös naisen dominoivuus perheen päätöksenteossa altistaa hänet parisuhdeväkivallalle. Davis ym. (2002) panevat merkille naisten riskejä ottavan käyttäytymisen vaikutuksen sekä fyysiselle että seksuaaliselle väkivallalle altistumisessa.

Kuormittuminen olosuhteista. Käsillä olevassa tutkimuksessa tuli esiin samanlaisia tuloksia kuin Westin ym. (2002) ja Peek-Asan ym. (2005) tutkimuksissa. Erilaisten ulkoisten stressitekijöiden, päihteiden käytön ja ongelmien kasautumisen on todettu olevan yhteydessä parisuhdeväkivaltaan ja miesten väkivaltaiseen käyttäytymiseen (mm. Russel ja Wells 2000, Coker ym. 2000, Miller ym. 2000, Hindin ja Adair 2002, Jewkes 2002, Vest ym. 2002, Scafer ym. 2004). Vastaavasti toimiva parisuhde on eräs onnellisen perhe-

elämän peruspilari ja suojamuuri vastoinkäymisiä vastaan (Keurulainen 1998, 132, 145). Erityisesti miehille suunnattujen, tarkoituksenmukaisten auttamispalveluiden puute oli tulosten mukaan parisuhteen kuormitusta lisäävä tekijä. Samankaltaisia tuloksia ovat raportoineet myös Peterman ja Dixon (2001), Saunders (2001), Sniechowski ja Sherven (2002), Lawrence (2003), Milner (2004) sekä Cavanaugh ja Gelles (2005).

6. 2. 2 Kasvotusten väkivallan kanssa

Olemassaolon oikeuden ja ihmisarvon mitätöiminen. Tulosten mukaan eksistenssin haavoittumisen kokemus syntyi toistuvasta, tietoisesta loukkaamisesta, yksipuolisen negatiivisesta vuorovaikutuksesta ja keskinäisen kunnioituksen puuttumisesta. Tulokset saavat tukea Marcus'n ja Swettin (2002) päätelmistä, joiden mukaan parisuhteen emotionaalinen tila ja puolisoiden keskinäinen kunnioitus suojelevat parisuhdeväkivallalta. Keurulaisen (1998, 132) mukaan suomalaiset katsovat, että parisuhteessa ei osata tukea, arvostaa, kunnioittaa eikä kannustaa puolisoa eikä puolisolle osoiteta tarpeeksi tunteita. McGinnis (2006) toteaa arvostuksen osoittamisella olevan positiivisia vaikutuksia ihmissuhteissa.

Tulosten mukaan raha, omistaminen ja niihin kytkeytyvä valta synnyttivät ihmisarvon loukkauksia. Marcel (1889–1973) ja Kierkegaard (1813–1855) näkivät omistamisen välineellistävän ihmisen arvon: toisesta ihmisestä tulee esineellinen se, ja omaisuudesta eksistenssin mittari, jolloin ihmisarvo mitataan ihmisestä saadun hyödyn mukaan. (Lehtinen 2002, 303–304.) Jokirannan (2003, 11) mukaan miestä rakennetaan yhä sukupuolisen kyvyn, vallan ja omistamisen kehikossa.

Ulkoiseen olemukseen liittyvät olemassaolon loukkaukset saavat tukea miesten osalta Alberonin (1992) ajatuksista. Hän toteaa naisen rakentavan mielessään parisuhteen ihannemallia: nainen suunnittelee ja ohjailee miehen olemista, pukeutumista, käyttäytymistä ja tapoja. Lindqvist (1986, 89) on huomauttanut, että miehen ruumiiseen tai seksuaalisuuteen osuva pilkka painuu miehen sielun pohjaan ja osuu kohtaan, jossa mies on itsesuhteessaan kaikkein epävarmin. Lindqvist kritisoi jo 1980-luvun mieskeskustelua siitä, että se määritteli etukäteen oikean kuvan miehestä. Miehelle ulkoapäin annetut miehenkuvat ovat Lindqvistin mukaan irvikuvia, sisäisten kuvien projektioita ja vallankäytön välineitä. Jewkes (2002, 1425) puolestaan katsoo vallitsevien maskuliinisuuden ideaalien korostavan naisvihaa. Tiuhonen (2002, 192) kuvailee miehuuden olevan muutoksessa: miehisyydessä on jäänteisiä, vallitsevia ja orastavia miehisyyksiä. Aikaisemmissa tutkimuksissa on havaittu yhteys heikon miehisen kehonkuvan, omanarvontunnon, riippuvuuden ja miehen väkivaltaisen käyttäytymisen välillä. (Murphy ym. 1994, Caspi ym. 2002, Migliaccio 2002, Shelton ja Liljequist 2002, Dixon ja Browne 2003.) McGinnisin (2006) mukaan

omanarvontunto ja hyvä itsetuntemus ovat läheisyyden edellytyksiä. Eksistenssin loukkausta väkivallan kokemuksena on raportoitu niukasti.

Työstä ja perheen päänä olemisesta saatu arvostus näyttäytyi tärkeänä miehuudelle. Tutkimuksen tulokset ovat yhtenevät myös Jokirannan (2003, 128) ja Abrahamsin ym. (2004) tutkimusten kanssa, joissa miehet kuvasivat otteen elämään rakentuvan muun muassa työstä, toimeentulosta, pärjäämisestä ja elättämisen vastuullisuudesta. Yhteinen päätöksenteko ei ollut Jokirannan (2003) haastatteleminen miesten mukaan vain tasa-arvoa, vaan se laventui miehen mielessä luottamukseen ja kontrolloimattomuuteen. Paajasen (2003) mukaan suomalaiset pitävät tärkeänä molempien puolisoitten osallistumista kodin suurista hankinnoista päättämiseen sekä lastenhoitoon ja kasvatukseen.

Käsillä olevan tutkimuksen tulokset ovat yhteneviä McCoskerin ym. (2004) tutkimuksen tulosten kanssa, jossa naiset kokivat väkivallan itsensä menettämisenä ja tuhona. Myös Langfordin (1998) tutkimustulokset vahvistavat naisten kokevan tunteiden kuolemista, luottamuksen menettämistä ja parantumattomia haavoittumista. Buchbinder ja Eisikovits (2003) ovat tuoneet julki, että häpeä muodostaa naiselle ansan, joka vaikuttaa hänen minäkuvaansa ja ihmissuhteisiinsa. Erityisesti seksuaalisella ja muulla vakavalla väkivallalla on tutkimusten mukaan havaittu naisen identiteettiä, psyykkistä terveyttä ja naisen omanarvontuntoa tuhoava vaikutus (Campbell ja Lewandowski 1997, Naumann ym. 1999, Wesely ym. 2000, Flinck ym. 2005).

Isänä ja äitinä häpäiseminen merkitsi ihmisarvon loukkaamista. Äitiyden menettämistä naiselle äärimmäisen haavoittavana kokemuksena ovat kuvanneet myös Nätkin (1997 ja Lahti (2001). Myös Granfelt (1998, 127) on vahvistanut naisten arvostavan äitiyttä osana feminiinistä identiteettiä. Naistutkimuksessa äitimyyttä on kritisoitu biologiaan perustuvana naisen alistamisen keinona (mm. Nätkin 1997, 249–250). Tutkimustulosten mukaan naiset eivät kokeneet äitiyttä alistuskeinona, vaan äitiys oli tärkeä osa heidän minuuttaan, ja he olivat valmiita taistelemaan äitiydestään ja lapsistaan.

Eron jälkeinen isyys ja naiselle jäävä lasten yksinhuoltajuus tuottivat miehelle kokemuksen väkivallan kohteeksi joutumisesta. Tulokset ovat yhtenevät Loganin ym. (2003, 275) tulosten kanssa, joiden mukaan niissä perheissä, joissa oli perheväkivaltaa, 80 prosentissa tapauksista huoltajuus annettiin yksinomaan äidille. Toisin kuin tässä tutkimuksessa, Loganin ym. (2003) tutkimuksessa suurin osa puolisoista pystyi sovinnollisesti ratkaisemaan lasten huoltajuuden. Eron jälkeinen vanhemmuus näyttäytyy myös tilastoissa sukupuolittuneena: valtaosa lapsista jää asumaan äidin kanssa eron jälkeen. Jaetun vanhemmuuden ihanne ei tulosten mukaan toteutunut, vaan suhteen ristiriidat heijastuivat lasten käyttämisessä väkivallan välikappaleina. Viimeaikaiset tutkimukset ovat korostaneet isän ja lapsen tunnesuhteen merkitystä ja isän läsnäolon tärkeyttä lapsen elämässä. Kuronen (2003, 108–109, 113), Jokiranta (2003, 180) ja Mesiäislehto-Soukka (2005, 122, 139) vahvistavat

isien kokevan lasten kasvatuksen ja isänä toimimisen sekä vastuun ottamisen ja kantamisen osaksi miehen arkea. Mäenpää-Reenkola (1997, 62) puolestaan on korostanut, että naisella on myös mahdollisuuksia äitiytensä kautta löytää väyliä vihalle, katkeruudelle ja kostonhalulle. Eskonen (2005) korostaa myös lasten kokemusten kuulemisen tärkeyttä silloin, kun perheessä on väkivaltaa.

Orasen (2001) esiin nostama huolenaihe äiteihin kohdistuneen väkivallan huomiotta jättämisestä huolto- ja tapaamisoikeuskäytännöissä näyttäytyi tutkimustulosten mukaan niin, että lapsen oikeus isään ja miehen oikeus isyyteen on jäänyt taka-alalle. Kurosen (2003) kuvaamat erovanhemmuuden eri puolet tulivat parisuhteissa esiin niin, että erillään asuva vanhempi sai jatkaa huolenpitotyötä ja kantaa taloudellista vastuuta lapsesta, ja hänen vanhemmuuttaan säädeltiin juridisesti.

Yhteydestä erottaminen ja hylkääminen. Tutkimuksen tulokset olivat samansuuntaiset kuin Nyqvistin (2001) tutkimuksessa, jossa havaittiin puolisoiden välisen emotionaalisen etäisyyden ja välinpitämättömyyden liittyvän väkivaltaiseen parisuhteeseen. Haavio-Mannilan ja Kontulan (2001) sekä Paajasen (2003) mukaan suomalaiset pitävät parisuhteen onnellisuustekijöinä puolisoiden välistä hyvää kommunikaatiota, vahvaa luottamusta, molemminpuolista kunnioitusta ja arvostusta, hyvää sukupuolielämää sekä mahdollisuutta jakaa ilot ja surut.

Antikainen (1999) pitää riittävää yksilöitymistä tärkeänä parisuhteessa, sillä sen kautta mahdollistuu vastuullinen suhteessa toiseen oleminen niin, että toinen säilyttää toiseutensa. Keurulaisen (1998) tutkimuksen mukaan naiset arvostavat puolisoiden välistä hyvää kommunikaatiota parisuhteen onnellisuustekijänä. Käsillä olevan tutkimuksen tulokset poikkesivat aikaisemmista tutkimuksista siten, että sekä miehet että naiset kokivat vuorovaikutuksellisesta yhteydestä erottamisen väkivaltaisena hylkäämisenä. Hylkäämisen kokemista väkivaltana on tutkittu vähän.

Useissa naisiin kohdistuvissa tutkimuksissa (mm. Kearney 2001, Davis 2002a, 2002b, Borochowitz ja Eisikovits 2002) rakkauden ja yhteenkuuluvuuden tunne on kuvattu parisuhdetta koossa pitäväksi elementiksi. Myös miehet näyttävät antavan rakkaudelle ja suhteeseen sitoutumiselle suuren merkityksen. Mesiäislehto-Soukan (2005) haastattelemat miehet pitivät toimivaa parisuhdetta kodin ilmapiirin luojana. Micliacchion (2002) tutkimuksessa miehet halusivat selittää pois naisen väkivaltaisuuden, koska rakastivat naista. Jokiranta (2003) puolestaan on huomauttanut toimivan parisuhteen merkitsevän miehelle tasavertaisuutta miehen ja naisen välistä arjen asioiden hoitoa, vastuuta ja päätöksentekoa, mutta myös keskusteluyhteyttä ja mahdollisuutta yhteisten ratkaisujen pohdintaan. Soikkeli (1999, 31–33) toteaa, että yhteiskunnan muuttuessa minäkeskeisemmäksi, ihmisillä on suurempi herkkyys rakastua, mutta yhä vähemmän kykyä vastata toisen ihmisten tunteisiin. Bonds-Raacke ym. (2001, 182–183) ovat raportoineet, että yhteyden ja erillisyyden vaiheet

voivat kehittyä puolisoilla eri tahtiin. Heidän mukaansa romanttisen rakkauden käsitettä tulisi tarkentaa jo ennen avioliittoa tapahtuvalla neuvonnalla, jotta puoliset eivät kokisi pettymystä, kun ”elivät onnellisina elämänsä loppuun asti” - tarinat eivät toteudu. Ojanen (2001) on kuvannut individualistisen ajattelun tuottavan ongelmia rakkaussuhteeseen, kun sitoutumisen ja vapauden säilyttämisen ristiriitaa on vaikea ratkaista. Lindqvist (1986, 92) näkee rakkauden ihanteena sen, että ”minun rakkauteni sinuun on sitä, että rakkaudessa minä lahjoitan sinut takaisin omalle itsellesi, entistä vahvempana ja vapaampana”. McGinnis (2006) toteaa avioliittojen epäonnistuvan huonon itsetuntemuksen ja itsekkyyden vuoksi. Hänen mukaansa rakkauden luomiseen kuluu aikaa: siihen tarvitaan työtä, ajattelemista, tasa-arvoisuuden edistämistä ja sopeutumista. Useimpien kestävien ihmissuhteiden perustana on sitoutuneisuus ja toisen kunnioittaminen.

Tutkimustulosten mukaan seksuaalinen uskottomuus merkitsi puolisoille lähes korjaamatonta yhteenkuuluvuuden rikkoutumista sekä emotionaalista ja seksuaalista väkivaltaa. Tutkimustulokset vahvistavat Jallinojan (2000) näkemyksiä. Hän huomauttaa, että yhteiskunnan yleisestä liberalisoitumisesta huolimatta ihmisen on vaikeaa suhtautua vapaamielisesti avioliiton ulkopuolisiin sukupuolisuhteisiin, koska ne merkitsevät hylkäämistä. Hän toteaa, että avioliiton ulkopuoliset seksi- ja rakkaussuhteet uhkaavat aviosuhteen erityisasemaa, vaikka asiaa ei yleisellä tasolla moraalisesti paheksuttaisikaan. Petetyksi ja hylätyksi tullut puoliso reagoi usein rajusti, jopa väkivaltaisesti. Tulosta tukee myös Flinckin ym. (2005) tutkimus, jossa naiset kokivat miehen uskottomuuden ja toisiin naisiin vertailun henkisenä ja seksuaalisena väkivaltana. Sen sijaan tulokset erosivat suomalaisen perhebarometrin (Paajanen 2003) tuloksista, joiden mukaan yli 80 prosentille suomalaisista pareista uskottomuudesta ei syntynyt ristiriitoja puolisoitten välille.

Husson (2003, 95–98) näkemyksestä poiketen mustasukkaisuuden kokemus ei vaikuttanut myyttiltä tai sukupuolittuneelta kausaliteetilta, vaan miehen ja naisen omaan ihmisyyteen ja sukupuolisuuteen kohdistuvasta loukkauksesta syntyneeltä kokemukselta. Tulosten perusteella on syytä pohtia, ovatko uskottomuuden moniulotteiset merkitykset jääneet ymmärtämättä parisuhdeväkivallan tarkastelussa.

Campbell ym. (2003) katsovat naisen altistuvan jopa miehen murhan kohteeksi silloin, kun nainen hylkää miehen toisen miehen takia. Kapanen (2005, 76) toteaa naisen epäluotettavuuden heikentävän miehen itsetuntoa ja lisäävän arvottomuuden tunnetta. Miehen kontrollin taustalle kuvataan useissa tutkimuksissa mustasukkaisuus ja uskottomuuden epäily. Miehen mustasukkaisuutta ja hylätyksi tulemistä pidetään parisuhdeväkivallan varoitusmerkkinä ja yhtenä väkivallan syynä. (Russel ja Wells 2000, Lahti 2001, Jewkes ym. 2002, Cambell ym. 2003.)

Lapset joutuivat usein vanhempien välisissä riidoissa väkivallan välikappaleiksi, ja erityisen paljon ongelmia syntyi uusperheissä. Tulokset herättävät huolenaiheen uusperheiden lasten altistumisesta parisuhdeväkivallan myötä emotionaaliseen kaltoinkohteluun ja kaltoinkohtelun vakaville seurauksille (mm. Bethea 1999, Cowen 1999, Hildyard ja Wolfe 2002, Wagman Borowsky ja Ireland 2002). Shalanskyn ym. (1999) tutkimuksessa äidit kokivat isälle kuuluvan tapaamisoikeuden altistavan naiset miehen jatkuvalle väkivallalle, vaikeuttavan väkivaltaisesta suhteesta lähtemistä ja vaikuttavan negatiivisesti äidin ja lasten terveyteen. Myös Ojurin (2004) tutkimuksessa naiset kuvasivat lapsia uhkailun ja syyllistämisen välineinä. Migliaccion (2002) tutkimuksessa väkivaltaa kokeneet miehet pysyttelivät väkivaltaisessa suhteessa pelätessään lasten menettämistä. Tutkimusten mukaan myös väkivaltaa kokeneet naiset pysyttelevät usein parisuhteessa siksi, että haluavat suojella lapsiaan (Campbell ja Lewandovski 1997). Granfeltin (1998, 124) mukaan äidille lapsen menetyksen tuottama pettymys, suru ja raivo ovat erityisen voimakkaita silloin, kun lapsi ja vanhemmuus ovat olleet elämän toivo ja ainoa merkityksen antaja.

Vapauden riistäminen. Foucault (2000, 186) selittää puolisoitten noudattavan tarkkailun ja rangaistuksen logiikkaa ja käyttävän primitiivisiä muotoja rangaistukseen toisiaan siitä, että puoliso ei täytä toisen tarpeita, ei toimi tämän toiveiden mukaan tai ei palvele tämän tavoitteiden saavuttamista. Useissa naisiin kohdistuvan väkivallan tutkimuksissa on kuvattu miesten kontrolloiva väkivaltaa ja kontrollinhalua väkivallan motiivina (mm. Felson ja Messner 2000, Johnson ja Ferraro 2000, Graham-Kevan ja Acher 2003, Swanberg ja Logan 2005). Johnson ja Ferraron (2000) kuvaamat miesten käyttämät häirintäkeinot olivat yhteneviä tämän tutkimuksen naisten kokemusten kanssa.

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan molemmille puolisoille ei-fyysiset kontrollikeinot merkitsivät väkivaltaa. Johnson ja Ferraro (2000) ovat sitä mieltä, että molemminpuolinen väkivaltainen kontrolli on sekä miehen että naisen tapa kontrolloida toista, mutta tästä väkivallan muodosta tiedetään hyvin vähän. Aikaisemmin mm. McMurray ja Moore (1994), Langford (1998), Coker ym. (2000), Jewkes (2002) ja McCosker ym. (2004) ovat raportoineet naisiin kohdistuvaa kontrollia ja sosiaalista eristämistä. Tämän tutkimuksen tulokset osoittivat miehen ja naisen kontrollin ja eristämisen symmetrisyyttä. Miehiin kohdistuvia kontrollinmuotoja ei ole juurikaan tutkittu, mutta tämän tutkimuksen tulokset saavat tukea Migliaccion (2002) tutkimustuloksista, joiden mukaan miehet kokivat eristämistä ja ihmissuhteiden kontrollointia. Felson ja Mesner (2000, 87, 92–93) katsovat miesten fyysisen väkivallan taustalla olevan kontrollimotiivin, mutta heidän mukaansa naiset saattavat olla yhtä halukkaita kontrolloimaan puolisoitaan. Miesten käyttämät kontrollikeinot ovat fyysisempiä kuin naisten, naiset puolestaan käyttävät ei-väkivaltaisia kontrollikeinoja. Tämän tutkimuksen tulokset ovat samansuuntaisia.

Vastuuttomuudella vahingoittaminen. Tulosten mukaan perheen vastuiden velvoitteiden ja tehtävien epätasa-arvoinen jakaantuminen tuotti

vastuuttomuudella vahingoittamisen kokemiseen. Työn, perheen ja kodin vastuiden yhteensovittamisen epäonnistuminen tuotti väkivallan kokemuksia. Suomalainen keskustelu näillä alueilla liikkuu usein naisten tasa-arvoisuudessa. Tulosten mukaan työelämässä ja opinnoissa pärjääminen merkitsi naiselle selviytymisstrategiaa ja voimaantumisen keinoa, ja mies saattoi kokea sen perheen ja kodin vastuiden laiminlyömisensä. Myös Jewkes (2002) kuvaa naisen koulutusta, tuloja ja yhteiskunnallisia rooleja naisen voimaantumisen keinoina, jotka suojaavat naista miehen väkivallalta.

Lahti (2001) raportoi joidenkin miesten olevan sitä mieltä, että sukupuolten tasa-arvopolitiikka on ollut naisille edullisempi kuin miehille. Piispa (2004, 60) puolestaan on huomauttanut, että naiset ovat yhteiskunnallisella osallistumisellaan muodostaneet uhan miesten auktoriteettiasemalle. Mäenpää-Reenkola (1997, 61) näkee mahdollisena, että nainen voi kostaa miehelle menestymällä urallaan, miesten viettelemisessä, hedelmällisyydessä ja äitiydessä. Menestymiseen liittyy ajatus tuhoavuudesta ja murskavoitosta: koston kohde tuhoutuu kostajan menestyksen voimasta. Alajoki (2005) näkee miesten antautuneen kulttuurimme feministisen retoriikan edessä ja luopuneen perheen johtajuudesta. Alajoen mukaan miehistä on sukupolvi toisensa jälkeen tullut vähemmän vastuuntuntoisia ja vetäytyvämpiä. Naisista puolestaan on Alajoen mukaan tullut dominoivampia, aggressiivisempia ja maskuliinisempia. Myös Jokirannan (2003, 106) tutkimuksessa miehet pohtivat miehen vallan menetystä lepsuutena, joka on miehen paikan uudelleen määrittymistä ja tasavertaisuuden ottamista.

Ylivoimalla nujertaminen. Tulosten mukaan molemmat puoliset pyrkivät eri keinoin nujertamaan toisensa. Basile (2004) on osoittanut naisten käyttävän epäsuoria väkivallan keinoja, kuten puhelinsoittoja ja uhkailua, kun taas miesten väkivalta oli äänekkästä, uhkaavaa ja fyysisesti vaarallisempaa. Myös Harned (2001), Porcerelli ym. (2003) sekä Busch ja Rosenberg (2004) pitävät miehen väkivaltaa fyysisempänä ja vakavampia vammoja aiheuttavana. Jos nainen aiheuttaa vakavia vammoja, hän käyttää siihen jotain esinettä tai asetta, kun taas mies käyttää useimmiten omaa kehoaan.

Tulosten mukaan miehet kokivat naisen käyttävän sanallista ylivoimaa. Tulokset saavat tukea Millsin ym. (2003) tutkimuksesta, jossa raportoidaan miesten kokevan enemmän verbaalista kuin fyysistä väkivaltaa. Myös Bookwala ym. (2005) argumentoivat naisten olevan konfliktitilanteissa verbaalisesti aggressiivisempia kuin miesten. Kapasen (2005) tutkimuksessa miehet pitivät naisia keinoja kaihtamattomina ja aktiivisina verbaalisen vallan käyttäjinä, miehen ”äiti kakkosina”, joilta miehen täytyi pyytää lupa joka asiaan. Miehet määrittivät naisen miestä vahvemmaksi tai ainakin tasavertaiseksi vallankäyttäjäksi. O’Leary ym. (1994) ja Sorenson (1996) ovat raportoineet fyysisen väkivallan ilmenevän tyypillisesti sanallisten konfliktien ja perheriitojen yhteydessä. Myös tässä tutkimuksessa puoliset kuvasivat riitelytilanteiden johtaneen fyysiseen kiinni käymiseen. Sorenson (1996) päätyi pitämään naisten

ja miesten fyysistä väkivaltaa samanlaisena. Magdol ym. (1997) sekä Lindqvist (1986, 93) pohtivat miehen pyrkivän välttämään fyysistä väkivaltaa, koska mies on tietoinen fyysisestä ylivoimastaan ja naisen lyömisen kieltävistä sosiaalisista normeista. Naiset taas heidän mukaansa uskaltavat käydä miehen kimppuun, koska heillä ei ole vaaraa vahingoittaa vakavasti eikä joutua niin helposti syytteeseen. Foucaultin (2000, 186) mukaan lähisuhteessa ruumiillisen rankaisemisen poistaminen ei toimi.

Naiset kokivat miehen pelottavan käyttäytymisen ylivaltaana. Saman ovat vahvistaneet myös McCosker ym. (2004) kuvatessaan naisten kokemaa, elämää rajoittavaa pelkoa ja väkivallan vaihtelevia episodeja. Myös Langford (1998) on kuvannut naisten elämää jatkuvan vaaran alla ja varuillaan olemisena. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan naiset kokivat riippuvuussuhteeseen vangitsemista ja uhkailulla ja pelottelemalla rankaisemista. Tulosta tukevat Duttonin ja Goodmanin (2005, 748) kuvaamat naiseen kohdistuvat pakkovallan keinot. Käsillä olevan tutkimuksen tulokset eroavat edellä mainittujen tutkimusten tuloksista sikäli, että myös miehet pelkäsivät ja kokivat naisten uhkailevaa käyttäytymistä. Felson ja Messner (2000) pitävät uhkailua osana kontrollitaktiikkaa. McGinnis (2006) toteaa, että lahjakkaat ja voimakkaat ihmiset voivat avioliitossa suoda toisilleen vapautta pyrkimättä hallitsemaan toista.

Miesten kokemaa naisen liittoutumista tukijoukkojen kanssa voisi verrata Ojurin (2004, 148) tutkimuksen tuloksiin. Niiden mukaan osalle naisista rikosilmoitus ja sen mahdolliset oikeudelliset seuraukset saattoivat toimia miehelle tarkoitettuna pelotteena. Naiselle rikosilmoituksen tekeminen antoi takaisin menetettyä itsetuntoa hänen saadessaan miehisten instituutioiden tuomitsevan kannan miehen väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Jewkes (2002) sekä Russel ja Wells (2000) ovat sitä mieltä, että naisen sosiaalinen tuki ja viranomaisiin turvautuminen voivat olla sekä väkivallan aiheuttaja että väkivallan seuraus. Davisin (2002a, 2002b) ja Jewkesin (2002) tutkimuksissa puolestaan on osoitettu, että sosiaalinen tuki on naisen selviytymistä ja sisäisten voimavarojen löytämistä tukeva tekijä. Shalanskyn ym. (1999) tulokset olivat yhteneviä siltä osin, että naiset kokivat virallisen palvelujärjestelmän, ystävien ja perheenjäsenten tuen ja turvan tärkeänä omalle selviytymiselleen, suhteesta lähtemiselle ja väkivallasta eheytymiselle. Monien tutkimusten (Yam 2000, Garcia-Moreno 2002, Rhodes ja Levinson 2003, Busch ja Rosenberg 2004) mukaan naiset ovat haluttomia ilmoittamaan väkivallasta poliisille tai paljastamaan sitä hoitohenkilökunnalle, koska pelkäävät miehen kosta ja paljastumisesta aiheutuvia haittoja itselleen tai lapsilleen. Sarantakosin (2004, 287) tutkimuksessa kävi ilmi, että poliisien ja turvakotien naismyönteinen asenne rohkaisi monia naisia käyttämään viranomaisten asennetta miehen pelottelemiseen ja naisen etujen saavuttamiseen.

Seksuaalisuus oli miehille ja naisille osa parisuhteen vuorovaikutuksen kehoskeemaa, väkivallan konteksti ja väline, joka kietoutui muihin väkivallan

ilmenemismuotoihin. Tulokset olivat yhteneviä Cogginsin ja Bullockin (2003), Husson (2003), Abrahamsin ym. (2004) ja Flinckin ym. (2005) tutkimustulosten kanssa. Useiden tutkimusten mukaan arviolta 40–45 % parisuhteessaan väkivaltaa kokevista naisista kokee myös seksuaalista väkivaltaa (Campbell ja Lewandowski 1997, Naumann ym. 1999). Seksuaalista väkivaltaa pidetään miehen patriarkaalisuuden ja vallankäytön välineenä, se saattaa olla myös merkki vakavammasta väkivallasta ja väkivallan eskaloitumisesta (Coker ym. 2000, Wesely ym. 2000). Naiset kokivat seksuaalisen väkivallan koko olemassaoloon loukkaavana. Tuloksia tukevat Drauckerin ja Madsenin (1999) tutkimustulokset, joiden mukaan seksuaalista väkivaltaa kokeneet naiset elivät jatkuvan väkivallan uhan keskellä, ikään kuin ”maanpakolaisina”, juurettomina ja turvattomina, ja menettivät luottamuksen erityisesti miehiin.

Käsillä olevan tutkimuksen tulokset olivat aikaisemmista tutkimuksista poikkeavia sikäli, että ne osoittivat miehen kokevan seksistä kieltäytymisen, miehen seksuaalisen nöyryyttämisen, kiristämisen, uskottomuuden ja seksillä kaupankäymisen seksuaalisena ja henkisenä väkivaltana. Samanlaisia tuloksia raportoi Sarantakos (2004) tutkimuksessaan. Abrahamsin ym. (2004) tutkimuksen mukaan seksuaalisen väkivallan käyttö on yleisempää niissä parisuhteissa, joissa puolisoilla on ulkopuolisia suhteita. Seksuaalinen väkivalta on myös tavallista silloin, jos nainen kieltäytyy seksuaalisesta kanssakäymisestä, hylkää miehen tai nimittelee miestä. Mäenpää-Reenkolan (1997, 61, 68) mukaan nainen voi käyttää ruumistaan ja seksiä vallan, alistamisen ja vihan välikappaleena. Hänen mukaansa nainen voi seksuaalielämässä kostaa olemalla suotta miehelle iloa tuottaa naiselle nautintoa.

Käsillä olevassa tutkimuksessa nainen kieltäytyi seksuaalisesta kanssakäymisestä puolisoiden emotionaalisen ja seksuaalisen etäännyttämisen seurauksena. Se saattoi olla myös miehen kohdistuvaa uhmaa tai naisen ruumiin itsemääräämistietoisuuden heräämistä. Flinck ym. (2005) ovat todenneet naisten kieltäytyvän seksistä siksi, että kokevat parisuhteen toimimattomana tai haluavat uhmata ja vastustaa alistumista miehen seksuaaliobjektiksi. Piispa (2004, 39, 52) osoittaa naisiin kohdistuvan väkivallan tutkimusten korostavan naisen oikeuksia oman ruumiin koskemattomuuteen ja seksuaalisuuteen. Korostuksen myötä naiset ovat herkistyneet tunnistamaan parisuhdeväkivaltaa.

Pysyttelemisen piinaavassa parisuhteessa. Puolisot pyrkivät pysyttelemään parisuhteessa ja uskoivat rakkauden ja voimaan. Samaa osoittavat Kearneyn (2001) ja Ojurin (2004) tutkimustulokset. Tutkimusten tulokset kyseenalaistavatkin Giddensin (1995) väitteen parisuhteiden muuttumisesta puhtaiksi suhteiksi, joissa suhdetta pidetään yllä vain niin kauan kuin se tuottaa tyydytystä. Käsillä olevassa tutkimuksessa suhteesta lähteminen ei ollut helppoa, vaan tuotti aina kipua ja tunneristiriitoja sekä miehelle että naiselle. Suhteesta lähteminen ei ollut kivutonta, kuten myös Anderson ja Saunders (2003) ovat todenneet tutkimuksessaan. Heidän mukaansa väkivaltaisesta suhteesta lähteneillä naisilla oli enemmän psyykkisiä ongelmia kuin suhteessa olevilla.

Russel ja Wells (2000) ja Davis (2002a, 2002b) otaksuvat puolisoiden jäävän parisuhteeseen kiintymyksen ja rakkauden vuoksi, vaikeuksista huolimatta. Piispan tutkimustulosten (2004, 57) mukaan vanhemman sukupolven naiset pysyivät väkivaltaisessa suhteessa kiillottaen kilpeään ja pönkittäen onnellisen avioliiton kulisseja, nuoret naiset puolestaan pitivät yllä illuusiota tasa-arvoisesta parisuhteesta. Nykyri (1998, 107) väittää iäkkäiden naisten kritisoivan nyky naisen tasa-arvopuheita ja individualistisia elämäntapoja ja pysyvän parisuhteessaan. Monet vanhemmat ihmiset uskovat Jumalaan ja sopeutuvat kohtaloonsa. Myös tässä tutkimuksessa tuli esille kristilliseen elämäntapaan liittyvää sitoutumista elinikäiseen avioliittoon: sitoutuminen saattoi olla kristillisen yhteisön paine tai henkilökohtainen, moraalinen velvoite. Käsillä olevan tutkimuksen tulokset olivat samansuuntaisia Ojurin (2004, 96) tutkimuksen kanssa: väkivaltaa kokeneet naiset pitivät lapsuuskotinsa ”hyvyyttä” ihanteena. He tavoittelivat kodissaan ja perheessään jotain sellaista, mitä lapsuuskodista oli puuttunut.

Tulosten mukaan puoliset kehittivät itselleen erilaisia selviytymisstrategioita. Tulokset olivat samansuuntaisia kuin Pilkingtonin (2000) ja Kearneyn (2001) tutkimuksissa, joissa naiset horjuivat rakkauden tunteiden, suhteesta taakoittumisen, kykyjensä vahvistamisen ja lähtösuunnitelmien välillä. Tämän tutkimuksen tuloksia tukevat Migliaccion (2002) havainnot, kun hän on todennut miesten ja naisten käyttävän samanlaisia selviytymiskeinoja. Tämän tutkimuksen tulokset olivat yhteneviä Migliaccion tulosten kanssa myös siltä osin, kun hän on kuvannut rakkauden tunteiden ja sitoutumisen pitävän miehiä parisuhteessa huolimatta siitä, että he kokivat väkivaltaa. Tulosten mukaan pakonomainen suorittaminen ja vahvuuteen kätkeytyminen toimivat selviytymiskeinona. Ahkeruus ja itsensä rankaiseminen raatamalla ovat Räikän (2003) mukaan keinoja osoittaa katumusta. Lahti (2001) on raportoinut naisen selviytymispuheen ja perheen koossa pitämisen velvoitteen kuvaavan usein suomalaisen parisuhteen väkivaltaa. Mäenpää-Reenkola (1997) kuvaa naisen jäävän riippuvuussuhteeseen, alistuvan ja suostuvan hyväksikäyttöön vihan vuoksi. Pilkington (2000) ja Smith (2003) kuvaavat useita syitä, miksi naiset pysyttelevät väkivaltaisessa suhteessa. Emotionaaliset ja vastuusidokset estävät Piispan (2004) mukaan naisia lähtemästä parisuhteesta. Käsillä olevassa tutkimuksessa emotionaaliset vastuusidokset pitivät molempia puolisoita parisuhteessa.

Sekasortoon joutuminen. Tulokset ovat yhteneviä Langfordin (1998, 171) tutkimustulosten kanssa, kun hän on kuvannut väkivaltaa kokeneiden naisten elämää sosiaalisesti kaaokseksi. Tulosten mukaan naiset kärsivät sekasortoissa suhteessa psyykkisistä ja fyysisistä oireista. Myös itsetuhoisen käyttäytyminen on liitetty naisiin kohdistuvan väkivallan vaikutuksiin hänen terveyteensä (Fischbach ja Herbert 1997, Campbell 2002). Naisten voimakkaamman psykosomaattisen oireilun yleisyyttä tukevat Nykyrin (1998), Cokerin ym. (2002), Porcerellin ym. (2003), Buschin ja Rosenbergin (2004) sekä Williamsin ja Friezen (2005) tutkimustulokset. Mäenpää-Reenkolan (1997) mukaan nainen

kääntää herkästi vihan itseensä ja esittää vihaa omalla ruumiillaan, esimerkiksi anorektisin tai bulimisin keinoin tai itsetuhoisella oman ruumiin vahingoittamisella. Aikaisemmista tutkimuksista poiketen myös miehet kuvasivat psyykkistä ahdistustaan sekasortoon joutuneessa parisuhteessa. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan sekä naisella että miehellä oli itsemurhan tai puolison surmaamisen ajatuksia. Tulos viittaa Räikän (2003) kuvaamaan katumuksen tukahduttamiseen, mikä saattaa johtaa turmiollisiin seurauksiin, kuten päihteiden käyttöön, itsensä rankaisemiseen tai itsemurhaan.

Uuden suunnan etsiminen. Tutkimuksen tulokset ovat yhteneviä niiden tutkimusten kanssa, jotka kuvaavat naisen kokemaa väkivaltaisesta suhteesta lähtemisen prosessia. Uhman herääminen merkitsi rajojen uudelleen asettamista ja oman tilanteen tiedostamista. Davis (2002a, 2002b) on tuonut esille uhmakkaan itsensä puolustamisen liittyvän naisten voimaantumiseen. Myös Virkki (2004) on todennut vihan muuttuvan itseään puolustavaksi toimijuudeksi ja keinoksi katkaista väkivaltaiset toimintatavat. Naisten vahvuuden ja selviytymisen korostaminen on Husson (2003, 184) mukaan tukenut naista alistavia käytäntöjä ja rakenteita. Tässä tutkimuksessa myös miehet kokivat vahvuuden vaatimusta ja parisuhteessa pysymisen pakkoa. Tulokset saavat tukea Mossin ym. (1997), Kearneyn (2001) sekä Andersonin ja Saundersin (2003) tutkimuksista, joissa he ovat kuvanneet naisen lähtemisen väkivaltaisesta suhteesta vaiheittaiseksi. Pakieserin ym. (1999) tutkimuksessa naisten avuttomuus tai assertiivisuus vaikutti suhteesta lähtemisen prosessissa heidän toimintakykyynsä. Burman ja Chantler (2005) katsovat kulttuuristen konstruktioiden ja samaistumisen, rotu- luokka- ja sukupuoleen liittyvien paineiden pitävän erityisesti vähemmistöryhmiin kuuluvia naisia väkivaltaisessa parisuhteessa.

Samoin kuin käsillä olevassa tutkimuksessa, Pilkington (2000), Smith (2003) ja Shalansky ym. (1999) ja Kearney (2001) ovat raportoineet väkivaltaa kokeneiden naisten itsetutkiskelua. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan naiset tunsivat surua monista menetyksistä ja epäonnistumisista. He kokivat epätoivoa, löysivät tarkoituksen elämäänsä, pakenivat suhteesta tai löysivät merkityksen uudesta rakkaussuhteesta. Smith (2003) vahvistaa, että naisen lähteminen suhteesta ei ole vain yksittäinen tapahtuma, vaan siihen liittyy sisäisiä ja ulkoisia, lähtemisen mahdollistavia tekijöitä. Väkivallasta selviytyminen on Kearneyn (2001), Wuestin ja Merrit-Grayn (2001), Davisin (2002a, 2002b) ja Smithin (2003) tutkimusten mukaan pitkä ja monivaiheinen prosessi. Kernsmith (2005) ja Brush (2005) korostavat, että naiset haluavat nähdä itsensä selviytyjinä ja löytää sisäiset voimavaransa, he eivät halua olla passiivisia uhreja. Tämän tutkimuksen tuloksia vahvisti myös Davis (2002a, 2002b) siten, että elinvoimaiset naiset käyttivät selviytymisessään toivoa, huumoria, hengellisyyttä ja tukijärjestelmiä. Naisen elinvoimaisuus syntyi siitä, että hän sai merkityksen raskaille tapahtumille ja löysi hengellisen tarkoituksen elämälleen.

Miesten parisuhteesta lähtemisen ja selviytymisen prosesseja ei ole tutkittu. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan miehet kokivat pelkoa, tuomituiksi tulemista ja puolustuskyvyttömyyttä. Saman vahvistaa Lawrencen (2003) näkemys siitä, että viranomaiset eivät ota miesten kokemuksia vakavasti, eivätkä miehet saa läheisiltään riittävää tukea. Dalsheimerin (1998) Migliaccion (2002) ja Lawrencen (2003) mukaan miesten kokemaa väkivaltaa parisuhteessa ei oteta huomioon tai väkivallan kohteeksi joutumisesta kertomista pidetään jopa naurettavana.

Nainen ja mies kokivat eksistentiaalista ahdistusta. Ojasen (1998) mukaan elämän tarkoituksen löytämistä vaikeuttavat muun muassa pahuus, irrallisuus ja vieraus, epäoikeudenmukaisuus, syyllisyys, avuttomuus ja kärsimys. Nainen ja mies hakivat apua ahdistukseen hengellisyydestä ja uskosta. Geels ja Wickström (1999) toteavat kristillisen uskon antavan traumaattisessa kriisissä raamatullisia malleja, joihin kärsivä ihminen voi samaistua ja joita voidaan käyttää sielunhoidossa tuskan ”säiliönä” ja ”sijaistoivona”. Varto ja Veenkivi (1998) pohtivat ihmisen tarvitsevan lohdutusta joutuessaan yllättävien ja kielteisten asioiden kanssa tekemisiin: tällöin hän palaa suojaa antavan uskonnon pariin. Van der Weele (1999) painottaa, että kärsimystä ja tuskaa ihmisen kanssa jakavan Kristuksen rinnalle tarvitaan taitavien auttajien tukea, jotta väkivallasta voisi selviytyä.

6. 2. 3 Torjunnasta totuuden tavoitteluun

Väkivallan torjuminen. Swan ja Snow (2002), kuten myös Busch ja Rosenberg (2004) tuovat julki, että sekä naiset että miehet ovat taipuvaisia puhumaan vähemmän tekemästään kuin kokemastaan väkivallasta, koska väkivalta ei ole sosiaalisesti hyväksyttävää. O’Leary ym. (1994) sekä Swan ja Snow (2002) puolestaan argumentoivat miehen ja naisen vähättelevän väkivaltansa vakavuutta parisuhteessa. Lawrence (2003, 41) katsoo miesten pelkäävän joutumistaan häpeän, pilkan, syyttelyn ja tuomitsemisen kohteeksi ja sen vuoksi välttävän väkivaltaisuudestaan puhumista. Khawaja ja Tewtel-Salem (2004) sitä vastoin totesivat väkivaltaa käyttäneiden miesten kertomukset omasta väkivallastaan yhteneviksi naisten kertomusten kanssa heidän kertoessaan perheväkivallasta. Väkivallan torjumiseen saattoi liittyä myös Räikän (2003) kuvaamaa moraalisen ylemmyyden performanssia, jossa toisen tekoa paheksutaan käyttäytymällä erityisen ihanteellisesti. Torjunnassa saattoi olla mukana myös Räikän (2003) kuvaamaa itsepetosta, valehtelua ja selittelyä sekä häpeää ja teeskentelyä.

Tutkimustulosten mukaan naisten oli vaikea tunnistaa omaa väkivaltaisuuttaan ja puhua siitä. Sarantakos (2004) osoittaa, että naiset eivät tunnista omaa väkivaltaisuuttaan tai kieltävät sen kokonaan. Mäenpää-Reenkolan (1997) mukaan se johtuu siitä, että naiselle ei ole ominaista ilmaista vihaa suoralla toiminnalla tai sanoilla. Nyqvist (2001) raportoi naisten väkivallan

olevan lievää ja kontekstuaalista, aggressiivisten reaktioiden seurausta, ja hän huomauttaa naisen heikompana joutuvan antamaan periksi.

Tutkimustulosten mukaan nainen saattoi myös pitää väkivaltaa normaaliin parisuhteeseen kuuluvana. Väkivallan kokeminen normaaliksi saattoi syntyä siitä, että nainen oli kokenut väkivaltaa lapsuudestaan lähtien tai siitä, että väkivalta parisuhteessa ei ollut jatkuvaa, ja suhteet eivät kestäneet pitkiä aikoja. Väkivallan normalisoimista merkinä naisen uhritumisesta tukevat Ojurin (2004) tutkimustulokset. Granfeltin (1998, 156) mukaan väkivallan normalisoiminen saattaa liittyä oman ruumiin arvottomuuden kokemukseen. Kearney (2001) puolestaan on sitä mieltä, että kulttuurinen konteksti normalisoi väkivallan ylläpitämällä romanssin ideaalia. Husson (2003, 73–74) mukaan väkivallan normalisoiminen on osa väkivallan kieltämistä. Väkivallan normalisoiminen voi olla myös seurausta siitä, että muun muassa nuoriin naisiin kohdistuva seksuaalinen väkivalta ja ahdistelu ovat melko tavallisia Suomessa (Honkatukia 2000, Niemi-Kiesiläinen 2000) tai siitä, että lyömättömyyden ihanne on murenemassa nuorempien naisten kohdalla (Nykyri 1999, 167–169). Sarantakos (2004) liittää väkivallan normalisoimisen naisen oman väkivallan kieltämiseen.

Väkivallan oikeuttaminen. Kapasen (2005) ja Partasen (2005) mukaan väkivaltaa käyttäneet miehet pitävät naista osasyllisenä väkivaltaan, oikeuttavat, minimoivat tai kieltävät väkivallan sekä syyttävät naista provosoinnista ja miehen ajamisesta nurkkaan. Samalla tavoin kuvasivat tämän tutkimuksen miehet kokemuksiaan. Tulos on miesten osalta samankaltainen kuin Nyqvistin (2001) tutkimuksessa, jossa miehet projisoivat ongelman identifioitavaan kohteeseen, joita olivat puoliso, naisen tai yhteinen sosiaalinen verkosto ja auttajatahot, jotka mies koki salaliittona. Rikosasiakirjoihin perustuvan tutkimuksen perusteella miesten omasta väkivallasta kertomista on luonnehdittu väkivallan kieltämiseksi, puolison syyttämiseksi, väkivallan vähättelyksi, heikentyneestä tilanteen hallintakyvystä johtuvaksi, anteeksi pyytämiseksi ja toiveiden esittämiseksi (Cavanagh ym. 2001). Mainittujen kuvausten kautta saavat vahvistusta miesten kokemukset siitä, että heidän väkivallan kuvauksiaan pidettiin selittelyinä.

Ajo ja Grönroos (2005, 112) panevat merkille, että miehet selittävät väkivaltaista käyttäytymistään traumaattisella menneisyydellään, ympäristön aiheuttamilla kasaantuvilla paineilla, oman hallinnan menettämällä, partnerin tietynlaisella käyttäytymisellä sekä väkivallan luonnollisuudella. Miehet saattavat heidän mukaansa turvautua tämänkaltaisiin selitysmalleihin, koska ne ovat yhteiskunnallisesti hyväksytyjä. Ajon ja Grönroosin (2005) mukaan miesten omaa väkivaltaisuutta voidaan luonnehtia riittämättömyys-, keinottomuus-, ajautumis-, ahdistetuksi tulemis-, kontrolloimattomuus- ja luonnollisuuspuheeksi sekä moniselitteisiksi puhetavoiksi. Tutkimuksessani sekä naisille että miehille oli samankaltaisia puhetapoja heidän kertoessaan omasta väkivaltaisesta käyttäytymisestään. McGinnis (2006) toteaa, että ihmiset

tarkastelevat toisia ihmisiä tekojen mukaan ja itseä aikomusten mukaan, jolloin omat aikomukset voidaan aina selittää hyväksi.

Tutkimukseni tulosten mukaan miehille oli ominaista kuvata väkivaltaista käyttäytymistään hallinnan tunteen saavuttamisena tai vuorovaikutukseen kutsumisena. Siltala (1994, 445) toteaa väkivallan antavan hallinnan tunteen ja kompensoivan esimerkiksi syrjäytymisen tuomaa nöyryytystä. Saman huomion ovat tehneet Busch ja Rosenberg (2004) miehistä, jotka kertoivat naisia useammin väkivallan motiiveiksi hallinnan, kontrollin ja rankaisun. Tulosten mukaan niistä parisuhteista, joissa käytettiin väkivaltaa, puuttui puolisoiden välinen olemassaolon oikeutuksen, kuulluksi tulemisen ja toisen huomioon ottamisen kokemus. McGinnis (2006) siteeraa Paul Tillichia todeten, että rakkauden tärkein velvollisuus on kuuntelu. Miehen kuvaamaa vuorovaikutukseen kutsumista voisi verrata kommunikaatiosta poissulkemiseen, olemassaolon oikeutuksen ja rakkauden etsimiseen. Tällöin väkivalta on kuin kutsuhuuto: ”Rakastatko sinä minua?” Se on vastine kysymykselle: ”Kuka minä olen?” (Irigaray 1996, 15). Myös Husso (2003, 127) kuvaa väkivaltaa parisuhteessa sekä pyrkimyksenä ottaa etäisyyttä että keinona väkivallalla avata väylä toisen luo ja ylittää erottava kuilu. Husson selitysmalli sopisi myös tämän tutkimuksen tuloksiin.

Myös Fiebert ja Gonzalez (1997) kuvasivat väkivallan oikeutuksen etsimistä siten, että naiset pitivät joitakin väkivallan muotoja, kuten miehen kasvoihin lyömistä, naisellisina käyttäytymispiirteinä ja omaa väkivaltaisuuttaan harmittomana. Myös George (1999) osoittaa naisten pitävän aggressiotaan intiimisuhteissa oikeutettuna ja vähemmän vaarallisena. Käsillä olevassa tutkimuksessa naiset oikeuttivat väkivaltaista käyttäytymistään itsepuolustuksena. Magdol ym. (1997), Acher (2000) ja Sarantakos (2004) ovat argumentoineet naisten käyttävän väkivaltaa parisuhteessa sekä itsepuolustuksena että ilman, että miehet kohdistavat heihin väkivaltaa. Tulosten mukaan naiset kuvasivat purkaneensa patoutunutta vihaa myös lapsiinsa. Tulokset saavat tukea Margolinin ja Gordisin (2003) sekä Schaferin ym. (2004) raporteista, joissa todettiin yhteys naisen mieheen kohdistuvan vihamielisyyden ja lisääntyvän lasten kaltoinkohtelun välillä. Fiebert ja Gonzalez (1997) sekä Williams ja Frieze (2005) ovat havainneet naisten aloittavan hyökkäyksen useammin kuin miehet. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan naiset eivät kertoneet aloittaneensa väkivaltaista hyökkäystä.

Käsillä olevan tutkimuksen tulokset olivat yhteneviä Mihalicin ja Elliottin (1997) sekä Henningin ym. (2005) tutkimustulosten kanssa siten, että niin mies kuin nainenkin pitävät toista enemmän syyllisenä ja minimoivat omaa väkivaltaisuuttaan. Molemmat ovat myös taipuvaisia kertomaan väkivallan kohteeksi joutumisesta mieluummin kuin omasta väkivallastaan. Räikän (2003) mukaan syyllistämiskulttuuri kukoistaa erityisesti perheiden sisällä. Syyllistäminen on yksi tapa esittää vaatimuksia, käyttää valtaa ja kontrolloida sosiaalista ympäristöä.

Havahtuminen ja liikkeelle lähteminen. Tulosten mukaan oman väkivaltaisen käyttäytymisen tiedostaminen käynnisti muutoksen. Ajo ja Grönroos (2005) tuovat esiin, että parisuhdeväkivallan pohtiminen oman itsen kautta on miehelle vaikeaa. Cavanagh ym. (2001) ovat kuvanneet väkivaltaisesti käyttäytyneiden miesten pyrkivän vapautumaan syyllisyydestään ja hämärtämään väkivaltaista käyttäytymistään. Tämän tutkimuksen mukaan miehet pohtivat käyttäytymistään, sen syitä ja seurauksia.

Syyllisyyden kokemista on monissa tutkimuksissa pidetty naisuhrin vastuuttamisena ja syyllistämisenä. Tutkimustulokset antavat viitteitä sille, että syyllisyyden, katumuksen ja vihan tunteiden tunnistaminen oli osa parisuhteen ongelmien, henkilökohtaisen vastuunoton ja oman avun tarpeen tiedostamisprosessia. Myös Sniechowski ja Sherven (2002) peräänkuuluttavat molempien osapuolten vastuunottoa keinona lopettaa väkivalta. Perttu (2004) puolestaan korostaa tekijän vastuuttamista. Piispan (2004) mukaan naisiin kohdistuvan väkivallan tutkimuksissa tulkitaan naisen kokemaa syyllisyys usein naisen vastuullisuutena ja syyllistämisenä, koska sen taustalla ovat myyttiset käsitykset vahvasta suomalaisesta naisesta. Nikunen (2005, 127) toteaa puolestaan, että sukupuolta ja parisuhdetta koskevat moraaliset järjestykset eivät ole monoliittisia. Leisring ym. (2003) korostavat naisen väkivallan ymmärtämisen tärkeyttä tarkoituksenmukaisten auttamismenetelmien kehittämiseksi. Brush (2005) taas korostaa, että naisten aggressiivisuuden ja hyökkäävyyden myöntäminen ja ymmärtäminen purkaa stereotyyppisiä, naista passivoivia ja miehen dominanssia tukevia käsityksiä. Kurri (2005) totesi terapeuttien joutuvan parisuhdeväkivallasta keskustellessaan piirtämään kuvaa moraalisesta ja eettisestä näkemyksestään ja osallistuvan kysymyksillään ja kommentillaan vastuun, syytösten ja selitysvastuuksien rakentamiseen.

6. 3 Tulosten hyödyntäminen väkivaltatyössä

6. 3. 1 Parisuhdeväkivaltatyön paradigman tarkistaminen

Parisuhdeväkivaltatyötä on kehitetty viitekehystä, joka näkee väkivallan sosiaalisena, juridisena ja sukupuolten epätasa-arvosta syntyvänä ongelmana. Kehittämistyötä on tehty pääsääntöisesti feministisen tutkimusotteen tuottamien tulosten pohjalta. Tavoitteena on ollut kyseenalaistaa fallisia ja androsentrisiä periaatteita ja tuottaa tilalle naisnäkökulmaisia ymmärryksiä ja tulkintamalleja. Tulosten perusteella parisuhdeväkivaltatyössä tarvitaan paradigman tarkistamista ja muuttamista. Vallitsevan väkivaltatyön representaation taustalla olevat teoreettiset lähestymistavat, ideologinen viitekehys ja työtä ohjaava ihmiskäsitys tulee kirjoittaa auki ja tehdä näkyväksi. Kaikki parisuhdeväkivaltaa suuntaan tai toiseen yksinkertaistavat näkökulmat voivat teoreettisesti olla väkivaltaa.

Parisuhdeväkivaltaan kietoutuu runsaasti moraalisia, eettisiä ja parisuhteen vuorovaikutukseen liittyviä näkökohtia. Puolisoiden olemassaolon ja ihmisarvon oikeus, perhe-, avioliitto- ja ihmiskäsitykset, parisuhteen sitoumukset ja vastuut, seksuaalimoraali ja ihmisten välinen tasa-arvo liittyvät problematiikkaan. Ihmisen kokonaisvaltaisuus henkis-sielullis-ruumiillisena, sosiaalisena olentona ja ihmisen eksistenssin eri tasot jäävät usein väkivaltatyössä pirstaleisiksi. Tällöin on vaarana reduktionistinen ja absolutisoiva lähestymistapa. Osatodutet ovat hyödynnettävissä, mutta on vaarallista, jos ne toimivat suunnannäyttäjinä ja päätöksenteon pohjana. Väkivaltatyön tulee perustua kokonaisvaltaiseen ihmiskäsitykseen, joka ottaa huomioon ihmisen eksistenssin eri ulottuvuudet.

Parisuhdeväkivalta liittyy suhteen vuorovaikutuksen vääristymiseen ja lukkiutumiseen. Tulokset kuvaavat parisuhdeväkivaltaan liittyvää vuorovaikutusluonnetta. Väkivallan hoitaminen vuorovaikutusongelmana on nähty uhria syyllistävänä. Vuorovaikutusluonteen ohittaminen siirtää vastuun väkivallasta viranomaisten tai tuomioistuimen ratkaistavaksi ja ohittaa yksilön moraalisen vastuun käyttäytymisestään. Parisuhdeväkivaltaongelman ratkaiseminen vain siirtämällä väkivalta rikoskategoriaan ei poista ihmissuhdetason ongelmia, sillä tuomioistuimen ja viranomaisten mahdollisuudet ratkaista puolisoiden keskinäisiä, väkivaltaa synnyttäviä ja ylläpitäviä ristiriitoja ovat rajalliset.

Auttamistilannetta rajaa, jos yksilön moraalinen vastuu tekemistään valinnoista ohitetaan. Vastuun ottamisen parisuhteessa tulee tapahtua ensisijaisesti henkilökohtaisella tasolla. Autettavana olevien parisuhteen osapuolten itsetietoisuuden tasoa tulisi nostaa tukemalla heidän itsenäistä käsitte- ja tiedonmuodostustaan omasta ja puolisonsa taustasta, käyttäytymisestä, elämäntilanteesta ja parisuhteeseen liittämistään odotuksista. Parisuhde- ja väkivaltakeskusteluun ja parisuhdeväkivaltaa koskevaan päätöksentekoon tulee tuoda mukaan ihmissuhteita vahvistava moraalinen ja eettinen ulottuvuus nykyistä selkeämmin. Naisten ja miesten parisuhdeväkivallan kokemuksille antamat merkitykset osoittavat, että moraalinen murentuminen haavoittaa, loukkaa ja ruhjoo minuutta, toiseutta ja minä-sinä -suhteita. Individualismi voidaan tulkita oikeudeksi omaan hyvään toisen kustannuksella tai huolimatta siitä, että se tuottaa toiselle kärsimystä. Moraalin kirkastuminen voi mahdollistaa uudenlaisen vuorovaikutuskulttuurin ja yhteisen hyvän rakentamisen myös naisen ja miehen suhteissa.

Väkivaltaan liittyy sukupuolten symmetriaa ja epäsymmetriaa. Parisuhdeväkivallan symmetrisyydestä puhuminen ei tarkoita syyllistämistä, vastuuvapauden ohittamista tai väkivallan neutralointia. Se tarkoittaa parisuhde- ja väkivaltatyössä naisen ja miehen kokemuksellisen väkivallan ja myös sellaisen väkivallan huomioon ottamista, joka ei näy väkivaltatilastoissa, tai jota ei ole kriminalisoitu. Sukupuolisuudesta ei saa tehdä stereotyyppistä ja yksinkertaistettua vastakohta-asettelua. Väkivaltaa ei tulisi kategorisoida ja tarkastella vain äärimmäisen vakavan väkivallan näkökulmasta. Väkivallan

erilaiset ilmentymät, kontekstit sekä miehen ja naisen subjektiiviset kokemukset tulisi ottaa huomioon ja kehittää niihin soveltuvia, sukupuolisensitiivisiä ja parisuhteen vuorovaikutuksen huomioon ottavia lähestymistapoja.

Kun väkivaltatyön sovelluksia kehitetään, olisi aiheellista pohtia, tuottaako väkivallan sukupuolittava diskurssi sukupuolten välistä sotaa, mikä sopii huonosti väkivallan vastustamiseen ja ehkäisemiseen. Onko miehen ja naisen välisestä parisuhteesta tullut sukupuolten välinen tasa-arvo- ja oikeustaistelu? Naisten emansipaatio on tapahtunut nopeasti ja koskettanut useita elämänalueita, myös parisuhteita. Sukupuoliteoriat ovat muuttuneet viime vuosikymmenien aikana draamaattisesti, mikä pitäisi omaksua myös parisuhdeväkivaltaa koskevassa tutkimuksessa. On myös huomattava, että tunne-elämä ei noudata sukupuoliteorioita eikä tasa-arvoistumisen tavoitteita. Parisuhde ei ole liikesuhde, jossa tehtäviä ja vastuita jaetaan paremmuudesta taistellen ja kilpaillen. Väkivaltatyötä tulisi kehittää sukupuolten välisessä dialogissa, yhteistyössä ja naisten ja miesten erilaisuus huomioon ottaen, ei valta-asemasta taistellen.

Väkivaltaisen parisuhteen osapuolilla tulisi olla tarvittaessa mahdollisuus oman syyllisyyden kohtaamiseen ja käsittelyyn. Syyllisyyden kiertäminen ja kieltäminen voi johtaa moraalisten kysymysten ja kannanottojen välttelyyn sekä eettisten ja moraalisten pohdintojen ohittamiseen. Yksilöllisten merkitysten maailmassa hyvä ja paha, syyllisyys ja syyttömyys, eivät useinkaan asetu tavanomaiselle koordinaatistolle. Väkivaltatyössä voisi avautua uusia näkökulmia, jos väkivalta nähtäisiin sukupuolesta riippumattomana moraalisena, henkilökohtaisena ja ihmissuhteen ongelmana, johon liittyy eettisesti tuomittavia ja syyllisyyttä synnyttäviä elementtejä, joita voidaan kuitenkin korjata ja joista on mahdollista eheytyä ja vapautua.

Kristillisen ripin ja sielunhoidon mahdollisuuksia tulisi käyttää laajemmin osana väkivaltatyötä, esimerkiksi epäonnistumisen, syyllisyyden, katumuksen ja häpeän käsittelemisessä. Vastuuta pohdittaessa on tärkeää tunnistaa myös väärä syyllisyys, oman olemassaolon tuomitseminen ja haavoittuneisuus. Syyllisyyteen ja katumukseen liittyvien moraalifilosofisten vivahteiden tunnistaminen on olennaista auttamisen ja eheytyksen kannalta. Syyllisyyden käsitteleminen ei poista vastuun kantamista loukatusta lähimmäisestä eikä tee tyhjäksi juridista vastuuta.

Näkemykset eroottis-romanttisesta rakkaudesta parisuhteen solmimisen perustana saa ihmisen tekemään hyviä tekoja rakastettuaan kohtaan, mutta myös toimimaan petollisesti ja laiminlyömään toista. Rakkauteen perustuva yhteisen hyvän rakentaminen on puolisoitten unelma, mutta sen toteutumisen mahdollisuuksia ei mielletä tai ei osata ottaa käyttöön. Myös erotiikan ja seksuaalisuuden ylikorostaminen saattaa vääristää käsitystä parisuhteesta, siihen liittyvästä vastuusta ja sitoutumisen merkityksestä. Jos parisuhteen koossapitävinä vaikuttimina ovat vain intohimo, sosiaalinen sovinnaisuus ja

ulkoiset kulissit, puoliset ovat valmiita solmimaan todellisen tunnesuhteen uuden kumppanin kanssa milloin tahansa. Parisuhteen solmimisen taustalle tarvitaan ymmärtämystä naisen ja miehen erilaisista tarpeista, niiden tunnistamisesta ja huomioon ottamisesta. Puolisot tarvitsevat tietoa parisuhteen dynamiikasta, suhteen hoitamisesta ja väkivaltaa synnyttävistä tekijöistä. He tarvitsevat myös ongelmanratkaisu- ja päätöksentekotaitoja. Parisuhde- ja avioliittotyön yhtenä tavoitteena tulisi olla parisuhdeväkivallan ennaltaehkäisy varhaisessa vaiheessa miehen ja naisen itsetuntemus-, vuorovaikutus- ja ristiriitojen ratkaisutaitoja kehittämällä. Seurakuntien tulisi tarjota ennaltaehkäisevää, kristillisen ihmis- ja perhekäsityksen mukaista parisuhdevalmennusta, jossa huomioidaan perhe- ja seksuaalieettiset näkökulmat.

6. 3. 2 Perhehoitotyön kehittäminen

Parisuhdeväkivallan ennaltaehkäisy, väkivaltaan puuttuminen ja osapuolten auttaminen edellyttävät perhehoitotyön kehittämistä terveydenhuollon eri konteksteissa. Perhehoitotyössä tulisi ymmärtää nykyistä paremmin parisuhdeväkivallan osapuolten ja perheen kokonaisterveyden välinen yhteys. Holistista ihmiskäsitystä ja perhekokonaisuuden huomioivaa lähestymistapaa tulee vahvistaa kaikissa väkivaltatyön toimintakonteksteissa.

Vanhempien tietoisuutta ja vastuuta oman käyttäytymisen, erityyppisen väkivallan ja väkivallan ilmapiiriin vaikutuksista lapsiin tulee lisätä perhehoitotyön keinoin. On tarpeen myös kehittää perheväkivallan tunnistamista, varhaisen huolen ilmaisua ja väkivaltaan puuttumista. Parisuhteen dynamiikan ja hyvinvoinnin kartoittaminen sekä parisuhdeväkivallan tunnistaminen sopivat luontevaksi osaksi perhesuunnittelu-, äitiys- ja lastenneuvoloiden perhehoitotyötä. Sosiaali- ja terveydenhuollon, vapaaehtoisjärjestöjen ja seurakuntien tulisi tarjota perheitä ja parisuhteita vahvistavia palveluita. Parisuhdeväkivallan ennaltaehkäiseminen ja siihen puuttuminen edellyttävät eri auttaja- ja viranomaistahojen sekä perheiden yhteistyön tiivistämistä.

Vanhempien ja lasten oikeuksien huomioon ottaminen on usein jäänyt erotilanteissa teoreettiselle tasolle. Perhehoitotyön kehittämisessä on kiinnitettävä erityistä huomiota vanhemmuuden jakamiseen ja mahdollistumiseen ero- ja uusperheissä sekä niissä perheissä, joissa on vanhempien välistä väkivaltaa. Perhehoitotyössä tulisi kehittää keinoja, joilla voidaan tunnistaa varhaisessa vaiheessa puolisoitten ja lasten altistuminen väkivallalle. Lapset kärsivät väkivallan suorista ja epäsuorista vaikutuksista altistuessaan fyysiselle ja emotionaalille kaltoinkohtelulle. Tämä siirtää väkivaltaa sukupolvelta toiselle.

Lasten huoltajuus- ja tapaamisjärjestelyjen ratkaiseminen vaatii monipuolista perhedynamiikan ja parisuhdeväkivallan asiantuntemusta. Väkivaltaa käyttäneen puolison mahdollisuudet lasten turvallisiin tapaamisiin on selvitettävä ja

turvattava nykyistä paremmin samalla, kun väkivallan kohteeksi joutuneen puolison ja lasten turvallisuudesta huolehditaan. Vanhemmuudesta ei saa tulla vain juridista ja ammatillisesti määriteltyä normien toteuttamista.

6. 3. 3 Ammatillisen auttamiskulttuurin kehittäminen

Väkivalta herättää auttajissa ristiriitaisia ja polarisoituvia tunteita. Auttajan omien vastatunteiden kohtaamattomuus saattaa johtaa siihen, että tosiasioita pyritään ratkomaan yleisellä, nopealla ymmärtämisellä tai oletuksilla, jotka eivät perustu asiakkaan kuulemiseen. Vaarana voi olla, että työntekijä ottaa asiakkaan ohjaukseensa ennen kuin tällä on mahdollisuutta kertoa tarinaansa sellaisena, kuin hän on sen kokenut. Vaarana on myös se, että asiakkaan tarina tulkitaan selittelyksi. Kun ammatillaiset hoitavat ja tutkivat pahaa, he ovat ”hyvän tekemisen ammatilaisia”, siksi heidän intressinään ja työnsä tavoitteenaan tulee olla asiakkaan paras. Ammatillisen auktoriteetin ja tieto-ohjauksen tulisi perustua asiakkaan kuulemiseen ja delegoituun vastuuseen, muuten vaarana on asiakkaan manipulointi. Parisuhdeväkivaltaa kokeneen asiakkaan kohdalla se saattaa merkitä autoritaarisesta parisuhteesta autoritaariseen hoitosuhteeseen siirtymistä.

Ammatillinen auttamiskulttuuri voi muuntua tietämättään tulkitsemaan yksiselitteisesti hyvää ja pahaa, oikeaa ja väärää. Väkivallan sukupuolittamisessa miessukupuoli edustaa demonisoitua pahaa ja naissukupuoli marttyyristä hyvää. Auttamistyössä sukupuoli, syyllisyys tai tekojen tuomittavuus eivät saa olla auttamista ohjaavia lähtökohtia, sillä puolisoiden merkityksenannossa toisen hyvä voi olla toisen paha. Tekijän ja uhrin kohtaamisessa on tarpeen pysähtyä miettimään, kenen näkökulmasta tilannetta katsotaan.

Auttamiskulttuurista voi muotoutua yksipuolista ymmärtämisen kulttuuria, joka järjestäytyy byrokraattiseksi koulukunniksi ja oppirakennelmiksi. Väkivaltatyöhön syntyy taistelua asianomistajuudesta ja oppisuuntien erityistiedon hallussa pidosta, vaikka tieteellinen näyttö puuttuisi. Työntekijöiden tulee pohtia kriittisesti omia arvojaan, asenteitaan, työmenetelmiään ja tavoitteitaan.

Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö tarvitsee näyttöön perustuvia käytäntöjä ja niihin liittyvää lisäkoulutusta. Granfeltin (1998, 177–178) pohtima sosiaalityön eettisyys, joka toteutuu avuttomuuden, syyllisyyden ja kärsimyksen jakamisena ja ihmisen puolelle asettumisena, koskee väkivaltatyön kaikkia alueita ja toimijoita. Väkivaltatyötä tekevät tarvitsevat aitoa ihmisen suvaitsemista ja hyväksymistä, tämän teoista huolimatta, voidakseen tarkastella myös ihmisyyden vaarallisia ja moraalittomia ulottuvuuksia ahdistumatta. Työntekijät tarvitsevat myötäelävää, ihmisen heikkouksia ymmärtävää, mutta jämää työtettä, jossa ei niinkään etsitä rikollisia tai tarjota vakioratkaisuja, vaan selvitetään ja tuetaan mahdollisuuksia eheyttävän sovinnon tekemiseen itsensä ja lähimmäisensä kanssa. Tieto molempien osapuolten

parisuhdeväkivallan kokemuksista voi vaikuttaa asenteisiin, tasa-arvo- ja perhepolitiikkaan, seksuaalikuultuuriin, yhteiskunnallisiin rakenteisiin ja instituutioihin sekä lainsäädännöllisiin uudistuksiin.

6. 3. 4 Auttamismenetelmien kehittäminen

Väkivaltatyössä on vallinnut kaksi polariteettia, feministinen näkökulma ja systeeminen näkökulma. Feministinen näkökulma nojaa lineaariseen kausaliteettiin sekä ajatukseen miehen ja naisen kaikissa suhteissa vallitsevasta patriarkaalista vallankäytöstä. Patriarkaalisen vallankäytön murtaminen ei saa johtaa matriarkaaliseen vallankäyttöön eikä sukupuolierojen kieltämiseen. Systeemisessä lähestymistavassa otetaan väkivaltaan tuomitseva kanta, mutta tarjotaan osapuolille vastuunottoa ja toisenlaista toimijuutta. Puolisoille tarjotaan myös tilaisuus puhua väkivallasta yhdessä, jotta molempien näkemykset ja erilaiset aspektit tulisivat näkyviksi ja ne voitaisiin käsitellä. Väkivallan kokijat ja tekijät etsivät syvimmillään oikeuttaan elää sekä löytää itsensä ja paikkansa. Vaikka perhesysteemiseen lähestymistapaan on kohdistettu kritiikkiä, olisi hyödyllistä pohtia systeemisen lähestymistavan mahdollisuuksia tietyissä konteksteissa ja parisuhteen vaiheissa.

Hylkääminen tuottaa usein arvottomuutta ja turvattomuutta kaikille osapuolille, siksi auttamismenetelmiä tulee kehittää siten, ettei niiden yksinomaisena tavoitteena ole erottaa puolisoita. Väkivallan taustalla olevien ristiriitojen ratkaisuksi tulisi olla tarjolla myös erolle vaihtoehtoisia ratkaisuja parisuhteen osapuolten auttamiseksi ja myönteisten mahdollisuuksien tueksi (ks. Hill 2003). Ulkopuoliset autoritaariset väliintulot saattavat ylläpitää väkivaltaista parisuhdetta. On syytä pohtia naisen ja miehen omia tarpeita ja resursseja suhteen korjaamiseen, kuitenkin niin, että väkivallan jatkuminen ja eskaloituminen voidaan pysäyttää. On myös muistettava, että on tilanteita, joissa eroon päätyneiden tukeminen päätöksessään on ainoa inhimillinen ja kristillinen teko. Kristilliseen ihmiskäsitykseen nojaavia perhepalveluita ja yksilösielunhoidollista tukea tulisi olla nykyistä laajemmin tarjolla. Kaikki parisuhteen ongelmat eivät ole anteeksiantamisella ratkaistavissa olevia synti- ja syyllisyysongelmia. Anteeksiantamuksen, armon ja sovinnon mahdollisuutta tulisi kuitenkin pitää tarjolla osapuolten eheytymistä tukevassa yksilö- ja parisuhdetyössä. Jos suhteen jatkamisen edellytyksiä ei ole, tulisi osapuolia auttaa sovinnolliseen eroon sekä ihmissuhteen epäonnistumisen ja väkivaltakokemusten käsittelyyn. Eron päätyneille puolisoille tulee tarjota erityistukea ja kehittää molempien osapuolten ja perheen eheytymistä ja selviytymistä tukevia palveluita.

Parisuhteessa, kuten muissakin ihmissuhteissa, tapahtuu eettisesti vääränä ja yleisesti tuomittavana pidettyjä asioita, joita ei ole kriminalisoitu. Kriminalisointi onkin kohdentunut usein fyysiseen väkivaltaan eikä tavoita kaikkia väkivallan ilmenemismuotoja. Kansainvälisten tutkimusten mukaan väkivallan

kriminalisointi ja rangaistuskäytäntöjen muuttaminen eivät ole vähentäneet perheväkivaltaa. Väkivallan vähenemistä ei voida suoraan päätellä esimerkiksi perheväkivallan rikostilastoista. Pidättäminen ja rankaiseminen ovat joustamattomia, ”yhdenkoon-ratkaisuja” ja vievät huomion pois osapuolten selviytymisestä. Rangaistus, jonka tavoitteena on tuskan tuottaminen moraalisen rikkeen tekijälle tai katumuksen aikaansaaminen rikollisessa, voi olla turmiollista. Erilaisia rangaistuskäytäntöjä tulisi soveltaa sen mukaan, millaisesta väkivallasta, väkivallan motiiveista, konteksteista ja väkivallan tekijöistä on kyse. Parisuhdeväkivallan sovittelumahdollisuuksia tulisi harkita tapauskohtaisesti rikosprosessin rinnalle ja vaihtoehdoksi.

Rangaistusteoreettisissa ajattelussa ei myöskään paneuduta väkivaltahistoriaan eikä väkivaltaa synnyttäviin tekijöihin, joten rinnalle tarvitaan uusia varhaisen puuttumisen työmuotoja ja lähestymistapoja, joissa paneudutaan parisuhteen vuorovaikutuksen ja puolisoitten suhteen toimivuuden ja tyytyväisyyden parantamiseen. Väkivallan ehkäisyssä ja lopettamisessa lupaaviksi osoittautuneita ekologisia ja yhteisöllisiä toimintamalleja kannattaisi edelleen kehittää, kuten myös perheen koossa pysymistä tukevia malleja ja parien ryhmäterapioita.

Väkivaltatyössä tulisi vahvistaa sosiaalisen verkoston osallisuutta väkivallattomuuden ja osapuolten eheytyksen tukemisessa. Mitä useampia tahoja on mukana asiakkaan kohtaamisessa, sitä monipuolisempi kuva asiakkaasta ja hänen tilanteestaan muodostuu. Ekologiset auttamismallit ottavat huomioon yksilön sosiaalisen kontekstin. Systeminen auttamistapa puolestaan tarjoaa mahdollisuuden tarkastella samanaikaisesti rinnakkain erilaisia, monitasoisia ja eri ihmisten näkökulmia ilman, että otetaan kantaa siihen, kuka on oikeassa ja kuka väärässä. Muun muassa Family Group Decision Making -toimintamalli, jota lähellä on Suomessa käytössä oleva läheisneuvonpito (ks. Heino, 2000) tuo yhteen ne, jotka ovat joutuneet läheisesti tekemisiin väkivallan kanssa, ja hyödyntää yhteisöllisiä voimavaroja väkivallan uusiutumisen ehkäisemisessä. Avoin keskustelu ja ongelmaratkaisun suunnittelu osapuolten kesken, ilman takana puhumista ja epäilyjen herättämistä, ottavat käyttöön yhteiset voimavarat. Sosiaaliseen kontekstiin kuuluvat myös kristilliset yhteisöt, jotka voivat osoittaa myötätuntoa parisuhteessaan epäonnistuneita kohtaan, olla armollisia rauhantekijöitä ja toivontuottajia niille, jotka arvostelun ja syytösten pelossa eivät uskalla avautua ongelmistaan. Yhtä ainoaa tuloksellista auttamismenetelmää ei toistaiseksi ole, joten menetelmiä tulisikin kehittää kulttuurisesti ja tapauskohtaisesti alueellisessa yhteistyöverkostossa, ja menetelmiin tulisi liittää niiden vaikuttavuuden arviointi.

Väkivaltaisesti käyttäytyneille naisille ja väkivaltaa kokeneille miehille tarvitaan auttamismenetelmiä ja tukimuotoja. Sukupuoli vaikuttaa väkivallan muotoihin, konteksteihin ja kokemiseen, joten sukupuolten erilaisuus tulee ottaa huomioon myös auttamismenetelmien kehittämisessä. Väkivaltaisesti käyttäytyneiden naisten ja miesten kehityshistoria, lapsuusperheen terveys,

elämäntilanne, väkivallan kontekstit ja ilmenemismuodot ovat erilaisia, joten auttamismenetelmien kehittämisessä tulisi yksilölliset erot ottaa huomioon.

Auttamistyössä tulisi suunnata erilaisia interventioita primaari-, sekundaari- ja tertiaarivaiheen ehkäisyyn. Väkivaltaisen käyttäytymisen arvioinnissa tulisi käyttää kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa arvioidaan aikaisempi ja nykyinen väkivaltaisuus ja rikollinen käyttäytyminen, lääketieteellinen historia, psykopatologia ja päihteiden käyttö sekä itsetuhoinen käyttäytyminen. Parisuhdeväkivaltaa ei voida ymmärtää ilman, että tehdään ero eri väkivaltatyyppeihin, väkivallan käyttäjien motiivien, molempien osapuolten sosiaalisen paikantamisen ja väkivallan kulttuurisen kontekstin välillä. Parisuhdeväkivallan kanssa työskentelevien on myös otettava huomioon osapuolten subjektiiviset kokemukset, niihin reagointi, merkityksenannot ja uskomukset, jotka muovaavat heidän persoonaansa, ajatteluaan ja toimintaansa.

Tarvitaan myös parisuhdeväkivallan seulontamenetelmiä ja henkilökunnan kouluttamista empaattiseen, ei-tuomitsevaan ja ei-mekaanistiseen seulontamenetelmien käyttöön. Perusterveydenhuollossa parisuhdeväkivallan varhainen tunnistaminen, osapuolten tukeminen ja jatkohoitoon ohjaaminen voisivat tapahtua huomiotta herättämättä ja syyllistämättä.

Väkivaltatyössä tulisi välttää ehdottomia kannanottoja ja ulkopäin annettuja, auktoriteetteihin perustuvia näkemyksiä siitä, mistä parisuhdeväkivallassa on kysymys ja miten sitä tulisi hoitaa. Parisuhdeväkivalta ei toteudu samanlaisena samankaltaisissakaan elämäntilanteissa, joten väkivaltatyössä on varottava liian yleistäviä päätelmiä, niin uhreja kuin tekijöitä autettaessa, ja luotava erilaisia interventioita monimuotoiseen parisuhdeväkivallan ilmiöön.

6. 4 Jatkotutkimusehdotukset

Yhteiskunnallisten muutosten myötä ihmisten arvoissa ja asenteissa sekä perhekäsityksissä on tapahtunut muutoksia. Niitä koskevan tiedon lisääminen edesauttaisi ymmärtämään arvojen muutoksen vaikutusta parisuhteisiin. Väkivallan selitysmallien ja dynamiikan ymmärtämiseksi tarvitaan tutkimusta perheiden päätöksentekomalleista ja rooli- ja tasa-arvomutoksista.

Väkivaltaa synnyttävien tekijöiden tunnistamiseksi tarvitaan lisätutkimusta parisuhteen solmimisen motiiveista, suhteeseen liittyvistä odotuksista sekä parisuhteen dynamiikasta, vuorovaikutuksesta ja puolisoitten ongelmanratkaisuja päätöksentekotavoista. Lisäksi perheen erilaisten siirtymä- ja muutosvaiheiden vaikutuksia parisuhdeväkivallalle altistumiseen tulisi tutkia. Tutkimuksellista tietoa tarvitaan myös siitä, toistuvatko parisuhdeväkivallan kokemukset eron jälkeen uudessa parisuhteessa.

Tutkimusta tarvitaan myös lasten vanhemmuus-, huoltajuus- ja tapaamisjärjestelyistä väkivaltaa synnyttävinä tekijöinä ja väkivallan kokemuksiin. Erityisesti uusperheiden vanhemmuuden ja perhedynamiikan tutkimus auttaisi tunnistamaan näiden perheiden erityistarpeita. Tutkittua tietoa tarvitaan väkivaltaisesti käyttäytyneiden miesten isyydestä sekä isien ja lasten välisen suhteen toteutumisesta. Tutkimustietoa tarvitaan myös lasten traumatisoitumisen ja riittämättömän vanhemmuuden vaikutusten ymmärtämiseksi ja ennaltaehkäisevien toimien kehittämiseksi. Lasten fyysisen ja emotionaalisen kaltoinkohtelun yleisyyttä väkivaltaperheissä tulisi selvittää tutkimuksin.

Parisuhdeväkivallan tutkimukset eivät ole tavoittaneet miesten kokemuksia väkivallan tekemisestä tai väkivallan kohteeksi joutumisesta. Parisuhdeväkivallan tutkimusta olisi enenevästi kohdennettava suhteen molempien osapuolten kokemuksiin. Perinteisten uhritutkimusten teoreettisia ja metodisia ratkaisuja tulisi kehittää. Uhritutkimukset tulisi suunnata sekä miehille että naisille. Tilastolliset ja vain naisiin kohdistuvat uhritutkimukset kätkevät suuren osan väkivallasta ja antavat liian suppean kuvan parisuhdeväkivallan todellisesta luonteesta. Tämän tutkimuksen tulokset antoivat viitteitä siitä, että miehiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan ilmiöisällöt ovat jossain määrin erilaisia kuin naisiin kohdistuvan väkivallan. Jatkotutkimusta tarvitaan väkivallan sisältöjen ja ilmenemismuotojen määrittämiseksi. Naisten ja miesten erilaiset merkityksenannot osoittavat, että puolisoille ulkoisesti sama teko merkitsee eri asioita. Tällöin samasta teosta voi olla myös erilaiset seuraukset. Väkivallan uhri voi olla myös tekijä, siksi sekä uhri- että tekijänäkökulman kysyminen samassa tutkimuksessa olisi perusteltua.

Väkivallan määrittäminen fyysiseksi väkivallaksi, tekojen mittaaminen tai väkivallan määrittely rikoslajien mukaan eivät tavoita väkivallan dynamiikkaa, eivätkä kaikki vammat ja niiden vaikutukset tule esiin. On tarpeen kartoittaa myös muita kuin fyysisen väkivallan muotoja sekä ottaa huomioon väkivallan laatu, intensiteetti ja erilaiset parisuhteen ja perheen kontekstit. Jatkotutkimuksessa erilaisten väkivallan intensiteettien määrittäminen ja väkivallan tutkiminen kokemuksellisenä antaisivat valaisevaa tietoa väkivallan monimerkityksisyydestä, moniulotteisuudesta ja vuorovaikutusluonteesta. Olisi tärkeää tutkia myös väkivallan määrittelyjä ja merkityksenantoa eri sosiaalisissa yhteyksissä.

Tutkimuksellista lisävalaistusta tarvitaan ammatillisten asiantuntijoiden parisuhdeväkivaltaa koskevasta tietorakenteesta, lähtökohdista ja tulkintatavoista sekä suhtautumisesta väkivallan tekijöihin ja väkivallan kohteeksi joutuneisiin. Tiedon avulla voitaisiin paremmin tiedostaa ja välttyä asenteellisilta ennakkoluuloilta tai ulkoapäin annetuilta päätöksiltä, jotka haittaavat asiakkaiden eheytymistä ja selviytymistä. Olisi myös tarpeen tutkia, millainen ihmiskäsitys ohjaa väkivaltatyötä ja väkivaltatyön tutkimusta ja miten kulttuuriset, eettiset ja turvallisuuskysymykset otetaan auttamistyössä huomioon.

Naisten aggression ja väkivallan sekä miesten uhriutumisen ja selviytymisen tutkimus on näihin saakka puuttunut lähes kokonaan. Jatkotutkimuksen kohdentaminen näihin aihepiireihin on ajankohtaista. Olisi hedelmällistä tutkia väkivaltaisesti käyttäytyneiden naisten ja miesten omakohtaisia kokemuksia, väkivallan motiiveja ja merkityksenantoa. Parisuhdeväkivaltaa tulisi tutkia laajemmin myös yksilöllisen elämäntilanteen ja kulttuurisen kontekstin näkökulmista.

Lisätutkimusta tarvitaan siitä, mitä vaikutuksia parisuhdeväkivallan rikoskategoriaan siirtämisellä ja rangaistuskäytäntöjen kehittämällä on ollut parisuhdeväkivallan ilmenemiseen ja esiintyvyyteen ja millaisia vaikutuksia sillä on uhrin ja tekijän selviytymiseen. Mielenkiintoinen tutkimushaaste nousee myös tutkimuksen tuloksesta, jonka mukaan rikosilmoituksen tekeminen ja lähestymiskiellon hakeminen merkitsivät miehelle kiusantekoa ja kosta. Tutkimuksiin voitaisiin selvittää, voiko väkivaltaisessa parisuhteessa eläminen altistaa naisen käyttämään lainsäädännön suomia mahdollisuuksia erityisesti silloin, kun päätös suhteesta lähtemiseen on jo tehty, vai kokeeko mies naisen turvallisuuden takaamisen kiusantekona? Rangaistuskäytäntöjen tehostamisen tavoitteena on miesten vastuunoton parantaminen. Olisi tarpeen selvittää, millaisia vaikutuksia käytännöillä on miesten uusintarikollisuuden vähenemiseen ja väkivaltaisesti käyttäytyneiden miesten vastuunoton parantumiseen.

Väkivallan uhrien ja tekijöiden auttamiseksi on käynnistetty erilaisia ohjelmia ja terapeutisia lähestymistapoja, mutta naisten ja miesten auttamisjärjestelmien ja interventioiden vaikuttavuudesta sekä niiden väkivaltaa vähentävästä ja elämänlaatua parantavasta vaikutuksesta tarvitaan tutkimuksellista näyttöä. Tutkimustietoa tulisi koota myös siitä, voiko väkivaltainen parisuhde eheytyä ja missä tapauksessa suhteen uudistuminen on mahdollista.

LÄHTEET

- Abrahams N, Jewkes R, Hoffman M and Laubsher R (2004): Sexual violence against intimate partner in Cape Town: prevalence and risk factors reported by men. *Bulletin of the World Health Organisation* 82: 330–337.
- Acher J (2000): Sex differences in Aggression between Heterosexual Partners: A meta-Analytic Review. *Psychological Bulletin* 126: 651–680.
- Adams SR and Freeman DR (2002): Women who are violent: attitudes and beliefs of professional working in the field of domestic violence. *Military Medicine* 167: 445–450.
- Ajo A ja Grönroos S (2005): Selittäminen ja vastuunotto miesten puheessa. Kirjassa Iskuryhmä. Miesten puhetta Vaihtoehto väkivallalle -ryhmissä. ss. 90–113. Toim. JM Holma ja J Wahlström. Yliopistopaino, Helsinki.
- Alajoki P (2005): Naiseus vedenjakajalla. Kristillinen näkökulma feminismiin. Uusi tie, Helsinki.
- Alasutari P (1997): Kulttuuripääoma summamuuttujan valossa. *Sosiologia* 34: 3–14.
- Alberoni F (1984): Rakastuminen. Alkuperäisteos *Innamoramento e amore*. Suomentaneet U Ranta ja L Ryömä. Otava, Keuruu.
- Alberoni F (1992): Häälento. Alkuperäisteos *Il volo nuziale*. Suomentanut K Rentola. Otava, Helsinki.
- Anderson DK and Saunders (2003): Leaving an abusive partner: an empirical review of predictors, the process of leaving, and psychological well-being. *Trauma, Violence & Abuse* 4: 163–191.
- Anderson JM (1991): The Phenomenological Perspective. In: *Qualitative Nursing Research. A Contemporary Dialogue*. pp. 25–38. Ed. JM Morse. Revised edition. Sage, California.
- Anglin D and Sachs C (2003): Preventive care in the emergency department: screening for domestic violence in the emergency department. *Academic Emergency Medicine* 10: 1118–1127.
- Annels M (1999): Evaluating phenomenology: usefulness, quality and philosophical foundations. *Nurse Researcher* 6: 5–19.
- Antikainen J (1999): Perheväkivallan perhekeskeinen hoito. Kirjassa *Perhe terapiassa. Vuoropuhelua vuosituuhannen vaihtuessa*. ss. 194–217. Toim. J Aaltonen ja R Rinne. Gummerus, Jyväskylä.
- Anttonen A (1997): Feminismi ja sosiaalipolitiikka. Miten sukupuolesta tehtiin yhteiskuntateoreettinen ja sosiaalipoliittinen avainkäsite. Tampere University Press, Tampere.
- Arseneault L, Moffitt TE, Caspi A and Taylor A (2002): The targets of violence committed by young offenders with alcohol dependence, marijuana dependence and schizophrenia-spectrum disorders: findings from a birth cohort. *Criminal Behaviour and Mental Health* 12: 155–168.
- Attala JM and Summers SM (1999): A comparative study of health, developmental, and behavioural factors in preschool children of battered and nonbattered women. *Children's Health Care* 28: 189–200.

- Babcock JC, Green CE and Robie C (2004): Does batterers' treatment work? A meta-analytic review of domestic violence treatment. *Clinical Psychology Review* 23: 1023–1053.
- Bacchus L, Mezey G and Bewley S (2002): Women's perceptions and experiences of routine enquiry for domestic violence in a maternity service. *BJOG: an International Journal of Obstetrics and Gynaecology* 109: 9–16.
- Basile S (2004): Comparison of Abuse Alleged by Same- and Opposite-Gender Litigants as Cited in Requests for Abusive Prevention Orders. *Journal of Family Violence* 19: 59–68.
- Beech I (1999): Bracketing in phenomenological research. *Nurse Researcher* 6: 35–51.
- Belfrage H and Rying M (2004): Characteristics of spousal homicide perpetrators: a study of all cases of spousal homicide in Sweden 1990–1999. *Criminal Behaviour and Mental Health* 14: 121–133.
- Benzies KM, Harrison MJ and Magill-Evans J (2004): Parenting stress, marital quality, and child behaviour problems at age 7 years. *Public Health Nursing* 21: 111–121.
- Berns N (2001): Degendering the problem and gendering the blame. *Political Discourse on Women and Violence. Gender & Society* 15: 262–281.
- Berns SB, Jacobson NS, and Gottman JM (1999): Demand-Withdraw Interaction in Couples with a Violent Husband. *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 67: 666–674.
- Bethea L (1999): Primary Prevention of Child Abuse. *American Family Physician* 59: 1577–1585.
- Blom R. toim. (1999): Mikä Suomessa muuttui? Sosiologinen kuva 1990-luvun Suomesta. Hanki ja jää -sarja. Gaudeamus, Helsinki.
- Blumenthal DR, Neeman J and Murphy CM. (1998): Lifetime exposure to interparental physical and verbal aggression and symptom expression in college students. *Violence and Victims* 13: 175–196.
- Bond SB and Bond M (2004): Attachment styles and violence within couples. *Journal of Nervous & Mental Disease* 192: 857–863.
- Bonds-Raacke JM, Bearden ES, Carriere NJ, Anderson EM, Nicks SD and Sandra D (2001): Engaging Distortions: Are We Idealizing Marriage? *Journal of Psychology* 135: 179–184.
- Bookwala J, Sobin J and Zdaniuk B (2005): Gender and Aggression in Marital Relationships: A Life-Span Perspective. *Sex Roles* 52: 797–806.
- Borochowitz DY and Eisikovits Z (2002): To love violently: strategies for reconciling love and violence. *Violence Against Women* 8: 476–494.
- Brown JB, Lent B, Schmidt G and Sas G (2000): Application of the Woman Abuse Screening Tool (WAST) and WAST-short in the family practice setting. *Journal of Family Practice* 49: 896–903.
- Brush LD (2005): Philosophical and Political Issues in Research on Women's Violence and Aggression. *Sex Roles* 52: 867–873.
- Buber M (1999): Minä ja Sinä. Saksankielinen alkuteos Ich und Du. Suomentanut J Pietilä. WSOY, Helsinki.
- Buchbinder E and Eisikovits Z. (2003): Battered women's entrapment in shame: a phenomenological study. *American Journal of Orthopsychiatry* 73: 355–366.

- Burman E and Chantler K (2005): Domestic violence and minoritisation: legal and policy barriers facing minoritized women leaving violent relationships. *International Journal of Law & Psychiatry* 28: 59–74.
- Burns N and Grove SK (2005): *The Practice of Nursing Research. Conduct, Critique & Utilization*. 5th edition. Elsevier Saunders, St. Louis.
- Busby D and Compton S (1997): Patterns of Sexual Coercion in Adult Heterosexual Relationships: An Exploration in Male Victimization. *Family Process* 36: 81–94.
- Busch AL and Rosenberg MS (2004): Comparing Women and Men Arrested for Domestic Violence: A Preliminary Report. *Journal of Family Violence* 19: 49–57.
- Caelli K (2000): The changing face of phenomenological research: Traditional and American phenomenology in nursing. *Qualitative Health Research* 10: 366–377.
- Campbell A (1993): *Men, women and aggression. From Rage in Marriage to Violence in the Streets – How Gender affects the Way We Act*. Basic Books, New York.
- Campbell J (2002): Health consequences of intimate partner violence. *The Lancet* 359: 1331–1336.
- Campbell J and Lewandowski LA (1997): Mental and physical health effects of intimate partner violence on women and children. *The Psychiatric Clinics of North America* 20: 353–374.
- Campbell J and Soeken K (1999): Forced sex and intimate partner violence: Effects on women’s risks and women’s health. *Violence Against Women* 5: 1017–1035.
- Campbell JC, Webster D, Koziol-McLain J, Block C, Campbell D, Curry MA, Gary F, Glass N, McFarlane J, Sachs C, Sharps P, Ulrich Y, Wilt SA, Manganello J, Xu X, Schollenberger J, Frye V and Laughon K (2003): Risk factors for femicide in abusive relationships: result from a multisite case control study. *American Journal of Public Health* 93: 1089–1097.
- Caspi A, McClay J, Moffitt TE, Mill J, Martin J, Craig IW, Taylor A and Poulton R (2002): Role of genotype in the cycle of violence in maltreated children. *Science* 297: 851–854.
- Cavanagh K, Emerson Dobash R, Dobash PR and Lewis R (2001): ‘Remedial Work’: Men’s Strategic Responses to Their Violence Against Intimate Female Partners. *Sociology* 35: 695–714.
- Cavanaugh MM and Gelles RJ (2005): The utility of male domestic violence offender typologies: a new directions for research, policy and practice. *Journal of Interpersonal Violence* 20: 155–166.
- Chang JC, Decker MR, Moracco KE, Martin SL, Petersen R and Frasier PY. (2005): Asking about intimate partner violence: advice from female survivors to health care providers. *Patient Education and Counseling* 59: 141–147.
- Chirban JT (1996): *Interviewing in Depth. The Interactive-Relational Approach*. Sage, London.
- Coggins M and Bullock LF. (2003): The wavering line in the sand: the effects of domestic violence and sexual coercion. *Issues in Mental Health Nursing* 24: 723–738.
- Coker AL, Smith PH, McKeown RE and King MJ (2000): Frequency and Correlates of Intimate Partner Violence by Type: Physical, Sexual, and Psychological Battering. *American Journal of Public Health* 90: 36–90.

- Coker AL, Davis KE, Arias I, Desai S, Sanderson M, Brandt HM and Smith PH (2002): Physical and Mental Health Effects of Intimate Partner Violence for Men and Women. *American Journal of Preventive Medicine* 23: 260–268.
- Colaizzi P (1978): Psychological research as the phenomenologist views it. In: Valle R and King M. *Existential-phenomenological alternatives for psychology*. pp. 48–71. Oxford University Press, New York.
- Coney N and Mackey WC (1999): The Feminization of Domestic Violence in America: The Woozle Effect Goes Beyond Rhetoric. *Journal of Men's Studies* 8: 45-58.
- Corben V (1999): Misusing phenomenology in nursing research: identifying the issues. *Nurse Researcher* 6: 52–66.
- Cowen PS (1999): Child Neglect: Injuries of omission. *Pediatric Nursing* 25: 401–415.
- Dalsheimer J (1998): Battered men: a silent epidemic. *Topics in Emergency Medicine* 20: 52–59.
- Danielson KK, Moffitt TE, Caspi A and Silva PA (1998): Comorbidity Between Abuse of an Adult and DSM-III-R Mental Disorders: Evidence from an Epidemiological Study. *American Journal of Psychiatry* 155: 131–133.
- Danis FS (2003): The Criminalization of Domestic Violence: What Social Workers Need to Know. *Social Work*. 48: 37–46.
- Das Dasgupta S (2002): A framework for understanding women's use of nonlethal violence in intimate heterosexual relationships. *Violence Against Women* 8: 1364–1389.
- Davidson LL, Grisso JA, Garcia Moreno C, Garcia J, King VJ and Marchant S (2001) Training programs for healthcare professionals in domestic violence. *Journal of Women's Health and Gender Based Medicine* 10: 953–969.
- Davis A, Aroskar MA, Liaschenko J and Drought TS (1997): *Ethical Dilemmas & Nursing Practice*. 4th edition. Appleton & Lange, Stamford, Connecticut.
- Davis JL, Combs-Lane AM and Jackson TL (2002): Risky Behaviours Associated With Interpersonal Victimization: Comparisons Based on Type, Number and Characteristics of Assault Incidents. *Journal of Interpersonal Violence* 17: 611–629.
- Davis RE (2002a): Leave-taking experiences in the lives of abused women. *Clinical Nursing Research* 11: 285–305.
- Davis RE (2002b): "The strongest women": exploration of the inner resources of abused women. *Qualitative Health Research* 12: 1248–1263.
- Denham SA (2003): *Family health: A framework for nursing*. Davis, Philadelphia.
- DiazOlavarrieta C, Campbell JC, Garcia de la Cadena C, Paz F and Villa A (1999): Domestic violence against patients with chronic neurological disorders. *Archives of Neurology* 56: 681–685.
- Dinkel S (2005): Phenomenology as Nursing Research Method. *The Kansas Nurse* 80: 7–9.
- Dixon L and Browne K (2003): The heterogeneity of spouse abuse: a review. *Aggression and Violent Behaviour* 8: 107–130.
- Doane GH and Varcoe C (2005): *Family Nursing as Relational Inquiry*. Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia.
- Dobash RE and Dobash RP (1979): *Violence against wives: A case against the patriarchy*. Free Press. New York.

- Draucker CB and Madsen C (1999): Women dwelling with violence. *Image – the Journal of Nursing Scholarship* 31: 327–332.
- Dunford FW (2000): The San Diego Navy Experiment: An assessment of interventions for men who assault their wives. *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 68: 468–476.
- Dutton DG (1999): Traumatic origins of intimate rage. *Aggression and Violent Behaviour* 4: 431–447.
- Dutton DG (2002): Personality dynamics of intimate abusiveness. *Personality of Psychiatric Practice* 8: 216–228.
- Dutton DG and Kropp PR (2000): A review of domestic violence risk instruments. *Trauma, Violence, and Abuse* 1: 171–181.
- Dutton MA and Goodman LA (2005): Coercion in Intimate Partner Violence: Toward a New Conceptualization. *Sex Roles* 52: 743–756.
- Eisikovits Z and Enosh G (1997): Awareness of guilt and shame in intimate violence. *Violence & Victims* 12: 307–322.
- Ellsberg M and Heise L (2002): Bearing witness: ethics in domestic violence research. *The Lancet* 359: 1599–1604.
- Esko M (1997) Perheen vaikeudet. Kirjassa *Sielunhoidon käsikirja*. ss. 222–237. Toim. K. Aalto, M. Esko, M-P Virtaniemi. Kirjapaja, Helsinki.
- Eskola J ja Suoranta J (1996): Johdatus laadulliseen tutkimukseen. *Kasvatustieteellinen tiedekunta*. Lapin yliopisto, Rovaniemi.
- Eskonen I (2005): Perheväkivalta lasten kertomana. Miten ja mitä lapset kertovat terapeuttisissa ryhmissä perheväkivallasta. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. *Acta Universitatis Tamperensis* 1107. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Ewalds H (toim.) (2005): Kenelle lyönnit kuuluvat? Kuntaopas pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöhön. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:7. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Farrel ML (1996): Healing: a qualitative study of women recovering from abusive relationship with men. *Perspectives in Psychiatric Care* 32: 23–32.
- Felson R and Messner S (2000): The Control Motive in Intimate Partner Violence. *Social Psychology Quarterly* 63: 86–94.
- Fiebert MS and Gonzalez DM (1997): College women who initiate assaults on their male partners and the reasons offered for such behaviour. *Psychological Reports* 80: 583–590.
- Field CA and Caetano R (2003): Longitudinal model predicting partner violence among white, black, and Hispanic couples in the United States. *Alcoholism: Clinical & Experimental Research* 27: 1451–1458.
- Fischbach RL and Herbert B (1997): Domestic violence and mental health: correlates and conundrums within and across cultures. *Social Science & Medicine* 45: 1161–1176.
- Flinck A, Paavilainen E and Åstedt-Kurki P (2005): Intimate Partner Violence as Experienced by Women. *Journal of Clinical Nursing* 14: 383–393.
- Flinck A ja Iivari J (2004): Lähisuhdeväkivalta sovittelussa. Tutkimus- ja kehittämishankkeen realistinen arviointi. Arviointiraportteja 5/2004. Stakes, FinSoc, Helsinki.

- Forsberg H (2003): Hajottavat ja koossapitävät tunteet. Kirjassa Forsberg H ja Nätkin R Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. ss. 86–102. Gaudeamus, Helsinki.
- Foucault M (1998): Seksuaalisuuden historia. Tiedontahto. Nautintojen käyttö. Huoli itsestä. Alkuperäisteos *L'usage des plaisirs (Histoire de la sexualité)* 1984. Suomentanut K Sivenius. Gaudeamus, Helsinki.
- Foucault M (2000): Tarkkailla ja rangaista. Alkuperäisteos *Surveiller et punir. Naissance de la prison*. 1975. Suomentanut E Nivanka. Otava, Helsinki.
- Friedman MM (1998): *Family Nursing. Research, Theory & Practice*. 4th edition. Appleton & Lange, Stamford, Connecticut.
- Frost M (1999): Health visitors' perceptions of domestic violence: the private nature of the problem. *Journal of Advanced Nursing* 30: 589–596.
- Gadamer HG (2004) Hermeneutiikka. Ymmärtäminen tieteissä ja filosofiassa. Alkuperäisartikkelit kirjoissa *Gesammelte Werke*, osat 2 ja 4. Tübingen. 1986, 1987. Suomentanut ja valikoinut I Nikander. Vastapaino, Tampere.
- Garcia-Moreno C (2002): Dilemmas and opportunities for an appropriate health-service response to violence against women. *Lancet* 359: 1509–1514.
- Gazmararian JA, Petersen R, Spitz AM, Goodwin MM, Saltzman LE and Marks JS (2000): Violence and reproductive health: current knowledge and future research directions. *Maternal and Child Health Journal* 4: 79–84.
- Geels A och Wikstöm O (1999): Den religiösa människan. En introduktion till religionspsykologin. Natur och Kultur, Helsinki.
- Gelles R (1997): *Intimate Violence in Families*. Sage, California.
- George MJ (1999): A Victimization Survey of Female-Perpetrated Assaults in the United Kingdom. *Aggressive Behaviour* 25:67–79.
- Giddens A. (1995): Intimitetens omvandling. Sexualitet, kärlek och erotik i det moderna samhället. Originalen *The Transformation of Intimacy. Sexuality, Love and Eroticism in Modern Society*. Översättning M Söderlind. Nya Doxa 1992.
- Giorgi A (1988): The phenomenological psychology of learning and the verbal learning tradition. In: *Phenomenology and psychological tradition*. pp. 23–85. Duquesne University, Pittsburg.
- Giorgi A (1997): The theory, practice, and evaluation of the phenomenological method as a qualitative research procedure. *Journal of Phenomenological Psychology* 28: 235.
- Giorgi A (2000): The Status of Husserlian Phenomenology in Caring Research. *Scandinavian Journal of Caring Science* 14: 3–10.
- Giorgi A (2005): The Phenomenological Movement and Research in the Human Sciences. Special Feature. *Nursing Science Quarterly* 18: 75–82.
- Golding JM (2002): Intimate partner violence as a risk factor for mental disorders: a meta-analysis. *Journal of Family Violence* 14: 99–132.
- Goodman L and Epstein D (2005): Refocusing on Women: A new Direction for Policy and Research on Intimate Partner Violence. *Journal of Interpersonal Violence* 4: 479–487.
- Graham-Bermann S and Levendosky A (1998): Traumatic Stress Symptoms in Children of Battered Women. *Journal of Interpersonal Violence* 13: 11–28.

- Graham-Kevan N and Archer J (2003): Intimate terrorism and common couple violence: a test of Johnson's predictions in four British samples. *Journal of Interpersonal Violence* 18: 1247–1270.
- Grandin E, Lupri E and Brinkerhoff MB (1998): Couple violence and psychological distress. *Canadian Journal of Public Health* 89: 43–47.
- Granfelt R (1998): Kertomuksia naisten kodittomuudesta. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Grzywacz JG and Fuqua J (2000): The social ecology of health: leverage points and linkages. *Behavioral Medicine* 26: 101–115.
- Guth AA and Pachter L (2000): Domestic violence and the trauma surgeon. *American Journal of Surgery* 179: 134–140.
- Haavio-Mannila E ja Kontula O (2001): Seksin trendit meillä ja naapureissa. WSOY, Helsinki.
- Hague G (1998): Interagency work and domestic violence in the UK. *Women's Studies International Forum* 21: 441–449.
- Halford WK, Sanders MR and Behrens BC (2000): Repeating the errors of our parents? Family-of-origin spouse violence and observed conflict management in engaged couples. *Family Process* 39: 219–135.
- Hallet C (1995): Understanding the phenomenological approach to research. *Nursing Researcher* 3: 55–65.
- Hamberger LK (2005): Men's and Women's Use of Intimate Partner Violence in Clinical Samples: Toward a Gender-Sensitive Analysis. *Violence & Victims* 20: 131-151.
- Hanson S (2001): Family health care nursing: Theory, practice and research. 2nd edition. F. A. Davis, Philadelphia.
- Harju A (2001): Naisten kokemuksia seksuaalisesta väkivallasta parisuhteessa. Progradu –tutkielma. Tampereen yliopisto. Lääketieteellinen tiedekunta. Hoitotieteen laitos.
- Harned MS (2001): Abused women or abused men? An examination of the context and outcomes of dating violence. *Violence & Victims* 16: 269–285.
- Hartley CC (2002): The co-occurrence of child maltreatment and domestic violence: examining both neglect and child abuse. *Child Maltreatment* 7: 349–358.
- Harwell TS, Moore KR and Spence MD (2003): Physical violence, intimate partner violence, and emotional abuse among adult American Indian men and women in Montana. *Preventive Medicine* 37: 297–303.
- Harris SB (1996): For better or for worse: spouse abuse grown old. *Journal of Elder Abuse & Neglect* 8: 1–33.
- Harrison T, Stuijbergen A, Adachi E and Becker H (2004): Marriage, impairment, and acceptance in persons with multiple sclerosis. *Western Journal of Nursing Research* 26: 266–285.
- Haskett MR, Marziano B and Dover E (1996): Absence of males in maltreatment research: a survey of recent literature. *Child Abuse & Neglect* 20: 1175–1182.
- Hearn J (1998): *Violences of Men. How Men Talk About and How Agencies Respond to Men's Violence to Women*. Sage, London.

- Hearn J (1999): Miesten tuntemiinsa naisiin kohdistama väkivalta kriittisen tutkimuksen kohteena. Kirjassa *Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja* 265. ss. 237–265. Toim. A. Jokinen. Tampere University Press, Tampere.
- Heino T (toim.) (2000): *Läheisneuvonpito – uusi sosiaalityön menetelmä*. Stakes. Oppaita 40. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus, Helsinki.
- Heinämaa S (1996): *Ele, tyyli, sukupuoli. Merleau-Pontyn ja Beauvoirin ruumiinfenomenologia ja sen merkitys sukupuolikysymykselle*. Gaudeamus, Helsinki.
- Heinämaa S (2000): *Ihmetys ja rakkaus. Esseitä ruumiin ja sukupuolen fenomenologiasta*. Nemo, Helsinki.
- Heise LL (1998): Violence against women: An integrated, ecological framework. *Violence against women* 4: 262–290.
- Heise LL, Ellsberg M and Gottenmoeller M (1999): Ending violence against women: population reports 27. John Hopkins University, School of Public Health, Baltimore.
- Heiskanen M (2002): *Väkivalta, pelko, turvattomuus. Survey-tutkimuksen näkökulmia suomalaisten turvallisuuteen*. Tutkimuksia 236. Tilastokeskus, Helsinki.
- Heiskanen M ja Piispa M (1998): Usko, toivo, hakkaus. Kyselytutkimus miesten naisille tekemästä väkivallasta. *Oikeus* 1998:12. Sukupuolten tasa-arvo. Suomen virallinen tilasto. Tilastokeskus. Tasa-arvo-asiain neuvottelukunta, Helsinki.
- Heiskanen M ja Piispa M (2002): *Väkivallan kustannukset kunnassa. Viranomaisten arviointiin perustuva tapaustutkimus naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja sen kustannuksista Hämeenlinnassa vuonna 2001*. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2002:6. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Heiskanen M, Sirén R ja Aromaa K (2004): *Suomalaisten turvallisuus 2003. Vuoden 2003 haastattelututkimuksen ennakkotietoja suomalaisten tapaturmien ja rikosten kohteeksi joutumisesta ja pelosta*. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, tutkimustiedonantaja 58. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 29. Helsinki.
- Hendrix H (2005): *Kaikki se rakkaus mikä sinulle kuuluu. Alkuperäisteos: Getting the Love You Want: A Guide for Couples*. 1988. Suomentanut L Nivala. WS Bookwell, Juva.
- Henning K, Jones AR and Holdford R (2005): “I didn’t do it, but if I did I had a good reason”: Minimization, Denial, and Attributions of Blame Among Male and Female Domestic Violence Offenders. *Journal of Family Violence* 20: 131–139.
- Henwood M (2000): *Domestic violence: A resource manual for health care professionals*. Department of Health, London.
- von Herrmann F-W (1998): Fenomenologian käsite Heideggerilla ja Husserlilla. Kirjassa *Heidegger – ristiriitojen filosofi*. ss. 105–135. Toim. A. Haapala. Gaudeamus, Helsinki.
- Heru AM, Ryan CE and Iqbal A (2004): Family functioning in the caregivers of patients with dementia. *International Journal of Geriatric Psychiatry* 19: 533–537.
- Hildyard KL and Wolfe DA (2002): Child Neglect: developmental issues and outcomes. *Child Abuse & Neglect* 26: 679–695.
- Hill H (2003): Community health promotion news: Sunbury CHC’s model reverses the traditional approach to break cycle of men’s violence. *ACCNS Journal of Community Nurses* 18: 19.

- Hindin MJ and Adair L (2002): Who's at risk? Factors Associated with Intimate Partner Violence in the Philippines. *Social Science & Medicine* 55: 1385–1399.
- Hines DA and Malley-Morrison K (2001): Psychological effects of partner abuse against men: a neglected research area. *Psychology of Men and Masculinity* 2: 75–78.
- Hines DA and Saudino KJ (2003): Gender differences in psychological, physical, and sexual aggression among college students using revised conflict tactics scales. *Violence & Victims* 18: 197–217.
- Hines DA and Saudino KJ (2004): Genetic and environmental influences on intimate partner aggression: a preliminary study. *Violence & Victims* 19: 701–718.
- Hintikka A-M (1999): Kun rakkaudessa lyödään – systeeminen ja feministinen näkökulma parisuhdeväkivaltaan. Kirjassa *Perhe terapiassa. Vuoropuhelua vuosituhannen vaihtuessa*. ss. 218–230. Toim. J Aaltonen ja R Rinne. Gummerus, Jyväskylä.
- Hirsjärvi S, Remes P ja Sajavaara P (2000): Tutki ja kirjoita. Tammi, Helsinki.
- Holma JM (2005): Parisuhde- ja perheväkivallan turvallinen ehkäisy ja hoito. Kirjassa: *Iskuryhmä. Miesten puhetta Vaihtoehto väkivallalle –ryhmissä*. ss. 154–175. Toim. JM Holma ja J Wahlström. Yliopistopaino, Helsinki.
- Holma JM, Laitila A, Wahlström J ja Sveins P (2005): Miehet väkivaltaohjelmien kohteena: lähtökohtia ja toimintaperiaatteita. Kirjassa: *Iskuryhmä. Miesten puhetta Vaihtoehto väkivallalle –ryhmissä*. ss. 24–50. Toim. JM Holma ja J Wahlström. Yliopistopaino, Helsinki.
- Honkatukia P (2000): Lähentelijöitä riittää. Tyttöjen kokemuksia sukupuolisesta ahdistelusta. Kirjassa Honkatukia P, Niemi-Kiesiläinen J ja Näre S. *Lähentelyistä raiskauksiin. Tyttöjen kokemuksia häirinnästä ja seksuaalisesta väkivallasta*. ss. 13–76. Nuorisotutkimusverkosto. Nuoristotutkimusseura. Julkaisuja 13, Helsinki.
- Honkatukia P (2004): Naiset rikoksen tekijöinä ja uhreina. Kirjassa *Rikollisuustilanne 2004. Rikollisuus tilastojen valossa*. ss. 187–203. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 215. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Helsinki.
- Hurtig J ja Laitinen M (2002): Varjojen jäljillä. Kirjassa Laitinen M ja Hurtig J. *Pahan kosketus. Ihmisyyden ja auttamistyön varjojen jäljillä*. ss. 192–198. PS-Kustannus, Jyväskylä.
- Husserl E. (1995): Fenomenologian idea. Viisi luentoa. Saksankielinen alkuteos: *Die Idee der Phänomenologie*. Suomennos J Himanka, J Hämäläinen, H Sivenius. Loki-Kirjat, Helsinki.
- Husso M (2003): Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Vastapaino, Tampere.
- Hyyppä MT (1995): Sukupuolten kirjo. Seksi, aivot, roolit. Yliopistopaino, Helsinki.
- Irigaray L (1996): Sukupuolieron etiikka. Alkuperäisteos. *L'Éthique de la difference sexuelle*. Suomentanut P Sivenius. Gaudeamus, Helsinki.
- Iso Raamatun Tietosanakirja. Osa 4. (1990): Norjankielinen alkuteos: *Illustrert Bibelleksikon (1965–1969)* A.S. Oslo. Toim. T Gilbrant V Luoto DA Polfus P Nieminen. Ristin Voitto.
- Jallinoja R (1997): Moderni säädyllyisyys. Aviosuhteen vapaudet ja sidokset. Gaudeamus, Helsinki.
- Jallinoja R (2000): Perheen aika. Otava, Helsinki.

- Jallinoja R (2006) Perheen vastaisku. Familistista käännettä jäljittämässä. Gaudeamus, Tampere.
- Jewkes R (2002): Intimate partner violence: causes and prevention. *The Lancet* 359: 1423–1429.
- Jewkes R, Levin J and Penn-Kekana L (2002): Risk factors for domestic violence: findings from a South African cross-sectional study. *Social Science & Medicine* 55: 1603–1617.
- Johnson ME (2000): Heidegger and meaning: implications for phenomenological research. *Nursing Philosophy* 1: 134–146.
- Johnson MP and Ferraro KJ (2000): Research on domestic violence in the 1990s: Making distinctions. *Journal of Marriage & Family* 62: 948–962.
- Johnson MP and Leone JM (2005): The Differential Effects of Intimate Terrorism and Situational Couple Violence. *Journal of Family Issues* 26: 322–349.
- Johnson RB (1997): Examining the validity structure of qualitative research. *Education* 118: 282–292.
- Jokinen A (1999): Tuntuu mieheltä. Kirjassa: Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja. ss. 7–12. Toim. A Jokinen. Tampere University Press, Tampere.
- Jokiranta H (2003): Se on miehen elämää. Maaseudulla asuvia miehiä elämäänsä kertomassa. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. *Acta Universitatis Tamperensis* 966. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Julkunen R (1997): Naisruumiin oikeudet. Kirjassa Ruumiin siteet. Tekstejä eroista, järjestyksistä ja sukupuolesta. ss. 43–63. Toim. E Jokinen. Vastapaino, Tampere.
- Julkunen R (2002): Timanttejakin parempi ystävä? Hyvinvointivaltion murroksen sukupuolittuneet seuraukset. Kirjassa Tasa-arvopolitiikan haasteet. ss. 2–49. Toim. AM Holli, T Saarikoksi ja E Sana. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta, Sosiaali- ja terveysministeriö. WSOY, Helsinki.
- Juvakka T (2000): Elämää risteyskohdissa. Hermeneuttiseen fenomenologiaan ja kehollisuuteen perustuva tutkimus 15–16 -vuotiaiden nuorten toivon kokemuksista heidän jokapäiväisessä elämässään. Kuopion yliopiston julkaisuja E. *Yhteiskuntatieteet* 82. Kuopion yliopisto, Kuopio.
- van Kaam A (1959): Phenomenological analysis: exemplified by a study of the experience of being really understood. *Individual Psychology* 15: 66–72.
- Kangasniemi T (2004): Ihminen, tunteet, kärsimys. Terapeuttisen sielunhoidon ongelmia. Uusi Tie, Helsinki.
- Kapanen K (2005): Naiskuvat miesten puheessa. Kirjassa Iskuryhmä. Miesten puhetta Vaihtoehto väkivallalle –ryhmissä. ss. 72–89. Toim. JM Holma ja J Wahlström. Yliopistopaino, Helsinki.
- Kearney MH (2001) Enduring love: a grounded formal theory of women's experience of domestic violence. *Research in Nursing and Health* 24: 270–282.
- Kenworthy T, Adams CE, Bilby C, Brooks-Gordon B and Fenton M (2005): Psychological interventions for those who have sexually offended or are at risk of offending. *The Cochrane Database of Systematic Reviews* 1.
- Kernsmith P (2005): Treating Perpetrators of Domestic Violence: Gender Differences in the Applicability of the Theory of Planned Behaviour. *Sex Roles* 52: 757–770.

- Keskinen S (2005): Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat. Sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Tampere University Press, Tampere.
- Kettunen P (1998): Suomalainen rippi. Kirjapaja, Helsinki.
- Keurulainen M (1998): Elämää perheinä 1990 -luvun Suomessa. Kulttuuritaustaltaan erilaisten perheiden rakentuminen ja elämänhallinta taloudeltaan taantuneessa, mutta avautuvassa ja kansainvälistyvässä Suomessa. Akateeminen väitöskirja. Acta Universitatis Tamperensis 598. Tampereen yliopisto, aluetieteen ja ympäristöpolitiikan laitos, Tampere.
- Khawaja M and Tewtel-Salem M (2004): Agreement between husband and wife reports of domestic violence: evidence from poor refugee communities in Lebanon. *International Journal of Epidemiology* 33: 526–533.
- Kierkegaard S (2001): Päättävä epätieteellinen jälkikirjoitus. Alkuperäisteos Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift ti de filosofiske Smuler. 1846. Suomentanut T Lehtinen. WSOY, Helsinki.
- Kim J and Motsei M (2002): "Women enjoy punishment": attitudes and experiences of gender-based violence among PHC nurses in rural South-Africa. *Social Science & Medicine* 54: 1243–1254.
- Kimmel MS (2002): "Gender symmetry" in domestic violence: a substantive and methodological research review. *Violence Against Women* 8: 1332–1363.
- Kinnunen U and Pulkkinen L (1998): Linking economic stress to marital quality among Finnish marital couples. *Journal of Family Issues* 19: 705–724.
- Kiiski J (2002): Rakkaus lamassa: Parisuhdeongelmat ja 1990-luvun talouskriisi. Kirkon tutkimuskeskus, Tampere.
- Kivivuori J, Lehti M ja Sirén R (2004): Muut väkivaltarikokset. Kirjassa Rikollisuustilanne 2004. Rikollisuus tilastojen valossa. ss. 41–61. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 215. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Helsinki.
- Kleiman S (2004): Phenomenology: to wonder and search for meanings. *Journal of Advanced Nursing* 40: 61–68.
- Koch T (1999): An interpretive research process: revisiting phenomenological and hermeneutical approaches. *Nurse Researcher* 6: 20–34.
- Krahé B, Bieneck S and Möller I (2005): Understanding Gender and Intimate Partner Violence. *Sex Roles* 52: 807–827.
- Kropp PR and Hart SD (2000): The Spousal Assault Risk Assessment (SARA) Guide: Reliability and validity in adult male offenders. *Law and Human Behaviour* 24: 101–118.
- Krug EG, Mercy JA, Dahlberg LL and Zwi AB (2002): The world report on violence and health. *The Lancet* 5: 1083–1088.
- Kunnas T (2005): Rakkaus. Kirjapaja, Helsinki.
- Kupiainen R (2005): Heidegger ja faktisuuden hermeneutiikka. Kirjassa Tulkinnasta toiseen. Esseitä hermeneutiikasta. ss. 85–97. Toim. J Tontti. Vastapaino, Tampere.
- Kuronen M (2003): Eronnut perhe? Kirjassa Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. ss. 103–120. Toim. H Forsberg ja R Nätkin. Gaudeamus, Helsinki.

- Kurri K (2005): The invisible moral order: agency, accountability and responsibility in therapy talk. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research* 260, University of Jyväskylä, Jyväskylä.
- Kvigne K, Gjengedal E and Kirkevold M (2002) Gaining access to life-world of women suffering from stroke: methodological issues in empirical phenomenological studies. *Journal of Advanced Nursing* 40: 61–68.
- Kyllönen-Saarnio E ja Nurmi R (2005): Maahanmuuttajanaiset ja väkivalta: opas sosiaali- ja terveysalan auttamistyöhön. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaista 2005:15. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Lagerspetz K (1998): Naisten aggressio. Tammi, Helsinki.
- Lahti M (2001): Domesticated violence. The power of the ordinary in everyday Finland. Academic dissertation. Research Series in Anthropology. Cultural Anthropology. University of Helsinki, Helsinki.
- Laine T ja Kuhmonen P (1995): Filosofinen antropologia. Ihmisen kokonaisuutta etsimässä. Atena, Jyväskylä.
- Laitinen M (2003): Feminiinisyyden, maskuliinisuuden ja seksuaalisuuden myytit inestikokemuksessa. Kirjassa Leimattuna, kontrolloituna, normitettuna – Seksualisoitunut ja sukupuolistunut väkivalta kasvatuksessa ja koulutuksessa. ss. 239–252. Toim. V Sunnari, J Kangasvuo, M Heikkinen ja N Kuorikoski. Oulun yliopiston oppimateriaalia E 1. Kasvatustieteet. Oulun yliopistopaino, Oulu.
- Laitinen M (2004): Häväistyt ruumiit, rikotut mielet. Tutkimus lapsina läheissuhteissa seksuaalisesti hyväksikäytettyjen naisten ja miesten elämästä. Vastapaino, Tampere.
- Langford DR (1998): Social chaos and danger as context of battered women's lives. *Journal of Family Nursing* 4: 167–181.
- Langhinrichsen-Rohling J (2005): Top 10 greatest "hits": important findings and future directions for intimate partner violence research. *Journal of Interpersonal Violence* 20: 108–118.
- Langhinrichsen-Rohling J, Shilien-Dellinger RK, Huss MT and Kramer VL (2004): Attributions about perpetrators and victims of interpersonal abuse: results from analogue study. *Journal of Interpersonal Violence*. 19: 484–498.
- Latomaa T (2005): Ymmärtävä psykologia: Psykologia rekonstruktivisena tieteenä. Kirjassa Kokemuksen tutkimus. merkitys, tulkinta, ymmärtäminen. ss. 17–88. Toim. J. Perttula ja T. Latomaa. Dialogia, Helsinki.
- Lawrence S (2003): Domestic violence and men. *Nursing Standard* 17: 41–43.
- Leal C and Brackley (2004): There is more to a battered woman's experience than her partner and the abuse. *Journal of Multicultural Nursing & Health* 10: 57–61.
- Lecovin KE and Penfold PS (1996): The emotionally abused women: an existential-phenomenological exploration. *Canadian Journal of Community Mental Health* 15: 39–48.
- Lehtinen T (2002): Eksistentialismi, vapauden filosofia. Kirjapaja, Helsinki.
- Lehtinen V (2000): Luce Irigarayn filosofinen hanke: Etiikka, rakkaus, naisellinen. Kirjassa Feministejä – Aikamme ajattelijoita. ss. 212–238. Toim. A Anttonen, K Lempiäinen ja M Liljeström. Vastapaino, Tampere.
- Lehtomaa M (2005): Fenomenologinen kokemuksen tutkimus: haastattelu, analyysi ja ymmärtäminen. Kirjassa Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta –

- ymmärtäminen. ss. 163–194. Toim. J Perttula ja T Latormaa. Dialogia, Helsinki.
- Lehtovaara M (1993): Fenomenologinen näkökulma ihmisen tutkimisen metodologiaan. Kirjassa Kohti elämismaailman ja ihmisen laadullista tutkimista. Filosofisia tutkimuksia Tampereen yliopistosta 44. ss. 1–34. Toim. J Varto. Suomen fenomenologinen instituutti, Tampere.
- Lehtovaara M (1995): Tutkimus ja tutkimuksen tutkimus fenomenologisesta näkökulmasta. Kirjassa Menetelmävalintojen viidakossa. Pohdintoja kasvatuksen tutkimisen lähtökohdista. ss. 71–90. Toim. J Nieminen. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Julkaisusarja B: n:o 13. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Leisring PA, Dowd L and Rosenbaum A. (2003): Treatment of partner aggressive women. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma* 7: 257–277.
- Leonard K (2001): Domestic violence and alcohol: what is known and what do we need to know to encourage environmental interventions? *Journal of Substance Use* 6: 235–247.
- Levinas E. (1996): Etiikka ja äärettömyys. Keskusteluja Philippe Nemon kanssa/Emmanuel Levinas. Alkuperäisjulkaisu *Ethique et infini*. Suomentanut A Pönni. 1982. Toisen jälki. Alkuperäisjulkaisu *La trache de l'autre*. 1982. Suomentanut O Pasanen. Gaudeamus, Helsinki.
- Liaschenko J and Peter E. (2003): Feminist ethics. In: Ed. Tschudin V. *Approaches to Ethics. Nursing Beyond Boundaries*. pp. 33–43. Butterwoth-Heinemann. Elsevier Science, Edinburgh.
- Lindqvist M (1986) *Miehen mittainen mies*. Otava, Helsinki.
- Lindqvist M (1997): Kristillinen ihmiskäsitys. Kirjassa *Sielunhoidon käsikirja*. ss. 29–43. Toim. K Aalto, M. Esko, M-P Virtaniemi. Kirjapaja, Helsinki.
- Lindqvist M (2001): Hyvä, paha ja pyhä. Kirja eloonjäämisestä. Otava, Helsinki.
- Litmalala M (2003): Perheet, parisuhteet, lapset. Kehityssuuntia ja käsityksiä perhe-elämän oikeusoloista. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 201. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Helsinki.
- Liu M (1999): Enduring Violence and Staying in Marriage: Stories of Battered Women in Rural China. *Violence Against Women* 5: 1469–1492.
- Logan TK, Walker R, Horvath LS and Leukefeld C (2003): Divorce, custody, and spousal violence: a random sample of circuit court docket records. *Journal of Family Violence* 18: 269–279.
- Lukkarinen H (2001): Ihmisten kokemukset hoitotieteellisenä tutkimusilmionä: Fenomenologinen lähestymistapa. Kirjassa *Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä*. ss. 116–163. Toim. S Janhonen ja M Nikkonen. WSOY, Helsinki.
- Löyttyniemi V (2004): Kerrottu identiteetti, neuvoteltu sukupuoli. *Auscultatio Medici. SoPhi* 90. Minerva, Jyväskylä.
- Mackey S (2005): Phenomenological nursing research: methodological insights derived from Heidegger's interpretive phenomenology. *International Journal of Nursing Studies* 42: 179–186.
- MacMillan HL and Wathen CN (2003): Violence against women: integrating the evidence into clinical practice. *Canadian Medical Association Journal* 169: 570–571.
- Madison GB (1990): *The Hermeneutics of Postmodernity. Figures and Themes*. Indiana University Press.

- Magdol L, Moffitt TE, Caspi A, Newman DL and Silva PA (1997): Gender differences in partner violence in a birth cohort of 21-year-olds: bringing the gap between clinical and epidemiological approaches, *Journal Consulting and Clinical Psychology* 65: 68–78.
- Magdol L, Moffitt TE, Caspi A and Silva PA (1998): Developmental antecedents of partner abuse: a prospective-longitudinal study. *Journal of Abnormal Psychology* 107: 375–89.
- Maggs-Rapport F (2001): “Best research practice”: in pursuit of methodological rigour. *Journal of Advanced Nursing* 35: 373–383.
- Maloney L and Reddoch G. (2005): Restorative Justice and Family Violence: A Community-Based Effort to Move from theory to Practice. www.restorativejustice.org. (luettu 12.12.2005)
- van Manen M (1990): Researching lived experience: Human science for an action sensitive pedagogy. The University of Western Ontario, Ontario.
- van Manen M (1994): Modalities of Body Experience in Illness and Health. In: *Qualitative Health Research: An International, Interdisciplinary Journal*. Sage Periodicals Press 8: 7–24.
- Marcus RF and Swett B (2002): Violence and Intimacy in Close Relationships. *Journal of Interpersonal Violence* 17: 570–586.
- Margolin G and Gordis EB (2003): Co-occurrence between marital aggression and parents’ child abuse potential: the impact of cumulative stress. *Violence & Victims* 18: 243–258.
- McClellan AC and Killeen MR (2000): Attachment theory and violence toward women by male intimate partners. *Journal of Nursing Scholarship* 32: 353–360.
- McCloskey KA, Sitaker M, Grigsby N and Malloy KA (2003): Characteristics of male batterers in treatment: an example of a localized program evaluation concerning attrition. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma* 8: 67–95.
- McCosker H, Barnard A and Gerber R (2004): A Phenomenographic study of women’s experiences of domestic violence on childbearing years. *Online Journal of Issues in Nursing* 9. 76–88.
- McGinnis AL (2005): Ystävyyden avaimet. Miten onnistua läheisissä ihmissuhteissa. Kirjapaja, Helsinki.
- McHugh M (2005): Understanding Gender and Intimate Partner Abuse. *Sex Roles* 52: 717–724.
- McMurray A and Moore K (1994): Domestic violence: are we listening? Do we see? *Australian Journal of Advanced Nursing* 12: 23–28.
- Merleau-Ponty M (1992): Being and Having. In: Eds. HJ Silverman and JrJ Barry. *Texts and Dialogues*. 1936. Humanitie Press, New Jersey.
- Merleau-Ponty M (2003): *The Phenomenology of Perception*. 1945. Alkuperäisteos *Phénoménologie de la perception*. Translated by C. Smith. Routledge, London.
- Mesiäislehto-Soukka H (2005): Perheenlisäys isien kokemana – fenomenologinen tutkimus. Oulun yliopisto. Lääketieteellinen tiedekunta. Terveystieteiden ja hoitotieteen laitos. Oulun yliopisto. Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri.
- Miers M (2002): Developing understanding of gender sensitive care: exploring concepts and knowledge. *Journal of Advanced Nursing* 40: 69–77.

- Migliaccio TA (2002): Abused husbands. A Narrative Analysis. *Journal of Family Issues* 23: 26–52.
- Mihalic SW and Elliott D (1997): If violence is domestic, does it really count? *Journal of Family Violence* 12: 293–311.
- Miller BA, Wilsnack SC and Cunradi CB (2000): Family violence and victimization: treatment issues for women with alcohol problems. *Alcoholism: Clinical & Experimental Research* 24: 1287–1297.
- Miller S (2003): Analysis of phenomenological data generated with children as research participants. *Nurse Researcher* 10: 68–82.
- Mills LD, Mills TJ, Taliaferro E, Zimble A and Smith D (2003): The prevalence of female-to-male intimate partner violence in urban emergency department. *Journal of Emergency Medicine* 25: 215–218.
- Milner J (2004): From ‘disappearing’ to ‘demonized’: the effects on men and women of professional interventions based on challenging men who are violent. *Critical Social Policy* 24: 79–101.
- MMWR: Morbidity and Mortality Weekly Report 2000. 49: 691–694.
- Moffit TE, Brammer GL, Caspi A, Fawcett JP, Raleigh M, Yuwiler A and Silva P. (1998): Whole Blood Serotonin Relates to Violence in a Epidemiological Study. *Society of Biological Psychiatry* 43: 446–457.
- Moilanen P ja Räihä P (2001): Merkitysrakenteiden tulkinta. Kirjassa Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. ss. 44–67. Toim. J Aaltola ja R Valli. Chydenius-instituutin julkaisuja 3. PS-Kustannus. Jyväskylä.
- Monahan K and O’Leary KD (1999): Head Injury and Battered Women: An Initial Inquiry. *Health & Social Work* 24: 269–278.
- Morgan JE (2005): Tackling domestic violence during pregnancy. *British Journal of Midwifery* 13: 176–181.
- Morris A and Gelsthorpe L (2000): Re-visioning Men’s Violence Against Female Partners. *The Howard Journal* 39: 412–428.
- Moss VA, Pitula CR, Campbell JC and Halstead L (1997) The experience of terminating an abusive relationship from an Anglo and African American perspective: a qualitative descriptive study. *Issues in Mental Health Nursing* 18: 433–454.
- Muelleman RL, DenOtter T, Wadman MC, Tran TP and Anderson J (2002): Problem gambling of the emergency department patient as a risk factor for intimate partner violence. *Journal of Emergency Medicine* 23: 307–312.
- Murphy CC, Schel B, Myhr TL and Du MJ (2001): Abuse: a risk factor for low birth weight? A systematic review and meta-analysis. *Canadian Medical Association Journal* 164: 1567–1572.
- Murphy CM, Meyer S-L and O’Leary KD (1994): Dependency characteristics of partner-assaultive men. *Journal of Abnormal Psychology* 103: 729–735.
- Mäenpää-Reenkola E (1997): Naisen verhottu sisin. Yliopistopaino, Helsinki.
- Määttä K (1999): Rakastumisprosessi ja rakkauskriisi. Kirjassa Tunteiden sosiologiaa I. Elämyksiä ja läheisyyttä. ss. 36–53. Toim. S. Näre. Tietolipas 156. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Määttä K (2002) Avioeron tuska ja helpotus. Tammi, Helsinki.

- Naumann P, Langford D, Torres S, Campbell J and Glass N (1999): Women battering in primary care practice. *Family Practice* 16: 343–352.
- Nelson H, Nygren P and McInerney Y (2004): Screening for family and intimate partner violence. Agency for Healthcare Research and Quality. Rockville, MD, USA.
- Niemi-Kiesiläinen J. (2000): Johdanto. Kirjassa Honkatukia P, Niemi-Kiesiläinen J ja Näre S. Lähentelyistä raiskauksiin. Tyttöjen kokemuksia häirinnästä ja seksuaalisesta väkivallasta. ss. 5–11. Nuorisotutkimusverkosto. Julkaisuja 13. Nuorisotutkimusseura, Helsinki.
- Niemi-Kiesiläinen J (2004): Rikosprosessi ja parisuhdeväkivalta. WSOY, Helsinki.
- Nieminen H (1997): Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuus. Kirjassa Hoitotieteen tutkimusmetodiikka. ss. 215–221. Toim. M Paunonen M ja K Vehviläinen-Julkunen. WSOY, Juva.
- Nikunen M (2005): Surman jälkeen itsemurha. Kulttuuriset luokitukset rikosuutisissa. Akateeminen väitöskirja. Tampereen Yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, sosiologian ja sosiaalipsykologien laitos. Tampere University Press, Tampere.
- Niskanen S (2005): Hermeneuttisen psykologian tieteenfilosofinen traditio. Kirjassa Kokemuksen tutkimus. Merkitys, tulkinta, ymmärtäminen. ss. 89–114. Toim. J Perttula ja T Latomaa. Dialogia 2005, Helsinki.
- Nissinen M (2000): Sukupuoli Raamatun maailmassa ja raamatuntulkinnassa. Kirjassa Uskonto ja sukupuoli. ss. 16–42. Toim. T Hovi, A Nenola, T Sakaranaho ja E Vuola. Helsinki University Press, Helsinki.
- Noll JG, Horowitz LA, Bonnano GA, Trickett PK and Putnam FW (2003): Revictimization and self-harm in females who experienced childhood sexual abuse: results from a prospective study: *Journal of Interpersonal Violence* 18: 1452–1471.
- Norlander B and Eckhardt C (2005): Anger, hostility, and male perpetrators of intimate partner violence: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review* 25: 119–152.
- Notko M (2000): Väkivalta parisuhteessa ja perheessä. Jyväskylän yliopisto perhetutkimusyksikön julkaisuja 11. Jyväskylän yliopiston Perhetutkimusyksikkö, Jyväskylä.
- Nousiainen K (2001): Sukupuoli ja oikeuden yhdenvertaisuus. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut. Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta, Helsinki.
- Nursing Best Practice Quideline (2005): Woman Abuse: Screening, Identification and Initial Response. Registered Nurses' Association of Ontario. Nursing Best Practice Guidelines Program, Toronto.
- Nykyri T (1998): Naisen viha. SoPhi. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Nykyri T (1999): Kun rakkaus rakoilee: parisuhteen ristiriitatilanteet naisten kokemina. Kirjassa Tunteiden sosiologiaa I. Elämyksiä ja läheisyyttä. ss. 155–175. Toim. S Näre Tietolipas 156. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Nyqvist L (2001): Väkivaltainen parisuhde, asiakuus ja muutos. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 28. Ensi- ja turvakotien liitto, Helsinki.

- Nyqvist L (2004): Sukupuoli parisuhdeväkivallan ammatillisessa kohtaamisessa. Kirjassa: Sukupuoli ja sosiaalityö. ss. 101–130. Toim. M Kuronen, R Granfelt, L Nyqvist ja P Petrelius. PS-Kustannus. Jyväskylä.
- Näre S (1999): Tunteiden sosiologia yhteiskuntatutkimuksen kentässä. Kirjassa: Tunteiden sosiologiaa I. Elämyksiä ja läheisyyttä. ss. 1–15. Toim. S Näre. Tietolipas 156. Suomen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Näre S (2004): Kokonainen nainen. Kirjapaja, Helsinki.
- Nätkin R (1997): Kamppailu suomalaisesta äitiydestä. Maternalismi, väestöpolitiikka ja naisten kertomukset. Gaudeamus, Helsinki.
- Oermann MH and Artinian NT (1997): In: Oermann MH with contributors. Professional Nursing Practice. pp. 91–13. Appleton & Lange, Stamford, Connecticut.
- Oiler Boyd C (2001): Phenomenology. The Method. In: Nursing Research. A Qualitative Perspective, 3rd edition. pp. 93–122. Ed. PL Munhall, Jones and Bartlett, Sudbury, Massachusetts.
- Ojanen M (1998): Terapia ja sielunhoito. Uusi Tie, Helsinki.
- Ojanen M. (2001): Ilo, onni, hyvinvointi, Kirjapaja, Helsinki.
- Ojanen M (2002): Elämän mieli ja merkitys. Kirjapaja, Helsinki.
- Ojuri A (2004): Väkivalta naisen elämän varjona. Tutkimus parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten elämäkulusta ja selviytymisestä. Acta Universitatis Laponiensis 77. Lapin yliopisto, Rovaniemi.
- O’Leary KD, Malone J and Tyree A (1994): Physical aggression in early marriage: Prerelationship and relationship effects. Journal of Consulting and Clinical Psychology 62: 594–602.
- Oranen M (2001): Juuret, raamit ja numerot. Teoksessa Perheväkivallan varjossa. Raportti lapsikeskeisen työn kehittämisestä. ss. 13–40. Toim. M. Oranen. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 30. Ensi ja turvakotien liitto, Helsinki.
- Paajanen P (2003): Parisuhde koetuksella. Käsityksiä parisuhteesta ja sen purkautumisesta. Perhebarometri 2003. Väestöliitto, Väestötutkimuslaitos. Katsauksia E 17/2003. Väestöliitto, Helsinki.
- Paavilainen E (1998): Lasten kaltoinkohtelu perheessä. Perheen toiminta ja yhteistyö perhettä hoitavan terveydenhoitajan kanssa. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, hoitotieteen laitos. Acta Universitatis Tampereensis 604. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Paavilainen E (2001): Naisten kokemuksia perheväkivallasta: odotuksen ja pelon kierre. Hoitotiede 13: 21–29.
- Paavilainen E ja Pösö T (2003): Moniammatillinen orientaatio perheväkivaltaan. Kirjassa: Paavilainen E ja Pösö T. Lapset, perhe ja väkivaltatyö. ss. 45–56. WSOY, Porvoo.
- Paavilainen R (2003): Turvallisuutta ja varmuutta lapsen odotukseen. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, hoitotieteen laitos. Acta Universitatis Tampereensis 906. Tampere University Press, Tampere.
- Pakieser RA, Lenaghan PA and Muelleman RL (1999): Reflections on written comments by women on their abuse. Nursing and Health Sciences 1: 139–146.
- Parahoo K (1997) Nursing Research. Principles, Processes and Issues. Macmillan, London.

- Parsons LH and Harper MA (1999): Violent maternal deaths in North Carolina. *Obstetrics and Gynecology* 94: 990–993.
- Partanen T (2005): Miehin osakulttuuri ja väkivallan käytön oikeuttaminen. Kirjassa *Iskuryhmä. Miesten puhetta Vaihtoehto väkivallalle -ryhmissä*. ss. 51–71. Toim. JM Holma ja J Wahlström. Yliopistopaino, Helsinki.
- Paunonen M (1999): Suomalaisen perheen rakenteet ja perheiden toiminnan vaikutus perheenjäsenten terveyteen. Kirjassa *Perhe hoitotyössä. Teoria, tutkimus ja käytäntö*. ss. 61–81. Toim. M Paunonen M ja K Vehviläinen-Julkunen. WSOY, Helsinki.
- Paunonen M ja Vehviläinen-Julkunen K (1999): Perhe hoitotyössä. Kirjassa *Perhe hoitotyössä. Teoria, tutkimus ja käytäntö*. ss. 14–24. Toim. M Paunonen ja K Vehviläinen-Julkunen. WSOY, Helsinki.
- Peek-Asa C, Zwerling C, Young T, Stromquist AM, Burmeister LF and Merchant JA. (2005): A population-based study of reporting patterns and characteristics of men who abuse their partners. *Injury Prevention* 11: 180–185.
- Pehkonen P (2003): Naisen puolesta, ei miestä vastaan. Suomalainen naisliike väkivaltaa vastustamassa. Joensuun yliopisto, sosiologian laitos. Sosiologian laitoksen raportteja. N:o 2. Joensuu.
- Peltoniemi T (1984): *Perheväkivalta*. Otava, Helsinki.
- Peltoniemi T (1997): Perheväkivallan toinen tuleminen. Tiimi 3–4. www.a-klinikka.fi. Luettu 4.4.2006.
- Perttu S (2004): Naisiin kohdistuva parisuhdeväkivalta ja sen seulonta äitiys- ja lastenneuvolassa. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen selvityksiä 2004:6. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, Helsinki.
- Perttula J (1995): Kokemus psykologisena tutkimuskohteena. Johdatus fenomenologiseen psykologiaan. Suomen fenomenologinen instituutti, Tampere.
- Perttula J (2005): Kokemus ja kokemuksen tutkimus. Fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Kirjassa *Kokemuksen tutkimus. Merkitys, tulkinta, ymmärtäminen*. ss. 115–162. Toim. J Perttula ja T Latomaa T. Dialogia 2005. Helsinki.
- Peterman LM and Dixon CG (2001): Assessment and Evaluation of Men Who Batter Women. *Journal of Rehabilitation* 67: 38–42.
- Pilkington FB (2000): Persisting while wanting to change: Women's lived experiences. *Health Care for Women International*. 21: 501–516.
- Piispa M ja Heiskanen H (2000): Naiseen kohdistuvan väkivallan kustannukset Suomessa. *Oikeus* 2000:14. Tilastokeskus, Helsinki.
- Piispa M (2004): Väkivalta ja parisuhde. Nuorten naisten kokeman parisuhdeväkivallan määrittely survey-tutkimuksessa. *Tutkimuksia* 241. Tilastokeskus, Helsinki.
- Plichta SB and Falik M (2001): Prevalence of Violence and Its Implications for Women's Health. *Women's Health Issues* 11: 244–258.
- Polit DF and Beck CT (2006): *Essentials of Nursing Research. Methods, Appraisal, and Utilization*. 6th edition. Lippincott Williams & Wilkins. Philadelphia, Baltimore, New York.
- Porcerelli JH, Cogan R, West PP, Rose EA, Lambrecht D, Wilson KE, Severson RK and Karana D (2003): Violent Victimization of Women and Men: Physical and Psychiatric Symptoms. *The Journal of the American Board of Family Practice* 16: 32–39.

- Porio A ja Porio I (2005) Lujan liiton salaisuus. Parisuhde toimimaan. Kirjapaja, Helsinki.
- von Post I and Eriksson K. (1999): A hermeneutic textual analysis of suffering and caring in the peri-operative context. *Journal of Advanced Nursing* 30: 983–989.
- Priest H (2002): An approach to the phenomenological analysis of data. *Nurse Researcher* 10: 50–63.
- Punamäki R-L (2005): Siirtykö trauma sukupolvelta toiselle? Mielenterveys ja perhesuhteet väkivallan uhrien perheissä. Kirjassa Ruumiita ja mustelmia. Näkökulmia väkivallan historiaan. ss. 53–73. Toim. U Aatsinki ja J Valenius. Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura. VäkiVoimakas 17.
- Punch M (1994): Politics and Ethics in Qualitative Research. In: Eds. NK Denzin and YS Lincoln. *Handbook of Qualitative Research*. pp. 83–97. Sage, California.
- Raamattu (1992): Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Suomen Kirkon Sisälähetysseura. Kirjapaja.
- Raijas R (2003): Seksuaalisen väkivallan trauma. Kirjassa Raijas R, Silver R ja Valkama K. Seksuaalinen väkivalta ja hyväksikäyttö. Selviytymiskertomuksia. ss. 33–46. Toim. M. Kaukonen. PS-kustannus, Jyväskylä.
- Ramsay J, Richardson J, Carter YH, Davidson LL and Feder G (2002): Should health professionals screen women for domestic violence? Systematic Review. *British Medical Journal* 325: 314–318.
- Rautaparta M (1997): Ruumis subjektina Merleau-Pontyn filosofiassa. Kirjassa Ruumiin kuvia. Subjektin ja sukupuolen muunnelmia. ss. 129–135. Toim. S Heinämaa, M Reuter ja K Saarikangas K. Gaudeamus, Helsinki.
- Reitzel-Jaffe D and Wolfe DA (2001): Predictors of relationship among young men. *Journal of Interpersonal Violence* 16: 99–115.
- Renker Pr (2002): ”Keep A Blank Face. I Need To Tell You What Has Been Happening To Me.” Teens’ Stories of Abuse and Violence Before and During Pregnancy. *American Journal of Maternal/Child Nursing* 27: 109–116.
- Rhodes KV and Levinson W (2003): Interventions for Intimate Partner Violence Against Women: Clinical Applications. *The Journal of American Medical Association* 289: 601–605.
- Ronkainen S (1998): Sukupuolistunut väkivalta ja sen tutkimus Suomessa. Tutkimuksen katveet valokeilassa. Naistutkimusraportteja 2/98. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, Helsinki.
- Ronkainen S (1999): Subjektius, häpeä ja syyllisyys parisuhdeväkivallan elementteinä. Kirjassa Tunteiden sosiologiaa I. Elämyksiä ja läheisyyttä. ss. 131–154. Toim. S Näre. Tietolipas 156. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Ruffolo MC, Evans ME and Lukens EP (2003): Primary Prevention Programs for Children in Social Service System. *The Journal of Primary Prevention* 23: 425–450.
- Russel RJH and Wells PA (2000): Predicting marital violence from the marriage and relationship questionnaire: using LISREL to solve an incomplete data problem. *Personality and Individual Differences* 29: 429–440.
- Ruuskanen M (2005): Rikosoikeus: Hätävarjelu ja parisuhdeväkivalta. Rikosoikeudellinen ja diskurssianalyttinen tutkimus. Akateeminen väitöskirja. Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta. Suomalaisen

- lakimiesyhdistyksen julkaisuja A-sarja 267. Suomalainen lakimiesyhdistys, Helsinki.
- Räikkä J (2003): Katumuksen filosofia. WSOY, Helsinki.
- Saarinen E (1999): Länsimaisen filosofian historia huipulta huipulle Sokrateesta Marxiin. WSOY, Porvoo.
- Salazar LF, Baker CK, Price AW and Carlin K (2003): Moving Beyond the Individual: Examining the Effects of Domestic Violence Policies on Social Norms. *American Journal of Community Psychology* 32: 253–264.
- Salmi M, Huttunen J ja Yli-Pietilä P (1998): Lama ja lapset. Stakesin raportteja 197. Stakes, Helsinki.
- Saltzman LE, Green YT, Marks JS and Thacker SB (2000): Violence against women as a public health issue: comment from CDC. *American Journal of Preventive Medicine* 19: 325–329.
- Sandelowski M and Barroso J (2002) Finding the Findings in Qualitative Studies. *Journal of Nursing Scholarship* 34: 213–219.
- Sarantakos S (2004): Deconstructing Self-Defense in Wife-to-Husband Violence. *Journal of Men's Studies* 12: 277–296.
- Satulehto M (1992): Elämismailma tieteiden perustana: Edmund Husserlin tieteen filosofia. Filosofisia tutkimuksia Tampereen yliopistosta, XXXIII. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Saunders DG (1996): Feminist-cognitive-behavioural and process-psychodynamic treatments for men who batter: interaction of abuser traits and treatment models. *Violence & Victims* 11: 393–414.
- Saunders DG (2001): Developing guidelines for domestic violence offender programs: what can we learn from related fields and current research? *Journal of Aggression, Maltreatment and Trauma* 5: 235–248.
- Saunders DG (2002): Are physical assaults by wives and girlfriends a major social problem? A review of the literature. *Violence Against Women* 8: 1424–1448.
- Schafer J, Caetano R and Cunradi CB (2004): A path model of risk factors for intimate partner violence among couples in the United States. *Journal of Interpersonal Violence* 19: 127–142.
- Schornstein SL (1997): *Domestic Violence and Health Care. What Every Professional Needs to Know*. Sage, California.
- Scott Tilley DD (2002): The development of male violence in intimate partner relationships: grounded theory development. Ph.D. The University of Texas Health Science Center at San Antonio.
- Seelau EP, Seelau SM and Poorman PB (2003): Gender and Role-Based Perceptions of Domestic Abuse: Does Sexual Orientation Matter? *Behavioral Sciences and the Law* 21: 199–214.
- Shalansky C, Ericksen J and Henderson A (1999): Abused women and child custody: the ongoing exposure to abusive ex-partners. *Journal of Advanced Nursing* 29: 416–26.
- Shapiro DL and Levendosky AA. (1999): Adolescent survivors of childhood sexual abuse: the mediating role of attachment style and coping in psychological and interpersonal functioning. *Child Abuse & Neglect* 23: 1175–191.

- Shelton S and Liljequist L (2002): Characteristics and behaviours associated with body image in male domestic violence offenders. *Eating Behaviours* 3: 217–227.
- Shephard M, Elliot B, Falk D and Regal R (1999): Public Health Nurses' Responses to Domestic Violence: A Report from the Enhanced Domestic Abuse Intervention Project. *Public Health Nursing*. 16: 359–366.
- Shulman G (2004): Väkiältä ja sietämättömien tunteiden kierrätys. *Suomen Lääkärilehti* 59: 149–155.
- Siltala J (1994): Miehen kunnia. Modernin miehen taistelu häpeää vastaan. Otava, Helsinki.
- Silva C, McFarlene J, Soeken K, Parker B and Reel S (1997): Symptoms of post-traumatic stress disorder in abused women in primary care setting. *Journal of Women's Health* 6: 543–552.
- Silvogleid C and Mankowski ES (2006): How Batterer Intervention Programs Work: Participant and Facilitator Accounts of Processes of Change. *Journal of Interpersonal Violence* 21: 139–159.
- Simoneti S (2000): Dissociative experiences in partner-assaultive men. *Journal of Interpersonal Violence* 15: 1262–1284.
- Smith JW (2000): Addiction medicine and domestic violence. *Journal of Substance Abuse Treatment* 19: 329–338.
- Smith ME (2003): Recovery from intimate partner violence: a difficult journey. *Issues in Mental Health Nursing*. 24: 543–573.
- Sogne-Møller V (1997): Luce Irigaray: rakkaudesta ja ihmetyksestä. Kirjassa Ruumiin kuvia. Subjektin ja sukupuolen muunnelmia, ss. 23–36. Toim. S Heinämaa, M Reuter ja K Saarikangas. Gaudeamus, Helsinki.
- Soikkeli M (1999): Rakkauskoodiston vakiintuminen Euroopassa 1600–1900 -luvulla. Kirjassa Tunteiden sosiologiaa I. Elämyksiä ja läheisyyttä. ss. 19–35. Toim. S Näre. Tietolipas 156. Suomen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Sorenson S (1996): Violence and Injury in Marital Arguments: Risk Patterns and Gender Differences. *American Journal of Public Health* 86: 35–40.
- Sniechowski J and Sherven J (2002): Blaming men doesn't stop domestic violence. <http://www.menweb.org/throop/battery/commentary/sniechowski.html>. (luettu 30.12.2005)
- Speziale HJS and Carpenter DR (2003): *Qualitative Research in Nursing. Advancing the Humanistic Imperative*. 3rd edition. Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia.
- Stark E and Flitcraft A (1996) *Women at risk: domestic violence and women's health*. Sage, London.
- Stith SM, Rosen KH, McCollum EE and Thomsen CJ (2004): Treating intimate partner violence within intact couple relationships: outcomes of multi-couple versus individual couple therapy. *Journal of Marital & Family Therapy* 30: 305–318.
- Straus MA (1979): Measuring intrafamily conflict and violence: the conflict tactics (CT) scales. *Journal of Marriage and Family* 41: 75–88.
- Straus MA (2004): Prevalence of violence against dating partners by male and female university students worldwide. *Violence Against Women* 10: 790–811.
- Straus MA and Douglas EM (2004): A short form of the Revised Conflict Tactics Scales, and typologies for severity and mutuality. *Violence & Victims* 19: 507–520.

- Suto M (2000): Issues related to data collection. In *Using Qualitative Research. A practical Introduction for Occupational and Physical Therapists*. pp. 35–46. Eds. KW Hammel, C Carpenter and I Dyck. Churchill Livingstone, London.
- Swan SC and Snow DL (2002): A typology of women's use of violence in intimate relationships. *Violence Against Women* 8: 286–319.
- Swahnberg IMK and Wijma B (2003): The NorVold Abuse Questionnaire (NorAQ). Validation of new measures of emotional, physical, and sexual abuse, and abuse in the health care system among women. *European Journal of Public Health* 13: 361–366.
- Swanberg JE and Logan TK (2005): Domestic Violence and Employment: A Qualitative Study. *Journal of Occupational Health Psychology* 10: 3–17.
- Taft A, Hegarty K and Flood M (2001): Are men and women equally violent to intimate partners? *Australian and New Zealand Journal of Public Health* 25: 498–500.
- Tainio L. (2001): Puhuvan naisen paikka. Sukupuoli kulttuurisena kategoriana kielenkäytössä. *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia* 854. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Tainio L (2002): Tieteellisen tekstin sukupuolet. Kirjassa Kinnunen M ja Löytty O. *Tieteellinen kirjoittaminen*. ss. 51–63. Vastapaino, Tampere.
- Taylor WK, Magnussen L and Amundson MJ (2001): The lived experience of battered women. *Violence Against Women* 7: 563–585.
- TaylorBrown J, Kilpatrick M, Maunsell E and Dorval M (2000): Partner abandonment of women with breast cancer. Myth or reality? *Cancer Practice* 8: 160-164.
- Tenney-Soeiro R and Wilson C (2004): An update on child abuse and neglect. *Current Opinion in Pediatrics* 16: 233–237.
- Thomas SP. (2005): Through the lens of Merleau-Ponty: Advancing the phenomenological approach to nursing research. *Nursing Philosophy* 6: 63–76.
- Thomas SP and Pollio HR (2005): *Listening to patients: A phenomenological approach to nursing research and practice*. Springer Publishing Company, New York.
- Thomas S, Smucker C and Droppelman P (1998): It hurts most around the heart: a phenomenological exploration of women's anger. *Journal of Advanced Nursing* 28: 311–322.
- Tiihonen A (2002): Ruumiista miestä, tarinasta tulkintaa: Oikeita miehiä – ja urheilijoita. *Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja* 134. Liikunnan ja kansanterveyden edistämisyhdistys LIKES, Jyväskylä.
- Tolkki-Nikkonen M (1990): Parisuhde, perhesuhde, olosuhde. Mikä pitää avioliiton koossa 15 vuoden jälkeen? *Gaudeamus*, Helsinki.
- Tschudin V (2003): Narrative ethics. In *Approaches to Ethics*. pp. 61-72. Ed. V Tschudin. Butterworth Heinemann. Elsevier Science, Edinburgh.
- Tuhkasaari P (1999): Parisuhde – toiseus ja yksilöityminen elämänprosessissa. Kirjassa *Perhe terapiassa. Vuoropuhelua vuosituhatvuotisen vaihtuessa*. ss. 104–118. Toim. J Aaltonen & R Rinne. Suomen Mielenterveysseura, Helsinki.
- Turunen H, Perälä M-L ja Meriläinen P (1994): Colaizzin fenomenologisen menetelmän sovellutus: esimerkkinä hyvän hoidon kuvaaminen. *Hoitotiede* 6: 8–15.
- Turunen KE (2004): *Tunne-elämä*. Atena. Jyväskylä.

- Tyler KA, Hoyt DR, Whitbeck LB and Cauce AM (2001): The Impact of Childhood Sexual Abuse on Later Sexual Victimization among Runaway Youth. *Journal of Research on Adolescence* 11: 151–176.
- Tynjälä P (1998): Kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien luotettavuudesta. Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja. *Kasvatus* 22. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden julkaisusarja A: 387–398.
- U.S. Preventive Services Task Force (USPSTF) (2004): Clinical Quidelines. Screening for Family and Intimate Partner Violence: Recommendation Statement. *Annals of Internal Medicine* 140: 382–386.
- Utriainen T (1999): Läsnä, riisuttu, puhdas. Uskontoantropologinen tutkimus naisista kuolevan vierellä. *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia* 751. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Varjonen P (2002): Väkivaltatyö ja vastatunteet. Kirjassa *Väkivalta: tunteita, toimintaa ja vastatunteita*. ss. 32–53. Toim. P Jolkkonen ja P Varjonen. *Miessakit ry:n julkaisuja*. Miessakit ry, Helsinki.
- Varto J (1992): Laadullisen tutkimuksen metodologia. Kirjayhtymä, Helsinki.
- Varto J (1995a): Fenomenologinen tieteen kritiikki. Tampereen yliopisto. Tampere.
- Varto J (1995b): Keskustelu ihmistieteiden metodologiasta 1900-luvulla. Kirjassa *Ihmistieteiden 1990-luvun metodologiaa etsimässä*. Keskustelua kasvatus- ja sosiaalitieteiden metodologiasta. ss. 13–25. Toim. J Eskola, J Mäkelä ja J Suoranta. *Lapin yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja C* 8. Katsauksia ja puheenvuoroja. *Aikuiskasvatuksen ja koulutuksen julkaisuja* 2. Lapin yliopiston kasvatustieteellinen tiedekunta, Rovaniemi.
- Varto J (1997): Adolf Reinach (1883–1917). Niin & Näin. *Filosofinen aikakauslehti*. 3/97. www.netn.fi. (luettu 18.8.2004)
- Varto J ja Veenkivi L (1998): Rakkaus ja rukous. Filosofisia keskusteluja uskosta ja uskonnoista. Tampereen yliopiston julkaisujen myynti, Tampere
- Vehviläinen-Julkunen K (1997): Hoitotieteellisen tutkimuksen etiikka. Kirjassa *Hoitotieteen tutkimusmetodiikka*. ss. 26–34. Toim. M Paunonen ja K Vehviläinen-Julkunen. WSOY, Helsinki.
- Verene DP (1995): *Sexual Love and Western Morality. A Philosophical Anthology*. 2nd edition. Jones and Bartlett Publishers, Boston.
- Vest JR, Catlin TK, Chen JJ and Brownson RC (2002): Multistage Analysis of Factors Associated with Intimate Partner Violence. *American Journal of Preventive Medicine* 22: 156–164.
- Virkki T (2004): *Vihan voima. Toimijuus ja muutos vihakertomuksissa*. Atena, Jyväskylä.
- Välimäki P (1999): *Parantava rakkaus. Vierelläkulkijan opas*. Uusi Tie, Helsinki.
- Värrö V-M (1997): *Hyvä kasvatus – kasvatus hyvään*. Dialogisen kasvatuksen filosofinen tarkastelu erityisesti vanhemmuuden näkökulmasta. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, matemaattisten tieteiden laitos. Tampere University Press, Tampere.
- Waalén J, Goodwin MM, Spitz AM, Petersen R and Saltzman LE (2000): Screening for intimate partner violence by health care providers. Barriers and interventions. *American Journal of Preventive Medicine* 19: 230–237.

- Wagman Borowsky I and Ireland M (2002): Parental Screening for Intimate Partner Violence by Pediatricians and Family Physicians. *Pediatrics* 110: 509–516.
- Wathen CN and MacMillan HL (2003a): Interventions for Violence Against Women: Scientific Review. *The Journal of American Medical Association* 289: 589–600.
- Wathen CN and MacMillan HL with the Canadian Task Force on Preventive Health Care (2003b): Prevention of violence against women. Recommendation statement from Canadian Task Force on Prevention Health Care. *Journal of Canadian Medical Association* 169: 582–584.
- Watts C and Zimmerman C (2002): Violence against women: global scope and magnitude. *The Lancet* 359: 1232–1237.
- van der Weele TJ (1999): Häpeästä rauhaan. Seksuaalisesti hyväksikäytettyjen auttaminen. Kristillinen terveystymiskeskus. Turku.
- Weissmann-Henelius G (2004): Violent Female Perpetrators in Finland. Personality and Life Events. Academic Dissertation. Åbo Akademi University. Department of Psychology. Faculty of Arts. Vanha Vaasa Hospital. Vaasa.
- Wekerle C and Wolfe DA (1998): The role of child maltreatment and attachment style in adolescent relationship violence. *Development & Psychopathology* 10: 571–586.
- Wekerle C, Wolfe DA, Hawkins DL, Pittman AL, Glickman A and Lovald BE (2001): Childhood maltreatment, posttraumatic stress symptomatology, and adolescent dating violence: considering the value of adolescent perceptions of abuse and a trauma mediational model. *Development & Psychopathology* 13: 847–871.
- Wesely JK, Allison MT and Schneider IE (2000): The lived body experience of domestic violence survivors. An interrogation of female identity. *Women's Studies International Forum* 23: 211–222.
- West M and George C (1999): Abuse and violence in intimate adult relationships: new perspectives from attachment theory. *Attachment & Human Development*. 1: 137–156.
- Wick JM (2000): “Don’t Destroy the Evidence!” The Association of Perioperative Registered Nurses 72: 805–836.
- Williams KR and Houghton AB (2004): Assessing the Risk of Domestic Violence Reoffending: A Validation Study. *Law and Human Behaviour* 28: 437–455.
- Williams SL and Frieze IH (2005): Patterns of Violent Relationships, Psychological Distress, and Marital Satisfaction in a National Sample of Men and Women. *Sex Roles* 52: 771–784.
- Wimpenny P and Gass J (2000): Interviewing in phenomenology and grounded theory: is there a difference? *Journal of Advanced Nursing* 31: 1485–1492.
- Wisner C, Gimer TP, Saltzman LE and Zink TM (1999): Intimate Partner Violence Against Women. *Journal of Family Practice* 48: 439–443.
- Wolfe DA and Jaffe PG (1999): Emerging Strategies in the Prevention of Domestic Violence. *The Future of Children* 9: 133–144.
- Wolfe DA, Crooks CV, Lee V, McIntyre-Smith A and Jaffe PG (2003): The effects of Children’s Exposure to Domestic Violence: A Meta-Analysis and Critique. *Clinical Child and Family Psychology Review* 6: 171–187.
- Worley KO, Walsh S & Lewis K (2004): An examination of parenting experiences in male perpetrators of domestic violence: A qualitative study. *Psychology and*

- Psychotherapy: Theory, Research and Practice 77: 35–54.
- Wright LM and Leahey M (1994): Nurses and families: A guide to assessment and intervention. 2nd edition. FA Davis, Philadelphia.
- Wright LM (2005): Family Nursing: Challenges and Opportunities: Marriage: It Matters in Sickness and in Health. *Journal of Family Nursing* 11: 344–349.
- Wuest J and Merrit-Gray M (2001): Beyond survival: reclaiming self after leaving an abusive male partner. *The Canadian Journal of Nursing Research* 32: 79–94.
- Zijlstra W (1995): Kohti kokonaista ihmistä. Pastoraalipsykologian käsikirja. Kirjapaja, Helsinki.
- Yam M (2000): Seen but not heard: battered women's perceptions of the ED experience. *Journal of Emergency Nursing* 26: 464–470.
- Åstedt-Kurki P (1992): Terveys, hyvä vointi ja hoitotyö kuntalaisten ja sairaanhoitajien kokemana. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, hoitotieteen laitos. *Acta Universitatis Tamperensis Ser A* 349. Tampereen yliopisto.
- Åstedt-Kurki P ja Nieminen H (1997): Fenomenologisen tutkimuksen peruskysymykset hoitotieteessä. Kirjassa *Hoitotieteen tutkimusmetodiikka*. ss. 152–163. Toim. M Paunonen ja K Vehviläinen-Julkunen. WSOY, Juva.

LIIITTEET

Liite 1: Parisuhdeväkivaltaa käsitteleviä tutkimuksia ja kirjallisuuskatsauksia

Tutkija, vuosi, maa	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimuksen kohdejoukko	Tutkimusmenetodi, aineiston keruu	Keskeisiä tuloksia
Acher 2000 Englanti	Tutkia fyysisistä aggressiosta ja sen aiheuttamia vammoja heteroseksuaalisessa parisuhteessa. Selvittää, onko naisten ja miesten aggressio erilaista ja ovatko fyysisistä väkivallasta aiheutuvat vammat erilaisia naisilla ja miehillä.	Systemaattinen kirjallisuuskatsaus	Meta-analyysi	Naisten todennäköisyys käyttää yhtiä tai useampaa fyysisen väkivallan tapaa oli jonkin verran suurempi kuin miesten, ja naisten fyysinen väkivalta toistui useammin. Miesten fyysisestä väkivallasta aiheutui todennäköisemmin vammoja kuin naisten väkivallasta. 62 % vammoja saaneista oli naisia.
Abrahams, Jewkes, Hoffman & Laubsher 2004 Etelä-Afrikka	Kuvata miesten parisuhteessa tekemän seksuaalisen väkivallan yleisyyttä ja riskitekijöitä viimeisen 10 vuoden aikana.	Satunnaisotannalla valitut miehet (n = 1368), kuudesta kunnasta Kapkaupungin alueella. Miesten keski-ikä oli 38,9 vuotta.	Kyselylomakkeen avulla tehty haastattelu	15,3 % miehistä ilmoitti tehneensä seksuaalista väkivaltaa kumppanilleen. Tulosten mukaan seksuaaliseen väkivaltaan yhteydessä olevia seikkoja olivat joutuminen kodin ulkopuolisiin konflikteihin, liiallinen alkoholin käyttö, useita partnereita ja verbaalinen väkivalta. Naisten kieltäytyminen seksistä ennusti voimakkaasti seksuaalista väkivaltaa. Seksiin pakottaminen liittyy mahdollisuuteen kontrolloida ja hallita naista voimalla.
Babcock, Green & Robie 2004 Englanti	Tutkia, vaikuttavatko väkivaltaisesti käytäytyneiden miesten hoito-ohjelmat väkivallan uusiutumista vähentävästi.	n = 22 tutkimusta	Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja meta-analyysi	Suurin osa väkivaltaisten miesten hoito-ohjelmista perustui Duluthin psykopedagogiseen terapiaan tai kognitiiviseen terapiaan. Hoito-ohjelmien vaikutus väkivallan vähentäjänä oli vähäistä, sillä niillä ei ollut juurikaan vaikutusta väkivallan uusimistheyteen.
Basile 2004 USA	Verrata samaa ja eri sukupuolta olevien parisuhteen osapuolten tekemän väkivallan vakavuutta ja ilmenemismuotoja.	n = 382 syyteasiakirjaa	Syyteasiakirjoissa ilmoitetun väkivallan kirjaaminen ja analysoiminen väkivallan ehkäisyohjelmassa kuvatun väkivallan mukaan. ("Abuse Claimed Checkboxes")	Miesten ja naisten tekemä väkivalta oli lähes samanlaista, ainoa huomattava ero oli siinä, että vain miehet pakottivat naisia seksiin. Naiset olivat psykologisesti ja fyysisesti aggressiivisempia kuin miehet, soittivat enemmän häiritsöittäjiä, käyttivät epätarjoitustenmukaisesti hyödykseen oikeusjärjestelmää ja uhkailivat lasten riistämällä. Miehet huusivat, kirosivat ja vahingoittivat ja uhkasivat itsemurhalla enemmän kuin naiset. Suurin osa rikosilmoituksista on naisten tekemiä ja miehet tekevät harvoin rikosilmoituksia naisten väkivallasta.
Belfrage & Rying 2004 Ruotsi	Tutkia vv. 1990–1999 puolisonsa murhanteiden ruotsalaismiesten ominaispiirteitä ja verrata niitä muun kuin puolisonsa murhanteiden miesten piirteisiin.	n = 164 puolisonsa murhannutta miestä ja n = 690 jonkin muun kuin puolison murhannutta miestä	Vertailtava tutkimus Kaikki todistajalausunnat, poliisin tutkinta-aineisto, epäiltyjen tutkimukset ja oikeustieteelliset ruumiinvausasiakirjat ja oikeuspsykiatriset tutkimusasiakirjat	Puolionsa murhanteilla miehillä oli neljä kertaa suurempi itsemurhariski kuin kontrolliryhmän miehillä. 79 % puolionsa murhanteista ohjattiin oikeuspsykiatriseen tutkimukseen ja heistä 74 % todettiin psykiatrin diagnoosi ja 34 % ohjattiin psykiatriseen hoitoon. Psykopaattiseksi persoonallisuudeksi nimetyt oli murhaajien joukossa vain 4 % eli verrattain vähän.
Berns 2001 USA	Kuvata perheväkivallan poliittista diskurssia.	Miesten lehdet (n = 20) ja poliittiset aikakauslehdet (n = 16) vv. 1970–1999	Laadullinen tutkimus	Perheväkivallan poliittinen diskurssi ja patriarkaalinen vastustus hämärtävät miesten väkivaltaa ja siirtävät vastuun naisen hartalle. Analyysin perusteella tuli esiin kaksi diskurssiivista päästrategiaa: 1) sukupuolen häivyttämisen ja 2) syyllisyyden sukupuolittaminen.
Blumenthal, Neeman & Murphy 1998 USA	Tutkia lapsuudessa vanhempien väliselle väkivallalle altistumisen ja 1) ahdistuksen, masennuksen ja vihan 2) ihmissuhdeongelmien ja 3) traumaperäisten oireiden välisiä yhteyttä.	Nuoret aikuiset (n = 326) joista n = 219 naista ja n = 107 miestä	Survey	Altistuminen vanhempien väliselle väkivallalle ennustaa masennuksen, ahdistuksen, ihmissuhdeongelmien ja traumaperäisten oireiden lisääntymistä aikuisuudessa. Vanhempien välinen sanallinen aggressio oli vahvemmin kaikkia edellä mainittuja oireita lisäävä tekijä kuin muunlainen väkivalta.

Berns, Jacobson & Gottman 1999 USA	Tutkia, miten parit puhuvat, mitä he haluavat toisiltaan ja mitä suhteessa tapahtuu, kun kukin puoliso toimii tarpeidensa pohjalta. Tutkia, kuinka sukupuoliroolit tyypillisesti eroavat parisuhteen konfliktissa.	n = 95 paria	Naisille ensin Short Marital Adjustment Test (SMAT), sen jälkeen Dyadic Adjustment Scale (DAS) sekä Conflict Tactics Scale (CTS). Puolueeton parisuhteen vuorovaikutustapojen observointi CRS menetelmällä, tunteiden ja sanallisen vuorovaikutuksen koodaus Specific Affect Coding System (SPAFF) – menetelmän mukaan ja puolisoiden omat käsitykset keskinäisestä kommunikoinnista	Parit jakaantuivat kolmeen ryhmään DV=Distressed Non Violent ja HN=Happy Non Violent, DV-parien miehet ja naiset olivat vähemmän positiivisia kommunikoinnissa kuin DNV-puolisot. Negatiivinen kommunikointi oli yleisempää DV ja DNV-miehillä kuin HN-ryhmässä. Väkivaltaiset miehet olivat vaativampia, vetäytyvämpiä ja tyytymättömämpiä kuin DNV-ryhmän miehet. Kaikkein vaativampia olivat DV-ryhmän naiset. Konfliktit syntyivät tavallisimmin taloudenhoidosta, rahasta ja lapsista. Fyysistä väkivaltaa käyttävät miehet olivat myös emotionaalisesti väkivaltaisia.	Violent, DV=Distressed Non Violent ja HN=Happy Non Violent, DV-parien miehet ja naiset olivat vähemmän positiivisia kommunikoinnissa kuin DNV-puolisot. Negatiivinen kommunikointi oli yleisempää DV ja DNV-miehillä kuin HN-ryhmässä. Väkivaltaiset miehet olivat vaativampia, vetäytyvämpiä ja tyytymättömämpiä kuin DNV-ryhmän miehet. Kaikkein vaativampia olivat DV-ryhmän naiset. Konfliktit syntyivät tavallisimmin taloudenhoidosta, rahasta ja lapsista. Fyysistä väkivaltaa käyttävät miehet olivat myös emotionaalisesti väkivaltaisia.
Bond & Bond 2004 Kanada	Tutkia ennustavako yksilöllinen ja puolisoiden yhteinen kiintymystapa väkivaltaa avioliitossa ja lieventävätkö muut muuttujat väkivaltaa.	n = 41 riittävä pariskuntaa neljältä eri klinikalta. Pariskuntien tämänhetkinen ongelma ei ollut väkivalta ja niillä, joilla oli väkivaltaa, se ei ollut vakavaa	Kiintymyssuhteen mittaus ja puolisoiden omat arvioinnit parisuhdetyytyväisyydestä ja suhteen ongelmanratkaisutaidoista	Naisten huolehtiva kiintymyssuhde ennusti heidän joutumistaan väkivallan kohteeksi. Miesten torjuva tapa altisti heidät väkivallan kohteeksi, kun he pyrkivät ratkaisemaan suhteen ongelmia. Naisen huolehtivuus ja miehen torjuvuus ennustivat parisuhdeväkivaltaa ja suhteen pitkäkestoisuus ja heikot ongelmanratkaisutaidot lisäsivät väkivallan mahdollisuutta. Parisuhteen vuorovaikutuksella oli voimakas vaikutus parisuhdeväkivaltaa ennustavana tekijänä.	
Bookwala, Sobin & Zdanuik 2005 USA	Tutkia iän, sukupuolen ja parisuhdeväkivallan yhteyttä vertaamalla puolisoiden konfliktien ratkaisumalleja, fyysistä kiinni käymistä ja vahingoittumista parisuhteissa.	Naimissa olevat nuoret, keski-ikäiset ja ikääntyneet naiset ja miehet (n = 6185)	National Survey of Families and Households Haastattelu	Nuoret avioparit käyttivät enemmän riittäviä konfliktin ratkaisumalleja, fyysistä väkivaltaa ja aiheuttivat enemmän vahinkoa kuin vanhat avioparit. Naiset käyttivät vähemmän rauhallista keskustelua ja enemmän kiivasta väittelyä kuin miehet. Nuoret ja keski-ikäiset naiset olivat kärsineet enemmän miehensä aiheuttamista vammoista, ja nuoret miehet olivat tuottaneet enemmän vammoja puolisolleen.	
Borochowitz & Eisikovits 2002 Israel	Kuvata, miten väkivaltaa kokeneet naiset ja heidän puolisonsa soveltavat yhteen rakkauden ja väkivallan.	n = 14 paria	Fenomenologinen metodi	Puolisot soveltavat yhteen rakkauden ja väkivallan kahdella eri tavalla: 1) puolisoiden välillä on usein rakkauden tunteita väkivallasta huolimatta 2) rakkauden ja väkivallan yhteydellä on puolisoille samoja merkityksiä, tai he käyttävät samoja keinoja erottaa ne toisistaan.	
Buchbinder & Eisikovits 2003 Israel	Kuvata lapsuusperheen vaikutusta väkivaltaa kokeneiden naisten elämään, maailmankuvaan ja emotionaaliseen rakenteeseen väkivallan parisuhteen vuorovaikutuksessa.	n = 20 Israelin juutalaista, väkivaltaa kokenutta naista	Fenomenologinen metodi 3 tuntia kestävä syvähaastattelu kolmeen kertaan	Häpeä oli naisten elämää hallitseva tunne, joka liittyi sekä lapsuusperheeseen että parisuhteeseen. Häpeä muodostaa naiselle ansan, joka vaikuttaa häneen, hänen ihmissuhteisiinsa ja tunne-elämäänsä kokemuksiin. Häpeä estää naista lähtemästä väkivaltauksesta suhteesta.	
Busch & Rosenberg 2004 USA	Verrata perheväkivalta pidätettyjen naisten ja miesten väkivallan tapoja, vakavuutta, uhrituumista, rikostaustaa ja päihteiden käyttöä.	n = 45 parisuhdeväkivaltaista pidätettyä naista ja n = 45 miestä, joiden keski-ikä oli 35,6 vuotta	Naisten ja miesten syyteasiakirjat	Naisilla oli harvemmin rikoshistoria. Naiset kertoivat myös miehiä useammin, että heitä itseään oli vahingoitettu, tai he olivat uhrituoneet tapahtuman yhteydessä. Miehet ja naiset olivat käyttäneet yhtä paljon vakavaa väkivaltaa ja aiheuttaneet yhtä vakavia vammoja uhrilleen. Molempien väkivaltaan liittyi yhtä vakava päihteiden käyttö.	
Campbell ym. 2003 USA	Tunnistaa naisen tappoon johtavan parisuhdeväkivallan riskitekijöitä	n = 220 lähelle tappoa johtaneen parisuhdeväkivallan uhriksi joutunutta naista ja n = 343 muuntuyppistä parisuhdeväkivaltaa kokenutta vertailuryhmän naista	Puhelin- tai henkilökohtainen haastattelu	Naisen tappoon johtavan väkivallan riskitekijöitä miehillä ovat aseiden hallussapito, aikaisempi aseella uhkaaminen, perheessä asuva naisen aikaisemmasta suhteesta syntynyt lapsi ja erityisesti kontrolloivasta puolisoista eroaminen. Merkitsevästi tapon insidenssiin vaikuttivat se, että nainen jätti miehensä toisen miehen takia ja se, että mies käytti aseita. Myös salaa väijyminen, seksin pakottaminen ja raskautenaikainen pahoinpitely vaikuttivat merkitsevästi insidenssiin.	

Cavanagh, Emerson Dobash, Dobash & Lewis 2001 Skotlantti	Tutkia miesten käsityksiä, konstruktiivista ja ymmärrystä perheväkivallasta.	n = 122 miestä, jotka olivat käyttäneet väkivaltaisesti puolisoitaan kohtaan	3-vuotinen seuranta tutkimus miesten ja naisten haastattelut ja kvantitatiivinen aineisto, aineistoon sovellettiin Goffmanin ”parantavan työn” käsitettä	Miesten kertomuksia hallitsee väkivallan teosta vapauttava ja väkivallan lopettava diskurssi, jonka tarkoituksena on lieventää ja hämääntää syällisyyttä. Samanaikaisesti miehet etsivät anteeksiantoa ja synninpäästöä.
Chang, Decker, Moracco, Martin, Petersen & Frasier 2005 USA	Tutkia, millaisia ohjeita parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset antavat terveydenhuollon henkilöstölle siitä, miten heiltä tulisi kysyä parisuhdeväkivallasta.	seitsemän fokusryhmää, joissa kussakin 4–9 parisuhdeväkivaltaa kokenutta naista	Laadullinen tutkimus Fokusryhmähaastattelut	Parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset toivoivat, että terveydenhuollon työntekijät kysyisivät parisuhdeväkivallasta. Naiset neuvoivat työntekijöitä osoittamaan, että heillä oli jokin syy kysyä parisuhdeväkivallasta, etteivät kysy vain kysymisen vuoksi ja että työntekijät loisivat turvallisen ja naista tukevan ilmapiirin. Naiset toivoivat myös, että työntekijät antaisivat tietoa, vaikka nainen ei paljastaisikaan parisuhdeväkivaltaa sekä tarjoaisivat mahdollisuuden tulla uudelleen vastaanotolle.
Coker, Davis, Arias, Sanderson, Brandt & Smith 2002 USA	Tutkia parisuhdeväkivallan vaikutuksia naisten ja miesten fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen.	n = 6780 naista ja n = 7122 miestä	Survey	28,9 % naisista ja 22,9 % miehistä oli kokenut fyysisiä, seksuaalista tai henkistä väkivaltaa elämänsä aikana. Naiset olivat kokeneet parisuhteessa enemmän fyysisiä ja seksuaalista väkivaltaa, kahdenkeskisen luottamuksen menettämistä, voiman käyttöä ja kontrollia, mutta vähemmän yksinomaan verbaalista väkivaltaa. Sekä miehillä että naisilla liittyi parisuhdeväkivallan uhriksi joutumiseen terveyden heikkenemisen riski, fyysisiä oireita, masennusta, päihteiden käyttöä ja vammoja.
Coker, Smith, McKeown & King 2000 USA	Arvioida parisuhdeväkivallan yleisyyttä ja parisuhdeväkivaltaan yhteydessä olevia tekijöitä perusterveydenhuollon asiakkaina olevilla naisilla.	n = 1443 parisuhteessa väkivaltaa kokenutta naista, iältään 18–65 v.	Lyhyt klinikalla tehty parisuhdeväkivaltaa selvittävä survey-tutkimus	Miehen päihteiden käyttö ja parisuhdeväkivalta naisen lapsuuskodissa olivat suuria parisuhdeväkivallan riskitekijöitä naiselle, samoin kuin naisen lapsena kokema väkivalta ja naisen heikko tulotaso. 82 % naisista lähti väkivaltaisesta suhteesta välittömästi väkivallan ilmettyä. Eronneet naiset kertoivat väkivallasta 2-3 kertaa useammin kuin muut naiset.
Davidson, Grisso, Garcia-Moreno, Garcia, King & Marchant 2001 Englanti	Koota käytettävissä oleva terveydenhuoltohenkilöstön perheväkivallan tunnistamiseen ja hoitoon harjaannuttamista ja kouluttamista koskeva lääketieteellinen kirjallisuus, arvioida niitä metodeja, joilla koulutusta arvioidaan ja dokumentoida terveydenhuollon perheväkivaltaa koskevan koulutusinterventtioiden tiedon laajuutta	n = 35 julkaisua	Kätsaus	Koulutusohjelmien arvioinnissa on suuria puutteita. Arvioinneista puuttuu todelliset vertailuryhmät, kokeelliset asetelmat, niissä ei ole valittu kliinisiä tulostuottajia, lyhyen aikavälin seuranta puuttuu, kurssin sisällön ja teorian dokumentointi on puutteellista. Julkaisujen perusteella voidaan todeta, että väkivallan tunnistamiseen ja hoitoon kohdennettuja arviointitutkimuksia on hyvin vähän.
Davis 2002 USA	Tutkia väkivaltaa kokeneiden naisten lähtemistä väkivaltaisesta parisuhteesta ja heidän selviytymisstrategioitaan.	n = 17 parisuhteessaan väkivaltaa kokenutta naista	Fenomenologinen metodi	Naiset eivät lähteneet suhteesta heti väkivallan ilmettyä, koska he olivat sitoutuneet suhteeseen ja rakastivat puolisoaan. Useimmat naiset turvautuivat ystäviensä, perheenjäsentensä, läheistensä tai ammattilaisten tukeen lähtiessään suhteesta. Naiset kuvasivat intutiota, jolla he vaistosivat väkivallan, ja tiesivät, milloin oli aika lähteä suhteesta. Naisten selviytymistä tukevia seikkoja olivat hengellisyys, huumorintaju, tukimuotojen käyttö ja toivo sekä jonkin yksinomaan heille kuuluvan asian löytäminen elämäänsä.

Draucker & Madsen 1999 USA	Tutkia, miten heideggeriläinen käsite "dwell" (asua, oleskella, viipyä) ilmenee seksuaalista väkivaltaa kokeneiden naisten jokapäiväisessä elämässä.	n = 10 amerikkalaista, seksuaalista väkivaltaa kokenutta naista. Muu kirjallisuus ja poimintoja tiedotusvälineistä	Fenomenologinen metodi Heideggeriläinen filosofia	Seksuaalista väkivaltaa kokeneet naiset elivät väkivallan ja kaltoinkohtelun keskellä. He kokivat "maampakolaisuutta", juurettomuutta, turvattomuutta sekä itsetuottamuksen menettämistä. He selvittyvät pitämällä huolta asioista, joita arvostivat, luomalla itselleen turvallisen paikan ja suojaamalla itselleen olennaisia asioita sekä yrittäen suojella muita.
Dunford 2000 USA	Arvioida kokeellisesti vaimojaan fyysisesti pahoinpidelleille miehille suunnatun, kognitiivis-behavioristisen intervention vaikuttavuutta.	n = 861 naimisissa olevaa, USA:n armeijan palveluksessa olevaa, vaimoan kohtaan fyysisistä väkivaltaa käyttänyttä miestä sekä heidän vaimonsa	Randomisoitu kontrolli asetelma, jossa miehet jaettiin neljään ryhmään. Miesten ja naisten omaraportointi väkivaltaepisodeista, kyselylomake (Modified Conflict Tactic Scale – mittari) ja viralliset poliisi- ja tuomioistuinasiaakirjat, miesten ja naisten haastattelut	Kognitiivis-behavioristinen mallin mukainen, väkivaltaisille miehille suunnattu interventio ei vaikuttanut miesten käyttäytymisen muutokseen eikä väkivallan ehkäisemiseen tilastollisesti merkittävästi.
Eisikovits & Enosh 1997 Israel	Tutkia moraalisten tunteiden – häpeän ja syyllisyyden – merkitystä parisuhdeväkivaltilanteessa ja sen jälkeen, ja miten nämä tunteet vaikuttavat itseän ja käyttäytymiseen.	n = 20 väkivaltaista miestä ja heidän puolisonsa	Fenomenologinen metodi, osapuolten syvähaastattelut	Luotettavuus ja edellytykset vastuun ottamiseen vaikuttavat siihen, johtaako moraalisen häpeän ja syyllisyyden kokeminen väkivaltaiseen käyttäytymiseen.
Farrell 1996 USA	Tutkia väkivaltaisten naisten parantumisen olemusta.	n = 7 naista	Fenomenologinen metodi	Parantumista kuvaavat seuraavat pääteemat: 1) joustavuus 2) tietoiseksi tuleminen 3) suhde ja 4) voimaantumisen.
Felson & Messner 2000 USA	Tutkia väkivaltaisen käyttäytymisen taustalla olevaa kontrollimotiivista ja siitä, mikä vaikutus on väkivallan tekijällä, uhrilla ja heidän välisellä suhteellaan kontrollimotiiviin.		Survey-tutkimus	Erytisesti miesten parisuhdeväkivallan taustalla on kontrollimotiivi. Kun kontrollia mitattiin parisuhteissa ennen väkivallan tekoa tapahtuneella uhkailulla, todettiin miesten kontrollioivan naisia 3,5 kertaa enemmän kuin muissa tapauksissa.
Field & Caetano 2003 USA	Tutkia parisuhdeväkivallan erityisiä riskitekijöitä erilaisissa etnisissä ryhmissä (valkoiset, mustat ja espanjalaisväestö).	n = 1635 naimisissa olevaa tai yhdessä asuvaa, yli 18-vuotiaista miestä ja naista	Pitkittäistutkimus Survey	Mustaihoisella väestöllä ja espanjalaisväestöllä oli noin kolme kertaa suurempi riski miesten naisiin kohdistaman, ja kaksi kertaa suurempi riski naisten miehiin kohdistaman väkivallan esiintymiseen. Väkivaltaan johtavilla tekijöillä ja etnisillä eroilla todettiin yhteys.
Flinck & Iivari 2004 Suomi	Selvittää, milloin, kenelle ja missä olosuhteissa rikossovittelu toimii interventiona perhe- ja lähisuhdeväkivaltatapauksissa.	n = 28 perheväkivallan osapuolta (n=19 naista ja n=8 miestä) ja n=16 sovittelijaa, sovitteleusta vastaavat (n=5) ja kehittämis-projektin suunnittelijat (n=2)	Realistisen arvioinnin lähestymistapa, kvalitatiiviset ja kvantitatiiviset metodit: kaksivaiheiset haastattelut, havainnointi, dokumenttiaineistot	Perheväkivallan sovittelun soveltuvuus ja mahdollinen hyöty tulee arvioida tapauskohtaisesti. Kulloisessakin tilanteessa arvioidaan, millaisia jatkotoimenpiteistä osapuolet hyötyvät eniten.
Frost 1999 Englanti	Tutkia terveydenhoitajien käsityksiä miesten naisiin kohdistamasta perheväkivallasta.	n = 134 terveydenhoitajaa, joista valittiin haastatteluihin n = 12 terv.hoitajaa	Fenomenologinen tutkimus Ensin lyhyt kyselylomake kaikille terveydenhoitajille (n = 134) Puolistrukturoidut haastattelut	Terveydenhoitajat pitivät perheväkivaltaa luonteeltaan hyvin yksityisenä. Tavallisimmin terveydenhoitajat tunnustivat väkivallan asiakkaan tehdessä aloitteen. Myös naisen terveydentilaa koskevat havainnot saattoivat avata keskustelun väkivallasta. Joskus puheeksi ottaminen oli vaikeaa siksi, että asiakkaat kätkivät ongelman.
Halford, Sanders & Behrens	Tutkia, onko sosiaalisella oppimisella vaikutusta konfliktien ratkaisutapoihin	n = 71 kihlaparia	Puolisoiden välinen keskustelu kahdesta nykyisessä parisuhteessa olevasta	Niiden parien kommunikaatiossa, joissa mies oli joutunut todistamaan lapsuusperheessään väkivaltaa, oli enemmän negatiivisia piirteitä kuin ei

2000 Australia	sekä sitä ennustaako lapsuusperheessään väkivallan todistajaksi joutuminen vaikeuksia parisuhteen ongelmanratkaisuun.		konfliktista ja niiden ratkaisutavoista videoitiin, heidän käsityksiään arvioitiin käyttäen videovälitteistä mieleen palauttamista	väkivaltaa todistaneiden miesten kommunikaatiossa ei ollut eroja väkivaltaa lapsuudessaan todistaneiden ja ei-todistaneiden naisten välillä.
Harned 2001 USA	Tutkia käyttäytyvätkö naiset ja miehet yhtä aggressiivisesti seurustelusuhteissaan sekä arvioida osapuolten väkivallan motiiveja ja seurauksia.	Aiemman ja ylemmän korkeakoulututkimon suorittaneita opiskelijoista, naisia ja miehiä, n = 874	Survey	Naiset ja miehet kuvasivat kokeneensa yhtä paljon yleisiä aggressiota, mutta naisten ja miesten väkivallan muodot olivat erilaisia. Naiset kokivat enemmän seksuaalista väkivaltaa, kun taas miehet joutuivat useammin henkisen väkivallan kohteiksi. Fyysinen väkivalta oli yhtä yleistä molemmilla sukupuolilla. Naisten väkivalta ei ollut itsepuolustusta enempiä kuin miestenkään. Naisille aiheutui väkivallasta vakavampia seurauksia kuin miehille.
Harwell, Moore & Spence 2003 USA	Tutkia miesten ja naisten kokemaa fyysistä väkivaltaa, parisuhdeväkivaltaa ja emotionaalista väkivaltaa.	Satunnaisotanta, Amerikan intiaanit, miehiä ja naisia, n = 1006	Survey Puhelinhaastattelut, jotka perustuivat Behavioral Risk Factor Surveillance System- sovellukseen	9,1% ja 12 % miehistä oli kokenut fyysistä, parisuhde- ja emotionaalista väkivaltaa viimeisen vuoden aikana. Naisilla vastaavat luvut olivat 5,3% ja 18 %. Väkivaltaa kokeneet miehet ja naiset olivat nuorempia, ja heillä oli enemmän fyysisen ja psyykkisen terveyden ongelmia kuin ei-väkivaltaa kokeneilla.
Heiskanen 2002 Suomi	Tarkastella, millainen kuva väkivallasta, väkivallan pelosta ja niiden kehityksestä sekä turvattomuudesta välittyy niitä kuvaavien survey-tutkimusten kautta. Miten yleisiä väkivalta, pelko ja turvattomuus ovat? Ketkä kuuluvat riskiryhmiin? Mitkä tekijät liittyvät väkivaltatilanteisiin? Millaisia ovat turvattomuutta aiheuttavat asiat?	n = 6 vuosina 1980–1997 koottua survey -aineistoa: yleisiä uhritutkimuksia eri vuosilta, naisiin kohdistuvaa väkivaltaa selittävä uhritutkimus sekä elinolo tutkimus	Survey, haastattelu- ja kyselyaineistot: puhelinhaastattelu, käynthaaastattelu ja postikysely	Väkivalta on monimuotoista, tietyt muodot kohdistuvat tiettyihin väestöryhmiin, väkivaltaa esiintyy eri tilanteissa, ja tekijäryhmittä ovat erilaisia. Uhrin ja tekijän humalailta, sukupuoli ja ikä liittyvät väkivaltatilanteisiin. Parisuhteessa kontrolloivasti käytetty mies on usein väkivaltainen puolisoaan kohtaan. Väkivalta kokemukset, sukupuoli, ikä ja asuma-alue ovat katuväkivallan pelkoa selittäviä tekijöitä. Yleisten uhritutkimusten taustamuuttujien asetelmien selityskyky on heikko. Terveyteen, toimeentuloon ja ihmissuhteisiin liittyvät ongelmat tuottavat enemmän turvattomuutta kuin rikollisuus ja väkivalta.
Heiskanen & Piispa 1998 Suomi	Kartoittaa naisten väkivalta- ja häirintäkokemukset.	18–74 -vuotiaat suomenkieliset naiset, n = 4955	Survey postikysely	Nykyisen puolison tekemän fyysisen tai seksuaalisen väkivallan tai väkivallalla uhkailun kohteeksi on joutunut 22 % parisuhteessa olevista naisista.
Hindin & Adair 2002 Filippiinit ja USA	Kuvata yksilöllisten ja perheen taloudenhoitoon liittyvien päätöksentekomallien yhteyttä parisuhdeväkivalltaan.	Raskaana olevat, äskettäin avioituneet naiset, n = 2050, 33: lta satunnaisesti valitulta alueelta	Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen metodi Kaikille kyselylomake ja 60:lle koko aineistosta satunnaisesti valitulle syvähaastattelu	Väkivalta on yleisempää kaupungeissa, nuorten naisten keskuudessa ja silloin, jos mies on työtön, tai jos miehet käyvät harvoin kirkossa, jos naisen tulot ovat alle 50 % perheen tuloista tai jos naiset ovat sitä mieltä, että mies ei ansaitse tarpeeksi. Väkivalta on yleisempää niissä perheissä, joissa jompikumpi puoliso dominoi perheen päätöksentekoa. Keskimäärin naiset ovat päätöksenteossa hallitsevampia. Puolisoiden yhteinen päätöksenteko suojelee väkivallalta.
Husso 2003 Suomi	Hahmottaa niitä tekijöitä, jotka kiinnittävät väkivallan kohteina olleita naisia parisuhteisiin. Selvittää, mitkä seikat vaikeuttavat parisuhdeväkivallasta ja sen kohteena olemisen kokemuksesta puhumista, väkivallaan puuttumista ja sen kohteena olleiden naisten auttamista ja ym-	n = 41 väkivallan kohteena olleen naisen kirjoitusta ja neljän väkivaltaisessa parisuhteessa eläneen naisen kirjoitetut temaattiset muistelukertomukset	Uudelleen kirjoittaminen tulkinnan muotona, temaattinen sisällön analyysi ja koske(tta)vat kohtaamiset Psykoanalyttisiin, fenomenologisiin ja diskurssianalyttisiin näkökulmiin	Parisuhteisiin liittyvät uskollisuuden ja lojaalisuuden vaatimukset estävät väkivallan kokemuksista kertomista. Parisuhdeväkivallan kieläminen tapahtuu yksityiseksi luokittelemalla, uhreja syyllistämällä ja vastuullistamalla sekä väkivaltaa vähättelemällä ja normalisoimalla, jättämällä tunnistamatta ja tunnustamatta väkivallan kokemukset.

Jewkes, Levin, Penn-Kekana 2002 Etelä-Afrikka	määrittämistä, sekä mitkä seikat vaikeuttavat avun hakemista ja muihin tukautumista. Kuvata fyysisen, seksuaalisen, taloudellisen ja emotionaalisen väkivallan yleisyyttä Etelä-Afrikassa. Tunnistaa erityisesti niitä fyysisen perheväkivallan riskitekijöitä, joilla on yhteyttä terveysongelmiin ja terveyspalveluiden käyttöön.	Satunnaistottamalla eri puolilta maata valitut, iältään 18–49 -vuotiaat eteläafrikkalaiset naiset, n = 1306	pohjautuvat lähestymistavat	Naisen lapsena kokema väkivalta, alhainen koulutustaso, liberaalit käsitykset naisen rooleista, alkoholin käyttö ja toinen kumppani vuoden sisällä sekä suhde uskottuun ystävänsä ovat naiselle fyysisen perheväkivallan riskitekijöitä. Lisäksi heidän poikalapselleen antama etuasema, miehen päihteiden käytöstä syntyneet ongelmat sekä muut riidat lisäävät perheväkivallalle altistumista.
Johnson & Ferraro 2000	Tutkia perheväkivallan kirjallisuudessa ilmeneviä teemoja 1990-luvulla	Tutkia perheväkivallan kirjallisuudessa ilmeneviä teemoja 1990-luvulla	Kirjallisuuskatsaus	Perheväkivallan kontekstit, muodot ja luonne vaihtelevat. Kontrolli on laajempi käsite kuin vain miesten naisiin kohdistama kontrolli. Väkivallasta toipuminen, väkivallan vaikutukset uhreihin ja lapsiin sekä sosiaaliset vaikutukset kuvataan kirjallisuuskatsauksen perusteella.
Johnson & Leone 2005 USA	Tutkia onko intiimin terrorismin ja tilannekohtaisen parisuhdeväkivallan vaikutuksilla eroja.	Satunnaistettu otanta, yli 18-vuotiaat miehet ja naiset n = 8005miestä n = 8000 naista	National Violence Against Women Survey (NVAWS) Puhelinhaastattelu Mittareina Conflict Tactic Scale ja Severe Violence Scale	Parisuhteessa naisiin kohdistuva väkivalta jakautuu kahteen tyyppiin: intiimi terrorismin ja tilannekohtainen parisuhdeväkivalta. Erityyppisellä väkivallalla on erilaisia vaikutuksia naisiin. Intiimin terrorismin uhriin kokevat useammin väkivaltaa ja väkivallan loppuminen ei ole näissä tilanteissa todennäköistä. Intiimin terrorismin vaikutukset ovat kaksi kertaa vakavampia muuhun väkivallaan verrattuna. Intiimiä terrorismita kokevat naiset lähtevät todennäköisemmin tällaisesta suhteesta kuin tilannekohtaista väkivaltaa kokevat naiset.
Kearney 2001 USA	Luoda middle-range-tason teoria väkivallan suhteen vaikutuksesta naiseen.	n = 13 laadullisesta tutkimuksesta tehty analyysi, yhteensä n = 282 etnisesti ja maantieteellisesti erikäisiä 16–67 -vuotiaista naisia	Grounded theory	Kulttuurinen konteksti normalisoi väkivallan ylläpitämällä romanssin ideaalia. Monet naiset käsittelevät väkivallan sopimattomuutta kestävänsä rakkauden prosessin perusteella. Naiset etenevät prosessissa neljän vaiheen kautta: ensin he ovat huomaamatta väkivaltaa, sitten lamaantuvat ja paheksuvat, sitten tarkkailevat puolisoaan, salaavat väkivallan, lakkaavat hyväksymästä ja lopulta lähtevät suhteesta kohti uutta elämää.
Kenworthy, Adams, Bilby, Brooks-Gordon & Fenton 2005	Arvioida seksuaalista väkivaltaa käyttäneille, sitä uhanneille tai siitä syytettynä oleville suunnattujen psykologisten interventioiden vaikuttavuutta.	Kontrolloidut, satunnaistetut tutkimukset	Systemaattinen katsaus 33 elektronista tietokantaa ja muut relevantit tietolähteet Yhdeksän RCT -tutkimusta	Yksi tutkimus osoitti kognitiivisen lähestymistavan vähentävän väkivallan uusiutumista vuoden kuluttua. Toisen tutkimuksen mukaan ryhmäterapiasta ei ollut hyötyä. Rajattu aineisto vaikeuttaa suositusten antamista. Vielä kokeiluasteella olevan terapian antaminen tälle haavoittuneelle ja potentiaalisesti vaaralliselle ryhmälle on kiistanalaista ilman hyvin suunniteltua arviointitutkimusta.
Kernsmith 2005 USA	Tutkia väkivallasta miesten hoidossa sovelletun teorian ja suunnitellun käytäytymisen teorian soveltuvuutta väkivallasta naisten hoitoon.	n = 114, joista 47,4 % väkivaltaisesti käyttäytyneitä naisia ja 52,6 % miehiä	Survey	Suunnitellun käytäytymisen teoriaan soveltuva hoito-ohjelma soveltuu miehille, mutta ei naisille. Symä olivat muun muassa naisten väkivallan motivaatioiden erilaisuus sekä naisten lähi- ja parisuhdeväkivallan hyväksyttävyyttä koskevien käsitysten erilaisuus. Myös naisten väkivaltaisuuteen liittyvät uskomukset vaikuttavat väkivallastaisten naisten hoitamiseen.
Keskinen 2005 Suomi	Tarkastella perheammattilaisten työskentelyä miesten naisiin kohdistaman parisuhdeväkivallan kanssa diskurssien ja käytäntöjen näkökulmasta.	n = 30 asiakastilannetta n = 3 viranom.palaveria n = 1 työnolijauutillanne, työparin keskinäisiä	Etografinen tutkimus	Perheammattilaisten työssä oli kaksi väkivaltadiskurssia: vallankäyttö ja perheen muusta ongelmasta tai pahoinvoinnista johtuva. Diskurssit vaikuttivat suhtautumiseen partyöskentelyyn. Neutraalista suhtautumisesta luopuminen ja vastuun käsittely vaikuttivat työtappoihin.

Khawaja & Tewtel-Salem Libanon 2004	Verrata köyhällä palestiinalaispakolaisten alueella asuvien miesten ja vaimojen kertomuksia naisten pahoinpitelyistä	neuvotteilutalanteita, tutkijan kenttäm.panot n = 32 tilanteesta, yhteensä n = 65 tilannetta n = 4000 taloutta, joista valikoitui yhteensä n = 417 tutkimuskriteerit täyttävää, askettain avioitunutta paria	Aineisto kootti pääosin asiakastilanteissa, osin viranomaispalaverissa ja työnohjauksessa	Parisuhdetta, rakkautta ja seksuaalisuutta käsittelevät kysymykset kietoutuvat väkivallan käsitteilyyn. Vanhemmuuteen suhtautumisessa oli erilaisia diskursseja ja toimintatapoja.
Krahé, Bieneck & Möller 2005 Saksa	Tutkia a) onko naisten ja miesten välisistä parisuhdeväkivallan eroista näyttöä b) tutkia sukupuolten välisiä eroja uhrituomisessa.	Pohjois-Amerikan ulkopuolella tehdyt, kvantitatiiviset tutkimukset, n = 35, jotka mittasivat fyysisistä ja seksuaalisista väkivaltaa heteroseksuaalisissa suhteissa	Survey ja haastattelut	Naisten ja miesten kuvaukset neljällä eri kriteerillä arvioituna vastasivat hyvin toisiaan. Myös väkivallan esiintyvyyden arviointi oli samanlaista naisten ja miesten kuvauksissa. Jonkin verran eroja löytyi raskauden ajan pahoinpitelyyn ja siihen, aiheuttiko pahoinpitely vammoja. Näistä miehet kertoivat vähemmän kuin naiset.
Lahti 2001 Suomi	Tutkia miesten naiseen kohdistuvan fyysisen väkivallan ”kesyttämistä”, ns. ”tavallista väkivaltaa”. Tutkia perheväkivallan kategorisia käsitteitä uhrista ja tekijästä sekä tarkastella vastakohtia ylläpitäviä erotteluja. Tutkia, mitkä arkielämän mekanismit toisintavat sukupuolten suhteita, jännitteitä ja konflikteja?	”Vapaaaksi väkivallasta” – kirjoituskiipaaluun osallistuneen, n = 40, väkivaltaa kokeneen naisen kirjoitusta. n = 12 miesten kriisiryhmiään osallistunutta miestä, ja heistä kuuden (n = 6) vaimot. Lisäksi n = 20 naista ja n = 17 miestä ja sos. työntekijät, terapeutit sekä poliisit.	Etnografinen menetelmä Strukturoidut ja fokuroidut haastattelut	Tutkimuksissa oli lähes yhtä paljon näyttöä sekä sukupuolisyymmetrisyyden puolesta kuin sitä vastaan. Parisuhdeväkivallan tarkastelussa tulisi näkökulmaa laajentaa perinteisestä ”naiset parisuhdeväkivallan uhreina”-asetelmasta miesten uhrituomisen huomioimiseen.
Laitinen 2004 Suomi	Tehdä näkyväksi ja kuvata lapsuudessaan seksuaalisen hyväksikäytön uhreiksi joutuneiden ihmisten elämää ja heidän tapansaansä jäsentää sekä tulkita lapsuutensa kokemuksia.	n = 21 seksuaalisen hyväksikäytön uhria, jota täydensivät ”perinteisesti” ja sähköpostitse saatu kirjeaineisto, henkilökohtaiset kirjeet ja päiväkirjat sekä tutkimukseen osallistuneiden ihmisten tekemät poiminnat päiväkirjamerkinnöistä, terapiamuistutpanoista, runoista, viranomaisten asiakirjoista ja	Sensitiivinen haastattelututkimus, hermeneuttis-fenomenologinen tutkimusperinne. Standpoint -asetelma, jossa keskiössä on seksuaalisen hyväksikäytön uhrin arkielämän kokemus, hänen arvonsa, merkityksensä ja ajatuksensa hänen omasta paikastaan katsottuna	Seksuuallinen hyväksikäyttö ja uhrius ovat moniulotteisia ja -muotoisia ilmiöitä. Kokemuksiin kietoutuu erilaisia väkivaltaa. Hyväksikäyttö tulee osaksi lasten elämää, hyväksikäyttö normalisoituu vähitellen, vaikka sen muodot muuttuisivat vähitellen perverssimmäksi. Normaalius ja epänormaalius ovat suhteellisia. Läheissuhteissa seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyy erityinen positiivisesti sävyttynyt valtasuhde, jossa paha seksuaalinen hyväksikäyttö oikeutetaan hyvällä. Uhrin kokemat toiseutta ja ulkopuolisuutta perheissä. Kodit ovat osa uhrituomisen prosessia.

Langford 1998 USA	Kuvata naisten elämää väkivaltaisessa parisuhteessa.	dokumenteista. n = 30 naista, iältään yli 18 vuotta, jotka olivat olleet väkivaltaisessa suhteessa yli viisi vuotta	Grounded theory, pienryhmähaastattelut	Naiset kuvasivat elämänsä väkivaltaisessa parisuhteessa ennakoimattomana, irrationalisena ja kausittaisen väkivallan täyttämänä. Naiset pitivät elämänsä kaotoisena ja vaarallisena miehen poikkeavan ja nopeasti muuttuvan käyttäytymisen vuoksi. He kokivat, että mihinkään ei voinut luottaa ja mikään ei ollut sitä, miltä se näytti.
Lecovin & Penfold 1996 Kanada	Kuvata emotionaalisen kaltoinkohtelun merkitystä naisille.	n = 6 naista	Fenomenologinen metodi	Kaikki naiset olivat kokeneet väkivaltaa lapsuusperheessään ja kaikki reagoivat väkivaltaan samalla tavalla: he kokivat lähes totaalisia itsensä menettämistä ja suhtautuivat kriittisesti parantumiseensa. Emotionaalisen väkivaltaan vaikuttivat erilaiset tekijät, kuten naisen itsenäistymistä ehkäisevät kulttuuriset normit.
Magdol, Moffitt, Caspi, Newman, Fagan & Silva 1997 Uusi-Seelanti	Tutkia fyysisen väkivallan sukupuolieroja nuorten aikuisten keskuudessa.	Välikoimat 21-vuotiaiden syntymäkohortti, n = 1037 naista ja miestä, joista n = 941 kuvasi parisuhdettaan 21-vuotiaana	20 vuoden pitkäaikaistutkimus	Sekä naiset että miehet olivat yhtä usein väkivaltaisissa parisuhteissaan. Väkivaltaiset miehet ja naiset sekä väkivallan motiivit olivat hyvin erilaisia. Naiset joutuivat miehiä useammin vakavan fyysisen väkivallan uhreiksi ja heille aiheutui väkivaltaa ahdistusoireita. Sekä vakavan fyysisen väkivallan tekijöillä että uhreilla oli muita useammin työttömyyttä, alhainen koulutustaso, vähän sosiaalista tukea, he käyttivät useammin päihtettä, heillä oli epäsosiaaliseen persoonallisuushiiriön oireita, masennusoireita. Väkivaltaa oli myös heidän muissa ihmissuhteissaan.
McCosker, Barnard & Gerber 2004 Australia	Kuvata naisten käsityksiä heidän kokemastaan raskaudenaikaisesta ja synnytyksen jälkeisestä väkivallasta.	n = 6 naista	Fenomenografia	Naiset kuvasivat kokemaansa väkivaltaa itsensä hukkaamisena, kontrolloituna olemisena ja tuhona.
McClellan & Killeen 2000 USA	Tutkia onko parisuhteessaan väkivaltaisesti käytyä tyvillä miehillä ollut turvattomat kiintymyssuhteet lapsuudessaan, ja rakentavako he kiintymyssuhteitaan saavuttaakseen voimaa ja valtaa väkivallalla.	n ei tiedossa	Kiintymyssuhdeteoria ja parisuhdeväkivaltaa koskeva kirjallisuuskatsaus Elektroniset tietokannat ja manuaalinen tiedonhaku	Kiintymyssuhdeteoria on yhteydessä parisuhdeväkivaltaan. Kiintymyssuhdetyyppejä on neljänlaisia. Niiden mukaan parisuhdeväkivalta liittyy lapsuuden turvattomiin kiintymyssuhteisiin ja väkivallan siirtymiseen sukupolvelta toiselle. Kiintymyssuhdeteorian mukainen tyypittely soveltuu myös aikuisten romanttisten kiintymyssuhteiden luonnehdintaan.
McMurray & Moore 1994 Australia	Kuvata parisuhdeväkivallan vuoksi sairaalaan joutuneiden naisten kokemuksia.	n = 4 naista	Fenomenologinen metodi	Naisien kokemukset muodostivat neljä pääteemaa: 1) sitoumusten irtisanominen ja aseman menettäminen 2) voimattomuus ja kontrollin menettäminen 3) stigma ja sosiaalinen eristäytyminen sekä 4) väärinymmärryksiä tuleminen.
Migliaccio 2002 USA	Pyrkii kuvaamaan miesten kokemaa parisuhdeväkivaltaa teoreettisin käsittein ja vertaamaan niitä naisten vastaaviin kokemuksiin.	n = 12 väkivaltaa parisuhteessaan kokenutta, heteroseksuaalista miestä	Laadullinen ja vertaileva tutkimus Strukturoimattomat, avoimet haastattelut	Miesten väkivallan kokemukset noudattelevat samoja malleja kuin naisten kokemukset. Miesten kokemuksissa väkivallaisen suhteen rakenteet, väkivallan hyväksyminen ja elämäntilanteen sosiaalisen kontekstinkuvaukset vastaavat naisten kuvauksia.
Mihalic & Elliott 1997 USA	Tutkia, missä määrin ihmiset ovat halukkaita kertomaan parisuhdeväkivaltaista ja määrittämään parisuhdeväkivallan rikokseksi vastatessaan survey-kyselyihin.	n = 1725	National Youth Survey Prospektiivinen pitkäaikaistutkimus	Survey-tutkimuksiin liittyy erilaisia virhemahdollisuuksia. 40-83 % kaikista parisuhteessa tapahtuvasta väkivallasta jää raportoimatta rikolliseksi teoksi. Esimerkiksi lyömistä ja läpsimistä ei pidetä rikoksena. Lisäksi puoliset raportoivat mieluummin väkivallan kohteeksi joutumistaan kuin omaa väkivaltaisuuttaan.

Mills, Mills, Taliaferro, Zimble & Smith 2003 USA	Tutkia yli 18-vuotiaiden heteroseksuaalisten miesten joutumista naisen väkivallan kohteeksi parisuhteessaan.	n = 282 ensiapuyksikön potilaina olevaa miestä, jotka olivat iältään 18–75 -vuotiaita	Survey. Parisuhdeväkivallan seulontaan kehitetty neljä kysymystä sisältävä HITS-mittari	Tutkimukseen osallistuneista miehistä 29,3 % oli kokenut väkivaltaa parisuhteessaan. Miesten kokema verbaalinen väkivalta oli tavallisempaa kuin fyysisen väkivallan kohteeksi joutuminen. Fyysisen ja verbaalisen väkivallan välillä oli yhteys.
Moffit, Brammer, Caspi, Fawcett, Raleigh, Yuwiler & Silva 1998 Englanti	Tutkia onko koko veren serotoniinin määrällä yhteyttä naisten ja miesten väkivaltaiseen käyttäytymiseen ja mitkä muut väliin tulevat muuttajat liittyvät väkivaltaiseen käyttäytymiseen.	n = 781 iältään 21v. naista ja miestä	Kokoveren serotoniini -tason mittaukset ja osallistujien rikosasiakirjat ja oma raportointi väkivaltaisesta käyttäytymisestä	Veren serotoniini -taso ei ollut yhteydessä naisten väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Miesten väkivaltaiseen käyttäytymiseen serotoniini -tason nousu oli yhteydessä siten, että väkivaltaisten miesten kokoveren serotoniini-taso oli 0.48 SD miesten populaation normaalarvoista ja 0.56 SD korkeampi kuin ei-väkivaltaisilla miehillä.
Monahan & O'Leary 1999 USA	Tutkia väkivaltaa kokeneiden, turvakotien asiakkaina olevien naisten päänalueen vammojen ilmaantumusta, esiintyvyyttä ja ilmitulevaa oireistoa sekä niitä seikkoja, joihin sosiaalityöntekijöiden tulisi luonnostaan kiinnittää huomiota näiden asiakkaiden kohdalla.	n = 40 turvakodin naisasiakasta	Laadullinen tutkimus Avoimet haastattelut, havainnointi, itsearviointi Tilastollinen vertailu päänalueen vammoja saaneiden (n = 17) ja ei-vammoja saaneiden (n = 9) oireista	Turvakotien asiakkaita 35 %:lla oli päänalueen vamma. He eivät välttämättä etsineet apua vammoihinsa. Vamman aiheuttamat oireet ilmenevät viiveellä ja aiheuttavat naiselle emotionaalista ja kognitiivisia vaikeuksia ja vaikuttavat naisen käyttäytymiseen. Pään alueen vammojen tunnistaminen vaatii huolellista arviointia ja sosiaalityöntekijöiden koulutusta vamman tunnistamiseen ja arvioimiseen.
Moss, Pitula, Campbell & Halstead 1997 USA	Tutkia naisten lähtemistä väkivaltaisesta suhteesta.	n = 15 Afrikan amerikkalaisia ja angloamerikkalaisia naisia	Laadullinen tutkimus	Väkivaltaisesta suhteesta lähteminen oli kolmivaiheinen prosessi. Naiset kestivät väkivaltaisessa suhteessa kunnes he luopuivat onnellisen parisuhteen unelmasta. Suhteesta lähteminen oli kulttuurisidonnainen kokemus.
Nikunen 2005 Suomi	Tutkia, miten erilaisten ihmisten väkivallan uhriksi joutumiseen suhtaudutaan, minkälaiset tilanteet katsotaan puuttumisen arvoisiksi, kuten katsotaanko perheen sisäimen väkivalta sellaiseksi, että siihen kannattaa puuttua.	n = 155 uutiskoko-naisuutta, murha-itsemurhista kertovat sanomalehtiartikkelit vv.1996–2000 ja yksi uutinen vuodelta 2001	Etnometodologia	Vaikka murha-itsemurhat ovat omanlaatuisiaan väkivallantekoja, niitä koskevat kuvaukset ja selitykset perustuvat yleisiin käsityksiin miehistä, naisista, heteroseksuaalisesta parisuhteesta, perheestä, lapsi–vanhempisuhteesta ja väkivallasta. Murha-itsemurhia koskeva uutisointi edustaa sukupuolitunutta väkivaltaa ja sen mekanismeja. Asioista kerrotaan lehdistössä rutiinivälillä, asioista vaietaan tai niitä kuvataan laajasti ja dramaattisesti.
Norlander & Eckhardt 2004 USA	Arvioida eroa- ja väkivaltainen miesten suuttumuksen ja vihamielisyyden konstruktiot ei-väkivaltaisten miesten konstruktioista.	n=33 tutkimusta	Kirjallisuuskatsaus Meta-analyysi	Lisääntynyt suuttumus ja vihamielisyys olivat huomattavia väkivaltaisten miesten ominaisuuksia. Tutkimusten perusteella ei voida tehdä johtopäätöstä, että suuttumus ja vihamielisyys olisivat funktionaalissa ja kontekstuaalisessa yhteydessä miesten naiseen kohdistamaan väkivaltaan.
Nyqvist 2001 Suomi	Tuottaa arviointitietoa parisuhdeväkivallasta ja turvakoti-interventioiden vaikutavuudesta asiakkaiden elämäntilanteiden, ajattelutavan ja asenteiden muutoksessa.	n = 16 turvakotien nais- ja n = 18 miesasiakasta	Prosessianalyysiin perustuva asiakaslähtöinen laadullinen arviointitutkimus, teemahaastattelu	Miehet ja naiset kokivat väkivallan eri tavoin. Turvakoti palvelut olivat hyvin toimivia ja tehokkaita väkivaltaista kärsiville naisille. Miehille suunnattu apu toimii, jos miehet motivoituivat hakemaan apua.
Ojuri 2004 Suomi	Selvittää naisten parisuhdeväkivaltakokemuksia, heidän väkivallasta selviytymisen prosessiaan ja selviytymättömyyden kokemuksiaan sekä ammatillisen tuen	n = 20 Ensi- ja turvakotien liiton turvakotien asiakkaina olleita naisia	Narratiivinen tutkimus Naisten elämäkerralliset haastattelut	Parisuhteessa selviytyminen ja perhe-elämän jatkuminen hallitsevat naisten ajattelua, he käyttävät tunne- ja ongelmasuuntautuneita keinoja selviytyäkseen. Naiset tarvitsevat monia käännteentekeviä kokemuksia varmistukseen muutoksen välttämättömyydestä. Naiset

	tarvetta ja avun kohtaamista.			merkityksellistävät selviytymistään kukin subjektiivisella tavallaan, myös selviytymisen vaatima aika on yksilöllinen.
Pakieser, Lenaghan & Muellemann 1999 USA	Kuvata fyysisen ja ei-fyysisen väkivallan aiheuttamien vammojen eroja.	n = 103 naista	Fenomenologinen metodi ja Q-tyyppin analyysi Naisten kirjalliset kuvaukset kokemuksistaan	Väkivaltaa kokeneet naiset jakautuivat kahteen kategoriaan: avuttomiin ja puoliaan pitäviin. Fenomenologisessa analyysissä tuli esiin, että ne naiset, jotka olivat hiljaisia, kuuliaisia tai alamaisia, elivät väkivaltaisissa parisuhteissa. Hiljaiset ja avuttomat naiset eivät kyenneet toimimaan eivätkä tiedostaneet tarpeitaan. Assertiiviset naiset vastustivat rajusti väkivaltaista miestä ja kokivat suhteesta lähtemisen oman elämän haltuun ottamisena.
Peek-Asa, Zwering, Young, Stromquist, Burmeister & Merchant 2005 USA	Arvioida miesten naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja kuvailla väkivaltaisesti käyttäytyvien miesten ominaispiirteitä.	n = 572 väkivaltaisesti käyttäytynyttä miestä ja heidän kanssaan yhdessä asuvaa partneria	Survey	Yli 45 % väkivaltaista miehistä kuvasi omaa käyttäytymistään. Heidän kuvaustensa perusteella päihdeongelmat, epäsosiaaliset persoonallisuuden piirteet, masennusoireet ja taloudelliset ongelmat olivat yhteydessä emotionaaliseen ja fyysiseen väkivaltaan. Isetuhoiset ajatukset eivät olleet tavallisia näillä miehillä.
Pilkington 2000 Kanada	Kuvata väkivaltaisessa suhteessa elävien naisten kokemuksia heidän selviytymisestään muutoksen odotuksessa ja tunnistaa heidän pyrkimyksensä muuttaa terveystoitumuksiaan.	n = 8 naista	Parsen fenomenologis-hermeneuttinen metodi	Kokemukset muodostivat kolme ydinkäsitettä: 1) jatkuva taakoitettuna ja rakastettuna oleminen 2) sitoutuminen, etääntyminen ja parannuksenteko 3) uuden mahdollisuuden odottaminen.
Piispa 2004 Suomi	Tarkastella survey-tutkimuksen tuottamaa kuvaa parisuhdeväkivallasta sekä sitä, miksi erityisesti nuoret naiset ovat kokeneet parisuhteissaan useammin väkivaltaa kuin muut.	18–64 –vuotiaiden Naisten turvallisuus –tutkimuksen kyselyaineisto miesten naisiin naisten (n = 4955) kohdistamasta väkivallasta	Feministinen keskustelu naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja viktimoologisessa tutkimuksessa sekä kansainvälinen metodologinen keskustelu naisiin kohdistuvan väkivallan tutkimuksesta	Nuorten naisten väkivallan kokemukset ovat erilaisia kuin vanhempien naisten kokemukset. Nuorilla naisilla on paremmat mahdollisuudet vaikuttaa tilanteeseensa parisuhteessa. Pitkäkestoisen parisuhdeväkivallan fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset seuraukset eivät ole vaikuttaneet heidän käsityksiinsä itsestä, parisuhteesta ja väkivallasta.
Porcerelli, Cogan, West, Rose, Lambrecht, Wilson, Severson & Karana 2003 USA	Arvioida asiakkaana olevien perheiden naisten ja miesten väkivallalle (ystävien, perheen tai vieraiden tekemän) uhritumista ja verrata fyysisiä oireita, masennusta ja ongelmallista alkoholin käyttöä sekä sosiaalista tukea sellaisiin perheisiin, jotka eivät ole uhrituneet.	N = 1024 potilasta, joista n = 679 naista ja n = 345 miestä, iältään 18–64 vuotta	Survey Tutkimusta varten sovellettu kyselylomake	4,9% naisista ja 3% miehistä oli joutunut parisuhdeväkivallan uhriksi. Parisuhdeväkivallan uhriksi joutuneilla naisilla oli enemmän fyysisiä oireita, miehillä puolestaan oli enemmän masennusoireita.
Renker 2002	Tutkia nuorten 18–20-vuotiaiden kokemuksia väkivallasta vuotta ennen raskautta ja raskauden aikana.	n = 40 raskaana olevaa teini-ikäistä, jotka olivat kohdanneet väkivaltaa nykyisten tai aikaisempien kumppanien tai perheen jäsenten taholta	Strukturoidut ja fokusoidut haastattelut	Väkivaltaa luonnehtivat seuraavat teemat: turvan etsiminen, uskon menettäminen, menetyksen kokeminen, nyrkkaan ajettuna eläminen, seuraavan askeleen ottaminen, avun huutaminen ja vaihtuvat ja tilapäiset suhteet.
Russel & Wells	Selvitää, miten MARQ -testillä voidaan	n = 1300 brittiläistä paria,	Marriage and Relationship Questionnaire	Miesten väkivaltaa ennustavat miehen seksuaalinen mustasukkaisuus ja

2000 Englanti	emalta varoittaa jommankumman puolison väkivaltaisuudesta. Kuvata kahden aineiston yhdistämistä LISREL –komentolla ja komennon mahdollisuuksia ratkaista epätyypillisen aineiston ongelmia.	naiset 18–80-vuotiaita, miehet 19–84 -vuotiaita	(MARQ), jossa kysymyksiä 12 aihealueesta parisuhteessa Conflict Tactic Scale (CTS), jossa 18 kysymystä mahdollisista parisuhteen konfliktitilanteista	haluttomuus sovinnontekoon sekä miehen työttömyyden tuomat rooliristiriidat ja naisen läheiset perhesiteet. Naisten väkivaltaa ennustavat miesten seksuaalinen mustasukkaisuus, haluttomuus sovinnontekoon ja naisten ystävyys-, rakkaus- ja vihättämiskäyttäytyminen.
Ruuskanen 2005 Suomi	Tutkia hätävarjelusäänöksen soveltamiseen liittyviä juridisia ongelmia oikeudenkäynnissä, joissa miehensä surmannut nainen on vedonnut hätävarjelun ja millä tavalla juridinen ongelmallisuus on kytkeytynyt parisuhdeväkivallan ongelman luonteeseen privatisoituneena väkivaltana.	hovi-oikeuksien ratkaisut	Lainopillinen analyysi ja diskurssianalyysi	Oikeustieteessä hätävarjelun taustalla on oletus paitsi tietynlaisesta oikeudettomasta hyökkäyksestä myös tietynlaisesta puolustavasta toimintamallista. Tästä mallista poikkeavan toiminnan on vaikea täyttää oikeutettulle toelle asetettuja kriteereitä. Käsitteet väkivallan syistä, seurauksista ja luonteesta ovat vaikuttaneet siihen, kuinka tapauksia on käsitelty tuomioistuimissa.
Sarantakos 2004 Australia	Tutkia naisen mieheen kohdistaman väkivallan luonnetta ja selvittää onko naisen väkivalta itsepuolustusta.	n = 68 väkivaltaisen naisen perheenjäseniä: (aviopuolisoita, lapsia ja naisen äitejä)	Laadullinen tutkimus Haastattelu	Naisten parisuhdeväkivaltaa koskevien selontekojen uskottavuus osoittautui kyseenalaiseksi. Useimmissa tapauksissa ei voitu osoittaa, että naisten väkivalta olisi ollut itsepuolustusta.
Schafer, Caetano & Cumradi 2004 USA	Tunnistaa päihdeongelmien, impulsiivisuuden ja lapsuuden fyysisen pahoinpitelyn yhteyttä parisuhdeväkivaltaan.	n = 1635 paria	Kummankin puolison haastattelu	Impulsiivisuus, alkoholiongelmat ja lapsuuden fyysinen kaltoinkohtelu ovat parisuhdeväkivallan riskitekijöitä.
Scott Tilley 2002 USA	Muodostaa miehen väkivaltaisen käyttäytymisen kehittymistä parisuhteessa kuvaava teoria.	n = 16 väkivaltarikoksesta tuomittua ja miesten väkivaltaohjelmaan lähetettyä miestä	Grounded theory Puolistrukturoidut haastattelut	Väkivaltaiseen käyttäytymiseen liittyvät pääkäsitteet olivat seuraavat: toimimaton ongelmanratkaisu, lapsuudessa väkivallalle altistuminen, päihteiden käyttö sekä sosiaalisen ja perheen mallin vaikutus. Vähäisempiä väkivaltaan liittyviä käsitteitä olivat väkivaltaan liittyvä valta ja kontrolli, sosiaalinen eristäytyminen, tunteettomuus, suhteet äitiin, väkivalta yksityisenä ongelmana, vanhemmuus, ambivalentit intiimit suhteet, epäluottamus, mustasukkaisuus, rahahuolet ja naisten objektiivointi.
Seelau, Seelau & Poorman 2003 USA	Tutkia onko väkivaltaisen parisuhteen osapuolten seksuaalisella suuntautumisella vaikutusta siihen, miten ihmiset suhtautuvat parisuhdeväkivaltaan.	n = 252 alemman korkeakoulututkimnon suorittanutta opiskelijaa	Survey	Kyselyyn vastanneiden sukupuoli ja parisuhdeväkivallan uhrin sukupuoli vaikuttivat siihen, miten hän suhtautui parisuhdeväkivaltaan. Parisuhteen osapuolten seksuaalisessa suuntautumisella ei ollut vaikutusta vastauksiin. Vastajat pitivät naisiin kohdistunutta väkivaltaa vakavampana ja enemmän puuttumista vaativana kuin miehiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa. Naiset olivat taipuvaisempia uskomaan väkivallan uhrin ja suosittelevat väkivallan viemistä oikeusprosessiin.
Shalansky, Ericksen & Henderson 1999 Kanada	Tutkia naisten kokemuksia lasten huollosta ja tapaamisista ja naisten jatkuvasta väkivallalle altistumisesta ex-puolisoiden tapaamisen yhteydessä.	n = 6 yksinhuoltajaäitiä, jotka olivat läheneet väkivaltaista parisuhteesta	Fenomenologinen metodi Strukturoimattomat haastattelut Giorgin analyysimetodi	Kaikki naiset pelkäsivät oman ja lastensa turvallisuuden vuoksi. Pelossa eläminen vaikutti negatiivisesti heidän fyysiseen ja henkiseen terveyteensä ja hyvinvointinsa. Neljä naisten selviytymistä kuvaavaa komponenttia olivat seuraavat: 1) turvallisuus 2) stressi 3) selviytyminen 4) parantuminen ja elämässä eteenpäin meneminen.
Shelton & Liljequist 2002	Tutkia korreloiko kehonkuva-tyytyväisyys ja paimo miesten parisuhteessa käyttämään väkivaltaan.	n = 95 miestä, jotka tuomioistuim oli lähettänyt mielentila-tutkimukseen	Viisi erilaista kyselylomaketta, joilla mitattiin suhdetta omaan kehoon ja painoon sekä perheväkivaltaa, kaverisuhteita ja	Miehet, jotka pitivät itseään alipainoisina, olivat tyytyväisempiä kehonkuvaansa kuin normaalipainoiset miehet. Heikolla kehonkuvalla oli yhteys sekä fyysiseen että verbaaliseen

USA				sukupuolirooleja	väkivaltaan.
Simoneti 2000 USA	Kuvata perheväkivallan aiheuttamia persoonallisuuden hajoamisen kokemuksia, oireita ja yhteyttä väkivallan eri muotoihin.	n = 47 väkivallan tekijää	Kvantitatiivinen tutkimus Mittareina käytettiin Dissociative Experiences Scale (DES), Dissociative Disorders Interview Schedule (DDIS), Dissociative Violence Interview (DVI)		Persoonallisuuden hajoaminen on yhteydessä väkivallan muotoon, sen tiheyteen ja vakavuuteen. Tulosten mukaan persoonallisuuden hajoamiskokemuksilla voi olla yhteys vakavaan väkivaltaan. Siksi lapsuuden traumojen pitkäaikaisten vaikutusten hoitamiseen tulisi kiinnittää huomiota.
Sorenson 1996 USA	Tutkia uhrinutumisen tapoja, väkivallan tekemistä ja väkivallasta johtuvia vammoja perheintidoissa.	n = 13017 satunnaisotannalla valittua vastaajaa	Kansallisen Survey- aineisto		Suurin osa vastaajista keskusteli rauhallisesti riittämättömyydestään. Naimisissa olevat naiset ja miehet kuvasivat yhtäläisiä sanallisen vuorovaikutuksen muotoja. Naisten ja miesten fyysinen väkivalta oli erilaista. 4,9 % miehistä ja 6,2 % naisista myönsi käyttäneensä fyysisistä väkivaltaa. Naiset kertoivat jonkin verran enemmän lyöneensä, tönineensä tai heittäneensä miestä jollakin esineellä. Molemmat olivat fyysisesti aggressiivisia ja fyysinen väkivalta liittyi sanallisiin konflikteihin.
Swan & Snow 2002 USA	Tutkia naisten parisuhteessa miehiinsä kohdistamaa fyysisistä väkivaltaa.	n = 108 viimeisen puolen vuoden aikana parisuhteeseen fyysisistä väkivaltaa käyttänyttä naista			Naiset käyttivät enemmän emotionaalista väkivaltaa ja lievää fyysisistä väkivaltaa kuin miehet. Naiset joutuivat useammin seksuaalisen väkivallan ja pakottavan kontrollin kohteiksi.
Vest, Tegan, Chen, Brownson 2002 USA	Raportoida yhdysvaltaisessa, naisille suunnatussa, koko väestöä edustavassa survey-aineistossa arvio parisuhdeväkivallan esiintyvyydestä ja tunnistaa parisuhdeväkivaltaan yhteydessä olevia demografisia ja elämäntyyli tekijöitä.	Satunnaistettu otanta, 11 vuoden ajalta kahdeksasta USA:n osavaltiota. n = 18.415 aikuista naiset	BRFSS-mittarilla (Behavioral Risk Factor Surveillance System), johon oli lisätty väkivaltaa ja parisuhdeväkivaltaa koskevia kysymyksiä		Naisista 25,5–40% on kokenut elämänsä aikana henkistä tai emotionaalista väkivaltaa. Väkivalta on yleisin naisille tapaturmia, lääkäriä käyneitä, kustannuksia ja vakavia terveysongelmia aiheuttava syy USA:ssa. Parisuhdeväkivaltaan yhteydessä olevia tekijöitä ovat nuori ikä, naimattomuus, avioero ja <\$25 000 vuositulot. Lisäksi terveysvakuutuksen puuttuminen, lääkkeiden käyttö, tupakointi, kotona olevat lapset, koettu huono terveys ja toistuva henkinen stressi olivat yhteydessä parisuhdeväkivaltaan.
Waelen, Goodwin, Spitz, Petersen & Saltzman 2000 USA	Selvittää, mitkä seikat estävät parisuhdeväkivallan seulontamenetelmien käyttöä ja niiden käyttöönoton tehostamista klinisissä terveydenhuollon ympäristöissä.	n = 12 tutkimusta	Systemaattinen katsaus MEDLINE-, PsychLIT- ja Sociological Abstracts -tietokannat		Tyypillisiä parisuhdeväkivallan seulontamenetelmien käyttöä estäviä tekijöitä olivat parisuhdeväkivaltaa koskevan koulutuksen puute, ajan puute sekä tehokaiden auttamismenetelmien puute. Potilaisia johtuvia esteitä olivat väkivallan salaaminen ja potilaan väkivaltaisuuden pelko. Pelkästään henkilökunnan kouluttaminen ei lisää seulontamenetelmien käyttöä tai väkivallan tunnistamista.
Wathen & MacMillan 2003 USA	Tutkia naisein kohdistuvan väkivallan vähentämiseen ja uusiutumiseen tähtäävien interventioiden vaikuttavuutta.	n = 22 tutkimusta	Systemaattinen katsaus MEDLINE-, PsychINFO-, GINAHL-, HealthStar- ja Sociological Abstracts - tietokannat		Naisiin kohdistuvan väkivallan seulontamenetelmien vaikuttavuutta väkivallan vähentämiseksi ei ole arvioitu. Myöskään niiden haittoja ei ole arvioitu. Naisten turvakotijaksujen väkivaltaa vähentävästä vaikutuksesta ei ole näyttöä. Väkivaltaisille miehille suunnatuista ohjelmissa on vähän korkealaatuisia tutkimusta. Joistakin väkivallan naisuuhreille suunnatuista interventioista on lupaavia tuloksia.
Weissmann- Henelus 2004 Suomi	Tarkastella yhden vuoden aikana Suomessa vankilassa tai sairaalassa väkivaltarikoksesta olleiden naisten taustatekijöitä ja persoonallisuutta ja löytää väkivaltaisuudelle altistavia riskitekijöitä.	n = 61 naista	Haastattelut, psykologiset mittaukset ja testit sekä asiakirjat		Väkivaltaisesti käytyänyillä naisilla oli sekä lapsuudessa että aikuisuudessa traumaattisia kokemuksia. Heillä oli myös enemmän vaikeuksia parisuhteissaan kuin ei-rikollisillä naisilla. Viidesosa naisista oli varoitannut läheisiään tai viranomaisia pelostaan vahingoittaa toista ihmistä.
Williams &	Kehitteä ja testata väkivallan	n = 1465 miestä, jotka oli	Prospektiivinen seuranta tutkimus,		Kahden aineiston analyysi, erilaiset metodit ja seuranta-aika osoittavat, että

Houghton 2004 USA	uusutumisriskiä arvioiva DVSI (Domestic Violence Screening Instrument) -mittari ja testata sen validiteettia ja reliabiliteettia vertaamalla SARA (Spousal Assault Risk Assessment) -mittarilla saatuihin tuloksiin	pidätetty parisuhde- väkivallan vuoksi ja hei- dän väkivallan kohteeksi joutunutta, satunnais- otannalla valittua puolisooan n = 125 naista	125 naisen haastattelu kuuden kk:n kuluttua pahoinpitelyrikkoksesta ja kaikkien tapausten kohdalla 18 kk:n ajan seuraamalla virallisia asiakirjoja.	DVSI-mittari on väkivaltaa ennustavana mittarina validi, sillä se antaa yhdensuuntaista, erot huomioivaa ja väkivallan uusiutumista ennustavaa informaatiota. Mittari ei ennusta vain myöhemmin uusiutuvaa parisuhdeväkivaltaa, vaan ennustaa uhrin kokemia vakavampia väkivallan muotoja
Williams & Frieze 2005 USA	Tutkia kuutta erityyppistä väkivaltaista parisuhdetta ja niiden yhteyttä naisten ja miesten kokemiin psykososiaalisiin väkivallan vaikutuksiin.	Kaksivaiheinen aineistonkeruu 1. Diagnostinen haastattelu (n = 8098) 2. Riskifaktori haastattelu (n = 5877)	National Comorbidity Survey ja kansallinen taloustutkimus Modifoitu CTS-mittari	Yleisin parisuhdeväkivallan muoto oli molemminpuolinen, lievä väkivalta, jota seurasi molemminpuolinen vakava väkivalta. Merkitsevästi suurempi osa naisista kuin miehistä raportoi vakavaa molemminpuolista väkivaltaa ja lievää päällekkäymistä. Miehet raportoivat jonkin verran enemmän vakavan väkivallan kohteeksi joutumista kuin naiset. Naiset kokivat enemmän ahdistusta ja tyytymättömyyttä parisuhteessa.
Yam 2002 USA	Tutkia parisuhdeväkivaltaa kokeneiden, turvakotiin joutuneiden naisten kokemuksia saamastaan kohtelusta ja hoidosta ensiavussa.	Viisi, iältään 22–36 v. naista	Fenomenologia Henkilökohtaiset syvähaastattelut Colaizzin analyysimetodi	Väkivaltaa kokeneet naiset olivat kokeneet ensiavussa persoonatonta kohtaamista ja turhautumista pitkään odottamiseen. He kokivat moittimista ja heitä ei otettu vakavasti. Heidän fyysiset vammansa hoitettiin hyvin, mutta kohtelu oli liian kiireistä. Vammojen syiden paljastaminen ja parisuhdeväkivallasta puhuminen oli naisille vaikeaa.

Liite 2: Kutsukirje tutkimukseen osallistumiseen

Arvoisa vastaanottaja

Parisuhdeväkivalta on ajankohtainen tutkimus- ja keskusteluaihe. Aihetta on tutkittu lähinnä väkivaltaa kokeneiden naisten näkökulmasta. Siksi on tärkeää, että parisuhdeväkivallan muutkin muodot tulisivat esiin.

Olen tekemässä väitöskirjatutkimusta aiheesta Väkiältä parisuhteessa naisen ja miehen kokemana. Toimin tutkijana Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksessa, Stakesissa. Peruskoulutukseltani olen sairaanhoitaja, terveydenhoitaja ja sairaanhoidonopettaja. Tutkijan työni ohella teen jatko-opintoja Tampereen yliopiston hoitotieteen laitoksella. Väitöskirjatyötäni ohjaavat professorit Eija Paavilainen ja Päivi Åstedt-Kurki.

Tutkimusaineistoa kokoon haastattelemalla parisuhteessaan väkivaltaisesti käyttäytyneitä ja kumppaninsa taholta väkivaltaa kokeneita naisia ja miehiä. Tutkimukseni tarkoitus on selvittää naisten ja miesten kokemuksia parisuhteesta, väkivallasta, kumppanistaan, seksuaalisuudesta, väkivallan altistaneista tekijöistä ja väkivallan vaikutuksista sekä avun saamisesta.

Pyydän nyt Sinua osallistumaan parisuhdeväkivaltaa käsittelevään tutkimushaastatteluun. Osallistumisesi haastatteluun on vapaaehtoista ja ehdottoman luottamuksellista. Henkilö- tai muita tietojasi en missään vaiheessa paljasta ja kertomasi kokemukset ja näkemykset käsittelen nimettöminä ja luottamuksellisesti. Tulokset julkaistaan siten, että yksittäisiä henkilöitä ei niistä voida tunnistaa. Tutkimukseeni olen saanut Pirkanmaan sairaanhoitopiirin eettisen toimikunnan lausunnon ja tutkimus toteutetaan tutkimuseettisten kriteerien mukaan.

Jos haluat kertoa omia kokemuksiasi, voit ilmaista halukkuutesi osallistua tutkimukseen soittamalla minulle tai lähettämällä sähköpostia. Kerron mielelläni lisää tutkimuksesta ja voimme sopia sinulle sopivasta haastatteluajasta ja -paikasta.

Kiitos etukäteen

Ystävällisesti

Aune Harju (nyk. Flinck)

terveystieteiden maisteri, tutkija

Stakes

FinSoc -sosiaalipalveluiden evaluaatioryhmä

PL 220, Lintulahdenkuja 4

00531 Helsinki puh. työhön 09-3967 208,

gsm 0400-560 141, email.aune.harju@stakes.fi

Liite 3: Suostumuslomake tutkimukseen osallistumisesta
SUOSTUMUS

Aune Harjun (nyk. Flinck) väitöskirjatutkimukseen osallistumisesta

PARISUHDEVÄKIVALTA SELVITTÄVÄ TUTKIMUS

Olen saanut sekä kirjallista että suullista tietoa parisuhdeväkivaltaa selvittävästä tutkimuksesta ja mahdollisuuden esittää siitä tutkijalla kysymyksiä.

Ymmärrän, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja että minulla on oikeus kieltäytyä siitä milloin tahansa syytä ilmoittamatta. Ymmärrän myös, että tiedot käsitellään luottamuksellisesti.

Aika _____ 200__

Paikka _____

Suostun osallistumaan tutkimukseen:

_____
Osallistujan allekirjoitus

_____
Tutkijan allekirjoitus

_____
Nimen selvennys

_____
Nimen selvennys

_____
Tutkimukseen osallistujan henkilötunnus

_____
Osoite

Liite 4: Esimerkki auki kirjoitetusta haastattelusta

T: Sanoit, että rakkaus hiipui?

Mies : Siltä se tuntui. Ei se ollut sellaista jatkuvaa hehkua, mitä se oli alussa ollut. Se oli enemmän tasaista arkea. Ei se sitä ollut, että mä olisin lakannut välittämästä, se oli vaan semmoista, ei enää semmoista intohimoa, mitä se oli alussa ollut. Kun hän soitti pari viikkoa sitten, hän sanoi, että hän vasta nyt... että mä kumminkin välitin hänestä.

T: Miltä se tuntuu, kun hän palaa siihen?

Mies: Surulliselta. Ei sitä muuten voi kuvailla.

T: Miten siihen kohtaan liittyi väkivalta?

Mies : Mä en osaa sanoa. Rakkauden hiipuminen ei ole sellainen asia. Se on tunne, joka joko on tai jota ei ole. Se on semmoinen tunne, joka vähenee. Mulla on sellainen tunne, että sen alkuhurmion aikana kaikki tällaiset ongelmatilanteet, niistä suoriudutaan helpommin. Ne ei ollut sellaisia ongelmia, myöhemmin niistä alkoi tulla isompia ongelmia. Että just esimerkiksi toi nöyryytetyksi tuleminen on yksi. En muista, että se olis ollut siinä ihan alussa. Se voi olla, että niitä ei huomannut tai tajunnut. Tai ei vaan kokenut nöyryytyksenä, mutta sitten myöhemmin alkoi kokea.

T: Liittyikö väkivalta juuri niihin?

Mies: Sen nimenomaan piti olla sellainen riittävän voimakas, vahva pahanolon tunne, joka tuntui, että se on niin kuin malja, joka vuotaa yltä. Se piti olla se laukaiseva tekijä, kun pillastui. Ja sitten just, että jos mä huomasin, että se malja, jotenkin mä havahtuin, että hei, nyt tää malja vuotaa hetken päästä yli. Niin mä pystyin lähteä ulos kävelemään.

T: Kuvaisitko sitä, miltä silloin tuntuu, kun se kuohuu niin yli? Mitä siinä tapahtuu?

Mies : Siis se prosessi oli tää tunne, että mä huomaan jonkun asian, niin tulen sitä kautta tietoiseksi tästä nöyryytyksen tunteesta. Ja sitten yhtäkkiä se tunne onkin niin mahtavan, valtavan tuskallinen tai ylitsepursuava, että jotenkin mä en pysty vastustamaan. Se tuntuu siltä, että siinä on sellainen parin, kolmen sekunnin piikki, tai jopa viiden sekunnin piikki. Ja sinä aikana tuntuu siltä, että tulee suorastaan hulluksi. Vähän aikaa. Se jotenkin on niin viiltävä se tunne. Ja se tunne on sellainen, että sen haluaa jotenkin purkaa, työntää ulos. Koska sitä ei halua pitää sisällä. Ja se helpottaa kun sen saat työntää ulos. Kyllähän se tavallaan helpottaa, se tuntuu heti sen jälkeen, se tuntuu ikään kuin rauha, helpotus tai tyhjä tunne, että sitä ei ole sitä tunnetta enää, tai se laukeaa. Mutta toisaalta siinä on se, että kun sen purkaa tolla tavalla, niin samalla siinä kaivaa uraa uusille purkauksille jatkossa.

T: Herkkyys reagoida?

Mies: Mä kuvaisin sitä, että kynnyks, mitä tähän tarvitaan, että pystyy tekemään, madaltuu joka kerta. Seuraavalla kerralla kynnyks on matalampi ja on helpompi antaa tärähtää.

Liite 5: Esimerkki analyysivaiheesta 3. Merkitysten paljastaminen ja kuvaaminen asiayhteyttä tulkitsemalla, refleктоimalla, mielikuvamuuntelun ja intuition avulla sekä liikkumalla osien ja kokonaisuuksien välillä. Lausumien tiivistäminen yleiskielelle alkuperäistekstiin kunkin merkitysyksikön perään siten, että subjektina on nainen tai mies.

T= tutkija

Mies 7, Jaakko, toinen haastattelu b

T: Missä tilanteissa se ryöstäytyi fyysiseen väkivaltaan?

Mies 7b, Jaakko: Ite aattelen, että siinä vois ehkä olla kaksikin eri asiaa. Toinen oli semmonen hyvin harkittu. Mä kysyin joskus mun puolisolta, että saanko lyödä, jos hän vielä valehtelee. Ja sain hänet jopa suostumaan siihen. Ehkä hän ymmärsi sen vähän eri lailla, että täytyy olla todella selkeä valehtelu. Silloin se oli joku kerta, kun hän valehteli, niin multa tuli suoraan sanottuna nyrkin isku melkein samassa. Se oli tietyllä tapaa, että siihen oli annettu lupa. Mä ehkä koin, että saamasi pitää, että etkö sä nyt uskonut.

7b48. Mies kysyi naiselta saako naista lyödä, jos nainen valehtelee. Mies sai naisen suostumaan.

7b49. Nainen ymmärsi valehtelun eri lailla kuin mies. Kerran naisen valehdeltua, mies löi heti nyrkillä, koska nainen oli antanut siihen luvan.

T: Jäikö se yhteen iskuun?

Mies 7b Jaakko: Joskus jäi, mutta sitten taas ehkä toinen tapa on ollut, että saatoin mukiloida enemmänkin. Varsinkin yksikin, väkivalta tapahtui siinä, kun hän kertoi, että hän oli ihastunut toiseen mieheen. Ja mä en muista, että yhdistinkö mä sen siihen aborttiasiaan vai miten, mutta se oli niihin aikoihin. Se sai ehkä semmosen tietyn tunnepurkauksen omaisen, että se ei ollut niin harkittu. Tavallaan harkittu, mutta kuitenkin niin, että mä kävin suoraan häneen käsiksi. Oli semmosia patoutumia, mä varmaan koin, että taasko ja tommosta, että eikö me näistä olla puhuttu. Mä monta kertaa kysyin, ja hän vasta vuoden päästä myöntää, että näinhän se olikin. Ja mä olin jo aikaisemmin kysynyt saman tyypistä asiaa. Mä koin sen valehteluna.

7b50. Joskus lyöminen jäi yhteen iskuun, joskus mies saattoi mukiloida enemmänkin.

7b51. Väkivalta ilmeni silloin, kun nainen kertoi ihastuneensa toiseen mieheen. Ihastuminen tapahtui aborttiajatuksen aikoihin ja mies yhdisti aborttiaikeet ja ihastumiseen.

7b52. Naisen ihastuminen toiseen mieheen käynnisti tunnepurkauksen. Lyöminen ei ollut harkittua. Miehen tunnepatoumat purkautuivat ja hän kävi naiseen käsiksi.

7b53. Mies koki naisen toistuvasti valehdelleen hänelle ja löi sen vuoksi.

Hän sanoi silloin lähtiessään kotoa. Mä tietysti pelästyin siitä, että et lähe. Silloin kun mä sain selville, että hän haluais abortin, niin silloin mä suutuin todella pahasti ja hakkasin jonkun verran.

7b54. Kun nainen sanoi, että hän haluaa abortin, mies suuttui todella pahasti ja hakkasi naista jonkun verran.

Liite 6: Esimerkki analyysivaiheesta 4. Aineistojen ryhmitteleminen tutkimustehtävittäin miesten ja naisten aineistoiksi. Tutkimustehtävä: Mitkä ovat miehen kokemukset väkivaltaiseen käyttäytymiseen johtavista tekijöistä?

6b53. Äiti käytti alkoholia ja isäpuoli pahoinpiteli äitiä.

6a18. Nuorempana olen ollut väkivaltainen. Olen lapsuudesta asti kärsinyt alkoholiperheestä.

6b54. Äidin uusi puoliso pahoinpiteli äitiä.

6a1. Olen itse päihdeperheestä.

6a3. Avioero tuli x vuotta sitten. Olin työtön ja päihteiden käyttö lisääntyi. Myös vaimolla oli päihdeongelma. Muutimme yhteen asumaan ja päihteiden käyttö riistäytyi käsistä.

6a5. Olin pyytänyt päästä katkaisuhuoltoon, tunsin, että voi tapahtua kamalia asioita. Jouduin odottamaan x kuukautta.

6b14. Hän on käyttäytynyt muitakin miehiä kohtaan väkivaltaisesti. Hänellä on lyhyt pinna, hän on kykenemätön hallitsemaan tunteitaan.

6a6. Vaikka sanoin, että tarvitsen apua, en saanut ajoissa.

6a12. Olin käyttänyt päihteitä hirveän määrän. Olin aivan toinen persoona. En silti kiellä vastuuta tapahtuneesta.

6a13. Vaimo oli turhautunut työttömyyteen ja olemiseensa.

6a14. Perhe-elämä oli repaleista, en kuitenkaan halua olla kyyninen elämässä.

6a15. Molemmat olimme juoneet rajusti. Meille tuli riitaa. Olin kaatanut hänet maahan.

6a27. Suhde on ollut molemmille raskas.

6a28. Mä halusin seesteistä elämää ja ahdistuin riitelystä. Yritin auttaa ja olla vaimoni tukena.

6a29. Isä oli alkoholisti ja teki henkistä väkivaltaa.

6a30. Isäpuoli uhkasi ampu minut kun olin x-vuotias

6a31. Isä kävi minuun kiinni.

6a32. Herään usein yöllä siihen, että äiti huutaa apua, kun isä on väännellyt sitä käsistä.

6a37. Yritin itsemurhaa ennen väkivaltaa.

6a39. Vaimo oli käyttänyt kipulääkkeitä ja opiaatit oli korkealla.

6a41. Vaimo majaili kavereiden luona ja oli henkisesti lujilla.

6a42. Parisuhteessa on kaikki katkeruudet.

6b3. Vaimo haki lähestymiskieltoa.

6b5. Suhteemme ei ollut terveellä pohjalla.

6b10. Vaimoni oli henkisesti rikki, kärsi masennuksesta, hänellä oli jatkuva psyykenlääkitys päällä.

6b21. Vaimo oli turhautunut ja stressaantunut ja sanoi, että tekisi mieli ottaa kaljaa.

6b22. Vaimo ei pysty työhön. Hänellä on lääkeriippuvuus.

Liite 7: Esimerkki analyysivaiheesta 5. Merkitysten kirjaaminen tutkijan kielelle ja koodaaminen, jotta muodostettujen merkitysten vertaaminen alkuperäishaastatteluihin olisi mahdollista. Vertaaminen ja vuoropuhelu alkuperäisaineiston kanssa. Vaiheen toistaminen, jotta subjektien ja heidän antamiensa merkitysten moneus ei katoaisi.

17 Mies loukkaa naisen naiseutta ja ihmisarvoa uskottomuudella **naisen pettäminen**

7 Mies hylkää naisen arvomaailman irtisanoutumalla aviollisesta uskollisuudesta - **naisen pettäminen ja arvomaailman loukkaaminen**

18 Mies loukkaa naisen herkkiä tunnealueita – **loukkaaminen, tunne-elämän vahingoittaminen**

18 Mies väheksyy ja mitätöi naisen arvoja ja elämäntapaa- **naisen elämänarvojen halveksiminen ja mitätöiminen**

2 Mies käyttää naista seksiobjektinaan ja huolehti itsekkäästi vain omista tarpeistaan- **naisen alistaminen, naisen hyväksikäyttö**

11 Mies käyttää naista taloudellisesti hyväkseen – **taloudellinen hyväksikäyttö**

8 Mies alistaa taloudellisilla mahdollisuuksillaan naisen – **naisen alistaminen, rahan vallan käyttö**

8 Mies on epäoikeudenmukaisesti toimien jättänyt avioerossa naisten vaille taloudellista turvaa- **naisen jättäminen vaille taloudellista turvaa, naisen hylkääminen**

10 Mies osoittaa taloudellista vastuuttomuutta ja käyttää naista maksumiehenään ja elättäjänään- **naisen taloudellinen hyväksikäyttö, vastuuttomuus, hyötymistarkoitus**

13 Mies käyttää asiantuntijuuttaan naisen tappioksi – **naisesta hyötyminen, taloudellinen laskelmointi**

17 Mies loukkaa naisen henkilökohtaista reviiriä – **naisen henkilökohtaisten rajojen rikkominen**

20 Mies rajoittaa, estää ja vahtii mustasukkaisuudessaan ja epäluuloisuudessaan naisen liikkumista- **naisen rajoittaminen, seuraaminen, kontrollointi, mustasukkaisuus**

20 Mies alistaa naista ja rajoittaa naisen elintilan kotiympäristöön – **alistaminen ja naisen orjuuttaminen, elinpiirin rajoittaminen**

20 Mies rajoittaa ja kieltää naiselta muut ihmissuhteet ja pitää naista ”kotivankinaan” – **naiselle tärkeiden ihmissuhteiden rajoittaminen, kotivankina pitäminen**

20 Mies estää naisen etenemisen urallaan – **naisen uran vahingoittaminen**

21 Mies kontrolloi, kadehtii ja rajoittaa naista koska ei luota naiseen ja on sairaalloisen mustasukkainen – **mustasukkaisuus, kontrollointi, kadehtiminen, naisen elämän rajoittaminen**

24 Mies rajoittaa väkivalloin naisen fyysisen liikkumis- ja toimintareviirin ja – vapauden- **naisen liikkumisen ja toiminnan rajoittaminen**

21 Mies vahtii ja vartioi naista epäluuloisuudessaan ja mustasukkaisuudessaan – **vartioiminen, vahtiminen, kontrollointi, epäluuloisuus, epäluottamuksen osoittaminen**

7 Mies mitätöi naisen arvomaailman – **naisen arvomaailman mitätöiminen**

7 Mies ei hyväksy naisen hengellistä vakaumusta eikä naisen arvomaailmaa ja kohdistaa vihansa siihen - **naisen arvomaailman mitätöiminen, naisen arvoista irtisanoutuminen**

7 Mies loukkaa naisen naiseutta avioliiton ulkopuolisilla irstailla seksisuhteilla - **naisen häpäiseminen, seksuaalisuuden loukkaaminen, naisen hylkääminen, irstailu**

17 Mies loukkaa naisen naiseutta ja ihmisarvoa uskottomuudella – **naisen hylkääminen, naisen arvon kieltäminen**

Liite 8: Esimerkki analyysivaiheesta 6. Merkitysten ryhmittely sisällöltään samaan teemaan kuuluviin ryhmiin. Sopivien yleiskäsitteiden hahmotteleminen teemaryhmien nimeämiseksi.

NAISEN TAHDON JA VAPAUDEN RIISTÄMINEN

Naisena olemisen tavan määrittäminen

1 pukeutumisen rajoittaminen ja sääteleminen
3 naisen ulkonäön määrittelemine
3 naiseuden ilmentämisen rajoittaminen
3 naisena olemisen oikeuden kieltäminen
3 ulkonaiseen olemukseen puuttuminen
3 olemassa olon tapojen rajoittaminen
3 naisen kauneudenhoidon kieltäminen
5 pukeutumisen rajoittaminen

Naisen ihmissuhteiden rajoittaminen

3 eristäminen sosiaalisesta yhteydestä
7 perhe- ja ihmissuhteiden katkominen
7 naisen ihmissuhteiden rajoittaminen
2 naisen ihmissuhteiden mustasukkainen kontrolloiminen

Naisen elintilan ja liikkumisvapauden rajoittaminen

6 naisen liikkumisen rajoittaminen ja estäminen
15 naisen liikkumisen mustasukkainen kontrolloiminen
11 naisen elintilan rajoittaminen
7 naisen pitäminen kotivankina
7 naisen pitäminen kultaisessa häkissä
20 naisen elinpiirin rajoittaminen
1 naisen elintilan rajoittaminen
3 naisen elinpiirin rajoittaminen kotiin
12 naisen fyysinen estäminen ja rajoittaminen

Naisen elämää koskevan ratkaisuvallan haltuun ottaminen

3 naisen työn kontrolloiminen
1 naisen rahan käytön kontrollointi
2 naisen vaatiminen taloudelliseen tilivelvollisuuteen
20 naisen ammatillisen urakehityksen estäminen
6 naisen pakottaminen vastentahtoisiin tekoihin
23 naisen työn ja ammatin vahingoittaminen
20 naisen tulevaisuuden ratkaisujen rajoittaminen
22 naisen mustasukkainen kuulusteleminen
23 naisen elämän kontrolloiminen ja vahtiminen
2 naisen olemassa olon oikeuksien rajoittaminen
13 naisen työn ja uralla etenemisen vahingoittaminen